

**TURUN
YLIOPISTO**

Kielitieteen päivät 2022

XLVIII Kielitieteen päivät

Turku 12.-14.5.2022

XLVIII

Språkvetenskapsdagarna

Åbo 12-14 maj 2022

XLVIII Finnish Conference of Linguistics

Turku 12-14 May 2022

Kielitieteen päivien järjestelyjä tukevat:

visitturku

sanako

Tieteellisten seurain
valtuuskunta

delingua

SISÄLLYSLUETTELO

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

TABLE OF CONTENTS

1. Sektioesitelmät / Sektionpresentation / Section papers
2. Työpajat / Workshops
3. Posterit / Posters
4. Paneelikeskustelu / Paneldiskussion / Panel Discussion

Sektioesitelmät / Sektionpresentation / Section papers

Murre kielipiirteinä ja kielenpiirteissä

Lotta Aarikka
Turun yliopisto

Murre kielenpiirteinä ja kielenpiirteissä

Murre eli alueellisesti varioiva puhuttu kieli on kiinnostanut kielentutkijoita läpi fennistiikan historian. Murteita on tutkittu monesta näkökulmasta: toisaalta kantakielimäisinä ehyeksi konstruoituna kielimuotoina (esim. Lindén 1942) ja toisaalta varioivana yksilön kielenkäyttönä (esim. Nuolijärvi 1986), toisaalta kielihistoriallisesti (esim. Rapola 1919) ja toisaalta synkronisen variaation ja käynnissä olevan muutoksen näkökulmasta (esim. Kurki 2005). Vaikka näkökulmia murteeseen on tutkimuksen historian aikana ollut monia, voi tutkimuksen kohteen – alueellisesti vaihtelevan puhutun kielen eli murteiden – ajatella olevan pohjimmiltaan sama. Puhuttu kieli on varioinut ja muuttunut aina, vaikka tutkijat ovat tarkastelleet tätä alueellista variaatiota ja kielen muutosta eri tavoin.

Monografiamuotoisen väitöstutkimukseni ”Murre ja sen tutkimus: fennistisen murteentutkimuksen aineistot, aineistomenetelmät ja kieli-ideologiat 1871–2017” tavoite on puretua prosessiin, jota kutsun murteentutkimuksen kylmäketjuksi: tavoitteenani on tarkastella, miten fennistinen murteentutkimus on sen historian aikana tuottanut murreaineistosta (puheesta) tutkimusta eli tieteellistä tietoa siitä, mitä murre on. Väitöstutkimuksessani tarkastelen murteentutkimuksen prosessia neljästä näkökulmasta: murreaineistojen, murteen puhujien, murteen käsitteen sekä tutkijoiden roolin näkökulmasta.

Esitelmässäni esittelen väitöstutkimustani ja keskityn analysoimaan *murteen* käsitettä sekä murteentutkimuksen terminologiaa. Tarkastelen sitä, miten väitöskirjani aineistona toimivissa murteita käsittelevissä ja murreaineistolle perustuvissa väitöskirjoissa on käsitteistetty kieltä tutkimuksen kohteeksi eli tutkittaviksi kielellisiksi ilmiöiksi. Lisäksi tarkastelen esitelmässäni *kielenpiirteen* terminologista monimerkityksellisyyttä ja sitä, miten tutkimuksissa arvotetaan kielenpiirteitä ja kielenpiirteiden variantteja *keskeisiksi*, *olennaisimmiksi* ja *tärkeimmiksi* jonkin murteen kannalta. Lopuksi tarkastelen *leimallisuuden* käsitettä.

Lähteet

- Kurki, Tommi. 2005. *Yksilön ja ryhmän kielen reaaliaikainen muuttuminen. Kielenmuutosten seuraamisesta ja niiden tarkastelussa käytettävistä menetelmistä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1036. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lindén, Eeva. 1942. *Kaakkois-Hämeen murteiden äännehistoria. I. Konsonantisto*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 219. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nuolijärvi, Pirkko. 1986. *Kolmannen sukupolven kieli. Helsinkiin muuttaneiden suurten ikäluokkien eteläpohjalaisten ja pohjoissavolaisten kielellinen sopeutuminen*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 436. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rapola, Martti. 1919. *Kantasuomalaiset pääpainottomain tavujen i-loppuiset diftongit suomen murteissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ilman mallia ei voi oppia helppojakaan rakenteita

Maria Ahlholm
University of Helsinki

Sara Routarinne
University of Turku

Ilman mallia ei voi oppia helppojakaan rakenteita

Pyynnöt ja laajemmin direktiivit kuuluvat ensimmäisiin rakenteisiin, joita uuden kielen oppijan on otettava haltuun selviytyäkseen arjen kielenkäyttötilanteista. Niiden keskeisyys näkyy myös siinä, että instrumentaaliset ja ohjailevat ilmaukset ovat varhaisimpia lapsen kielestä havaittavia funktioita (Halliday 1975). Analogisesti myös uutta kieltä haltuun ottava toisen kielen oppija tarvitsee jo varhain ilmauksia, joilla voi ilmaista haluamista.

Direktiivien esiintyvyys on genre- ja tilannesidonnaista. Suorat pyynnöt (*anna, mentäiskö*) ovat frekventtejä erityisesti puhekielessä ja arkisessa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, kun taas esimerkiksi asiatekstit rakentuvat enemmän esittelevien funktioiden varaan ja direktiivit niissä ovat epäsuoria (*on pohdittava seurauksia*). Puhekielessä pyyntö voi olla osoittava ele, yksi sana tai kokonainen lause, ja lauseen voi muotoilla suorasukaiseksi tai kohteliaaksi. Vuorovaikutuksessa direktiivien käyttötavat sitoutuvat puhujien tilanteisiin rooleihin. Esimerkiksi luokkahuonevuorovaikutus on rakentunut siten, että opettajan ja koulunkäynninohjaajan institutionaaliset roolit poikkeavat oppilaiden rooleista. Oletettavasti myös opettajan direktiivit poikkeavat oppilaan direktiiveistä.

Tarkastelemme 18:aa oppituntia valmistavan opetuksen videoidusta pitkäjäsenisestä, jossa ryhmä muodostuu pelkästään suomea toisena kielenä opiskelevista alakoululaisista sekä heidän opettajastaan ja koulunkäynninohjaajasta. Erityisesti kiinnitämme huomiota venäjää äidinkielenään puhuvan kolmasluokkalaisen direktiivien jatkumoon ja sen kehittymiseen lukuvuoden aikana syyskuusta huhtikuuhun. Huomioimme ohjailevien ja pyytävien rakenteiden multimodaaliset ja monikieliset elementit osana kohdeoppilaan kieltä. Kohdeoppilaan pyynnöt kehittyvät odotuksenmukaisesti osoittavista eleistä ja yksittäisistä sanoista ensin monikieliseksi ja vähitellen kohdekieliseksi lauseiksi, joihin viimeisessä vaiheessa liitetään myös kohteliaisuuden ilmaismia.

Tarkastelemme tuloksia oppimisen ekososiaalisen viitekehyksen (van Lier 2000) kautta ja pohdimme, miten juuri kyseinen vuorovaikutusympäristö tukee arkikielen kehittymistä ja millaisia tarjoumia oppijan saatavilla ei ole – mitä merkitsee vuorovaikutustaidon kehittymiselle se, että ryhmässä ei ole kohdekieltä puhuvaa vertaisoppilasta samassa ryhmässä.

Lähteet

Halliday, M. A. K. 1975. Learning how to mean. Teoksessa E. Lennenberg & E. Lennenberg, *Foundations of language development: a multidisciplinary approach*, 239–265.
van Lier, L. 2000. From input to affordance. Social-interactive learning from an ecological perspective. Teoksessa J. Lantolf, *Sociocultural theory and second language learning*. Oxford University Press, 245–260.

A Global Typology of Switch Reference Systems

Jonathan Banks
University of Helsinki

A Global Typology of Switch Reference Systems
Kielitieteen Päivät 2022

In this presentation, I give an overview of my PhD research project on the typology of switch reference system. Switch-reference, henceforth SR, is a cross-linguistic phenomenon, primarily occurring as systems of verbal suffixes, whose main function is to track the continuity/discontinuity of subjects across clauses, and, in some languages, the continuity/discontinuity of objects and other participants as well. SR exists in a significant number of the world's languages and is mainly represented in certain languages of New Guinea, Australia, North and South America, Ethiopia and Siberia. As a typology of SR, this research emphasizes the synchronic aspects of switch reference, however the diachronic pathways of development are also examined and discussed in detail. Apart from excellent, global overviews in Ross (2021) and van Gijn (2016a), existing surveys of SR have largely been specific to individual languages or language families. This study represents the first detailed, large-scale, form-function typology of SR systems, both synchronically and diachronically.

A number of research questions about the nature of SR are addressed in this study, and proposed theoretical explanations based on evidence from the data are given. Some of the main questions are: what are common formal properties of SR cross-linguistically, and which formal properties are specific to individual languages, language groups and/or linguistic areas? When looked at from a global perspective, what are the primary and secondary underlying functional motivations of SR, and what functional patterns emerge among regions? To what degree do the typological characteristics of language groups and linguistic areas correlate with unique, region specific SR characteristics, and where do unusual SR systems occur? What formal and functional patterns of lateral diffusion through language contact emerge and what are the identifiable patterns of diachronic development in the history of individual languages?

In this presentation, I will give an introduction to SR with examples, including an overview of the main parameters used in the typology, as well as some of the main themes in the diachronic development of SR.

Select References:

- Austin, Peter. 1981. Switch-reference in Australia. *Language* 57(2), 309-344.
- van Gijn, Rik & Hammond, Jeremy (eds.). 2016. *Switch-reference 2.0*. Amsterdam: John Benjamins.
- van Gijn, Rik. 2016a. Switch-reference: An overview. In van Gijn & Hammond (eds.), 1-53.
- Haiman, John. 1983. On some origins of switch-reference marking. In Haiman & Munro (eds.), 105-128.
- Haiman, John & Munro, Pamela (eds.). 1983. Switch-reference and Universal Grammar. *Typological Studies in Language* 2. Amsterdam: John Benjamins.
- Jacobsen, William Jr. 1983. Switch Reference in North American Indian Languages. In Haiman and Munro (eds).
- Mithun, Marianne. 1993. "Switch-reference": Clause combining in Central Pomo. *International Journal of American Linguistics* 59(2): 119-136.
- Roberts, John R. 1997. Switch-reference in Papua New Guinea: A preliminary survey. In *Papers in Papuan Linguistics*, No. 3. Pacific Linguistics, Andrew Pawley (ed). Canberra: Australian National University.
- Ross, Daniel. 2021. *Pseudocoordination, serial verb constructions and multi-verb predicates: The relationship between form and structure*. University of Illinois at Urbana-Champaign Ph.D. dissertation.

**Linguistic landscapes, language vitality and
the concept of an extinct language**

Angela Bartens
University of Turku

Rita Eloranta
Hanken

Linguistic landscapes, language vitality and the concept of an extinct language

Linguistic landscape studies constitute the point of departure for our study, which will also address methodological issues relevant to the field: What is a sufficient corpus? How should it be collected? And, the methodological question most relevant for our purposes: Does the context in which the data are collected lead to distinct methodological requisites?

Despite the fact that linguistic landscapes can be studied in (near) monolingual contexts (format, physical or virtual placement, etc.; cf. e.g., Peck et al. 2019), we are more interested in the linguistic landscapes which exist in situations of language contact (cf. Sáez Rivera 2014) and, more specifically, of languages which are minoritized, endangered or actually extinct. In the latter contexts, we encounter the concept of ethnolinguistic vitality, which we consider to need redefining (cf. Giles, Bourhis & Taylor 1977; Landry & Bourhis 1997; Nettle & Romaine 2000).

More importantly, we aim at a scientific reflection on the concept of extinct languages, which, basically, require language revival instead of language revitalization, leading to quite different challenges (cf. Zuckermann & Walsh, 2011; Zuckermann & Monaghan, 2012; Fishman 1991; Eloranta & Bartens 2020). These challenges are manifest in the recreation of linguistic landscapes (cf. Wang 2018), a process which can be conceived of as part of the process of language making (Makoni & Pennycook 2005; Krämer et al. 2022; Bartens 2021a) and relates to discourses dealing with the authenticity of languages (e.g., Blommaert & Varis 2013).

Our corpus consists of 1. a multilingual corpus from San Andrés, Colombia, where the English-lexifier creole is being revitalized; and 2. the New Mochica context of Northern Peru.

Despite the fact that Spanish can be identified as the dominant language of San Andrés even by scrutinizing this corpus (cf. Bartens 2021b), the vitality of Creole/English can be gauged from the fact that only 123 out of the 378 images collected are monolingual in Spanish. San Andrés is a free port and therefore languages such as Portuguese, French, and Italian, are occasionally used in commercial signs (for further details, see also Restrepo-Ramos 2021).

On the other hand, the relative scarcity of New Mochica in the linguistic landscape of the relevant northern Peruvian area is a result of its linguistic revival. We believe that in the discussion regarding presumably extinct languages, even a minor presence in the (physical) linguistic landscape testifies to the interest of its users to recreate it and engage in the debate in linguistic authenticity.

References

- Bartens, A. 2021a. Language variation, language ideologies, and challenges to language development in the creole-speaking communities of San Andres, Providence, and the Nicaraguan Coast. In G.-A. Leung & M. Loschky (eds.), *When Creole and Spanish Collide: Language and Cultural Contact in the Caribbean*, 55-81. Leiden: Brill, 55-81.
- Bartens, A. 2021b. Observations on the linguistic landscapes of San Andrés, Colombia. XLVII Finnish Conference of Linguistics 5.5.–7.5.2021 online.
- Blommaert, J. & P. Varis. 2013. Enough is enough he heuristics of authenticity in superdiversity. In J. Duarte & I. Gogolin (eds.), *Linguistic Superdiversity in Urban Areas: research approaches*, 143-159. Amsterdam: John Benjamins.
- Eloranta, R. & A. Bartens (2020): New Mochica and the challenge of reviving an extinct language. In S. Sessarego, J. J. Colomina-Almiñana & A. Rodríguez-Riccelli (eds.), *Variation*

- and Evolution: Aspects of Language Contact and Contrast Across the Spanish-Speaking World*, 253-273. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Fishman, J. A. 1991. *Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Foundations of Assistance to Threatened Languages*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Giles, H., R. Y. Bourhis y D. M. Taylor. 1977. Towards a theory of language in ethnic group relations. In H. Giles (ed.), *Language, Ethnicity and Intergroup Relations*, 307-348. London, UK: Academic Press.
- Krämer, P., U. Vogl & L. Kolehmainen. 2022. What is “Language Making”? *International Journal of the Sociology of Language* 274, 1-27.
- Landry, R. & R. Y. Bourhis. 1997. Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16.1, 23-49.
- Makoni, S. & A. Pennycook. 2005. Disinventing and (Re)Constituting Languages. *Critical Inquiry in Language Studies* 2(3), 137-156.
- Nettle, D. & S. Romaine. 2000. *Vanishing Voices: The Extinction of the World’s Languages*. Oxford: Oxford University Press.
- Peck, A., C. Stroud & Q. Williams (eds.) 2019. *Making Sense of People and Place in Linguistic Landscapes*. London: Bloomsbury.
- Restrepo-Ramos, F. 2021. If Signs Could Talk: The Linguistic Landscape of the Archipelago of San Andrés, Colombia. In G.-A. Leung & M. Loschky (eds.), *When Creole and Spanish Collide: Language and Cultural Contact in the Caribbean*, 17-52. Leiden: Brill.
- Saéz Rivera, D. M. 2014. El Madrid plurilingüe y pluridialectal: nueva realidad, nuevos enfoques. In K. Zimmerman (ed.), *Prácticas y políticas lingüísticas. Nuevas variedades, normal, actitudes y perspectivas*, 403-440. Madrid/Frankfurt am Main, Iberoamericana/Vervuert.
- Wang, X. 2018. Fangyan and the linguistic landscapes of authenticity: Normativity and innovativity of writing in globalizing China. In C. Weth & K. Juffermans (eds.), *The Tyranny of Writing: Ideologies of the Written Word*, 165-183 London: Bloomsbury.
- Zuckermann, G. & P. Monaghan. 2012. Revival linguistics and the new media: Talknology in the service of the Barngarla language reclamation. In T. Ka’ai et al. (eds.), *Foundation for Endangered Languages XVI Conference: Language Endangerment in the 21st Century: Globalisation, Technology & New Media*, 119-126. Auckland, Te Ipukarea and Printsprint, AUT & Bath, Foundation for Endangered Languages.
- Zuckermann, G. & M. Walsh. 2011. Stop, Revive, Survive!: Lessons from the Hebrew Revival Applicable to the Reclamation, Maintenance and Empowerment of Aboriginal Languages and Cultures. *Australian Journal of Linguistics* 31(1), 111-127.

**Online narrative experiment with bilingual children
speaking Finnish and Portuguese**

Patricia Carvalho Riberio
University of Helsinki

Online narrative experiment with bilingual children speaking Finnish and Portuguese

In this communication, I will present my experience in conducting the first phasis of my PhD study. This phasis consists of the planning and execution of the data collection in Finland. I will focus specially on the challenges of designing and performing an online experiment with bilingual children. In order to contextualize my data collection, I will briefly present my research plan.

In a preliminary study (Ribeiro 2021), I conducted an analysis of written descriptions from 10 pupils attending Portuguese classes in Espoo. I registered a low rate of article use, with more tendency to the generic use of nouns in Noun Phrases (NPs), even though the context was specific. These initial results sparked my interest to study the influence of three factors in Heritage Language (HL) acquisition: language contact, language-internal variation, and sociolinguistic context.

Since Finnish is an article-less language, the second phasis of my study will consist in comparing the Finnish context with another context where Portuguese is in contact with a language that has a robust article system: Italian.

Another dimension in the research design is the comparison between Brazilian Portuguese (BP) and European Portuguese (EP) speakers, since BP displays more variation in the use of NPs without articles than EP and other romance languages (Müller & Oliveira 2004).

Hence, this study aims at investigating how Portuguese speaking children in contact with Finnish and Italian as dominant languages use definite NPs.

The first phasis of my study started in February 2022 and is planned to end in May 2022. Pupils attending the Portuguese classes in the metropolitan area of Helsinki were invited to participate in the experiment. The plan is to apply the test to pupils from 8 to 13 years old, being 20 bilingual speakers of Brazilian Portuguese, and 20 bilingual speakers of European Portuguese.

The online experiment uses two different kinds of instruments: short sociolinguistic questionnaires for guardians and pupils, and a written task for the pupils.

The task was designed based on a sequence of images created by the Multilingual Assessment Instrument for Narratives - MAIN (Hamdani et al. 2021).

References:

- Hamdani, Saboor et al. 2021. Summarizing experience: Identifying bilingual DLD using online testing. Invited talk given at the conference on “Online elicitation of narrative texts: summarizing experience and making plans”.
- Müller, Ana & Oliveira, Fátima. 2004. Bare nominals and number in Brazilian and European Portuguese. *Journal of Portuguese Linguistics*, 3(1). 9-36
- Ribeiro, Patricia C. (2021). Uso do artigo definido na construção do sintagma nominal: interações entre o finlandês e o português como língua de herança [The use of definite articles in the construction of the noun phrase: interactions between Finnish and Portuguese as a heritage language]. *O POLH na Europa*, 3. 189-200

**Variaatio kielitieteellisessä terminologiassa:
Esimerkkinä sijojen nimeäminen**

Riku Erkkilä

Ludwig-Maximilians-Universität München & University of Helsinki

Variaatio kielitieteellisessä terminologiassa: Esimerkkinä sijojen nimeäminen

Kielitieteessä käytettävä terminologia on viime vuosikymmeninä herättänyt jonkin verran kiinnostusta tutkijoiden keskuudessa. Suuri kysymys on ollut se, mikä on terminologian suhde kielen ja kielten kategorioihin. Martin Haspelmath (esim. 2010, 2019) on argumentoinut sen puolesta, että kieltenvälisessä (typologisessa) vertailussa pitäisi käyttää kielen sisäisestä kuvauksesta eroavia kategorioita, ja näistä kategorioista pitäisi käyttää eri termejä kuin kielen sisäisistä kategorioista. Vastakkaisen näkemyksen mukaan perinteisiä, kielen sisäisistä kategorioista käytettyjä termejä voi käyttää myös kieltenvälisesti (esim. Beck 2016, LaPolla 2016).

Tässä esitelmässä tutkin sijaterminologiaa siitä näkökulmasta, että sija on kategoria, ja eri kielten sijat ovat kategorioina tarpeeksi samankaltaisia, että niistä voi käyttää samaa termiä (ks. LaPolla 2016: 366–367). Keskityn sijaterminologiaan, sillä sijat ovat usein homogeenisiä kategorioita jopa kieltenvälisesti, mutta niistä käytetyssä terminologiassa esiintyy runsaasti variaatiota (ks. Haspelmath 2009). Tarkoitukseni on esittää joukko yleisiä suuntaviivoja sijojen nimeämiseen sitä silmällä pitäen, että terminologiaa olisi yhdenmukaista ja mahdollistaisi kieltenvälisen vertailun. Tämä on mahdollista ainoastaan variaatiota karsimalla.

Terminologia pitää perustaa sijojen ilmaisemille merkityksille. Jokaisella sijalla on olemassa perusmerkitys, joka on mahdollista määrittää. Tämä perusmerkitys voidaan kytkeä tiettyyn termiin, jolloin samaa termiä on mahdollista käyttää missä tahansa kielessä, jossa on sija, jolla on sama perusmerkitys. Näin on mahdollista käyttää esimerkiksi nykyistä sijaterminologiaa, mutta samalla varmistaa, että tiettyä termiä käytetään vain riittävän samankaltaisista sijoista.

Pohdin myös niitä ongelmia, joita sijaterminologian yhtenäistäminen sisältää. Näitä ongelmia ovat ainakin se, että yhtä perusmerkitystä ilmaisee useampi kuin yksi sija, se, että yksi sija ilmaisee useampaa kuin yhtä perusmerkitystä sekä se, että yhteen perusmerkitykseen on yhdistetty useampia termejä.

Aineistonani toimivat ensisijaisesti uralilaisten kielten kieliopinkuvaukset, mutta hyödynnän myös muiden kielten kuvauksia.

Lähteet

Beck, David 2016: Some language-particular terms are comparative concepts. – *Linguistic Typology* 20. 395–402.

Haspelmath, Martin 2009: Terminology of case. – Andrej Malchukov & Andrew Spencer (eds.): *The Oxford handbook of case*. 505–517. Oxford: Oxford University Press.

Haspelmath, Martin 2010: Comparative concepts and descriptive categories in crosslinguistic studies. – *Language* 86. 663–687.

Haspelmath, Martin 2019: How comparative concepts and descriptive linguistic categories are different. – Daniël Van Olmen; Tanja Mortelmans & Frank Brisard (eds.): *Aspects of linguistic variation*. 83–113. Berlin: De Gruyter Mouton.

LaPolla, Randy J. 2016: On categorization. – *Linguistic Typology* 20. 365–375.

***“Having said that se está perdiendo, but we have to be as we are: yanito/h/”*. Code-switching between British English variant and Andalusian variant in Gibraltar**

María José Gómez Ramos
University of Turku

“Having said that se está perdiendo, but we have to be as we are: yanito/h/”. Code-switching between British English variant and Andalusian variant in Gibraltar

The Gibraltar Peninsula has a strategic geographical location as it lies between two seas, the Atlantic and the Mediterranean; but also between two continents, Europe and Africa. This has been a major factor in the historical development of this unique enclave. It would not be possible to understand the linguistic variety and cultural situation of Gibraltar without knowing the historical events that have been involved in the creation of a multi-ethnic, heterogeneous and multicultural population, which constitute today's Gibraltarian society (Díaz Hormigo, 2001: 92).

Therefore, firstly, the presentation will describe the historical, socio-political and linguistic framework of Gibraltar from Roman times to the present day. Secondly, it will define the existing code-switching between the British variant of English and the Andalusian variant of Spanish, known as Yanito, which is still alive in this British colony and is characterised by its peculiar phonetic, lexical and syntactic features (Penny, 2000; Levey, 2008; Vallejo Smith, 2013; Loureiro-Porto et al., 2017: 97). According to Vallejo Smith (2013: 7), the need for adaptations in Yanito is disappearing, as the education level of Gibraltarians and their Spanish neighbours has increased today as the colonial language is gaining more and more strength (Weston, 2011).

In my Master's thesis, this code-switching was analysed through conversations of Gibraltarians in two Youtube videos. For this purpose, the conversations were transcribed and the terms were counted in both English and Spanish and it was observed which language was more dominant. The result of the calculation of the first conversation was that English was used by 54 % and Spanish by 44.1 %. In the second conversation English terms reached 58.1 % and Spanish 41.6 %. The study also included a survey of 117 Gibraltarians' knowledge of 15 Yanito terms extracted from two existing compilations of Yanito lexicon. The participants were asked about the use or disuse of these terms and, in addition, about the possible disappearance of the vernacular variant. With regard to the latter question 72% of the respondents answered that this variety of speech is disappearing. The result of the survey corroborated one of the study's hypotheses on the possible disappearance of Yanito.

References

- Díaz Hormigo, M. T. 2001. “La situación intercultural e interlingüística de Gibraltar” en Julio Calvo Pérez (ed.). *Contacto interlingüístico e intercultural en el mundo hispánico*. Instituto Valenciano de Lenguas y Culturas Amerindias. Valencia: Universitat de València. 91-112.
- Levey, D. 2008. *Language change and variation in Gibraltar*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Loureiro-Porto et al. 2017. “Language contact in Gibraltar English: A pilot study with ICE-GBR”. *Alicante Journal Of English Studies* 30. Alicante. 94-120.
- Penny, R. 2000. *Variation and change in Spanish*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vallejo Smith, T. 2014. *Diccionario yanito*. Asociación Mar del Sur. La Línea de la Concepción.
- Weston, D. 2011. “Gibraltar's position in the Dynamic Model of Postcolonial English”. *English World-Wide A Journal of Varieties of English* Vol. 32:3. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 338-367.

**Suomen romanikielen nesessiivirakenteiden
kvantitatiivista dialektologiaa**

Kimmo Granqvist
University of Helsinki

Suomen romanikielen nesessiivirakenteiden kvantitatiivista dialektologiaa

Tarkastelen esitelmässäni Suomen romanikielen nesessiivirakenteita. Romanikielessä kilpailee useita nesessiivirakenteiden tyyppejä, joissa nesessiiviverbit vaihtelevat ja joita erottavat toisistaan myös subjektin sija ja nesessiiviverbin taipuminen vs. taipumattomuus persoonissa; muita eroja on komplementtoijan esiintymisessä ja verbikomplementin muodossa (1).

(1) subjekti	+	nesessiiviverbi	+	komplementoija	+	verbikomplementti
nominatiivi obliikvi datiivi	}	persoonissa taipuva	}	<i>te</i>	}	subjunktiivi
		y.3.p. taipumaton		\emptyset		”uusi infinitiivi”
<i>me</i> 'minä'		<i>mostuv-a-a</i> 'täytyä-PRS.1SG-IND'		<i>te</i>		<i>rakkav-aa</i> 'puhua-PRS.1SG'
<i>tuut</i> 'sinä.OBL'		<i>mostu-l-a</i> 'täytyä-PRS.3SG-IND'		\emptyset		<i>rakkav-el</i> 'puhua-PRS.3SG/INF'
<i>les-ke</i> 'hän-DAT'		<i>moste/ mote</i> 'täytyä'				
<i>meen</i> 'me.OBL'		<i>hin mostiba</i> 'on pakko'				
		<i>pitää</i>				

Esitelmässäni kuvaan puhutun Suomen romanikielen nesessiivirakenteiden morfosyntaksia, johon on kiinnitetty vähän huomiota romanikielen kieliopin tutkimuksessa (esim. Granqvist 2007; Granqvist & Laitinen, tulossa).

Tarkastelen esitelmässäni Suomen romanikielen nesessiivirakenteita niiden maantieteellisen distribuution näkökulmasta. Vertaan nesessiivirakenteiden alueellista jakautumista aiemman tutkimukseen havaintoihin Suomen romanikielen alamurteista (Granqvist 2017). Metodiset lähtökohdat ovat korpuspohjaisessa murresyntaxin tutkimuksessa (Grieve 2009; Szmrecsanyi 2013). Sovellan romanikielen aineistoon luokitusalgoritmeja, kuten satunnainen metsä (Breiman 2001) ja päätöspuu (Hothorn, Hornik & Zeileis 2006).

Aineistona ovat hankkeen ”Suomen romanikieli ja muut Itämeren alueen romanikielen pohjoiset murteet” (2013–2017) Suomen romanikielen näytteet 17 Suomen paikkakunnalta. Aineisto kerättiin alkuaan laadullisen tutkimuksen tarpeisiin, mutta se mahdollistaa myös joidenkin kielen ilmiöiden kvantitatiivisen tarkastelun.

Lähteet

Breiman, Leo. 2001. Random Forests. *Machine Learning* 45(1), 5–32.

Granqvist, Kimmo. 2007. *Suomen romanin äänne- ja muotorakenne*. Suomen Itämaisen Seuran Suomenkielisiä julkaisuja 36. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 145. Helsinki: Yliopistopaino.

Granqvist, Kimmo. 2017. Finnish Romani and its dialectology. Teoksessa Kirill Kozhanov, Mikhail Oslon & Dieter W. Halwachs. (toim.). *Das amen godi pala Lev Čerenkov. Romani historija, čhib taj kultura*, 221–237. Graz: GLM.

- Granqvist, Kimmo & Saarni Laitinen. Tulossa. *Descriptive Grammar of Finnish Romani*. München: Lincom Europa.
- Grieve, Jack. 2009. *A Corpus-based Regional Dialect Survey of Grammatical Variation in Written Standard American English*. Ph.D. dissertation, Northern Arizona University.
- Hothorn, Torsten, Kurt Hornik & Achim Zeileis. 2006. Unbiased recursive partitioning: A conditional inference framework. *Journal of Computational and Graphical Statistics* 15(3), 651-674.
- Szmrecsanyi, Benedikt. 2013. *Grammatical Variation in British English Dialects: A Study in Corpus-based Dialectometry* (Studies in English Language). Cambridge: Cambridge University Press.

**Monologisointi toimitustyössä:
haastattelun pelkistäminen osaksi journalistista juttua**

Lauri Haapanen
Jyväskylän yliopisto

Monologisointi toimitustyössä: haastattelun pelkistäminen osaksi journalistista juttua

Haastattelu on keskeinen osa journalistista työprosessia, ja näin saatua ja tuotettua tietoa hyödynnetään jutunteossa monin tavoin. Sen lisäksi, että haastattelumateriaali voi toimia jutuntekoprosessia ja juttua informoivana taustatietona, yleistä on, että haastateltavat tuodaan jutun kerrontaan mukaan ja heidän sanomisiaan referoidaan sekä suorasti lainaten eli siteeraten että epäsuorempia referoinnin keinoja käyttäen. Esityksessäni käsittelen tätä referoiden tapahtuvaa haastattelun journalistista raportointia ja erityisesti ilmiötä, jonka olen nimennyt *monologisoinniksi*.

Haastattelu on dialogi, jonka osapuolilla on tietyt tavoitteet ja roolit, jos kohta empiirisen, toimituksellisten haastatteluiden nauhoitteita ja niiden pohjalta tehtyjä lehtijuttuja sisältävän tutkimusaineistoni pohjalta on selvää, että stereotyyppinen näkemys haastattelusta kysymysten ja vastausten vuorotteluna on liian suoraviivainen. Todellisuudessa kysymisen ja kysymyksiin vastaamisen ohella – erityisesti silloin, kun työn alla on muu kuin tiettyyn selvärajaiseen uutistapahtumaan vastausta hakeva uutisjuttu – vuorovaikutus on usein varsin vapaamuotoista, aiheesta toiseen rönsyilevää. Haastattelu rakentuu toimittajan ja haastateltavan yhteistyönä, ja kielellisten vuorojen (ml. keskustelua jäsentävät elementit, kuten dialogipartikkelit) lisäksi myös ei-kielellisillä elementeillä (prosodia, eleet) on siinä tärkeä tehtävänsä.

Käsite monologisointi viittaa haastattelun journalistiseen raportointiin. Kun toimittaja käyttää haastattelussa tuotettua materiaalia jutussaan, alkuperäinen dialogisuus kielellisine ja ei-kielellisine piirteineen pelkistyy. Pääasiassa tämän tapahtuu siten, että toimittaja häivyttää oman roolinsa alkuperäisessä haastatteluvuorovaikutuksessa, minkä seurauksena sitaatit ja muunlainen referointi esitetään jutussa ikään kuin haastateltavan monologina. Toisin sanoen juttu luo vaikutelman siitä, että haastateltava olisi tuottanut puheenvuoronsa itsenäisesti, yhtenäisesti ja omaehtoisesti. Paitsi vuorovaikutuksellisuuden myös sisällön näkökulmasta tämä on omiaan tuottamaan yleisössä erilaisen tulkinnan haastateltavasta ja hänen kertomistaan asioista kuin mikä se alkuperäisessä puhetilanteessa olisi ollut.

Esitykseni loppupuolella tarkastelen sitä, miksi monologisoinnin ymmärtäminen on oleellista ensinnäkin sellaisessa poikkitieteellisessä tutkimuksessa, jossa journalismi on yhtenä osana, usein kontekstina, ja toiseksi yleisön kriittisen medialukutaidon näkökulmasta. Kolmanneksi monologisoinnin tiedostaminen on tärkeää toimittajille itselleen, sillä hektinen uutisarki ei aina tarjoa aikaa oman työn riittävälle reflektiolle.

Lopuksi pohdin vielä muutamien vedoin monologisoinnin käsitteen relevanssia muissa sellaisissa kielenkäyttöympäristöissä, joissa haastattelua raportoidaan kirjallisesti (esim. tutkimushaastattelut, kuulustelupöytäkirjat, työhaastattelut, potilaskertomukset).

**Ensikieleltään arabiankielisten kielitaidon arvioinnista
Yleisissä kielitutkinnoissa**

Mia Halonen
Jyväskylän yliopisto

Ensikieleltään arabiankielisten kielitaidon arvioinnista Yleisissä kielitutkinnoissa

Tarkastelen esitelmässäni, miten Yleisten kielitutkintojen (=Yki) arvioijat arvioivat ensikieleltään arabiankielisten puhutun suomen osakokeen suorituksia. Esitelmä pohjautuu *Rikkinäistä suomea* -hankkeeseen. Tutkimuksen aineisto koostuu arabiankielisten suorittajien autenttisista Yki-testin 2015 suorituksista ja arvioista ja arvioijien samoista suorituksista hankkeen aineistonkeruussa 2016 antamista arvioista. Arvioijia oli 44, arabiankielisiä suorittajia 10: 5 miestä ja 5 naista. Näistä 3 naista ja 5 miestä saivat Yki-testissä vähintään arvion 3 eli läpäisivät sen. Yki-testin läpäisseiden arvioita oli hankeaineistossa siis 352 (44 x 8). Hankkeessa tehdyssä arvioinnissa näistä alun perin läpäisseistä vain 53,40 % (N = 188) sai läpäisyä indikoivan arvion 3. Kun suorittajia tarkasteltiin sukupuolen mukaan, paljastui, että vaikka sekä miehet että naiset saivat alempia arvioita, myös heidän keskinäinen eronsa oli merkittävä: kun naisten läpäisyprosentti oli 74,24, miesten oli vain 40,90.

Korkeiden panosten kielitaitotestissä ei pitäisi tapahtua näin suuria muutoksia. Esitelmässäni pohdin mahdollisia syitä muutokselle tarkastelemalla aineistoa useasta näkökulmasta. Tutkimus on osoittanut, että asenteet voivat vaikuttavat arviointiin ja että sitä saatetaan tehdä myös toisten näkökulmasta: “miten muut arvioisivat puhujaa?”. Asenteisiin liittyy kiinteästi kysymys siitä, ketä arvioijat kuvittelevat arvioivansa. Ensikielioletukseen liittyy kokemuksia suorittajista ja odotuksia heidän kielitaitonsa tasosta. Tarkastelen arvioiden suhdetta siihen, minkä kielisiksi suorittajat oletettiin. Pohdin tuloksia myös vasten arabiankielisten määrän kasvua Suomessa vuodesta 2015 vuoteen 2016 ja kasvun suhdetta tutkimusten (esim. Ahmad 2020) osoittamaan arabiankielisten kohtaamaan diskriminaation. Yksi mahdollisesti merkitsevä tekijä arvioiden suuressa erossa oli myös arviointi osana tutkimushanketta, jolloin arvioista ei ollut suorittajille suoria seurauksia. Toisaalta juuri samasta syystä arvioijat mahdollisesti arvioivat tavallistakin avoimemmin omien preferenssiensä mukaisesti, jolloin niitä päästiin myös tutkimaan.

Kielitaidon arvioinnin tutkimuksen alueella tutkimus tuo lisää erityisesti ‘tuttuuden’ teoretisointiin (Carey ym. 2011). Yleisesti tuttuutta pidetään kielitaidon arvioinnissa positiivisena, koska se vaikuttaa puheen ymmärtämiseen myönteisesti. Sama tuttuus voi kuitenkin johtaa yhtä lailla johtaa kielteisiin arvioihin sen mukaan, millaisia kokemuksia tai ennakkoluuloja arvioijalla ko. taustaisista suorittajista on.

Ahmad, A. (2020). When the name matters: An experimental investigation of ethnic discrimination in the Finnish labor market. *Sociological Inquiry*, 90(3), 468–496.

Carey, M. D., Mannell, R. H., & Dunn, P. K. (2011). Does a rater's familiarity with a candidate's pronunciation affect the rating in oral proficiency interviews? *Language Testing*, 28(2), 201–219.

SIJAMUODOT JA MAAILMAN KIELET II

Jukka-Pekka Hammari
Turun yliopisto

SIJAMUODOT JA MAAILMAN KIELET II

Jukka-Pekka Hammari

Sija on sanaluokan jälkeen tärkein morfosyntaktinen muotoluokka. Tässä viime esitykseni (2019) jatkossa on mukana tiedot n. 1150 (helmi 2022 – ehkäpä laajin sijamuodosteiden selvitys) kielestä tai murteesta kattavan kuvan muodostamiseksi erityisesti adverbiaalisijojen ilmaisemista suhteista. Koskettelen myös kielipillistä sijamerkintää (suomessa objektin tunnusmerkittämin tapaus on yksikön päätteellinen muoto – siis perinteinen akkusatiivi: Siro 1964; Hammari 2002, 2011, 2013, 2017).

Esitin vuonna 1992 karteesiseen koordinaatistoon pohjaavan kuvallisen mallin **suuntaa** ilmoittaville paikallissuhteille: globaalina standardina ja universaalina perustana on adnominaalis-adverbiaalinen **olo-, tulo- ja erosijojen kolmikko** (yhteismuoto tai sijan puute supistaa valikoimaa), jota täydentää adverbaalisina adverbiaaleina **kulkusijojen** – eli **terminatiivisten** 'jhk/jstak asti/saakka', **aprosimatiivisten** 'jhk/jstak päin/käsin', **transitiivisten** 'jnk kautta; jtak pitkin/myöten' ja **prosessiivisten** 'jnk mukana/myötä' sijain ryhmä [ynnä alkuperän ja päämäärän ilmoitukset]. Molempia osajärjestelmiä voi tarkastella liikkeen jatkuvuuden mukaan ja lauseadverbiaaleina. Kuvaus on Talmyn, Jackendoffin ja Langackerin esittämiä osuvampi – eivätkä Krachtin, Haspelmathin, Creisselsin, Lestraden, Zwartsin, Ganenkovin, Arkadievin, Landerin, Danielin, Cahan, Asburyn, Pantchevan, Polinskyn, Radkevichin, Ursinin ja Kaganin myöhemmät esitykset ole lisänneet asiaan mitään olennaista.

Malli tarjoaa käsiterunon aineellisten olentojen ja ilmiöiden olotilaa tai -muotoa, ajankohtaa tai omistusta tai näiden muutosta ilmoittavien sijamuotojen käsittelylle (klassis-aristoteelinen lausesemantiikka päihittääkin fillmorelaiset hahmotelmat). Syynhän ilmoitus perustuu usein erosuhteeseen ja tavoitteen tai tarkoituksiperän tulosuhteeseen. Tavoitteen tai kartettavan tai vältettävän asian ilmaukset kytkevät lokaalisuhteet habitiivisiin. Esineellistä yhteyttä tai puutetta ilmaisevissa sijoissa omisteen ilmoitus esiintyy adverbiaalisena: *miehellä on ase mukanaan vrt. mies on ase-ine-en / asee-llise-na metsällä*.

Paikan moniulotteiseen kuvaukseen käyvät topologiset mallinnokset (Quirk & Greenbaum 1973; Lauerma 1988). Todennäköisesti (Hammari 1992) **yleispaikallissijojen** jälkeen ilmaantuu tunnusmerkitön **IN-** sekä **SUPER-** ja **AD-**sarjat. Tunnettuja lisäpiireitä: **SUB-**, **POST-**, **ANTE-** ja **SUPRA-**sarjat (dagestanilaiskielet); pysty- vs. vaakasuoruus (**SUPER-**sarja & **terminatiivi**); läheisyys vs. etäisyys/peitteisyys (tsez); suuntautuneisuus (dargva); korkeussuhteet (kirantikielet: Ebert 1994); sijaintiin kytkeytyvä asennon ilmoitus (paéz: Jung 1989).

Sijojen englanninkielinen käsittely sekasortoisine nimityksineen on ollut sekavaa ja ristiriitaista. Adverbiaali- tai adnominaalisijoja ei ole haluttu pitää aitoina sijamuotoina. Ei ole mielekäästä kutsua lauseenjäsenasemien leimausta sijamerkinnäksi ilman muodollisiakaan sijoja. Huomion vieneiden kielipillisten sijojen kuvaus pitäisi pohjata tunnusmerkisyteen (jekti vs. abjekti) – eikä ounasteltuihin (Anderson 1971) abstraktis-absoluuttisiin suhteisiin.

Suullisen kielivälitteisen informaation ajallinen muuntumisnopeus

Mikko Heikkilä
Universitet i Tromsø

Suullisen kielivälitteisen informaation ajallinen muuntumisnopeus

Voiko kansanperinnettä kuten kalevalamittaista kansanrunoutta ja perimätietoa käyttää tieteellisessä menneisyyden tutkimuksessa? Kansanperinnettä tulee luonnollisesti käyttää asiaankuuluvalla suurella varovaisuudella ja kriittisyydellä, mutta väitän, että se ei ole läheskään niin arvotonta kuin mitä suhtautumisen ylisukupolviseen suulliseen perinteeseen osin ideologisista syistä ylenkatsovaksi muuttaneet 1700-luvun tiedemiehet sen uskoivat olevan (esim. Heikkilä 2021a, 2021b, tulossa 2022). Viimeisten kymmenen vuoden aikana on sekä Suomesta että muualta maailmasta enenevässä määrin kertynyt vahvoja tieteellisiä todisteita siitä, että varsinkin merkitykselliseksi koettu suullinen informaatio voi helposti säilyä vähintään satoja vuosia, vaikkakin ajan myötä jonkin verran muuntuen (esim. Heikkilä tulossa 2022).

Kielitieteen päivien sektioesitelmässäni teen selkoa tutkimushankkeestani, jonka tavoitteena on samalla paikkakunnalla pitkän ajan kuluessa dokumentoitujen ylisukupolvisten kertomusten tarjoaman datan avulla arvioida suullisen kielivälitteisen informaation keskimääräinen ajallinen muuntumisnopeus esimodernina aikana. Tutkimukseni koostuu monista tapaustutkimuksista, joista tässä mainittakoon piispa Henrikistä ja Lallista kertova suullinen traditio Köyliössä, Aimalan kirkosta kertova traditio Lempäälässä ja Vesilahdessa ja Hämeen saamelaisten väitetty siirtyminen Hämeestä Pohjanmaalle ja sieltä edelleen yhtäältä Merenkurkun ylitse Uumajajoen varrelle ja toisaalta Kemi- ja Tornionjokien varsille. Viimeksi mainittua tapahtumasarjaa voi hyvin perustein, Mooses-nimeä myöten, kutsua sekä saamelaisten että hämäläisten exodukseksi.

Poikkitieteellinen tutkimushankkeeni ei pysyttäydy turvallisessa tiedon keskiössä, vaan pyrkii työntämään tietohorizonttiamme kauemmas. Parhailta menetelmillä analysoituna suullisesti välittyneen perimätiedon tutkimus tarjoaa nähdäkseni hyvinkin lupaavia uusia tutkimusnäkömiä (esim. Heikkilä 2021a). Tutkimushankkeeni on nykytutkimuksen valtavirrasta poikkeavaa toisinajattelua, koska se osoittaa todenperäiseksi monia ns. myyttejä, siinä missä aikamme trendin mukaista olisi pyrkimys murtaa kaikki myytit.

Lähteet

- Heikkilä, Mikko 2021a: **Että siutuis omain riidat, vaikenisit vetten väyet* – kieli-, historia- ja kansanrunoustieteellinen tutkimus lempääläisestä kirkkoaiheisesta runosta ja sen yhteyteen kuuluvasta suorasanaisesta kertomusperinteestä. Teoksessa Anssi Mäkinen & Ilkka Mäkinen (toim.), *Aimalan kirkko palaa. Lempäälän 1750-luvun pitäjänkuvaukset ja ensimmäinen kirkko* s. 12–50. Lempäälä: Lempäälä-Seura ry.
- Heikkilä, Mikko 2021b: Legendaarinen Lalli – lahtari ja lahja. *Köyliist* 17 s. 126–137. Köyliö-Seura.
- Heikkilä, Mikko tulossa 2022: *Heinien herrat. Suomen pisin perinne*. Sastamala: Warelia.

Noin suomeksi

Tarja Heinonen
Kotus

Tässä esitelmässä käsitellään vaihtelua, joka ilmenee summittaisuuden ilmauksissa. Lähtökohtana ovat sanapesyeet, joilla ilmaistaan merkitystä 'noin' rakennetyypissä "jonkin vaiheilla, tietämällä, hujakoilla" jne.

Puhe kahden tai useamman ilmauksen keskinäisestä vaihtelusta periaatteessa edellyttää, että ilmaukset ovat samamerkityksisiä. Toisaalta taas on määritelty, että synonymia on sitä, että kahden ilmauksen esiintymäympäristöt ovat samoja. Täyssynonymia tuntuu käytännössä kuitenkin karkaavan tavoittamattomiin tai johtavan pikemminkin haasteeseen selittää kussakin tapauksessa, mikä erottaa kaksi samantapaista ilmausta tosistaan.

Suomen kielessä summittaisuuden tai likimäärän ilmaiseminen näyttää olevan jonkinlainen attraktiokeskus, mikä lisää tunkua samantyyppisten ilmausten väliseen kilpailuun.

Ilmaustyyppi "jonkin vaiheilla" ei ole irrallaan muusta lauseympäristöstä, vaan on osana muutakin synonyymien tai lähivastineiden vaihtelua. Predikaattiverbi ilmaisee usein muun muassa pyörimistä, heilumista tai keikkumista.

Tarkastelen tässä esitelmässä useampaa tällaista variaatiokimppua. Aineistona käytän lähinnä Korp-aineistopalvelun korpuksia ja sanatietolähteenä Kieitoimiston sanakirjaa.

Lähteet

Kielitoimiston sanakirja 2021. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. URN:NBN:fi:kotus-201433. <URL <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>>. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 11.11.2021 [viitattu 15.3.2022].

Korp. corp.csc.fi/

VISK = Iso suomen kielioppi. <https://kaino.kotus.fi/>. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2008.

Sukupuolijärvän kielenkäytön asenneasteikko

Laura Hekanaho
University of Jyväskylä

Sukupuolisyryjivän kielenkäytön asenneasteikko

Pilottitutkimuksessa kehitetään suomenkielinen Likert-asteikko, jolla mitataan asenteita sukupuolisyryjivää ja sukupuolineutraalia kielenkäyttöä kohtaan. Vaikka sukupuolisyryjivää kielenkäyttöä on tutkittu runsaasti, ovat tutkimukset keskittyneet lähinnä vahvemmin sukupuolittuneisiin kieliin kuten englantiin, saksaan ja ruotsiin (esim. Parks & Robertson, 2000; Stout & Dasgupta, 2011; Vergoossen et al., 2020). Suomessa aihetta on tutkittu vasta vähän (Engelberg, 2016). Sukupuolisyryjivää kieliainesta ilmenee kuitenkin myös suomessa; yleisiä ovat esimerkiksi sukupuolittuneet ammattinimikkeet (*esimies, virkamies, lentoemäntä*). Tässä tutkimuksessa sukupuolisyryjiviksi lasketaan myös cisseksistiset ilmaisu, kuten *arvon naiset ja herrat*. Sukupuolineutraaleja vaihtoehtoja (*lähijohtaja, virkahenkilö*) on ehdotettu laajamittaisesti vasta viime vuosina (ks. esim. Aamulehti, 2017). Uutuutensa vuoksi nämä uudissanat jakavat yhä mielipiteitä, mikä tekee aiheen tutkimisesta juuri nyt antoisaa.

Tutkimusta varten kehitetty sukupuolisyryjivää ja sukupuolineutraalia kielenkäyttöä mittaava asenneasteikko perustuu englanninkieliseen versioon (Parks & Robertson, 2000), jonka muokkasin nykypäivän sukupuolikäsitystä vastaavaksi aiemmassa tutkimuksessa (tekijä, 2020). Tätä tutkimusta varten olen suomentanut ja muokannut mittarin suomen kielen kontekstille sopivaksi.

Asenneasteikko koostuu 14 väittämästä, joilla mitataan suhtautumista 1) sukupuolisyryjivään ja -neutraaliin kielenkäyttöön yleisesti, 2) geneerisiin maskuliineihin, ja 3) muunsukupuolisia syrjivään kielenkäyttöön. Asenneasteikkoon vastaamisen lisäksi vastaajat jättivät avopalautetta väittämistä. Pilottikyselyyn osallistui 91 suomenkielistä yliopisto-opiskelijaa, joista suurin osa oli naisia (n=63), osa muunsukupuolisia (n=18), ja osa miehiä (n=7). Valtaosa vastaajista (n=79) ovat iältään 21–40-vuotiaita. Asenneasteikon toimivuutta tarkastellaan faktorianalysysillä sekä laadullisesti avovastausten avulla.

Lähteet

Aamulehti (2017). Aamulehti ottaa käyttöön sukupuolineutraalit tittelit. *Aamulehti*. Saatavilla:

<https://www.aamulehti.fi/paakirjoitukset/olemme-paattaneet-olla-kaikki-ihmisia-200395971>

Engelberg, Mila (2016). *Yleispätevä mies. Suomen kielen geneerinen, piilevä ja kieliopillistuva maskuliinisuus*. Väitöskirja, Helsingin Yliopisto. Saatavilla:

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/163013>

Parks, Janet & Robertson, Mary Ann (2000). Development and Validation of an Instrument to Measure Attitudes Toward Sexist/Nonsexist Language. *Sex Roles*, 42(5), 415–438.

Stout, Jane & Dasgupta, Nilanjana (2011). When *He* Doesn't Mean *You*: Gender-Exclusive Language as Ostracism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(6), 757–769.

Tekijä, 2020.

Vergoossen, Hellen; Renström, Emma; Lindqvist, Anna & Gustafsson Renström, Marie (2020). Four Dimensions of Criticism Against Gender-Fair Language. *Sex Roles* (verkkojulkaisu).

**Paavo Numminen Lucretiuksen olemassaoloa koskevien ajatusten
kääntäjänä ja tulkitsijana**

Visa Helenius
University of Turku

Paavo Numminen Lucretiuksen olemassaoloa koskevien ajatusten kääntäjänä ja tulkitsijana

Esitelmäehdotus

Visa Helenius (VTL, FM)

Turun yliopisto, filosofia

vjhele@utu.fi

Ihmisellä on synnynnäinen taipumus selvittää ja selittää kohtaamiaan asioita. Näin ollen inhimillisen ilmiöiden selittämistaipumuksen voi ajatella olevan eräs ihmismielen kategoria. Tähän perustuen tieteellisen ajattelun eräänä lähtökohtana on tunnistaa ja kuvata tutkimuskohteiden syyt ja perusteet. Seurauksena esimerkiksi filosofiassa tarkastellaan asioiden syiden ja perusteiden luonnetta, luonnontieteissä puhutaan kausaliteetista ja luonnonlaeista sekä psykologiassa attribuutiosta. Klassillisissa kielissä asioiden alkuperän selittämiseen liittyviä varhaisia ilmauksia ovat muun muassa αἰτία ('syy'; 'vaikutin'), λόγος ('peruste'; 'selitys'), *causa* ('syy'; 'aihe') ja *ratio* ('peruste'; 'vaikutin'; 'todiste'). Aristoteleen neljän syyn oppi lienee kuuluisin ja vaikutusvaltaisin antiikin ajan selonteko asioiden syistä. Roomalaisajalla filosofi ja runoilija Titus Lucretius Carus (1. vs. eaa.) käsittelee kielellisesti monipuolisessa klassikkoteoksessaan *De rerum natura* epikurolaista materialismia pyrkien selittämään atomismin avulla maailmankaikkeuden ilmiöt. Lucretius käsittelee luonnollisesti erilaisten asioiden olemassaolojen syitä ja perusteita käyttäen latinaa monipuolisesti. Teos on myös laadittu daktyylyiseen heksametriin. Filologi, suomentaja ja Turun yliopiston klassillisen filologian professori Paavo Numminen (1894–1968) käänsi vuonna 1965 Lucretiuksen sisällöllisesti ja kielellisesti haastavan teoksen ansiokkaasti, pieteetillä ja säilyttäen daktyylyisen heksametrin muodon. Hän käyttää suomen kieltä luovasti ja taidokkaasti tehden samalla kunniaa runonlausuntaperinteelle. Toisaalta Nummisen käännös on ajoittain vaikealukuista johtuen runomuodosta ja hänen eloisasta kielenkäytöstänsä. Tarkastelen esitelmässäni Lucretiuksen teoksen ja Nummisen käännöksen kontekstia, Lucretiuksen teoksen sisällön välittymistä eri käännöksiin liittyen ja Nummisen käännösratkaisuja keskittyen asioiden syitä koskeviin ilmauksiin ja liittyen erityisesti semantiikkaan, morfologiaan ja tietoiseen ortografiasta poikkeamiseen.

Lähteet

Titus Lucretius Carus. 1950. *De Rerum Natura*. Käännös Cyril Bailey. Oxford: Claredon Press.

Titus Lucretius Carus. 1965. *Maailmankaikkeudesta*. Käännös Paavo Numminen. Helsinki: WSOY.

Titus Lucretius Carus. 1992. *De Rerum Natura*. Käännös W. H. D. Rouse. Tarkistanut Martin Ferguson Smith. Cambridge, Massachusetts & London, England: Harvard University Press.

Titus Lucretius Carus. 2016–2017. *Oloseikoista*. (Säkeet I 1–236.) Käännös Tuuli Ahlholm.

URL: <<https://oloseikoista.wordpress.com/category/suomennettu-runo/?order=asc>>. (15.3.2022.)

Kuuluuko kissa luontoon?

Ilona Herlin
Helsingin Yliopisto

Kuuluuko kissa luontoon?

Viime vuosikymmenenä jalansijaa ihmistieteellisessä tutkimuksessa on saanut myös ihmisen erityisasemaan kriittisesti suhtautuva posthumanistinen suuntaus. Sen mukaan luontoa ja kulttuuria tai ihmistä ja hänen ympäristöään ei voi kategorisesti erottaa toisistaan, vaan ne muodostavat yhdessä niin sanotun luontokulttuurin (ks. esim. Haraway 2008). Tällaisen ajattelutavan vallatessa alaa on kenties kiinnostavaa, että arkisessa kielenkäytössä luonto ja kulttuuri pysyvät kuitenkin sitkeästi erillään. Luonnon ja kulttuurin välistä vastakkainasettelua purkaessa tuntuisikin olevan tärkeää selvittää, mistä oikeastaan puhumme, kun puhumme luonnosta.

Saadakseni näkymän luonnon ja kulttuurin välisen rajan muotoutumiseen ja kielelliseen rakentumiseen olen perehtynyt suomen kielen sanan *luonto* käyttöön ja tutkinut erityisesti sen illatiivimuodon *luontoon* esiintymiä. Tarkastelemissani nykykielen korpuksissa (Ylilauta, Suomi24, Kansalliskirjaston lehdet, Tiedelehdet, Eduskunnan täysistunto) muoto *luontoon* on yleisimmin seuraavien verbien määritteenä: *kuulua, päästä ja päästää, tutustua ja lähteä*.

Esitelmässäni keskityn ilmaukseen *kuulua luontoon*. Verbillä *kuulua* on possessiivisen käytön (*luu kuuluu koiralle*) lisäksi deonttisesti modaalista käyttöä (*näin kuuluu tehdä*). Ilmaustyyppi *kuulua johonkin* on sekin merkitykseltään deonttinen tai vähintäänkin normatiivinen. Sitä käytetään ilmaisemaan, mikä on jonkin olion normatiivinen sijainti suhteessa johonkin toiseen olioon (*nenä kuuluu päähän*) tai toisaalta millainen on jonkin olion normatiivinen tai muuten määritelty luonne (*ateriaan kuuluu kahvi*). Ilmausta *kuulua luontoon* käytetään esim. seuraavin tavoin:

- 1.a. Ukonilma kuuluu luontoon.
- b. Ei siinä mitään, kyllä siilit suloisia on, mutta eikö ne kuulu luontoon?
- c. Susi kuuluu luontoon, ei ihmisten nurkkiin eikä kotieläimiä syömään ihmisten pihapiiristä.
- d. Kissa voi kuulua luontoon, mutta ei SUOMEN LUONTOON.
- e. Se on vain eläin, joka ei kuulu luontoon eikä toisten pihaille, senhän sanoo jo lakikin.

Aineiston analyysi paljastaa ensinnäkin, millaisten olioiden kuulumisen luontoon tai sen ulkopuolelle on ylipäättään keskustelunaiheena. Toisekseen luonnon raja asettuu esimerkeissä erilaisiin kohtiin (esim. c: pihapiiri). Kolmanneksi tulee esiin erilaisia syitä siihen, että luontoon kuulumisen ilmaistaan (esim. b–c). Neljänneksi ilmenee erilaisia auktoriteetteja, joihin vedoten luontoon kuulumisen tai ei-kuulumisen ilmaisu oikeutetaan (esim. e). Nämä kaikki näkökulmat selventävät luonnon ja kulttuurin rajan rakentumista suomenkielisissä teksteissä. Ilmaan jää silti kysymys, mihin lopulta tarvitaan “luontoa” eli miksi siitä puhutaan yhtenäisenä, ihmisestä erillisenä kokonaisuutena.

Lähteet

Haraway, Donna 2008: *When Species Meet*. Posthumanities Volume 3. Minneapolis: University of Minnesota Press.

**Monimenetelmäinen näkökulma
interdiskursiivisuuden tutkimukseen**

Irina Herneaho
Helsingin Yliopisto

Monimenetelmäinen näkökulma interdiskursiivisuuden tutkimukseen

Esitelmässäni pohdin meneillään olevan väitöskirjatutkimukseni (Herneaho tulossa) valossa, millaiset menetelmälliset välineet soveltuvat moninaisen, eri genreistä ja diskursseista ammentavan aineiston analyysiin. Tutkimuksen aineisto koostuu turvapaikanhakijoiden oikeuksia ajavan aktivistiverkoston blogiteksteistä, joita olen luokitellut kolmeen eri kategoriaan: poliittis-hallinnolliseen, journalistiseen sekä humanitaariseen. Jako perustuu aineiston intertekstuaalisten suhteiden analyysiin. Tarkemmin määriteltynä kyse on nimenomaan interdiskursiivisuuden analyysistä (ks. Fairclough 1992: 84–85, 104–105): tarkastelen, miten tekstien diskursiivisilla valinnoilla rakennetaan yhteyksiä erilaisiin kielenkäytön traditioihin. Tutkimuksessa ammennan menetelmällisiä välineitä eri tutkimusperinteistä, erityisesti systeemis-funktionaalista kieliteoriasta (esim. Halliday 1994), visuaalisesta kieliopista (Kress & van Leeuwen 2006) sekä genreteoreettisista lähestymistavoista (esim. Bhatia 2016). Esitelmässä havainnollistan esimerkkeihin pohjautuen, miten erilaiset analyysivälineet ovat tutkimuksen teon eri vaiheissa tarkentaneet analyysin fokusta sekä lopulta mahdollistaneet aineiston luokittelun eri kategorioihin.

Lähteet

- Bhatia, Vijay K. 2016: *Critical Genre Analysis: Investigating Interdiscursive Performance in Professional Practice*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Fairclough, Norman 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Halliday, M. A. K. 1994: *An Introduction to Functional Grammar*. London: Arnold.
- Herneaho, Irina (tulossa): *Oikeus elää. Intertekstuaalisuus turvapaikanhakijoiden oikeuksia ajavassa kansalaisaktivismissä*. Väitöskirjan käsikirjoitus.
- Kress, Gunther & van Leeuwen, Theo 2006: *Reading Images: the Grammar of Visual Design*. London: Routledge.

Kielitaito ja murrekäsitykset

Kaarina Hippi
Oulun yliopisto

Hanna Lappalainen
Itä-Suomen yliopisto

Pirkko Nuolijärvi
Helsingin yliopisto

Kielitaito ja murrekäsitykset

Esitelmässä tarkastelemme sitä, kuinka eri tavoin suomea hallitsevat haastatellut kuvaavat suhdettaan murteisiin. Tutkimme sitä, millaisia kuvauksia Suomen murteista haastatellut esittävät ja millä keinoin he osoittavat identifioitumistaan niihin tai etäännyttävät itseään niistä. Tutkimus tuo lisävaloa siihen, kuinka suomea toisena kielenä oppineet kokevat suomenkielisyytensä (Ruuska 2020). Aineisto käsittää 24 informanttia, joilla on erilainen tausta ja kielitaito, ja se on osa Sata suomalaista kielellistä elämäkertaa -haastatteluaineistoa (Hippi ym. 2020). Tarkastelemme ensisijaisesti informanttien esittämiä käsityksiä murteista. Vertailemme niitä myös heidän kielitaitoonsa, heidän omiin kielitaidon kuvauksiinsa ja siihen, millaiselle jatkumolle he asettuvat haastattelussa käyttämiensä kielenpiirteiden mukaan.

Aineistosta paljastuu erilaisia näkemyksiä murteiden roolista yksilöiden elämässä: Jotkut kuvaavat ongelmattomasti sitä, kuinka myös aluemurteen piirteet kuuluvat repertoariin, vaikka kielitaidossa on havaintojemme mukaan puutteita. Joillakuilla on taas vahva käsitys siitä, ettei tunne murteita riittävästi, vaikka kielitaito ei juuri poikkea syntyperäisestä tai että ensin pitää oppia ”standardi”, sitten vasta murteita. Vahva kielitaito ei aina yhdisty vahvaan identifioitumiseen paikalliseen puhetapaan tai suomenkielisyyteen ylipäänsä. Osalla kielitaito on niin kapea, että murrekysymystä ei juurikaan käsitellä haastattelussa.

Puhujien erilaiset taustat ja tavoitteet näkyvät haastatteluissa esitetyissä kuvauksissa selvästi. Esitelmässä pohdimme, mitä seurauksia tai yhteyksiä käsityksillä voi olla ja minkälaisia tavoitteita tämän päivän monikulttuurisilla suomalaisilla ylipääntään on kielellisen sopeutumisen suhteen. Miten käsitykset ehkä eroavat perinteisistä syntyperäisen käsityksistä, tai mitkä vanhat käsitykset pitävät pintansa? Kiinnostava kysymys on, ovatko murteet avoimia vai suljettuja resursseja haastateltujen kuvauksissa.

Lähteet

Hippi, Kaarina, Lappalainen, Hanna & Nuolijärvi, Pirkko 2020: Sata suomalaista kielellistä elämäkertaa hankkeena ja aineistona. – Hippi, Kaarina, Lappalainen, Hanna & Nuolijärvi, Pirkko (toim.), *Suomalaisten kielellistä elämää. Sata suomalaista kielellistä elämäkertaa -hankkeen satoa*, 11–50. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1465. SKS, Helsinki.

Ruuska, Katharina 2020: At the nexus of language, identity and ideology: Becoming and being a highly proficient second language speaker of Finnish. JYU Dissertations 309, University of Jyväskylä.

Aggressiiviset tekstit Turun kielimaisemissa

Minna Hjort & Hanna Lantto
Turun yliopisto

Minna Hjort
University of Turku
minna.hjort@utu.fi

Hanna Lantto
University of Turku
hanna.lantto@utu.fi

Aggressiiviset tekstit Turun kielimaisemissa

Esitelmä käsittelee aggressiivista kieltä kuten vihapuhetta ja kiroilua Turun kaupungin kielimaisemissa. Määritelmämme kielimaisemasta on inklusiivinen, 'words and images displayed and exposed in public spaces' (Shohamy and Gorter 2008, 1). Tarkastelemme esitelmässämme kaikenlaisia tekstejä, jotka sisältävät vihapuhetta tai kiro sanoja kahdessa kaupunginosassa: Turun keskustassa ja Varissuolla. Aineisto koostuu noin 200 kuvasta, jotka kerättiin marraskuussa 2021 (keskusta) ja tammikuussa 2022 (Varissuo).

Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

- 1) Onko aggressiivisen puheen laadussa ja määrässä eroja eri kaupunginosien välillä?
- 2) Minkälaisissa paikoissa aggressiivista kieltä esiintyy ja millä kielellä tekstit on kirjoitettu? Voimmeko päätellä jotain kirjoittajasta?
- 3) Onko tekstien välillä vuorovaikutusta?

Aiemmin kielimaisemien vihapuhetta on tutkittu esimerkiksi rasisisissa ja homofobisissa graffiteissa (esim. Wilson 2014, Canakis 2018) sekä kriisi- sekä konfliktitilanteissa. Antirasististen ja antifasististen aktivistien kieltä on Suomessa tutkinut esim. Henricson (2020). Vaikka vihapuheen tutkimus on nouseva ala Suomessa (Määttä, Suomalainen & Tuomarla 2020, 190), emme tunne suomalaisia kielimaisematutkimuksia, jotka keskittyisivät vihapuheeseen tai muuhun aggressiiviseen kieleen.

Canakis, C. 2017. Contesting Identity in the Linguistic Landscape of Belgrade: An Ethnographic Approach. *Belgrade English Language and Literature Studies* 10: 229–258.

Henricson, S. 2020. Aktivistinen kielimaisema: pilottitutkimus. Teoksessa Grasz, S., Keisanen, T., Oloff, F., Rauniomaa, M., Rautiainen, I. (eds.), *Menetelmällisiä käännteitä soveltavassa kielentutkimuksessa Methodological Turns in Applied Language Studies. AFinLAN vuosikirja 2020*. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja no: 78, 95–114.

Määttä, S., Suomalainen, K., Tuomarla, U. 2020. Maahanmuuttovastaisen ideologian ja ryhmäidentiteetin rakentuminen Suomi24-keskustelussa. *Virittäjä* 2: 190–216.

Shohamy, E., Gorter, D. 2009. *Linguistic Landscape*. Expanding the Scenery. New York: Routledge.

Wilson, J. Z. 2014. Ambient Hate: Racist Graffiti and Social Apathy in a Rural Community. *The Howard Journal* 53: 4, 377–394.

Sukulaisuussanojen lainautuminen uralilaisissa kielissä

Terhi Honkola
University of Turku

Niklas Metsäranta & Veronika Milanova
University of Helsinki

Sukulaisuussanojen lainautuminen uralilaisissa kielissä

Sukulaisuutta ilmaisevat sanat ovat osa kielen perussanastoa, jonka vuoksi niiden ajatellaan olevan huonosti lainautuvia. Ne myös ilmentävät puhujayhteisöjensä sosiaalisia normeja esimerkiksi perheen, avioliiton ja periytymisen suhteen (Godelier 2011). Maailmanlaajuisesti kerätyssä lainasana-aineistossa (World Loanword Database, WOLD; Haspelmath & Tadmor 2009) ja siitä tehdyssä tutkimuksessa havaittiinkin, että muihin merkityskategorioihin verrattuna, sukulaissanoja lainattiin verrattain vähän (esim. uskonto, 41,2 % lainoja, vaatetus 38,6 % lainoja; sukulaissanat 15 % lainoja) (Tadmor 2009). Kyseisessä aineistossa vähiten lainautuivat lähisukulaisia ilmaisevat sanat (Honkola & Jordan, revisoitu käsikirjoitus). Näitäkin sanoja kuitenkin lainattiin jonkin verran, mutta lainojen lisäksi kyseisiä sukulaisuussuhteita kuvaamaan oli usein myös kotoperäinen sana.

Suomen kielessä useampi lähisukulaisuutta ilmaiseva sana on laina (äiti, tytär, sisar) ilman että näiden rinnalla olisi myös kotoperäinen sana. Tämä on huomattava poikkeus siihen mitä WOLD-aineistosta löytyi. Keräsimme laajan sukulaissana-aineiston 20 uralilaisesta kielestä tutkiaksemme sukulaissanojen lainautumisia tarkemmin myös uralilaisen kieliperheen sisällä. WOLD-aineiston 41 kielestä kun vain yksi oli uralilainen (kiltinäsaame).

Aineistomme perusteella myös uralilaisissa kielissä avioliiton kautta sukulaisiksi tulleita ilmaisevat sanat lainautuivat eniten. Kiinnostavina poikkeuksina tähän ovat sanat kuten esimerkiksi tytär ja sisar, jotka olivat varhaisia lainoja useammassa kielihaarassa. Eniten sukulaissanoja olivat lainanneet mokšamordva ja vuorimari, vähiten puolestaan samojedikielet, vaikkakin jälkimmäisten tapauksessa osasyynä tähän on myös vähäinen tutkimuksen määrä muihin uralilaisiin kieliin verrattuna. Yhteenvetona voidaankin sanoa, että yleisellä tasolla uralilaisten kielten sukulaissanojen lainautuminen vastaa maailmanlaajuisia trendiä, mutta poikkeustapaukset avaavat mahdollisia näkymiä menneiden puhujayhteisöiden sosiaalisiin normeihin ja niihin liittyviin kontakteihin.

Lähteet.

- Godelier, Maurice. 2011. *The Metamorphoses of Kinship*. Verso Books.
- Haspelmath, Martin & Uri Tadmor (eds.). 2009. World Loanword Database. Leipzig. Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology
- Honkola, Terhi & Fiona Jordan. Kin term borrowings in the world's languages. Revisoitu käsikirjoitus. *Journal of Language Contact*.
- Tadmor, Uri. 2009a. Loanwords in the world's languages: Findings and results. In Martin Haspelmath and Uri Tadmor (eds.), *Loanwords in the World's Languages*, 55–75. Berlin: De Gruyter Mouton.

**Skalaarisuuden kielioppia:
Astemääritteiden ja kvanttoreiden keskinäiset määrityssuhteet**

Tuomas Huomo
University of Turku

Skalaarisuuden kielioppia: Astemääritteiden ja kvanttoreiden keskinäiset määrittämissuhteet

Lauseessa *?Minulla on aivan paljon rahaa* esiintyvä astemääritteen *aivan* ja kvanttorin *paljon* yhdistelmä on epäluonteva (Jantunen 2004). Monet muut vastaavat yhdistelmät ovat kuitenkin luontevia: *melko paljon, erittäin vähän, melkein liikaa; melko usea, ihan muutama, erittäin harva*. Vastahankaisia tai kielenvastaisia taas ovat *?melkein paljon, ?ihan usea, *erittäin liikaa* ja **melko muutama*, joissa mainittujen kielenmukaisten ilmausten aineksia on yhdistelty toisiin. Mikä tahansa astemäärite ei siis sovi minkä tahansa kvanttorin määritteeksi.

Tarkastelen esitelmässäni astemääritteiden ja kvanttoreiden skalaarista semantiikkaa: millaiset merkityspiirteet mahdollistavat sen, että astemäärite voi määrittää kvanttoria? Esitän, että elementtien skalaariset merkitykset toimivat eri tasoilla. Kvanttori kvantifioi tyypillisimmin substantiiviva, jonka oma merkitys ei ole skalaarinen. Astemäärite taas tarkoittaa kvanttorin tai muun kielenaineuksen jo itsessään skalaarista merkitystä. Astemäärite edustaa siten ikään kuin korkeamman asteen skalaarisuutta. Esitelmäni tukeutuu kognitiivisen kielitieteen piirissä esitettyihin analyyseihin kvanttoreiden (mm. Langacker 2016) ja astemääritteiden (mm. Paradis 1997) semantiikasta.

Kutsun kvanttoreiden ilmaisemaa skaalaa *kvantiteettiskaalaksi*. Kvantiteettiskaala on summatiivinen, ja siinä korkeampi arvo on alempien summa. Kvantiteettiskaalaa voidaan tarkastella kasvavassa (esim. *painavampi, enemmän kuin*) tai vähenevässä (*kevyempi, vähemmän kuin*) suunnassa. Astemääritteet taas ilmaisevat *intensiteettiskaaloja*, joiden avulla kuvataan ilmiöiden voimakkuutta. Intensiteettiskaala ei ole summatiivinen, vaan siinä ominaisuus vallitsee erivahvaisena skaalan eri kohdissa.

Kun astemäärite määrittää kvanttoria, kvantiteettiskaalaa täydennetään intensiteettiskaalalla *asemoimalla* tämä johonkin kvantiteettiskaalan kohtaan, johon intensiteetti suhteutetaan. Tärkein asemointikohta avoimen skaalan astemääritteille (*melko, hyvin*) on adjektiivien tutkimuksesta tuttu *normi* (esim. Hakanen 1973). Se on antonyymien merkitysalojen väliin jäävä neutraali alue, jossa kummankaan ilmaisema ominaisuus ei päde (esim. 'ei paljon eikä vähän'; 'ei harva eikä usea'). Normiin asemoitu intensiteettiskaala esittää intensiteetin kasvavan normista ylöspäin ja/tai alaspäin. Sulkeisen skaalan astemääritteiden (*melkein, ihan*) asemointikohtina taas toimivat erilaiset kvantitatiiviset rajakohdat (tavallisesti minimi- tai maksimiraja).

Lähteet

- Hakanen, Aimo. 1973. *Adjektiivien vastakohtasuhteet suomen kielessä*. SKS, Helsinki.
- Jantunen, Jarmo H. 2004. *Minulla on aivan paljon rahaa* – Fraseologiset yksiköt suomen kielen opetuksessa. *Virittäjä* 113 (3), 356–381.
- Langacker, Ronald. 2016. Nominal grounding and English quantifiers. *Cognitive Linguistic Studies* 3:1 (2016), 1–31.
- Paradis, Carita. 1997. *Degree modifiers of adjectives in spoken British English*. Lund University Press, Lund.

**Jonnen jäljillä:
Appellatiivisen jonnen alkuperä ja merkitys
verkkokeskusteluaineistojen valossa**

Lasse Hämäläinen & Maria Sarhema
Helsingin yliopisto

Jonnen jäljillä: Appellatiivisen *jonnen* alkuperä ja merkitys verkkokeskusteluaineistojen valossa

Suomen kieleen on 2000-luvulla vakiintunut lapsellista teinipoikaa tarkoittava yleisnimi *jonne*. Sanan alkuperä ja merkitys ovat herättäneet runsaasti kiinnostusta ja keskustelua: Miksi juuri *Jonne*-etunimi on päätynyt tällaiseen käyttöön? Entä millaiset ominaisuudet tekevät henkilöstä *jonnen*? Esitelmässämme tarkastelemme näitä kysymyksiä verkkokeskusteluaineistojen valossa. Tutkimusaineistona on 444 esimerkkiä vuosina 2008–2010 toimineelta kuvafoorumi Kuvalaudalta sekä 2 703 esimerkkiä Suomi24-keskustelufoorumilta.

Kuvalauta-aineisto vahvistaa useiden lähteiden mainitseman näkemyksen, jonka mukaan nimityksen taustalla on vastakkainasettelu Kuvalauta- ja Jonneweb-verkkosivustojen käyttäjien välillä. Peliharrastajien suosimalla Jonneweb-sivustolta alkoi virrata syksyllä 2008 Kuvalaudalle runsaasti uusia käyttäjiä, mikä herätti Kuvalaudan alkuperäisissä käyttäjissä voimakkaan vastareaktion Jonnewebistä tulleiden lapsellisena pidetyn käytöksen ja siitä aiheutuneen keskustelukulttuurin muutoksen vuoksi. Näihin käyttäjiin viitattiin aluksi useilla eri nimityksillä, kuten *jonnewebiläinen* ja *jonnewebbari*, kunnes *jonne* syrjäytti ne nopeasti kesällä 2009. Muutoksen syy jää epäselväksi, mutta todennäköisin selitys on Jonnen neuvo -internetmeemi, joka selittäisi myös *jonnen* nopeaa leviämistä Kuvalaudan ulkopuolella.

Suomi24-aineiston perusteella *jonneja* pidetään keskimäärin noin 13-vuotiaina poikina. Heihin liitetään erilaisia ominaisuuksia, joista yleisimpiä ovat mopoilu ja ES-energiajuoman nauttiminen. Nimitystä käytetään myös yleisenä haukkumasanana. *Jonnen* käytöstä usein esimerkkinä mainittu *jonnet ei muista* -konstruktio on aineistossa yllättävän harvinainen. Sen avulla puhuja voi asemoida itsensä *jonnejen* yläpuolelle, mutta rakennetta käytetään myös nostalgisointiin.

Tutkimustulokset ovat pääpiirteissään samansuuntaisia aiemmissa kirjoituksissa tehtyjen havaintojen kanssa. Esitelmämme kuitenkin tarkentaa kuvaa *jonnen* kehityksen ja merkityksen yksityiskohdista.

Kumoaako puheaineiston tarjoama evidenssi perinteellisen kielitieteen?

Esa Itkonen
University of Turku

Esa Itkonen

KUMOAAKO PUHEAINEISTON TARJOAMA EVIDENSSI PERINTEELLISEN KIELITIEEEN?

Viimeisen 40 vuoden on tähän kysymykseen haluttu enenevässä määrässä vastata myönteisesti. Tämän suuntaisia käsityksiä on tarkemmin sanoen esitetty sellaisten koulukuntien piirissä kuin keskustelun analyysi, interaktionaalinen kielitiede ja emergentti kielioppi, joista käytän yleisnimitystä SL (= *speech linguistics*). Nimeltä voidaan mainita Bybee, Hopper, Laury, Linell, Miller, Ono, Thompson, Weinert.

SL:n kritiikin kohde on siis perinteellinen kielitiede (*traditional linguistics* = TL). Otan tarkastelun kohteeksi seuraavat 10 argumenttia:

(i) TL on ollut kirjoitetun eikä puhutun kielen tutkimusta. Koska puhe on ensisijainen kirjoitukseen verrattuna, TL on aina ollut vastaavasti vinoutunutta. (ii) Kirjoitettu kieli on luonteeltaan hypotaktinen, kun taas puhuttu kieli on parataktinen (joten TL on aina ollut vastaavasti vinoutunutta). (iii) TL:n käyttämät kategoriat ovat diskreettejä, kun taas SL:n kategoriat ovat asteittaisia eli ei-diskreettejä (joten TL on aina ollut vastaavasti vinoutunutta). (iv) Argumenttirakenteen tutkimus on näytellyt keskeistä roolia TL:ssä; se on perustunut kuviteltujen tilanteiden analyysiin; mutta kuvittelu (*imagination*) on kokonaisuudessaan hylättävä ja korvattava havainnolla (*observation*). (v) TL:n tutkima kieli sisältää runsaasti (agentti-patientti -suhteita ilmaisevia) transitiiviverbjiä, kun taas SL:n tutkima kieli eli arkikeskustelu on voittopuolisesti intransitiivista. (vi) Toisin kuin TL väittää, kieli ei ole uusien ilmauksien tuottava mekanismi, vaan — kuten SL väittää — vanhojen (ja frekventtien) ilmausten varasto. (vii) SL on tehnyt sellaisia oivalluksia ja keksintöjä, joista TL ei voinut uneksiakaan. (viii) Hylättävien TL-ilmiöiden joukkoon kuuluvat kielitypologian edellyttämät referenssi-kieliopit sekä statistiset ja eksperimentaaliset menetelmät (ynnä niitä hyödyntävä sosio- ja psykolingvistiikka); eikä historiallisenkaan kielitieteen harjoittaminen onnistu arkikeskustelun kuvaukseen tarkoitettuina keinoin. (ix) TL:n mukaan kielen rakenne (eli Saussure-tyyppinen *langue*) on riippumaton kielen käytöstä, kun taas SL:n mukaan rakenne ei ole käytön (loogis-ajallinen) edellytys vaan sen seuraus. (x) TL:ltä puuttuu sosiaalisen kokemuksen filosofia (*philosophy of social experience*).

Tulen esitelmässäni osoittamaan, että yksikään vastaväitteistä (i)-(x) ei pidä paikkaansa, päinvastoin! (Yksityiskohtaiset kirjallisuusviitteet tullaan antamaan esitelmän yhteydessä.)

**Vaka vanha väinämöinen, etymologia eläväinen.
Laulettua kielihistoriatietoa, miten ja miksi**

Lotta Jalava
vapaa tutkija

Janne Saarikivi
Tromssan yliopisto, Helsingin yliopisto

Vaka vanha väinämöinen, etymologia eläväinen. Laulettua kielihistoriatietoa, miten ja miksi?

Tässä esitelmässä käsittelemme laulua tieteen yleistajuistamisen keinona sekä kollektiivista historiatietoa välittävän laulettun perinteen jatkajana.

Erityisesti ennen kirjallisen kulttuurin yleistymistä runolaulu on ollut keskeinen maailmankuvaa, kulttuurisia merkityksiä ja kollektiivista historiatietoa välittävä keino ja kanava. Nykyrunolaulu puolestaan toimii erityisesti kulttuuriperinteen yhteyden säilyttäjänä mutta myös suomalaisen nykykulttuurin rakentajana.

Nykyajassa jatkuvasti päivittyvät tieteelliset tutkimustulokset edustavat erilaista kollektiivista tietoa. Mitä tapahtuu, kun ne valitaan laulun aiheeksi ja sanoitusten sisällöiksi? Millaista nykyfolklorea, laulumuotoista tietokirjallisuutta tai laulettua historiatietoa kielihistorian tutkimustuloksia välittävät laulut edustavat? Millä tavoin tiedelaulut asemoituvat laulettun perinteen jatkumolle, ja miten ne uudistavat laulumusiikkia?

Suomessa oppineet kirjoitukset ja suullinen perinne ovat vaikuttaneet toisiinsa monikerroksisesti aina kirjallisen kulttuurin rakentumisesta saakka. Laulun sanoiksi sovitettu tiede voidaan nähdä tällä jatkumolla mutta myös esimerkkinä 2000-luvun tarinallistuvalla ja uusi muotoja etsivällä tietokirjallisuudelle, jossa akateeminen ja populaarikulttuuri ovat aiempaa kiinteämmässä vuorovaikutuksessa: laulu tarjoaa tiedejulkaisemiselle kertomuksellisuutta ja performatiivisuutta korostavan keinon ja kanavan.

Esimerkkeinä laulettua kielihistoriatiedosta ja kielihistorialaulujen synnystä toimivat tässä esitelmässä suomen suullisessa kansanperinteessä esiintyvät esikristillisten jumalsankarien tai uskomusolentojen nimet kuten *Väinämöinen*, *Ilmarinen* ja *Äkräs*. Niiden alkuperäselityksiä tarkatellaan kriittisesti laulumuotoon sovittaen. Suullinen perinne palaa suulliseen esitysmuotoon kielihistorian metodein tarkasteltuna.

Lähteitä

Haapoja, Heidi. 2017: Ennen saatuja sanoja. Menneisyys, nykyisyys ja kalevalamittainen runolaulu nykykansanmusiikin kentällä. Väitöskirja. Helsingin yliopiston humanistinen tiedekunta.

Hiidenmaa, Pirjo, Virtanen, M. T., Satokangas, H., Vitikka, E., & Lindh, I. 2018: Tiedonkerronta: Esitystavat ja tekijän läsnäolo kotimaisessa tietokirjallisuudessa. AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti, (4), 82-86.

Kallio, Kati, Lehtonen, T. M. S., Timonen, S., Järvinen, I.-R. ja Leskelä, I. 2017: Laulut ja kirjoitukset: Suullinen ja kirjallinen kulttuuri uuden ajan alun Suomessa. Helsinki: SKS.

Siikala, Anna-Leena 2012: Itämerensuomalainen mytologia. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1388. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

SMS = Tuomo Tuomi & Matti Vilppula (pt): Suomen murteiden sanakirja. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisu 30. Jatkuvasti päivittyvä julkaisu. <https://kaino.kotus.fi/sms/>

SKVR = Suomen kansan vanhat runot -tietokanta. Saatavissa elektronisessa muodossa: URN:NBN:fi-fe20051411.

**QUEERIT JA KORONA:
KORPUSTUTKIMUS DIGITAALISISTA DISKURSSEISTA**

Jarmo Harri Jantunen
Jyväskylän Yliopisto

QUEERIT JA KORONA: KORPUSTUTKIMUS DIGITAALISISTA DISKURSSEISTA (2)

Koronapandemia on vaikuttanut monin tavoin ihmisten henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin sekä pari- ja ystävyysuhteiden muodostamiseen ja ylläpitämiseen. Pandemia on koskettanut ja kurittanut kaikkia, mutta tietyt ihmisryhmät ovat voineet kokea sen erityisen raskaaksi. Yksi tällainen ryhmä on sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat, jotka ovat kärsineet sosiaalisesta eristymisestä esimerkiksi tapaamispaikkojen ja erilaisten tukimuotojen hävittyä koronarajoitusten myötä (mm. Baumel ym. 2021; Quinn ym. 2021). Kokemukseen voivat kuitenkin vaikuttaa henkilön parisuhdestatus, ikä, koulutus ja muut taustatekijät. Esityksessäni keskityn siihen, miten sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt ovat kokeneet koronaepidemian. Kyselyn tuloksia esiteltiin parisuhteen (sinkku, parisuhteessa) näkökulmasta AFinLA-symposiumissa 2021. Tässä esitelmässä keskityn muihin kyselyssä kerättyihin taustatekijöihin, kuten ikään ja koulutukseen.

Tutkimuksen aineisto on kerätty keväällä 2021 Webropol-kyselynä tutkimuksessa Seksuaali- ja sukupuolisegregaatio ja stigmatisoituneet paikat. Tutkimuksessa kerätään tietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kokemuksista asuinpaikoista Suomessa, syitä asuinpaikan valinnalle ja tyytyväisyyttä nykyiseen asuinpaikkaan. Kyselyssä esitettiin myös kysymys pandemian vaikutuksesta elämänlaatuun: ”Millä tavalla koronaepidemia (covid-19) on vaikuttanut elämääsi erityisesti sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluvan näkökulmasta?” Vastauksista muodostettiin korpus, jota analysoidaan korpusavusteisen diskurssintutkimuksen menetelmin (Corpus-Assisted Discourse Studies, CADS) käyttämällä avainsana-analyysia.

Lähteet

- Baumel, Katie, Hamlett, Mara, Wheeler, Brittany, Hall, Deborah, Randall, Ashley K. & Mickelson, Kristin 2021. Living through COVID-19: Social distancing, computer-mediated communication, and well-being in sexual minority and heterosexual adults. *Journal of Homosexuality* 68 (4). 673–691.
- Quinn, Katherine G., Walsh, Jennifer L., John, Steven A. & Nyitray, Alan G. 2021. “I feel almost as though I’ve lived this before”: Insights from sexual and gender minority men on coping with COVID-19. *AIDS and Behavior* 25. 1–8.

**Identifying the dialectal background of American Finnish speakers
using a supervised machine-learning model**

Mirva Johnson

University of Wisconsin-Madison

Ilmari Ivaska & Tommi Kurki

University of Turku

Identifying the dialectal background of American Finnish speakers using a supervised machine-learning model

American Finnish developed from contact with English in the generations after people migrated from Finland to North America (most between 1880–1920) (Virtaranta et al. 1993; others). Earlier research suggests the dialectal background of speakers' parents or grandparents can be identifiable in their Finnish, though their speech still recognizably differs from Finnish spoken in Finland (Jönsson-Korhola 2003: 408-9). We study this observation by means of a contrastive research design. Building on previous quantitative approaches to Finnish dialects (e.g. Honkola 2016; Syrjänen 2021), ours simultaneously compares multiple linguistic features used also in earlier research to categorize a speaker's dialect. Contrary to earlier studies, we define usage of different features in distributional terms: we look for each feature (e.g., the singular first person pronoun) and the degree to which individuals use variants of that feature (e.g. *mä/mie/miä/minä*). Hence, there are no categorical distinctions in the dialectal traits; a speaker may instead have a larger proportion of variants characteristic to dialect X while still some characteristic to dialect Y.

Methodologically, we use random forests (Breiman 2001) as a supervised machine-learning algorithm and build two models: 1) one that predicts the probability of an individual speaker to belong to the different dialect groups; and 2) another that places an individual speaker on the Finnish map based on transcripts of their speech. We train the models and test their accuracy using data from the Finnish Dialect Syntax Archive (LA). Then, we use these models to study the dialectal profile of five individual American Finnish speakers, based on transcripts of interviews made in Northern Wisconsin in 2016.

The models were successful in identifying and locating LA data (overall categorization accuracy for the dialectal background is 84% with a baseline of 20%, median distance between actual and predicted location is 42km). Preliminary results from two second-generation American Finnish speakers suggest that their speech can successfully be identified and located as from a particular Finnish dialectal region close to their ancestors' place of birth, despite effects of language contact and acquisition as a heritage language.

References

- Breiman, Leo. 2001. 'Random Forests.' *Machine Learning* 45 (1): 5–32.
- Honkola, Terhi. 2016. *Macro- and microevolution of languages: Exploring linguistic divergence with approaches from evolutionary biology*. Doctoral dissertation. University of Turku.
- Jönsson-Korhola, Hannele. 2003. 'Pussaa se peipipoki kitsistä petiruumaan': Suomalaiset ja suomen kieli Amerikassa. *Monena suomi maailmalla: suomalaisperäisiä kielivähemmistöjä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Syrjänen, Kaj. 2021. *Quantitative Language Evolution Case studies in Finnish dialects and Uralic languages*. Doctoral dissertation. Tampere University.
- Virtaranta, Pertti, Jönsson-Korhola, Hannele, Martin, Maisa & Kainulainen, Maija. 1993. *Amerikansuomi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

**Pois-alkuiset yhdysverbit ja niiden käännösvastineet
Mikael Agricolan kielessä**

Kalle Järvelä
Kotimaisten kielten keskus

Kalle Järvelä

Kotimaisten kielten keskus

***Pois*-alkuiset yhdysverbit ja niiden käännösvastineet Mikael Agricolan kielessä**

Yhdysverbejä ei useinkaan nykysuomen normien mukaisesti pidetä yhdyssanoina, mutta vanhaan kirjasuomeen sekä Mikael Agricolan kieleen ne eittämättä kuuluvat.

Mikael Agricola työryhmineen käänsi ison osan Raamatusta suomeksi 1500-luvulla luoden kirjakielimme perustan. Valtaosa käännetyistä raamatunkohdista julkaistiin teoksissa *Se Wsi Testamenti* (1548), *Daudin Psaltari* (1551) ja *Weisut ja Ennustoxet* (1551).

Uuden testamentin suomennoksen lähteenä Agricolan tiedetään käyttäneen ainakin ruotsinkielistä Uutta testamenttia (1526), Kustaa Vaasan Raamattua (1541), Lutherin raamatunsaksannosta (1545), latinankielistä *Vulgataa* sekä Erasmus Rotterdamilaisen kreikan- ja latinankielistä Uuden testamentin editiota. Varsinkin ruotsi ja saksa ovat vaikuttaneet vanhan kirjasuomen lauserakenteeseen ja sanastoon. Myös kielimuodolle ominaisten yhdysverbien runsas käyttö katsotaan yleisesti näistä kielikontakteista juontuvaksi.

Yleisin Mikael Agricolan kielessä esiintyvä yhdysverbityyppi on adverbialkuinen yhdysverbi. Tätä tyyppiä edustavat myös esitelmässäni käsittelemät *pois*-alkuiset yhdysverbit. Oletukseni on, että Agricolan kielessään käyttämille yhdysverbeille löytyy vastine hänen käyttämistään lähdekielistä, eritoten prefiksiverbivoittoisista ruotsin ja saksan kielistä. Yhdysverbien käytössä on tapahtunut muutoksia vanhan kirjasuomen aikanakin, esimerkiksi monet Agricolan raamatunkäännöksissä esiintyneet yhdysverbit on vuoden 1642 raamatunkäännöksessä purettu löyhemmiksi kokonaisuuksiksi.

Esitelmässäni käsittelen siis sitä, miten vieraiden kielten mallit ovat vaikuttaneet *pois*-alkuisten yhdysverbien käyttöön Mikael Agricolan kielessä ja vanhassa kirjasuomessa. Samalla yritän hahmotella sitä, kuinka yhdyssanaisina kyseiset muodosteet on kirjoitusaikanaan saatettu hahmottaa ja miten ne tulisi nykykatsannossa tulkita.

Lähteitä:

Häkkinen, Kaisa 1987. Suomen kielen vanhoista ja uusista yhdysverbeistä. *Sananjalka* 52, s. 7–27.

Itkonen-Kaila, Marja 1997. *Mikael Agricolan Uusi testamentti ja sen erikieliset lähtötekstit*. Suomi 184. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Toropainen, Tanja 2017. *Yhdyssanat ja yhdyssanamaiset rakenteet Mikael Agricolan teoksissa*. *Annales Universitatis Turkuensis C* 439. Turku.

**Arkistojen kertomaa:
A. A. Popovin nganasanin sanaliput
(kieli)historiallisen tiedon lähteenä**

Kaisla Kaheinen
Helsingin yliopisto

Arkistojen kertomaa: A. A. Popovin nganasanin sanaliput (kieli)historiallisen tiedon lähteenä

Digitaalisten korpusten ja nettisanakirjojen esiinmarssista ja käytettävyyden parantumisesta huolimatta arkistojen kätköissä on edelleen merkittäviä kokoelmia, jotka ovat saatavilla ainoastaan paperisessa muodossa. Julkaisematta on sanalippukokoelmia kielillä, joiden leksikografinen kuvaus on edelleen puutteellista. Etenkin vakavasti uhanalaistuneiden kielten tapauksessa arkistot sisältävät aineistoa, jonka kerääminen ei enää nykyisin olisi mahdollista. Arkistojen tutkiminen ja aineiston saattaminen julkisuuteen on siis edelleen relevanttia huolimatta digitaalisten tallennusvälineitten ja uudempien avointen korpusten mukanaan tuomista eduista. Vanhimpien aineistojen sekä muiden kuin kielitieteilijöiden keräämien kokoelmien tutkimuksessa on kuitenkin huomioitava konteksti, jossa aineisto syntyi. Toisinaan se on jopa itse kielenainesta kiinnostavampi tutkimuskohde ja ainutlaatuinen ikkuna menneisyyteen.

Etnografi Andrei Aleksandrovitš Popovin (1902–1960) 1930-luvulla Taimyirin niemimaalla keräämä nganasanin sanalippukokoelma sisältää noin 4000 sanaa ja paikannimeä venäjännöksineen. Julkaisematonta kokoelmaa säilytetään Kunstkameran etnografisen museon arkistossa Pietarissa, jossa minun oli mahdollista tutustua siihen marras-joulukuussa 2021. Poimin kokoelmasta 900 sanan otannan, joka sisältää sekä aiemmista lähteistä puuttuvia lekseemejä ja merkityksiä että tunnettuja nganasanin sanoja, joiden perusteella voidaan tehdä päätelmiä Popovin käyttämän transkription tarkkuudesta. Myös sanalipuille kirjatut vaihtoehdot antavat viitteitä siitä, kuinka Popov ja hänen retkikuntansa jäsenet pyrkivät ääniteitä esittämään. Sanojen transkriptiossa esiintyy epätarkkuuksia ja horjuntaa etenkin liudentuneitten konsonanttien, vokaalien *ë*, *a* ja *ï* sekä glottaaliklusiilin kohdalla. Transkriptio ei erota toisistaan myöskään vokaalia *o* ja vokaalisekvenssiä *uë*, millä on seurauksia sanojen kielihistoriallisen tulkinnan kannalta. Sen sijaan vaihtelu *<f>* ~ *<h>* kuvastaa kielessä tosiasiallisesti meneillään ollutta äänteenmuutosta ja *<s>* ~ *<h>* todellista vaihtelua, jota ei nykykielestä kuitenkaan enää tavata.

Jakutiasta kotoisin ollut Popov kykeni työskentelemään myös dolgaaniksi, ja onkin todennäköistä, että sanalipuilla esiintyvät dolgaaninkieliset käännökset kuvaavat nganasanien poronhoitosanastoa huomattavan tarkasti. Popovin etnografiset julkaisut (Popov 1948; 1984) ovat ainutlaatuisia nganasanien perinteisen elämäntavan kuvauksia. Vastaavasti sanalippukokoelma sisältää muista lähteistä puuttuvia tietoja pyyntielinkeinon liittyvän sanavarannon käytöstä. Arkistoitujen aineistojen tutkiminen tuo esille uutta tietoa kielentutkijoille, tieteenhistorioitsijoille sekä kieliyhteisön jäsenille.

Lähteet

Попов, А. А. 1948: *Нганасаны. Вып. 1. Материальная культура*. – М.–Л.: Издательство Академии наук СССР.

Попов, А. А. 1984: *Нганасаны. Социальное устройство и верования*. – Л.: Наука.

Evidentaalien käyttö eri persoonien yhteydessä

Satu Keinänen
University of Helsinki

Evidentiaalien käyttö eri persoonien yhteydessä

Tässä esitelmässä esittelen väitöstutkimukseni lähtökohtia ja alustavia havaintoja. Väitöskirjassani tutkin evidentiaalisuuden eri ilmentymiä ja persoonan vaikutusta evidentiaalien merkityksiin. Evidentiaalisuus tarkoittaa tiedonlähteen kielellistä ilmaisua, ja evidentiaalit ovat sen tunnuksia, kuten partikkeleja tai affikseja. Maailman kielissä tyypillisesti merkittyjä tiedonlähteitä ovat näköhavainto, muu aistihavainto, päättely, oletus ja kuulopuhe (Aikhenvald 2004). Toisaalta kielissä voi olla pelkästään leksikaalisia keinoja evidentiaalisuudelle, kuten adverbeja suomen ja englannin tavoin. Tutkin evidentiaalien funktioita, jotka eivät viittaa tiedonlähteeseen, vaan osoittavat vaikkapa teon tahattomuutta tai yllätyksellisyyttä (vrt. suomi: *Minä(hän) näköjään osaan tämän*). Kutsun tällaisia funktioita ei-evidentiaalisiksi.

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että evidentiaalien ei-evidentiaalisia funktiot ovat usein yhteydessä persoonaan: jotkin evidentiaalit voivat esimerkiksi implikoida toiminnan tahattomuutta, kun niitä käytetään ensimmäisen persoonan kanssa. (Ks. Aikhenvald 2004, Curnow 2002, DeLancey 2001.) Evidentiaalisuutta on tutkittu myös suhteessa egoforisuuteen, joka niin ikään liittyy persoonaan ja tietämiseen: egoforisissa järjestelmissä puhujan (egon) teot ja tahdonalainen osallistuminen merkitään eri tavalla muiden persoonien teoista. Myös egoforista merkintää voi manipuloida ilmaisemaan puhujan toiminnan tahattomuutta. (Ks. San Roque et al. 2018.)

Esitelmässäni käyn läpi alustavia havaintoja ei-evidentiaalisten funktioiden esiintymisestä. Tutkimuksessani selvitän myös, miten egoforisuuden merkintä heijastuu ei-evidentiaalisiin funktioihin, jotka voivat egoforisuuskielissä olla erilaisia kuin kielissä, joissa ei merkitä egoforisuutta. Evidentiaalisen ja egoforisen merkinnän välillä voi olla oma työnjakonsa sille, miten evidentiaaleille tyypillisiä ei-evidentiaalisia funktioita ilmaistaan: useimmiten nämä funktiot näyttävät rakentuvan egoforisten tunnusten ympärille, jolloin evidentiaaleilla on hyvin puhtaasti vain tiedonlähteen merkityksiä. Tutkin evidentiaalisuutta kielitypologian keinoin ja vertailen 63 kielen evidentiaaleja. Aineisto on kerätty kuvailevista kieliopeista ja muusta tutkimuskirjallisuudesta, minkä lisäksi täydentävää tietoa on kerätty kyselylomakkeilla, joita lähetettiin kielioppien kirjoittajille sekä muille asiantuntijoille.

Lähteet

- Aikhenvald, Alexandra Y. 2004. *Evidentiality*. Oxford: Oxford University Press.
- Curnow, Timothy J. 2002. Types of interaction between evidentials and first-person subjects. *Anthropological Linguistics* 44(2). 178–196.
- DeLancey, Scott. 2001. The mirative and evidentiality. *Journal of Pragmatics* 33(3). 369–382.
- San Roque, Lila, Simeon Floyd & Elisabeth Norcliffe. 2018. Introduction. Teoksessa Simeon Floyd, Elisabeth Norcliffe & Lila San Roque (toim.) *Egophoricity*. 1–77. Amsterdam: John Benjamins.

Suuri, iso vai kookas?
Edistyneiden suomenoppijoiden synonyymisten adjektiivien
käyttö kaunokirjallisuuskontekstissa

Niina Kekki & Ilmari Ivaska
University of Turku

Suuri, iso vai kookas? **Edistyneiden suomenoppijoiden synonyymisten adjektiivien käyttö kaunokirjallisuuskontekstissa**

Tarkastelemme tässä esitelmässä monimuuttuja-sekamallin avulla, minkä adjektiivin synonyymisesta pesueesta *suuri/iso/kookas* S2- ja S1-puhujat valitsevat kaunokirjallisessa tekstikontekstissa. Edistyneiden kielenoppijoiden synonyymien käytön ja opettamisen ongelmat on tunnistettu jo varhain (esim. Martin 1984). Toisen kielen tutkimuksessa on huomattu, että vielä edistyneetkin toisen kielen käyttäjät tekevät kielitaidostaan huolimatta käyttökontekstille epätyypillisiä kielellisiä valintoja, ja epätyypilliset synonyymivalinnat ovatkin yksi yleinen edistyneiden kielenoppijoiden sanastollisen ja kollokationaalisen epäsuhdan syy (Hasselgren 1994: 245).

Käyttöpohjaisen näkemyksen mukaan kieli ja sen oppiminen pohjautuvat luonnollisen kielen käyttöön. Kielenkäytön ytimessä ovat konstruktiot eli muoto-merkitys-käyttö-kombinaatiot, jotka muodostavat toisiinsa kytkeytyvän verkoston (Ellis & Larsen-Freeman 2009: 92). Vertaamme S2- ja S1-puhujien adjektiivivalintoja niiden tyypilliseen käyttöön konstruktionäkökulmasta eli pyrimme selvittämään, mitkä muuttujat selittävät sanavalintaa konstruktiossa, jossa adjektiivi toimii pääsanansa määrittäneenä. Varsinainen aineisto on kerätty kyselytutkimuksella, mutta käytämme valintaa mahdollisesti selittävinä taustamuuttujina laajaa kirjoa erilaisia taustamuuttujia, kuten valinnanalaisten konstruktion ominaisuuksia (mm. sijamuoto) kielenkäyttäjäkohtaisia muuttujia (mm. kielitausta ja lukutottumukset) sekä useita korpuksista johdettuja, tarkastelunalaisten konstruktion tyypillistä käyttöä kuvaavia muuttujia (mm. adjektiivien ja niiden pääsanojen yhteisesiintymien suhteelliset vahvuudet kielen eri rekistereissä).

Aiempi tutkimus on osoittanut, että kaunokirjallisuuden lukeminen mahdollistaa sattumanvaraisen sanaston oppimisen niin ensikielillä kuin toisen/vieraan kielen puhujilla. Aikusten kielenoppijoiden osalta tutkimusta on vähemmän, mutta tulokset ovat samansuuntaisia (Reynolds 2014). Pyrimme selvittämään tutkimuksessamme, millainen yhteys kaunokirjallisuuden lukemisella on synonyymisen adjektiivin valintaan S2- ja S1-puhujilla.

Lähteet

- Ellis, N. C., & Larsen-Freeman, D. 2009. Constructing a second language: analyses and computational simulations of the emergence of linguistic constructions from usage. *Language learning*, 90–125.
- Hasselgren, A. (1994). Lexical teddy bears and advanced learners: a study into the ways Norwegian students cope with English vocabulary. *International Journal of Applied Linguistics*, Vol. 4, No. 2, 237–260.
- Marilyn, Martin. 1984. Advanced vocabulary teaching: the problem of synonyms. *The Modern Language Journal*, Vol. 68, No. 2, s. 130-137.
- Reynolds, Barry Lee. 2014. A mixed-methods approach to investigating first-and second-language incidental vocabulary acquisition through the reading of fiction. *Reading Research Quarterly*, 50(1) pp. 111–127.

**Pienet adjektiivit unni, uhcci ja smávis -
käyttö ja dialektologinen muutos pohjoissaamessa**

Ilona Kivinen
University of Helsinki

Pienet adjektiivit *unni*, *uhcci* ja *smávis*, niiden käyttö ja dialektologinen muutos pohjoissaamessa

Pohjoissaamessa on käytössä kolme adjektiivia, joiden merkitys on 'pieni'; *unni*, *uhcci* ja *smávis*. Kaikki kolme sanaa palautuu kantasaameen, mutta niiden käyttö poikkeaa hieman toisistaan sekä morfosyntaktisesti että alueellisesti. Álgu-tietokanta osoittaa, että sana *unni* (Álgu s.v. *unni*) on läntinen ja esiintyy pohjoissaamessa ja sitä läntisemmissä saamelaiskielissä. Sana *uhcci* (Álgu s.v. *uhcci*) sen sijaan on laajemmalle levinnyt ja esiintyy sekä pohjoissaamen itä- että länsipuolella. Sana *smávis* (Álgu s.v. *smávis*) on sekin levinnyt sekä itään että länteen saamelaiskielissä.

Tässä esitelmässä tarkastelen näiden kolmen adjektiivin käyttöä ja esiintymistä kolme eri ajan aineistoissa. Vanhin aineisto on 1800–1900-lukujen taitteessa kerätty J. K. Qvigstadin julkaisema *Lappiske eventyr og sagn I–IV*, joka sisältää kertomusmateriaalia eri puolilta pohjoissaamen puhuma-aluetta. Toiseksi vanhin aineisto on vuosina 1965–1969 kerätty Saamelaisen folkloren tutkimusmateriaali. Sen alueellinen painotus on Tenojoen Dálvadas-kylässä, mutta muualtakin päin Saamenmaata on nauhoitteita. Kolmas materiaali on 2010-luvulta, tyypiltään hyvin erilaista materiaalia, joka koostuu radiojuontajien puheesta sekä itse 2017 keräämästäni keskustelumateriaalista, jossa kaksi saamenkielistä keskustelee keskenään.

Tutkimus on aineistolähtöinen, ja sen tavoitteena on selvittää, miten sanojen *uhcci*, *unni* ja *smávis* käyttö ja esiintyminen aineistoissa on eri aikoina muuttunut. Murrepainotuksena ovat Finnmarkin länsi- ja itämurteet. Länsimurretta puhutaan mm. Kautokeinon ja Enontekiön alueilla, kun taas itämurretta puhutaan Inarin, Utsjoen ja Kaarasjoen alueilla.

Näyttää siltä, että Finnmarkin itämurteissa on sana *uhcci* ollut yksinomainen pientä tarkoittava adjektiivi. Sana *unni* on ollut Finnmarkin länsimurteissa käytetty adjektiivi. Skandinaavinen lainasana *smávis* on kaikissa aineistoissa näistä kolmesta vähiten käytetty, ja Qvigstadin materiaalissa esiintymät ovat läntisiä. Saamelaisen folkloren materiaalissa kuitenkin ovat *unni* ja *smávis* jo levinneet idemmäksi ja samallakin puhujalla saattaa esiintyä kaikki kolme adjektiivia. 2017 keräämässäni materiaalissa yksinomainen pientä tarkoittava adjektiivi on *unni*, vaikka puhujia on sekä itä- että länsimurteista. Alustavasti siis näyttää siltä, että adjektiivi *unni* olisi syrjäyttämässä adjektiivia *uhcci*. Alkuaan olen olettanut, että sanan *unni* leviämiseen murteissa olisi kirjakielen vaikutusta, mutta 1960-luvun aineistossa ei vielä ole ollut yhtenäistä kirjakieltä pohjoissaamella käytössä ja silti *unni* oli jo levinnyt Finnmarkin itämurteisiin.

Lähteet:

Álgu-tietokanta. Sámegielaid etymologaš diehtovuodđu = Saamelaiskielten etymologinen tietokanta [online-tietokanta]. - Helsinki : Kotimaisten kielten keskus, marraskuu 2006 – [viitattu 15.3.2022]. Saatavissa: <http://kaino.kotus.fi/algu/>
Qvigstad, J. K. 1927–29 *Lappiske eventyr og sagn*. Oslo.

Kirjasuomen teonnimileksiaalistumia

Vesa Koivisto
Helsingin yliopisto

Kirjasuomen teonnimileksikaalistumia

Vesa Koivisto

Tarkastelen suomen teonnimiä niiden kirjakielisen historian varrelta. Teonnimet ovat verbistä johdettuja substantiiveja, jotka edustavat suomessa useita morfologisia johdostyyppijä. Kaikista suomen verbeistä voi muodostaa teonnimen vähintään yhdellä johtimella (-*minen*), mutta yleensä useammallakin. Muiden kuin *minen*-johtimen (esim. johdin -*O*: *tek+o*, -*U*: *pes+u* tai -*Us*: *määrä+ys*) valinta riippuu paljolti kantaverbin vartalotyypistä. (ISK § 221–226.)

Teonnimet ilmaisevat perustapauksessa samaa prosessia kuin kantaverbinsä, mutta substantiivin hahmossa ja sille ominaisin syntaktisin seuralaisin ja semanttisin ominaisuuksin. Tässä ns. prosessi-merkityksessä (’tekeminen; se että joku tekee jotakin’) teonnimen merkitys on läpinäkyvä suhteessa kantaverbiin. Muunlaista kuin selvän prosessuaalista merkitystä kantavat teonnimet ovat leksikaalistumia, joissa on hyvin erityyppisiä tapauksia. Leksikaalistumiseen kuuluu merkityksen erikoistuminen tai idiomaattistuminen.

Yksi leksikaalistumisen tapaustyyppi on se, että muun kuin *minen*-teonnimen ilmaisemana kantaverbin prosessi hahmottuu *minen*-johdokseen nähden jotenkin rajatummaksi tai yksilöidymmäksi (esim. *laul+u* vs. *laula+minen*), joskaan merkitysero ei ole suuri eikä selvä. Joskus leksikaalistuma on edennyt varsin kauaskin prosessimerkityksestä, esim. *polk+u* ’poljettu kulku-ura’, *kätk+ö* ’kätkemispaikka’. Joillakin teonnimileksemeillä voi olla sekä leksikaalistumatonta että leksikaalistunutta käyttöä, esim. *asuntojen rakennus* (’rakentaminen’) vrt. *korkea rakennus* (’talo’).

Tarkastelen teonnimiä tässä esitelmässä niiden kirjallisten ensiesiintymien valossa (Jussila 1998). Huomion kohteena on johdostyyppien ajallinen dynamiikka, sillä eri johtimia on tullut käyttöön eri aikoina. Jo vanhimmassa kirjakielessä ovat olleet käytössä *O*-, *U*- ja *Us*-teonnimet, ja 1800-luvulla järjestelmä on täydentynyt *ntA*-, *nti*- ja *UU*-johdostyypeillä. Aiemmin yleisiä, mutta 1800-luvulla harvinaistuneita teonnimityyppejä ovat *mUs*-, *ntO*- ja *mA*-johdokset.

Tarkastelen teonnimien merkityksiä leksikaalistumisen ja sanojen kirjakielisen iän kannalta. Joissain johdostyypeissä (kuten *U*-, *O*- ja *Us*-teonnimissä) leksikaalistuminen on muita yleisempää ja leksikaalistumat vanhempia. Monet näistä leksikaalistumista on tunnettu nykyisessä merkityksessään jo vanhimmassa, 1500-luvun kirjasuomessa.

Lähteet

ISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004: *Iso suomen kielioppi*. SKST 950. Helsinki: SKS.

Jussila, Raimo. 1998. *Vanhat sanat. Vanhan kirjasuomen ensiesiintymiä*. SKST 696. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 101. Helsinki: SKS, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

**Elämää kaksinkertaisessa kielisaarekkeessa:
talonmiestarinoita**

Leena Kolehmainen
University of Turku

Maija Surakka
Tampere University

Elämää kaksinkertaisessa kielisaarekkeessa: talonmiestarinoita

Kielisaareke viittaa suomalaisessa kielentutkimuksessa erityisesti kaupunkeihin kuten Kotka, Oulu, Pori ja Tampere, joissa on merkittävä ruotsinkielinen vähemmistö (Lönnrot 2011). Myös teollisuuskaupunki Varkaus, johon tutkimuksemme sijoittuu, on luettu ruotsinkielisten kielisaarekkeiden joukkoon. Ruukkipaikkakunnille tyypilliseen tapaan (Marttila 2014) Varkaudenkin asuinalueet jakautuivat aiemmin yhteiskuntaluokkarajoja seuraten. Kaupungin sisälle muodostui oma ruotsinkielinen kielisaarekkeensa, Kosulanniemen kaupunginosa. Sen asukkaat, tehtaan johtajat ja tekniset asiantuntijat perheineen, edustivat ylempää yhteiskuntaluokkaa. Kuvaamme esitelmässämme elämää Kosulanniemen kielisaarekkeessa.

Aiempi kielisaareketutkimus on kohdistunut vähemmistökieli ruotsin käyttöön kielisaarekkeissa (Lönnrot 2011, Henricson 2013, Kingelin-Orrenmaa 2019). Esitelmämme keskiössä ovat puolestaan suomenkieliset. Kuvaamme Kosulanniemessä asuneen ja työskennelleen suomenkielisen talonmiehen (s. 1928) ja hänen poikansa (s. 1955) kielimuistoja. Perhe oli lähiympäristössään sekä kielivähemmistönä että yhteiskuntaluokaltaan alisteisessa asemassa. Tarkastelumme kohteita ovat kielellisen ja sosiaalisen integraation ja segregaation prosessit (esim. Lamberg, Mäkinen & Uotila 2011, 299) haastateltujen kuvaamina työssä ja naapurisuhteissa sekä nuoreksi aikuiseksi vartumisessa. Tarkastelemme Kosulanniemen asuinyhteisön sosiokulttuurisesti merkittäviä paikkoja ja toimintoja (koulut, urheilukentät, saunat, juhlat) ja pohdimme kielen ja sosiaalisen aseman vaikutusta naapureita yhdistäviin ja erottaviin tekijöihin.

Tutkimuksemme on osa kokonaisuutta, jossa tarkastellaan suomalaisen teollisuuden kielellisiä kulttuurivaikutuksia. Aineistona käytämme kahta haastattelua, jotka ovat osa vuosina 2016–2021 Varkaudessa koottua haastatteluaineistoa.

Lähteet

- Henricson, S. *Svenska i finsk miljö: Interaktion, grammatik och flerspråkighet i samtal på svenska språköar i Finland*. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2013. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/40361>.
- Kingelin-Orrenmaa, Z. *Tammerfors som svensk språkö: en etnografisk studie av språkpolicy som praktiker, processer och val i svenska rum i det inre av Finland*. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto, 2019. <http://jultika.oulu.fi/Record/isbn978-952-62-2261-5>.
- Lamberg, M., Mäkinen, M., Uotila, M. A Rural Living Sphere. *Physical and Cultural Space in Pre-Industrial Europe. Methodological Approaches to Spatiality*, toim. M. Lamberg/M. Hakanen/J. Haikari. Lund: Nordic Academic Press (2011). 289–318.
- Lönnroth, H. Swedish speech islands in Finland: A sociocultural linguistic perspective. *Language, Society and Culture* (2011): 45–52.
- Marttila, J. 2014. *Työ teollistumisen ja arjen rajapintana Strömforsin ja Ramnäsin rautaruukkiyhteisöt 1880–1950*. Helsinki: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura.

Italian monikoiden esihistoriaa myöhäislatinan korpuksesta

Timo Korkiakangas
University of Helsinki

Tommi Alho
Universität Innsbruck

Italian monikoiden esihistoriaa myöhäislatinan korpuksesta

Kysymystä italian nominien monikkomuotojen alkuperästä on luonnehdittu yhdeksi visaisimmista italoromaanisen kielialueen diakronisen tutkimuksen dilemmoista (esim. Sabatini 1965). Aihe onkin kirjoittanut runsaasti tutkimusta 1800-luvulta näihin päiviin asti, viimeisimpänä Faraonin (2018) laaja yleiskatsausmonografia. Tutkimus on kuitenkin toistaiseksi keskittynyt ekstrapoloimaan romaanisten kielten evidenssistä taaksepäin sekä rekonstruoimaan mahdollisia fonologisia ja morfologisia kehityskulkuja latinankielisinä esiasteina pidettyjen ja nykyisten tai keskiaikaisten romaanisten muotojen välillä. Oletetut latinankieliset esiasteet on kuitenkin poimittu valitettavan sattumanvaraisesti heterogeenisista teksteistä, jotka edustavat lähes tuhannen vuoden ajanjaksoa.

Korpusperustaisesti aihetta ei ole vielä koskaan tarkasteltu, mikä johtuu pitkälti siitä, että ilmiötä valaisevia korpuksia ei ole ollut olemassa. Tilanne on nyt muuttunut Late Latin Charter Treebankin (LLCT) julkaisemisen myötä (Korkiakangas 2021). LLCT on yli 400 000 sanan kokoinen puupankki eli morfologisesti ja syntaktisesti annotoitu korpus. Se koostuu 1040 varhaiskeskiaikaisesta asiakirjatekstistä, jotka heijastavat puhutun kielen muutosta. Siten niiden voidaan odottaa ilmentävän myös monikkomuotojen kehitystä.

LLCT:iin perustuen pyrimme esitelmässämme arvioimaan vallitsevia näkemyksiä italian monikkojen syntyhistoriasta. Systemaattinen korpusevidenssi näyttää tukevan näkemystä, jonka mukaan valtaosa italian monikoista on peräisin latinan akkusatiivimuodosta. Toisekseen esitämme, että akkusatiivimuodon preferenssi oli seurausta kieliopillisten suhteiden uudelleenjärjestymisestä myöhäislatinassa subjektin semanttisen roolin perusteella (realignment), kuten mm. Rovai (2012) esittää.

Analyysimme keskittyy tapauksiin, jotka voidaan tulkita "asigmaattisiksi" välimuodoiksi ($-V_1$) ketjussa $-V_{1s} > -V_1 > -V_2$ (esim. lat. *casas* > *casa* (mon.) > it. *case*). Tällaisia latinan 1., 2. ja 3. deklinaation (ei-neutrisia) monikon päätteitä *-a*, *-o*, and *-e* ei tietäkäsemme ole koskaan aikaisemmin tutkittu, ellei lyhyitä mainintoja (Sabatini 1965, 991 ja Larson 1988, 160) oteta huomioon.

Lähteet

- Faraoni, Vincenzo. 2018. *L'origine dei plurali italiani in -e e -i*. Alessandria: Orso.
- Korkiakangas, Timo. 2021. Late Latin Charter Treebank: Contents and Annotation. *Corpora* 16(2). 191–203.
- Larson, Pär. 1988. *Gli elementi volgari nelle carte del Codice Diplomatico Longobardo*. Julkaisematon maisterintutkielma, Università di Firenze.
- Rovai, Francesco. 2012. *Sistemi di codifica argomentale: tipologia ed evoluzione*. Pisa: Pacini.
- Sabatini, Francesco. 1965. Esigenze di realismo e dislocazione morfologica in testi preromanzi. *Rivista di cultura classica e medievale* 7. 972–998.

Vaihtoehto Kettuselle?
Murrekorpusten laskennallinen mallinnus

Olli Kuparinen & Yves Scherrer
University of Helsinki

Vaihtoehto Kettuselle? Murrekorpusten laskennallinen mallinnus

Dialektometrisessä tutkimuksessa on viime vuosina alettu hyödyntää yhä enemmän korpuslähtöisiä menetelmiä perinteisten murrekartastojen sijaan (Szmrecsanyi & Anderwald 2018). Tässä esitelmässä tarkastelemme litteroitujen murrekorpusten aihemallinnusta (joskus myös topiikkimallinnus). Aineistona käytetään Suomen kielen näytteitä -sarjaa (SKN; Kotimaisten kielten keskus 2014), joka sisältää haastatteluja 50 suomenkielisestä pitäjästä, jotka edustavat kattavasti suomen murrealueita.

Aihemallinnusta hyödynnetään tyypillisesti toistuvien aiheiden etsimiseen joukosta tekstejä. Malli perustuu ajatukselle, että usein yhdessä esiintyvät sanat (esim. *juosta, lenkkari, syke*) kuuluvat samaan aiheeseen (*lenkkeily*). Samaa ajatusta voidaan hyödyntää myös puhekielen tutkimuksessa, jossa yhdessä esiintyvät elementit edustavat murteellista yhtäläisyyttä. Esimerkiksi SKN-korpuksessa sanat *kon, täsä, oike* päätyvät yhteen kokonaisuuteen (lounaismurteet).

Aihemallinnusta on aiemminkin hyödynnetty variaationtutkimuksessa, mutta on keskitytty joko leksikaalisiin eroihin (Eisenstein ym. 2010) tai mallinnettavat piirteet on poimittu aineistosta käsin (Kuparinen ym. 2021). Tässä tutkimuksessa mallinnus tehdään suoraan litteroidusta aineistosta kolmella eri tasolla: sanoista sellaisenaan, merkkijonoista sekä automaattisen segmentoinnin jälkeen. Suomen murteiden mallinnukseen näyttävät sopivan erityisesti sanat sellaisenaan sekä automaattinen segmentointi, kun taas merkkijonoista löytyy yksittäisiä foneettisesti tärkeitä eroja murteiden välillä (esim. diftongien avartuminen tai reduktio).

Mallin tuottamat murrejaot ovat pääosin yhteensopivia perinteisen näkemyksen kanssa, mutta eroja syntyy esimerkiksi siinä, että kaakkoishämäläiset murteet erkanevat muista hämäläismurteista melko varhaisessa vaiheessa. Malli on kohtuullisen helppokäyttöinen ja tarjoaa näin jatkossa mahdollisuuden tarkastella suomen ja muiden kielten murrejakoa myös tuoreemmista aineistoista kuin SKN.

Lähteet

- Eisenstein, J. – O'Connor B. – Smith, N. A. – Xing, E. P. 2010. A latent variable model for geographic lexical variation. – *Proceedings of the 2010 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing*, s. 1277–128.
- Kotimaisten kielten keskus. 2014. *Suomen kielen näytteitä*. Kielipankki. Saatavilla <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2020112937>
- Kuparinen, O. – Peltonen, J. – Mustanoja, L. – Leino, U. – Santaharju, J. 2021. Lects in Helsinki Finnish. A probabilistic component modeling approach. – *Language Variation and Change* 33(1), s. 1–26. <https://doi.org/10.1017/S0954394521000041>
- Szmrecsanyi, B. & L. Anderwald. 2018. Corpus-based approaches to dialect study. – C. Boberg, J. Nerbonne & D. Watt (toim.) *The Handbook of Dialectology*.

***”Me jonkun kanssa”* suomessa
ja suomenruotsissa**

Klaus Kurki
University of Turku

Me jonkun kanssa suomessa ja suomenruotsissa

Sekä suomessa (Sirola-Belliard 2016) että suomenruotsissa (Holmberg & Kurki 2019) monikollinen pronomini-ilmaus *me jonkun kanssa* on monimerkityksinen sen suhteen, millaiseen joukkoon se viittaa (esimerkit 1,2). Tätä monimerkityksellisyyttä hyödynnetään varsinkin puhutussa kielessä.

- (1) **Me** mentiin **Annan kanssa** kaupunkiin.
'Anna ja minä menimme kaupunkiin.'
'Me ja Anna menimme kaupunkiin.'
- (2) **Vi** for **med Anna** till stan.
'Anna ja minä menimme kaupunkiin.'
'Me ja Anna menimme kaupunkiin.'

Ensimmäisessä tulkinnassa (1,2) kyse on puhujasta ja Annasta, jolloin komitatiivi-ilmaus ei lisää toimijoita vaan pikemminkin nimeää monikollisen pronominin osoittamaan joukkoon muutoinkin kuuluvia. Tämä sisällyttävä merkitys poikkeaa *kanssa* ja *med* -komitatiivi-ilmausten tavanomaisesta käytöstä ja on siksi huomionarvoinen. Ilmaus puuttuu lisäksi muista ruotsin varianteista. Mitä tähän johtaneesta kehityksestä voidaan todeta, ja miten se ilmenee nykykielen variaatiossa?

Vanhimmat korpuksiin talletetut suomenkieliset esimerkit sijoittuvat 1800-luvun alkupuoliskolle.

- (3) Männä syxynä olimme, **me, sen vanhimman pojjan kanssa** Commisionilla (1822)
- (4) Lukiisamme **Veli Liljebladin kanssa** Suomen Syntyä, (1835)

Suomenruotsin osalta korpuseesiintymät osoittavat ilmauksen oleen käytössä 1800-luvun loppupuoliskolla.

- 20) Men våra lynnens passade ej ihop' och **vi** grälade **med Laura** från morgon til kväll. (1887)

Ilmauksen käyttöön on tarttunut myös suomenruotsin kielenhuolto: se on todettu vierasperäiseksi, joko venäjältä (Bergroth 1917) tai suomesta (Bergroth 1928) tulleeeksi. Tätä hypoteesia voidaan tarkastella myös nykykielen näkökulmasta. Vuonna 2019 tekemäni kyselytutkimus osoittaa, että ilmauksen käyttö suomen kielessä ei vaihtelee juurikaan alueittain, mutta suomenruotsissa sen käyttö on vähäisempää ruotsinkielisen pohjanmaan alueella varttuneiden informanttien keskuudessa. Juuri tällä alueella kielikontakti suomeen on ollut vähäisempää, mikä tukee näkemystä, että suomenruotsin ilmaus on kielikontaktin tulosta, juuri suomen kanssa. Samanaikaisesti laajempi kuva tilanteesta on, että ilmaustyyppi näyttää olevan Euroopan itäisiin osiin sijoittuva alueellinen ilmiö, johon suomi ja suomenruotsi lukeutuvat.

Bergroth, Hugo 1917. Finlandssvenska: handledning till undvikande av provinsialismer i tal och skrift. Vaasa: Schildts Förlags Ab.

Bergroth, Hugo 1928. Finlandssvenska: handledning till undvikande av provinsialismer i tal och skrift. Toinen uudistettu ja laajennettu painos. Vaasa: Schildts Förlags Ab.

Holmberg, Anders & Kurki, Klaus 2019. We ...with Anna: Inclusive coordination in Finnish and Fenno-Swedish. Teoksessa Christensen, Ken Ramshøj, Jørgensen, Henrik & Wood, Johanna L. (toim.), The Sign of the V: Papers in Honour of Sten Vikner. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag. S. 243–266.

Sirola-Belliard, Maija. 2016. Suomen komitatiivi: -ine ja kanssa. Tampere: Tampere University Press.

**Kielen natiivihallinnan variaation huomioimisesta
sosiolingvistisessä muutoksen tutkimuksessa**

Mikko Laasanen
vapaa tutkija

Kielen natiivihallinnan variaation huomioimisesta sosiolingvistisessä muutoksen tutkimuksessa

Natiivipuhujien kielenhallinta vaihtelee (ks. Andringa & Dąbrowska 2019). Selkeiten tämä tulee esiin testattaessa tiettyjen kielen osa-alueiden tai rakenteiden hallintaa, esimerkiksi passiivin (ks. Dąbrowska & Street 2006). Kielenhallintaa testataan yleensä kirjoitetussa kielessä, mistä seuraa, että hallinta saatetaan nähdä yksinomaan kirjoitetun kielen normien hallintana. Kirjoitettu kieli ja puhuttu kieli ovat kuitenkin molemmat normatiivisia ilmiöitä, jotka perustuvat samaan normien järjestelmään (ks. Laasanen & Pajunen 2021). Toisen argumentin mukaan kielenhallinnan tutkimuksissa tarkasteltavat kielenpiirteet ovat epätyypillisiä suhteessa sosiolingvistiseen muutoksen tutkimukseen. Piirteiden tyypillisuus on kuitenkin asian vierestä; ratkaisevaa on ainoastaan se, vaikuttaako kielenhallinta tutkittavan kielenpiirteen käytön yleisyyteen vai ei.

Esitelmässäni selkeytän väitöskirjassani (ks. Laasanen 2021) esitettyä argumenttia, jonka mukaan kielen natiivihallinnan variaatio tulisi huomioida sosiolingvistisessä muutoksen tutkimuksessa.

Lähteet

- Andringa, Sible & Dąbrowska, Ewa 2019: Individual differences in first and second language ultimate attainment and their cases. – *Language Learning* 69(1), 5–12.
- Laasanen, Mikko 2021: *Meneillään oleva kielenmuutos ja kielellinen vaihtelu: Variationistisen sosiolingvistiikan teoriaa*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 429. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Laasanen, Mikko & Anneli Pajunen 2021: Meneillään oleva kielenmuutos puhutusta kielestä kirjoitettuun ja suomen possessiivisuffiksi. – Anneli Pajunen & Mari Honko (toim.), *Suomen kielen hallinta ja sen kehitys. Peruskoululaiset ja nuoret aikuiset*, 249–301. Helsinki: SKS.
- Dąbrowska, Ewa & Street, J. A. 2006: Individual differences in language attainment: Comprehension of passive sentences by native and non-native English speakers. – *Language Sciences* 28, 604–615.

Espanjan aspiroituneen s:n sosiaalinen merkitys: #Ejpaña

Hanna Lantto
Turun yliopisto

Espanjan s:n aspiraation sosiaalinen merkitys: #Ejpaña

Espanjan s:n aspiraatio on laajalle levinnyt ilmiö. Sekä osissa Espanjaa että espanjankielistä Amerikkaa s ääntyy sibilantin sijasta laryngaalisena frikatiivina. Puhujia, joiden kielimuotoon kuuluu aspiroitunut s, on satoja miljoonia. Espanjan valtion alueella s:n aspiraatiota esiintyy Etelä-Espanjassa ja Kanarian saarilla. Valtion nimi España ääntyy siis /ehpaña/ eikä /españa/, kuten Manner-Espanjan prestiisivarieteetissa, joka pohjautuu Pohjois-Espanjan kielimuotoon.

Esitelmässä tarkastellaan, miten alun perin alueellista variaatiota indeksoiva kielen piirre on päätenyt erilaisten poliittisten ja kieli-ideologisten prosessien kautta tyyllittelyn välineeksi, jolla ilmaistaan puhujan halveksuvaa asennetta kritisoituja ilmiöitä kohtaan. Espanjankielisessä sosiaalisessa mediassa s:n aspiraatio on saanut uusia sosiaalisia merkityksiä erityisesti valtion nimeen yhdistettynä. Nimimerkki *Vito Pizzarelli* kuvaakin keskustelufoorumilla *forocoches* sanan käyttöä seuraavasti:

Yo digo "Ejpaña" cuando veo una noticia de lo mal que va el país, que no son pocas. Os dejo ejemplos:

- No hay dinero para las pensiones*
- Un 50% de los universitarios están en paro*
- Se descubre el caso 288 de corrupción del ??*

¿Qué digo entonces? "Esto es EJPAÑA"

(Sanon "Ejpaña" kun näen uutisen siitä, miten huonosti maalla menee, joita ei olekaan ihan vähän. Tässä teille esimerkkejä:

- ei ole rahaa eläkkeisiin
- 50% yliopiston käyneistä on työttömiä
- Kansanpuolue PP:stä löytyy 288. korruptiotapaus

Mitä sanon silloin? "Tämä on EJPAÑA")

Tunnisteilla #Ejpaña tai #Egpaña löytyy sosiaalisesta mediasta lukuisia postauksia ja twiittejä, joissa pilkataan tietynlaista Espanjaa ja espanjalaisuutta. #Ejpaña näyttää yhdistyvän korruptioon, takapajuisuuteen ja konservatiiviseen oikeistolaisuuteen, kun tunnisteiden käyttäjät taas asemoivat itsensä kulttuurisen kuilun vastakkaiselle reunalle.

**Kolme aaltoa, rokotus ja karanteeni:
varhaisnykysuomen alkupuoliskon varioiva kehitys korpuksen valossa**

Petri Lauerma
Kotimaisten kielten keskus

Kolme aaltoa, rokotus ja karanteeni: varhaisnykysuomen alkupuoliskon varioiva kehitys korpuksen valossa

Petri Lauerma (Kotimaisten kielten keskus)

Esitelmässä tarkastellaan varhaisnykysuomen alkupuoliskon kehitystä pitkän ajan kuluessa kootun, mutta vasta nyt systemaattisesti vuoteen 1845 asti ulottuvaksi täydennetyn ja tietokannaksi muokatun aineiston pohjalta. Tähän on koottu Valfrid Vaseniuksen bibliografian (1878) kronologisesti etenevässä temaattisessa osassa mainittujen ensipainosten vähintään 16-sivuisiin otteisiin pohjautuvat tiedot kunkin teoksen ortografian ja morfologian keskeisimmistä piirteistä.

Aineiston pohjalta tarkasteltuna aikakauden kirjakielessä voidaan hahmottaa kolme kehitysaaltoa:

1. Jaakko Juteinin tuotannosta liikkeelle 1810 lähtevä ortografian osittainen modernisoituminen (x > ks, tz > ts) ja muotorakenteen vähäinen (pohjois)hämäläistyminen (sA > ssA, it > ivAt), mikä ei kuitenkaan juuri ennen 1810-luvun loppua ala levitä laajemmalle.

2. Juteinin (Judén 1816) ja Carl Axel Gottlundin (1817) ajatusten ennakoima ja seuraavana vuonna Mnemosyne-lehdessä alkanutta keskustelua heijastava itämurteistuminen käynnistyy Gottlundin vuoden 1818 kansanrunojulkaisusta alkaen. Murteiden taistelu alkaa siis jo hieman ennen Reinhold von Beckerin vuonna 1820 perustamia Turun Viikko-Sanomia.

3. Kolmas aalto käynnistyy 1828 Christian Evert Barckin Ouluun perustaman kirjapainon julkaisujen myötä. Täällä julkaistut teokset eivät niinkään tuo kirjasuomeen uusia muotopiirteitä (huom. kuitenkin ttA-abessiivi), vaan auttavat jo ensimmäisessä aallossa tulleita piirteitä leviämään myös hengelliseen kirjallisuuteen ja suodattavat osan itämurteisista piirteistä pois.

Pelkkä spontaani kielenkehitys ei kuitenkaan torjunut kirjasuomen hajoamisen uhkaa, vaan tähän tarvittiin Gustav Renvallin (1837) toimesta tapahtunut kirjasuomessa laajalti varioivien piirteiden leimaaminen hyväksyttäväksi tai hylättäväksi ja ehkä laajimmin kannatetun piirteen eli t:n heikon asteen merkinä käytetystä d:stä luopumisen rajoittaminen vain (kansan)runoissa mahdolliseksi. Tämän jälkeen eräät konservatiivisimmat kielenkäyttäjätkin (etenkin Henrik Renqvist) omaksuivat uuden ortografisen käytännön ja joitain murrepiirteitäkin samalla kun murteellisiksi tiedostetut piirteet alkoivat vähetä. 1840-luvun puolen välin jälkeen ainoastaan satunnaiset kirjoittajat kyseenalaistivat nämä uudennokset uusissa kirjoissa, mutta myös pyrkimys laajempaan itämurteisuuteen jäi häviölle. Lopuksi pohdin myös kielen ohjailun näkökulmasta, miksi näin kävi.

Kirjallisuutta

Gottlund, C. A. 1817: Recencioner. *Svenska Litteratur-Tidning*. Uppsala.

Judén, J. 1816: *Kritik öfver lån-bokstäverna uti finska språket*. Wiborg.

Krohn, K. 1897: *Suomalaisen kirjallisuuden vaiheet*. Helsinki.

Renvall, G. 1837: *Grammatiska uppsatser*. Åbo.

Vasenius, V. 1878: *Suomalainen kirjallisuus 1544–1877*. Helsinki.

**Alueellinen vaihtelu kielitieteilijöiden vastauksissa kysymykseen
”Mitä kaikkien tulisi tietää kielestä?”**

Tomas Lehecka
Åbo Akademi University

Jan-Ola Östman
University of Helsinki

Alueellinen vaihtelu kielitieteilijöiden vastauksissa kysymykseen ”Mitä kaikkien tulisi tietää kielestä?”

Olemme vuosien varrella kuulleet monen kielitieteilijän päivittelevän sitä, miten vähän suuri yleisö tietää kielestä. Kielitieteen asema yleissivistävässä koulutuksessa on perinteisesti ollut monia muita tieteenaloja heikompi, ja ehkä tästäkin johtuen maallikkojen keskuudessa esiintyy useampia kieltä koskevia harhakäsityksiä (kts. esim. Pullum 1989, Bauer & Trudgill 1998, Parkvall 2009). Mutta mitä maallikkojen tulisi sitten tarkkaan ottaen tietää kielestä? Ja ovatko kielitieteilijät yksimielisiä siitä, mikä kieltä koskeva tieto olisi maallikoille tärkeintä?

Toteutimme maailmanlaajuisen verkkokyselytutkimuksen, jossa selvitimme kielitieteen asiantuntijoiden näkemyksiä siitä, mitä kaikkien tulisi tietää kielestä. Otimme yhteyttä 300:n yliopistoon, jotka sijoituivat korkeimmalle vuoden 2020 *QS World University Rankings for Linguistics* –listalla (QS 2020), ja pyysimme heitä levittämään kyselylomakkeen kaikille kielitieteen alalla toimiville työntekijöilleen. Kyselyyn vastasi yhteensä yli 500 kielitieteilijää 49:stä eri maasta. Kyselyssä pyysimme vastaajia kirjoittamaan ylös kieltä koskevia kysymyksiä, joihin kaikkien tulisi heidän mielestään osata vastata. Saimme yhteensä yli 3000 vastausta (eli vastaajien ehdottamaa kysymystä) ja analysoimme nämä vastaukset niiden aiheisällön perusteella.

Tässä esitelmässä tarkastelemme erityisesti alueellista vaihtelua kielitieteilijöiden vastauksissa ja aiheissa, joita he mainitsivat useimmin. Näytämme esimerkiksi, että pohjoismaiset kielitieteilijät painottavat vastauksissaan merkittävästi useammin kielen rakenteeseen ja sanastoon liittyviä seikkoja kuin muista maailman alueista tulevat kielitieteilijät. Pohjoisamerikkalaiset ja brittiläiset kielitieteilijät painottavat puolestaan muita useammin kielen sisäiseen variaatioon liittyviä kysymyksiä. Yleisellä tasolla kyselytutkimuksemme tulokset osoittavat, että kielitiede on pirstoutunut (teoreettisten ja metodologisten lähestymistapojen lisäksi) suhteessa näkemyksiin kieltä koskevan tiedon arvosta ja merkityksestä suurelle yleisölle. Kysymmekin, onko tämä pirstoutuneisuus haitaksi kielitieteen asemalle suuren yleisön tietoisuudessa.

Lähteet

Bauer, L., & Trudgill, P. (Eds.). (1998). *Language myths*. Penguin UK.

Parkvall, M. (2009). *Lagom finns bara i Sverige*. Schibsted.

Pullum, G. K. (1989). The great Eskimo vocabulary hoax. *Natural Language & Linguistic Theory*, 275-281.

QS (2020). QS World University Rankings for Linguistics.

<https://www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/2020/linguistics>

**Monikielisten puhujien havaittu sujuvuus:
henkilökohtaisen puhetyylin ja kieltenvälisten
erojen vaikutus vieraan kielen puheen sujuvuuden arviointiin**

Elina Lehtilä, Pauliina Peltonen, Pekka Lintunen
University of Turku

Monikielisten puhujien havaittu sujuvuus: henkilökohtaisen puhetyylin ja kieltenvälisten erojen vaikutus vieraan kielen puheen sujuvuuden arviointiin

Käsitlemme esitelmässämme Turun yliopiston *Fluency across Multilingual Speakers* (MultiFluency) -hankkeen toisen vaiheen alustavia tuloksia. Svenska kulturfondenin rahoittaman MultiFluency-hankkeen (FlowLang, 2022) toisessa vaiheessa tutkitaan henkilökohtaisen puhetyylin ja kieltenvälisten erojen vaikutusta vieraan kielen puheen sujuvuuden arviointiin. Tutkimuksen kohteena ovat monikieliset puhujat, joilta on kerätty puhenäytteet suomeksi (L1), ruotsiksi (L1 tai L3) ja englanniksi (L2). Sujuvuustutkimuksessa on viime vuosina tarkasteltu puhujan henkilökohtaisten piirteiden heijastumista opittavaan kieleen (Duran-Karaoz & Tavakoli, 2020; Peltonen, 2018), mutta monikielisten puhujien sujuvuudesta eri kielissä on vain vähän tutkimustietoa. Tähän mennessä ei myöskään ole tutkittu, miten tieto oppijan puhetyylistä hänen ensimmäisessä kielessään vaikuttaa vieraan kielen puheen sujuvuuden arviointiin. Tutkimus täydentää aiempaa sujuvuustutkimusta tarkastelemalla henkilökohtaisen puhetyylin ja eri äidinkielten (suomi, ruotsi) vaikutusta puheen havaittuun sujuvuuteen kahdessa kohdekielessä (englanti, ruotsi).

Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa (2020–2021) keskityttiin suomenkielisten ja suomi–ruotsi-kaksikielisten yliopisto-opiskelijoiden puheen sujuvuuden vertailuun eri kielillä (suomi, ruotsi, englanti) sekä puheen sujuvuuden korrelaatioihin eri kielten välillä (Peltonen & Lintunen, painossa). Hankkeen toisessa vaiheessa (2021–2022; aineistonkeruu käynnissä) puhujien vieraskielisistä puhenäytteistä (englanti, ruotsi) kerätään sujuvuusarviointit edistyneiltä englannin yliopisto-opiskelijoilta ja edistyneiltä ruotsin yliopisto-opiskelijoilta. Tutkimuksessa sujuvuusarviointeihin sisällytetään vieraskielisen puheen lisäksi myös oppijoiden äidinkielistä puhetta siten, että puolet arvioijista kuulee vieraan kielen puhenäytteen lisäksi myös puhenäytteen oppijan äidinkielellä (koeryhmä), kun taas puolet arvioijista perustaa arviointinsa pelkästään vieraan kielen puheeseen (verrokkiryhmä). Tarkastelemme esitelmässämme tutkimuksemme alustavia tuloksia, jotka keskittyvät arvioijaryhmien välisiin eroihin suomenkielisten ja suomi–ruotsi-kaksikielisten puhujien englannin arvioinneissa.

Lähteet

- Duran-Karaoz, Z., & Tavakoli, P. (2020). Predicting L2 fluency from L1 fluency behavior: The case of Turkish and L2 English speakers. *Studies in Second Language Acquisition* 42(4). 671–695.
- FlowLang. (2022). Projektit: MultiFluency. <https://sites.utu.fi/flowlang/fi/projektit/multifluency/>
- Peltonen, P. (2018). Exploring connections between first and second language fluency: A mixed methods approach. *Modern Language Journal* 102(4). 676–692.
- Peltonen, P., & Lintunen, P. (painossa). Multilingual speakers' L1, L2, and L3 fluency across languages: A study of Finnish, Swedish, and English. *Nordand*.

**Kielitietoisuus Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten
diskursseissa**

Liisa-Maria Lehto
Oulun yliopisto

Kielitietoisuus Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten diskursseissa

Tutkimuksessani tarkastelen kielitietoisuuden ilmenemismuotoja Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten arjessa. Kielitietoisuus voidaan nähdä ymmärryksenä kielten limittäisestä läsnäolosta, äidinkielen merkityksestä sekä kielen ja identiteetin suhteesta. Siihen kytkeytyy lisäksi ajatus eri kielten vaihtelevasta ja tilanteisesta luonteesta sekä kielenkäytön mukanaan kantamista arvoista ja ideologioista. (Jantunen ym. 2021: 26.) Tässä tutkimuksessa käsitän kielitietoisuuden ennen kaikkea monikielitetietoisuutena, jolla tarkoitetaan monikielisyyden sekä siihen liittyvien erityispiirteiden tunnistamista (García 2008).

Aineistona tutkimuksessa on 10 ulkomaalaistaustaisten välillä käytyä videoitua parikeskustelua. Osallistujia on yhteensä 20, joista 4 on miehiä ja 16 naisia. Lähestyn aineistoani diskurssianalyysin avulla (Fairclough 1989): näen diskurssit yhtä aikaa sosiaalisina ja kielellisinä ilmiöinä, jolloin niillä on yhtä aikaa kyky sekä kuvata maailman ilmiötä että muokata niitä uudelleen (esim. Pietikäinen & Mäntynen 2019). Tutkimuksen osallistajat keskustelevat arjen vuorovaikutustilanteista ja eri kielistä ja rakentavat siten omalta osaltaan kuvaa Suomen kielellisestä tilanteesta. Selvitän, millaisia diskursseja arjen vuorovaikutustilanteista rakentuu: millaisena aineistossa yhtäältä näyttäytyy osallistujien oma kielitietoisuus ja toisaalta kuvataan muiden henkilöiden kielitietoisuutta. Osallistajat kertovat esimerkiksi sellaisista kohtaamisista, joissa vuorovaikutustilanteen muut henkilöt selvästi haluavat osoittaa monikielitetietoisuutta. Näissä tilanteissa kuitenkin osallistujien oma näkökulma useiden kielten käyttöön ja kielelliseen identiteettiin on tullut sivuutetuksi – toisten hyvistä tarkoituspäristä huolimatta. Kielitietoisuuden tutkiminen ulkomaalaistaustaisten näkökulmasta on tärkeää, sillä se avaa uusia näkökulmia (kielelliseen) osallisuuteen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Lähteet

- Fairclough, Norman. 1989. *Language and power*. London: Longman.
- García, Ofelia. 2008. Multilingual language awareness and teacher education. In J. Cenoz & N. H. Hornberger (eds.), *Encyclopedia of language and education vol. 6: Knowledge about language*, 385–400. New York: Springer.
- Jantunen, Anita ym. 2021. Kulttuuri-, katsomus- ja kielitietoisuus koulun kehittämisen käsitteinä. In Tamm, Marja ym. (eds.), *KUPERA-tutkimus- ja arviointiraportti*, 19–32 Helsinki: Koulutuksen arviointikeskus HEA.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne. 2019. *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Osallistavat menetelmät kielentutkimuksessa

Heini Lehtonen

University of Helsinki

Janne Saarikivi

University of Helsinki, University of Tromsø

Heidi Niemelä

University of Oulu

Osallistavat menetelmät kielentutkimuksessa

Esitelmässä tarkastellaan niin sanottujen osallistavien menetelmien mahdollisuuksia kielentutkimuksen alalla. Osallistavilla menetelmillä tarkoitamme tutkimuskäytänteitä, joissa tutkijat ja tutkittavan yhteisön jäsenet toimivat yhdessä, ja näin tutkijat eivät ole vain havainnoijia eivätkä tutkittavat vain havainnoinnin kohteita. Tällaisia osallistavia menetelmiä ovat esimerkiksi toimintatutkimus ja refleктоivat tutkimusotteet. Niillä pyritään osallistujille ja yhteisöille merkityksellisten käytänteiden kehittämiseen. Myös monissa etnografioissa tutkija osallistuu aktiivisesti tutkimusyhteisön toimintaan ja niissäkin eetosena on äänen antaminen yhteisölle. Osallistavissa menetelmissä tutkimuksen tavoitteena on kuitenkin pysyvä muutos, johon tähdätään aktiivisesti tutkijan ja muiden osallistujien yhteistyönä. Kielentutkimuksessa osallistavia menetelmiä on hyödynnetty esimerkiksi kielitietoisuuden edistämässä, monikielisen opetuksen kehittämisessä, monikielisuuden vahvistamisessa ja vähemmistökielten revitalisaatiossa.

Osallistavat menetelmät haastavat tarkastelemaan kriittisesti kielentutkimuksen käytänteitä. Käsittelemme tässä erityisesti sitä, millaisena tutkijan ja muiden osallistujien asemat ja roolit näyttäytyvät osallistavissa tutkimuksissa, kenen tieto on ja miten sitä jaetaan. Huomaamme, että roolit vaihtelevat: tutkijasta tulee oppija, opettajasta tutkija, oppilaasta opettaja. Asiantuntijuus on jaettava, ja kielen omistajuudesta käydään neuvotteluja.

Keskustelemme myös osallistavan tutkimuksen suhteesta aktivismiin ja taiteen mahdollisuuksien hyödyntämisestä osallistavissa menetelmissä. Tarkastelemme esimerkkejä Itä-Helsingin uudet Suomen kielet -hankkeesta, jossa kielentutkijat, toimittaja ja yhteisötaiteilijat toimivat yhdessä helsinkiläisen koulun opettajien ja oppilaiden kanssa tehdäkseen koulun monikielisyyttä näkyväksi ja kehittääkseen kielitietoisia opetuskäytänteitä ja limittäiskieleilyn pedagogiikkaa. Toimitamme parhaillaan artikkelikokoelmaa *Action linguistics! Participatory methods for inclusive multilingual contexts*, jonka pohjalta nostamme esiin osallistavia menetelmiä hyödyntäviä tutkimusprojekteja muualta maailmalta.

Kirjallisuutta

Costello, P. J.M. 2003: *Action Research*. Continuum.

Hong, H. & Knollman, G. & Doran P. R. 2022: Exploring alternative perspectives on millennial teachers' beliefs of and engagement with cultural and linguistic diversity: the use of reflective practice. *Reflective Practice* 23(1). 1–13.

Hanks, J. 2017: *Exploratory practice in language teaching: puzzling about Principles and practices*. Palgrave Macmillan.

Lehtonen, H. 2021: Kielitaitojen kirjo käyttöön, limittäiskieleilyä luokkaan. Ahlholm, M. & I. Piippo & P. Portaankorva-Koivisto (toim.) *Koulun monet kielet, AFinLA-e* 13, 70–90.

Wright, C. & Harvey, L. & Simpson J. 2019: *Voices and Practices in Applied Linguistics: Diversifying a Discipline*. White Rose University Press.

Sormilainausmerkit monikielisissä arkikeskusteluissa

Ivana Leinonen & Maria Frick
University of Oulu

Sormilainausmerkit monikielisissä arkikeskusteluissa Ivana Leinonen & Maria Frick

Tarkastelemme multimodaalisen keskustelunanalyysin (Mondada 2014) keinoin, miten monikieliset osallistajat käyttävät sormilainausmerkkejä resurssina keskusteluissaan. Aineistomme koostuu noin 24 tunnista kasvokkaisia arkikeskusteluja kavereiden välillä. Osallistajat ovat suomalaisia sekä Suomessa asuvia slovakialaisia ja tšekkiläisiä. Keskusteluissaan osallistajat käyttävät yhteisenä kielenä (*lingua francana*) pääosin englantia, mutta vaihtavat usein muihinkin – osittain tai kokonaan jaettuihin – kieliin (varsinkin suomeen).

Sormilainausmerkit eleenä ohjaavat keskustelunkumppanin huomioita valittuun puheosuuteen ja antavat sille tulkintakehyksen (Kendon, 2017). Aineistossamme osallistujien sormilainausmerkeillä merkittyä sanallista ilmaisua usein edeltää jonkinlainen epätarkkuutta ilmaiseva adverbi (kuten *kind of* tai *like*), jolloin sormilainausmerkit vahvistavat puhujan orientaatiota kyseisen ilmauksen epätasällisyyteen. Osallistajat käyttävät sormilainausmerkkejä myös koodinvaihdettujen ilmauksien yhteydessä; näissä tapauksissa sormilainausmerkit voivat yhdessä muiden multimodaalisten resurssien kanssa toimia keinona, jolla puhujat hakevat keskustelunkumppanin ymmärrysvahvistusta ja tekevät orientaationsa kielelliseen epäsymmetriaan näkyväksi.

Lähteet

- Kendon, Adam. 2017. Pragmatic functions of gestures. *Gesture* 16(2). 157–175.
Mondada, Lorenza. 2014. The local constitution of multimodal resources for social interaction. *Journal of Pragmatics* 65. 137–156.

**Skeemojen muodostuminen toisen kielen oppimisessa:
näkökulmia soveltavasta kielitieteestä ja kognitiivisesta neurotieteestä**

Sirku Lesonen & Tiina Parviainen
Jyväskylän yliopisto

Skeemojen muodostuminen toisen kielen oppimisessa: näkökulmia soveltavasta kielitieteestä ja kognitiivisesta neurotieteestä

Käyttöpohjaisten kielenoppimisen teorioiden mukaan kielenoppijalle kehkeytyy ajan myötä abstrakteja muotteja tai skeemoja, kuten [Y:ssä on X:iä]. Skeemat syntyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kohdattujen ja käytettyjen ilmausten, kuten *Suomessa on paljon järviä* pohjalta. Ilman skeemoja oppija pystyy ainoastaan toistamaan ulkoa oppimiaan ilmauksia, eikä pysty siis ilmaisemaan ajatuksiaan omin sanoin. (Tomasello 2003.) Toisen kielen oppijoiden on joissakin tutkimuksissa osoitettu seuraavan tätä oppimispolkua, jossa ensin käytetään toistuvia ilmauksia, joissa eri osien funktiot eivät ole vielä eriytyneet, ja myöhemmin kielen toisteisuus vähenee, kun oppija alkaa oletettavasti hyödyntää skeemoja. (Eskildsen 2012; Lesonen ym. 2020.) Oppijoiden tuottamien ilmausten skemaattisuuden taso on kuitenkin toistaiseksi jäänyt spekulatiiviseksi, sillä soveltavassa kielitieteessä käytettyjen aineistojen ja menetelmien avulla on mahdotonta selvittää, ovatko ilmaisut ulkoa opittuja fraaseja vai perustuvatko ne abstraktiin skeemaan (Osterhout ym. 2006). Kognitiivinen neurotiede tarjoaa välineitä näihin kysymyksiin vastaamiseen: oppimisen neuraalisia prosesseja tutkimalla voidaan saada sellaista tietoa, jota ei saada esiin behavioraalisilla mittareilla tai oppijankieltä analysoimalla. Tietyn konstruktion skemaattisuuden tasoa voidaan tutkia koeasetelmassa, jossa erilaisilla odotuksenmukaisilla (kieliopillisilla) ja epäodotuksenmukaisilla (kieliopin vastaisilla) ärsykelauseilla saadaan aikaan oppijoiden aivomagneettikäyrässä (MEG) kielelliseen prosessointiin liittyviä herätevasteita (N400 ja P600). Näiden herätevasteiden muutokset ajan kuluessa kertovat skeemojen kehittymisen prosessista. (Osterhout ym. 2006.)

Tässä tutkimuksessa selvitetään, tarjoavatko suomi toisena kielenä -oppijoiden MEG:n herätevasteiden muutokset kuuden kuukauden aikana evidenssiä skeemojen kehittymisestä. Tutkimus on pilotointivaiheessa, ja tässä esitelmässä esittelen tutkimuksen teoreettista viitekehystä, koeasetelmaa ja pilottimittausten tuloksia. Tutkimus sijoittuu soveltavan kielitieteen ja kognitiivisen neurotieteen risteyskohtaan, ja tieteenalojen välinen yhteistyö antaa mahdollisuuden saavuttaa aikaisempaa syvempää ymmärrystä kielen kehittymisen prosesseista.

Lähteet

Eskildsen, S. 2012. L2 negation constructions at work. *Language Learning* 62(2), 335–372.

Lesonen, S., Steinkrauss, R., Suni, M. & Verspoor, M. 2020. Lexically specific vs. productive constructions in L2 Finnish learners. *Language and Cognition* 12(3), 526–563.

Osterhout, L., McLaughlin, J., Pitkänen, I., Frenck-Mestre, C., & Molinaro, N. 2006. Novice learners, longitudinal designs, and event-related potentials: A means for exploring the neurocognition of second language processing. *Language Learning*, 56 (Suppl. 1), 199–230.

Tomasello, M. 2003. *Constructing a language. A usage-based theory of language acquisition*. Harvard University Press.

**Multimodal cohesion across languages - a linguistic
analysis of bilingual commentaries to Youtube vlogs**

Andrea Liebschner
DAAD- lecturer

Multimodal cohesion across languages - a linguistic analysis of bilingual commentaries to *YouTube* vlogs

This research project deals with the classification of cohesive relations between Russian and English written commentaries by viewers to a video on a *YouTube* channel. The classification of cohesive devices by Halliday and Hasan (1976) was used as a starting point for this project: reference, ellipsis, substitution, conjunction and lexical cohesion. Liebschner (2016) suggested the use of further possible multimodal cohesive devices between commentaries in the Russian social network *Vkontakte*: reference with personal and possessive pronouns, hyperlinks, quotations, address to commentator by name, repetition of emoticons, indication of ellipsis with dots.

This new project intends to analyse and classify the cohesive relations between the individual written commentaries in English and Russian to an episode on the *YouTube* channel “Sophia Clare”, which presents a personal perspective on Russian daily live situations by the English speaking host with oral commentaries in English. Which types of cohesive devices can function between written commentaries in two different languages? How far apart can be related commentaries? How does the multimedia environment with emojis and other visual elements influence the use of cohesion across languages in commentaries on YouTube?

For the practical analysis 400 chronological posted commentaries were coded in an Excel-databank and analysed regarding their use of cohesive devices and the distance between related commentaries. The analysis of cohesive relations revealed, that commentaries in English and Russian are connected to each other for example by reference, reference with imperative, repetition of nouns, collocation, ellipsis, quotations, reference to the content (people, places, activities) in immediately preceding commentaries by emojis, repetition of emoticons and address to commentators by name. Cohesion in this sample worked mostly across the distance of 1-5 commentaries.

Bibliography

Halliday, Michael A. K and Hasan, Ruqaiya (1976) *Cohesion in English*.
London: Longman.

Liebschner, Andrea. (2016); Russian social networks on the web: Cohesion and coherence in *Vkontakte* (Doctoral dissertation). University of Glasgow. p.364.

**”As ye may se playnly here in this fygure” -
varhaismodernien graafisten lukutaitojen jäljillä**

Aino Liira, Otso Norblad, Mari-Liisa Varila & Matti Peikola
University of Turku

”As ye may se playnly here in this fygure” – varhaismodernien graafisten lukutaitojen jäljillä

Early Modern Graphic Literacies (EModGraL; PI Matti Peikola, Turun yliopisto) on nelivuotinen Suomen Akatemian ja Turun yliopiston rahoittama tutkimushanke. Hankkeessa tutkitaan erilaisia tiedon visualisoinnin keinoja – esimerkiksi kaavioita, taulukoita ja kuvitusta – uuden ajan alun englanninkielisissä kirjoissa. Aikakaudesta merkittävän tekee lukutaidon yleistyminen ja kansankielisen kirjatutannon kasvu: lukijakunta monipuolistui, kun kirjat olivat yhä useamman saatavilla. Kuvan ja tekstin rajapinnalle sijoittuvat visualisointikeinot saattoivat edellyttää lukijoilta uudenlaisia lukutaitoja (vrt. tutkimukset nykypäivän graafisista lukutaidoista, esim. Meyer, Shamo & Gopher 1999; Friel, Curcio & Bright 2001; Roberts & Brugar 2017). Toisinaan tekstintuottajat huomioivat tämän uusia kansankielisiä tekstejä julkaistessaan esimerkiksi liittämällä mukaan ohjeita kaavioiden ja taulukoiden käyttöön.

Hankkeessa tutkimme, millaisia visualisointikeinoja painetuissa englanninkielisissä kirjoissa käytettiin 1400-luvun loppupuolelta 1700-luvun loppuun. Kehitämme kerätyn aineiston pohjalta graafisten elementtien luokitteluun soveltuvan typologian ja tarkastelemme ajanjakson kuluessa tapahtuneita diakronisia muutoksia. Lisäksi selvitämme tapaustutkimuksilla, miten graafisten elementtien käyttö vaihtelee tekstilajin tai kohdeyleisön mukaan sekä millaista metadiskurssia tiedon visualisointiin liittyy, esimerkiksi miten lukijoita opastettiin käyttämään erilaisia kaavioita ja taulukoita. Hankkeen aineisto kerätään tietokannoista *Early English Books Online* ja *Eighteenth Century Collections Online*. Nämä tietokannat kattavat suurimman osan englannin kielellä julkaistuista kirjoista tarkastelemallamme ajanjaksolla.

Esitelmässä kerromme tarkemmin hankkeessa tehtävästä tutkimuksesta sekä tähänastisista aineistosta nousevista havainnoista.

Lähteet

- Friel, Susan N., Frances R. Curcio & George W. Bright. 2001. Making sense of graphs: Critical factors influencing comprehension and instructional implications. *Journal for Research in Mathematics Education* 32(2). 124–158.
- Meyer, Joachim, Marcia Kuskin Shamo & Daniel Gopher. 1999. Information structure and the relative efficacy of tables and graphs. *Human Factors* 41(4). 570–587.
<https://doi.org/10.1518/001872099779656707>.
- Roberts, Kathryn L. & Kristy A. Brugar. 2017. The view from here: Emergence of graphical literacy. *Reading Psychology* 38(8). 733–777.
<https://doi.org/10.1080/02702711.2017.1336661>.

Imperatiivivuorot fyysisessä rakennustyössä

Niina Lilja & Hanna-Ilona Härmävaara
Tampere University

Imperatiivivuorot fyysisessä rakennustyössä

Imperatiivi on verbin modus, jonka keskeisenä tehtävänä on vanhastaan pidetty käsken ilmaisemista (ks. VISK s.v. imperatiivi; vrt. Lauranto 2013). Viimeaikaisessa vuorovaikutuslingvistiksessä tutkimuksessa on kuitenkin osoitettu, että puhtaassa käskemisfunktiossa tuotetut imperatiivivuorot ovat kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa suhteellisen harvinaisia. Tässä tutkimuksessa tehtyjen havaintojen mukaan imperatiiveja käytetään usein tilanteissa, joissa koordinoidaan meneillään olevaa manuaalista tai fyysistä toimintaa, johon osallistujat ovat jo sitoutuneet joko kehollisesti tai abstraktimpien sitoumusten kautta (ks. Sorjonen, Raevaara ja Couper-Kuhlen 2017).

Tämä esitelmämme jatkaa vuorovaikutuslingvististä imperatiivivuorojen tutkimusta uudenlaisessa aineistotyyppissä eli fyysisen rakennustyön työtilanteissa. Aineistomme on kerätty videonauhoittamalla työtilanteita erikokoisilla rakennustyömailla. Näissä tilanteissa kieltä tarvitaan erityisesti toiminnan ohjailuun. Esitelmämme perustuu aineistostamme koottuun noin 10 tunnin aineistokokonaisuuteen, jossa erilaisia direktiivisiä ilmauksia esiintyy taajaan. Olemme keränneet aineistosta kaikki ohjailevat lausumat, ja tässä keskitymme erityisesti imperatiivilausumien analyysiin. Analyysiamme ohjaavat seuraavat kysymykset:

- 1) Miten yleisiä imperatiivimuotoiset direktiivilausumat ovat suhteessa muihin direktiivilausumiin tässä aineistossa?
- 2) Millaisia imperatiivivuorot ovat rakenteeltaan?
- 3) Miten imperatiivivuorot sijoittuvat sekventiaalisesti? Millaisissa toimintakonteksteissa niitä käytetään?
- 4) Mikä on imperatiivivuorojen yhteys osallistujien meneillään olevaan keholliseen toimintaan, kuten esimerkiksi työvälineiden käyttöön?

Erotellemme analyysissämme toisen persoonan imperatiivimuodot (*kanna*) monikon ensimmäisen persoonan muodoista, jotka yleensä toteutuvat passiivilta näyttävinä imperatiiveina (*kannetaan*). Lisäksi erottelemme sekvenssiä aloittavat imperatiivit responsiivisista imperatiiveista (ks. Sorjonen 2017), joilla esimerkiksi annetaan lupa toteuttaa alkamassa oleva toiminta (*poraa vaan*).

Tutkimuksemme on osa Suomen Akatemian rahoittamaa Kansainvälistyvä rakennustyö ja paikalliset kielikäytännöt -hanketta (GLO-LO). Hankkeen tavoitteena on tuoda uutta ymmärrystä kielen roolista työntehtävien hoitamisessa materiaalisesti koko ajan muuttuvassa fyysisen työn toimintaympäristössä.

Lähteet

Lauranto, Y. 2013. Suomen kielen imperatiivi – yksi paradigma, kaksi systeemiä. *Virittäjä*, 117(2).

Sorjonen, M-L. 2017. Imperatives and responsiveness in Finnish conversation. In M-L. Sorjonen, L. Raevaara, & E. Couper-Kuhlen (Eds.), *Imperative Turns at Talk : The design of directives in action* (pp. 241-270). John Benjamins.

Sorjonen, M-L., L. Raevaara & E. Couper-Kuhlen, E. (2017). Imperative turns at talk: An introduction. In M-L. Sorjonen, L. Raevaara, & E. Couper-Kuhlen (Eds.), *Imperative Turns at Talk: The design of directives in action* (pp. 1-24). John Benjamins.

Exploring the Development(s) of Possessives Have got and Got

Aino Malmivirta
Åbo Akademi

Exploring the Development(s) of Possessives *Have got* and *Got*

The past four centuries have seen extensive changes in stative possessive constructions in English. The original verb for possession is *have*. In the 16th century, *have got* emerged, which in turn became bare *got* in American English. Today, the expressions *I have blue eyes*, *I have got blue eyes*, and *I got blue eyes* are semantically equivalent. The change has not gone unnoticed by scholars and the debate on developmental hypotheses has continued since the 19th century with no clear conclusion or evidence on the matter. Some suggest that *got* was added to strengthen the phonologically weak auxiliary *have* (Jespersen 1961) or to strengthen the subject + verb construction (Crowell 1959). Still others believe that *have got* is evidence of a strong verb whose preterite assumed the signification of present tense (Lounsbury 1879). More recent research has brought up the topic of grammaticalisation (Tagliamonte 2012). This study explores such hypotheses with the help of corpus evidence, ultimately aiming to explain and track the development from *have* to *have got* and further to *got* in North American English.

The study critically assesses developmental hypotheses presented in the literature by viewing them in light of corpus evidence from 1418 to 1900. The corpora used were *the Corpus of English Dialogues*, *the Corpus of Late Modern English Texts*, *the Corpus of Early English Correspondence Sampler*, *the Lampeter Corpus of Early Modern English Tracts*, and *the Corpus of Historical American English*. While early hypotheses may explain the ongoing grammaticalisation process, they cannot on their own explain the developments. A usage-based model and a semantic-pragmatic approach allow for a more adequate account. Though it is not possible to reach any conclusions about how *have got* surfaced, the results so far suggest that its possessive status was established through grammaticalization and lexicalisation. The findings also support the hypotheses that possessive *got* is a further development of *have got* and that the constructions, particularly bare possessive *got*, continue to develop.

References

- Crowell, Thomas. 1959. "Have Got, a Pattern Preserver". *American Speech* 34 (4): 280-286.
- Jespersen, Otto. 1961 [1931]. *A Modern English Grammar on Historical Principles. Part IV*, Vol. 3. Haislund, Niels (ed.). Copenhagen: Ejnar Munksgaard.
- Lounsbury, Thomas R. 1879. *History of the English Language*. New York: Henry Holt and Company.
- Tagliamonte, Sali. 2012. *Roots of English: Exploring the History of Dialects*. Cambridge University Press.

Mapping Foreign Language Proficiency Through Explicit and Implicit Knowledge Representations

Daria Mesquita Ramalho
University of Turku

Mapping Foreign Language Proficiency Through Explicit and Implicit Knowledge Representations

The understanding of language proficiency in a second/foreign language (L2) can be achieved by scrutinizing its explicit and implicit knowledge representations (Ellis & Roever 2021). The purpose of my research is to investigate the possible patterns of explicit and implicit knowledge representations of L2 English proficiency. Such studies impact and complement research on language teaching in traditional and digital settings, language assessment and cognitive studies.

The distinction between explicit and implicit knowledge is central in second language acquisition theories and is relevant for understanding the nature of language proficiency. It has been agreed on language proficiency to comprise neurologically distinct explicit and implicit types of knowledge, but we still do not know how does language proficiency depend on them and what their interrelationships are (Suzuki & DeKeyser 2017). Due to the deficit of a reliable measurement methodology, previous studies demonstrated inconclusive results (Gutiérrez 2017)

The general aim of my study is to examine methodologically and empirically consistent descriptors of the knowledge representations of English as L2 to identify what type of knowledge has a predominant role in L2 language proficiency. This research will fill the gap that exists by validating a hypothesis that there are patterns in explicit and implicit knowledge of L2 English speakers' knowledge representations.

To answer my research questions, I am conducting a mixed-method approach analysis of L2 English knowledge representation of two L1 groups (Finnish, Russian) and L1 English as a control group. The participants undergo a battery of tests to measure their explicit and implicit knowledge (grammaticality judgement tests, metalinguistic knowledge test, and elicited imitation test). Adapting a mixed-approach, subjective measures of awareness such as source attribution and confidence rating test and an eye-movement test are included in the study. The interface position is analyzed with the structural equation modelling by testing the interface and its rival, the non-interface, models.

I would like to present my work in progress: the trial tests and their results.

References

- Ellis, Rod and Roever, Carsten. 2021. The measurement of implicit and explicit knowledge. *The Language Learning Journal* 49(2). 160–175.
- Gutiérrez, Xavier. 2017. Explicit knowledge of the Spanish subjunctive and accurate use in discrete-point, oral production, and written production measures. *Canadian Journal of Applied Linguistics / Revue Canadienne de Linguistique Appliquée* 3(1), 1–30.
- Suzuki, Yuichi and DeKeyser, Robert. 2017. The interface of explicit and implicit knowledge in a second language: Insights from individual differences in cognitive aptitudes: Interface of explicit and implicit knowledge. *Language Learning* 67(4). 747–790.

**Typologia ja kielenkäyttö,
esimerkkitapauksena kiello**

Matti Miestamo, Ksenia Shagal & Olli Silvennoinen
University of Helsinki

Typologia ja kielenkäyttö, esimerkkitapauksena kielto

Matti Miestamo, Ksenia Shagal, Olli Silvennoinen

Käyttöpohjaiset lähestymistavat ovat viime aikoina tulleet yhä keskeisemmiksi myös kielitypologian piirissä. Toisaalta kielten vertailun aineistona käytetään enenevässä määrin korpusdataa ja toisaalta kielenkäytön rooli kasvaa myös typologisten havaintojen ja yleistysten selittäjänä. Tässä esitelmässä keskitymme jälkimmäiseen näkökulmaan. Käyttöpohjainen selittäminen on ollut vahvasti läsnä kielitypologiassa aina Greenbergin (1966) varhaisista tutkimuksista alkaen, ja sitä ovat sittemmin pitäneet esillä mm. Givón (1979), Hopper ja Thompson (1980) sekä Haspelmath (2008, 2021), ks. myös Diessel 2019. Hawkins (2004) kiteyttää selitysmallin hypoteesissa kielenkäytön ja kieliopin vastaavuudesta (HKKV, engl. Performance Grammar Correspondence Hypothesis, PGCH), jonka mukaan kielten kielioppeihin konventionalisoituu todennäköisimmin rakenteita, jotka ovat yleisiä diskurssissa – Du Bois'n (1985: 363) sanoin ”[g]rammars code best what speakers do most”. On siis odotettavaa, että piirteen yleisyys diskurssissa korreloi sen kieltenvälisen yleisyyden kanssa. Vaikka typologisen frekvenssin ja diskurssifrekvenssin väliseen korrelaatioon on kiinnitetty huomiota ja siihen pohjautuvia selityksiä on ehdotettu monissa typologisissa tutkimuksissa, on melko harvinaista, että näiden selitysten pohjaksi olisi esitetty kovin systemaattista diskurssidataa. Tässä esitelmässä pohdimme käyttöpohjaisen selittämisen mahdollisuuksia ja ongelmia kielitypologiassa. Havainnollistamme keskustelua kiellon typologisesta tutkimuksesta nousevilla kysymyksillä. Kielto tarjoaa hyvän lähtökohdan tällaiselle keskustelulle, koska se on universaalisti läsnä maailman kielissä ja suhteellisen yleinen diskurssissa, sitä on tutkittu suhteellisen paljon typologisesta näkökulmasta ja sen pragmaattiset ominaisuudet aikaansaavat mielenkiintoisia diskurssi-ilmiöitä, joita voidaan korreloida kieltenvälisen yleistyksen kanssa.

Lähteet

- Diessel, Holger. 2019. *The grammar network: How linguistic structure is shaped by language use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Du Bois, John W. 1985. Competing motivations. In John Haiman (ed.), *Iconicity in syntax* (Typological Studies in Language 6), 343–365. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Givón, Talmy. 1979. *On understanding grammar* (Perspectives in Neurolinguistics and Psycholinguistics). New York: Academic Press
- Greenberg, Joseph H. 1966. *Language universals, with special reference to feature hierarchies*. The Hague: Mouton.
- Haspelmath, Martin. 2008. Frequency vs. iconicity in explaining grammatical asymmetries. *Cognitive Linguistics* 19 (1). 1–33.
- Haspelmath, Martin. 2021. Explaining grammatical coding asymmetries: Form–frequency correspondences and predictability. *Journal of Linguistics* 57 (3). 605–633.
- Hawkins, John A. 2004. *Efficiency and complexity in grammars*. Oxford: Oxford University Press.
- Hopper, Paul J. & Sandra A. Thompson. 1980. Transitivity in grammar and discourse. *Language* 56: 251–299
- Miestamo, Matti, Ksenia Shagal & Olli O. Silvennoinen. Painossa. Typology and usage: The case of negation. *Linguistic Typology at the Crossroads*.

Tekstikorpuksat kaksikielisessä fraseologiassa

Mikhail Mikhailov
Tampereen yliopisto

Tekstikorpuksat kaksikielisessä fraseologiassa

Idiomien käännösvastineiden hakeminen on aina ollut vaikeaa. Fraseologia on heikosti edustettu kaksikielisissä sanakirjoissa, ja vastineiden haku yksikielisen fraseologisen sanakirjan avulla on kuin neulaa heinäsuovasta etsimistä. Kaksikielisiä fraseologisia sanakirjoja on vähän, ja syynä on mm. se, että idiomien käännösvastineiden haku edelleen tehdään pääosin manuaalisesti. Työtä on mahdollista nopeuttaa ja helpottaa käyttämällä korpusmenetelmiä. Yksikieliset tekstikorpuksat ovat jo näin isoja, että niiden avulla saa tietoa jopa matalataajuisista sanoista ja ilmaisuista, myös idiomeista. Mutta kaksikielisten fraseologisten sanakirjojen kokoamiseen tarvitaan myös rinnakkaiskorpuksia, jotka eivät ole vielä saavuttaneet riittävää kokoa. Fraseologian parissa työskentelemiseen tarvitaan ennen kaikkea kaunokirjallisia ja journalistisia tekstejä, kun taas suuri joukko rinnakaistekstejä ovat pääasiassa kansainvälisiä sopimuksia, kansainvälisten järjestöjen aineistoa ja teknisiä ohjeita. Esitelmässäni esitän menetelmiä, joilla saadaan käännösvastineita fraseologisille yksiköille yksikielisten ja rinnakaistekstikorpuksien avulla. Esimerkkinä on venäjä-suomi -aineisto. Käyn läpi erilaisia tapauksia, mukaan lukien idiomeja, joilla on suoria vastineita monissa kielissä, ja kulttuurisidonnaisia idioomeja, joilla ei ole vastineita muissa kielissä. Esitelmässä tulee esiin, että rinnakkaiskorpuksien avulla aina ei saa relevantteja vastineita, vaan tarvitaan havaintojen verifiointia suurilla yksikielillä korpuksilla.

Lähteet

- Benko, V. (2016). Two years of Aranea: Increasing counts and tuning the pipeline. In Proceedings of 10th international conference on language resources and evaluation (LREC'16), 4245– 4248. European Language Resources Association (ELRA).
- Johansson, S. (2007). Seeing through multilingual corpora: on the use of corpora in contrastive studies. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Lubensky, Sophia (1995). Random House Russian-English Dictionary of Idioms. Random House, New York.
- McEnery, T. & Xiao, R. (2007). Parallel and comparable corpora: What is happening? In G. Anderman, & M. Rogers (Eds.). Incorporating Corpora: the Linguist and the Translator, 18-31. Clevedon.
- Mikhailov, M. (2021). God, the Devil, and Christ: A corpus study of Russian syntactic idioms and their English and Finnish translation correspondences. In A. Trklja, & Ł. Grabowski (Eds.), Formulaic language: Theories and methods (Phraseology and Multiword Expressions 5), 191-223. Berlin: Language Science Press.

Munday, J. (2011). Looming Large: A Cross-Linguistic Analysis of Semantic Prosodies in Comparable Reference Corpora. In K. Wallmach, A. Kruger, J. Munday (Eds.), *Corpus-based translation studies: research and applications*, 169-186. Bloomsbury.

**Karjalankielinen kysely aineslähteenä:
karjalan näkyvyys ja käyttö verkossa**

Ilia Moshnikov
University of Eastern Finland

Karjalankielinen kysely aineslähteenä: karjalan näkyvyys ja käyttö verkossa

Karjalan kielen näkyvyys internetissä ja erityisesti sosiaalisessa mediassa on selvästi lisääntynyt viime vuosien aikana (Salonen 2017; Moshnikov, tekeillä). Verkko tarjoaa mahdollisuuden käyttää kieltä päivittäin, mikä tukee karjalan puhujien ja kielen oppijoiden kielitaitoa. Vähemmistökielen elinvoimaisuuden kannalta on tärkeä laajentaa kielen käyttöaloja eli domeeneja, mm. kielen näkyvyyttä ja käyttöä mediassa ja internetissä (Pasanen 2015: 60–61).

Käsittelen esitelmässäni karjalankielisen kyselytutkimuksen tuloksia ja pohdin, miten karjalan kielellä toteutettua kyselyä ja siihen saatuja vastauksia voitaisiin hyödyntää tutkimuksen mutta myös kielen nykytilanteen ja kielen elvytyksen näkökulmista. Vuoden 2021 loppupuolella toteutetun karjalankielisen kyselyn tavoitteena oli selvittää, kuinka paljon ja missä karjalan kielen puhujat käyttävät karjalaa internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Sen lisäksi kyselyssä kartoitettiin, miten karjalan kielen taitajat hyötyvät karjalan kielen käytöstä verkossa, mitä haasteita he kohtaavat ja minkälaisia sisältöjä he kaipaavat.

Livvinkarjalaksi laadittuun kyselyyn on tullut kaikkiaan 161 vastausta. Kysely sisälsi 32 kysymystä mukaan lukien vastanneiden taustatiedot. Monivalintakysymysten lisäksi informanteilla oli mahdollisuus vastata avokysymyksiin itse valitsemallaan kielellä. Suurin osa vastaajista on kuitenkin myös avokysymyksissä käyttänyt karjalaa. Monivalintakysymyksiä on mahdollista tarkastella kvantitatiivisesti, mutta avokysymysten pohdinnat muodostavat mielenkiintoisen tekstiaineiston, jota voi analysoida myös kvalitatiivisesti korpuslingvistisillä menetelmillä.

Lähteet

- Moshnikov, Iliia. (Tekeillä). The use of the Karelian language on the internet by Karelian speakers: current advantages, challenges and needs.
- Pasanen, Annika. 2015. *Kuávsui já peeivičuovâ “Sarastus ja päivänvalo”: inarinsaamen kielen revitalisaatio*. Helsinki: Helsingin yliopisto, Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- Salonen, Tuomo. 2017. Karelian – a digital language? In Claudia Soria, Irene Russo, Valeria Quochi (eds.), *Reports on Digital Language Diversity in Europe*.
http://www.dldp.eu/sites/default/files/documents/DLDP_Karelian-Report.pdf (8.3.2022).

Kielellisten strategioiden omaksuminen uuden ajan alun kouluissa

Alexi Mäkilähde
University College London

Kielellisten strategioiden omaksuminen uuden ajan alun kouluissa

Käsittelen esitelmässäni tutkimusta, jonka tavoitteena on ollut selvittää, miten akateemisesti koulutetut henkilöt oppivat laatimaan tekstejä uuden ajan Britanniassa, millainen rooli monikielisellä koulutusjärjestelmällä oli tässä prosessissa ja millaiset kielelliset strategiat omaksuttiin jo osana peruskoulutusta eli ennen mahdollisia yliopisto-opintoja.

Tutkimuksen taustana toimii väitöskirjani (Mäkilähde 2019), jossa tarkastelin kokoelmaa Canterburyn katedraalikoulussa vuosina 1665–1684 esitettyjä puheita ja näytelmiä. Nämä tekstit on koottu ns. *Orationes*-käsikirjoitukseen (Canterbury, CCA Lit. MS E41), joka on usealla eri tasolla monikielinen: yhtäältä se sisältää yksittäisiä tekstejä latinaksi, englanniksi ja kreikaksi, ja toisaalta yksittäisissä teksteissä on runsaasti koodinvaihtoa näiden (ja eräiden muiden kielten) välillä. Väitöskirjassani esitän, että nämä tekstit olisivat ainakin osittain koulun oppilaiden itse laatimia ja heijastelisivat näin koulun opetuskäytäntöjä. Oppilaat opiskelivat monikielisessä ympäristössä ja kohtasivat koodinvaihtoa koulussa käytetyissä teksteissä – sekä koulukieliopieissa että antiikin ja myöhempien auktorien kirjoituksissa. Laatiessaan osana opintojaan erilaisia kirjallisia ja suullisia tekstejä he myös itse hyödynsivät koodinvaihtoa monenlaisista syistä. Erityisesti he oppivat keräämään sopivia lainauksia erilaisista lähteistä ja hyödyntämään niitä luovasti omissa teksteissään. Väitöskirjassani esittämäni näkemys onkin, että uuden ajan alun monikielinen kielenkäyttö oli jo koulun penkillä opittu strategia. Tässä tutkimuksessa tarkastelen esittämäni näkemystä laajemman aineiston avulla.

Tutkimukseni keskittyy kahteen osittain päällekkäiseen kielelliseen strategiaan: (i) koodinvaihtoon uuslatinan, humanistikreikan ja varhaisuusenglannin välillä sekä (ii) koulukirjoihin liittyvien lainausten ja viittausten käyttöön uuslatinaksi ja/tai varhaisuusenglanniksi kirjoitetuissa teksteissä. Laajennan näkökulmaani vertailemalla useita erilaisia koulunäytelmiä ja muita kouluissa esitettyjä tai laadittuja tekstejä keskenään ja vertaamalla näitä muihin aikalaisteksteihin. Tavoitteeni on ollut selvittää muun muassa, missä määrin koodinvaihdon voidaan katsoa olevan keskeinen osa uuden ajan alun kouluissa laadittuja ja esitettyjä tekstejä, kuinka yhteneväisiä koodinvaihtostrategiat ovat eri konteksteissa laadituissa teksteissä, millaisia funktioita koulukirjoihin liittyvillä lainauksilla ja viittauksilla on erilaisissa teksteissä ja miten eri teksteissä tällaisia lainauksia liitetään uusiin konteksteihin. Hyödynnän tutkimuksessa sekä käsikirjoitusaineistoa että varhaisia painettuja kirjoja; analyysimenetelmänä käytän väitöstutkimukseni osana kehittämäni ns. filologis-pragmaattista lähestymistapaa. Käsittelen esitelmässäni tutkimuksen yleisiä tuloksia keskittyen kuitenkin erityisesti koodinvaihtoon.

Lähteet

Mäkilähde, Aleks. 2019. *The philological-pragmatic approach: A study of language change and code-switching in early modern English school performances*. Turku: University of Turku.

Ongelmien konstruointi suunnitteludiskurssissa

Tapani Möttonen
University of Helsinki

Ongelmien konstruominen suunnitteludiskurssissa

Ongelmat eli haittaa tai harmia tuottavat asiantilat kiinnittyvät ajattelun ja toiminnan rajapintaan. Ongelma voi liittyä älylliseen ponnisteluun tai fyysiseen toimintaan, mutta ongelmille yhteistä on tavoitteellinen toiminta sinänsä: ongelma haittaa pääsyä tavoitteeseen tai estää sen kokonaan. Niinpä siinä missä toiminta ja ongelmia tuottava asiantila voivat olla korostuneen materiaalisia, ongelma itsessään on käsitteellinen relaatio näiden välillä: mikäli tavoitteesta tai tietystä toimintatavasta luovutaan, lakkaa ongelmakin olemasta.

Niin kutsuttua ongelmapuhetta ('troubles talk') onkin tutkittu keskusteluanalyysin piirissä paitsi keskustelun jäsentymisen kannalta (esim. Jefferson 1988) myös suhteessa erityisiin toiminnallisiin konteksteihin, kuten psykologinen neuvonta (esim. Thell 2018). Huomion kohteena on siten erityisesti ollut ongelmapuheen vuorovaikutteisuus. Vähemmälle huomiolle on jäänyt se, miten puhuja tai puhujat muotoilevat ongelman semanttisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Ilmentääkö ongelman kuvailu joitakin tyypillisiä merkityspiirteitä ja heijastavatko nämä piirteet jollakin tapaa ongelmien käsitteellistä ja toiminnallista perusluonnetta?

Tämä esitelmä käsittelee ongelmien konstruomisesta suomenkielisessä institutionaalisessa kasvokkaisuorovaikutuksessa, palvelumuotoilutiimin suunnittelukokouksissa. Keskityn vuorovaikutuksessa esiintyvien ongelmajaksojen toistuviin merkityspiirteisiin, joita puolestaan lähestyn konstruointina, leksikaalisiin ja kielopillisiin valintoihin palautuvana näkökulmaisuuksena. Kognitiivinen kielioppi (Langacker 2008) palauttaa konstruoinnin joukkoon kognition ominaisuuksia, mutta aiemmassa tutkimuksessa (Möttönen 2019) olen esittänyt konstruoinnin kattavan sosiaalisesti jaettuun merkityspiirteitä. Niinpä ongelmajaksojen kaltaisia puheen osia on perusteltua lähestyä konstruointikuvioina, eli useampien konstruointivalintojen kokonaisuutena, jota puolestaan motivoivat erilaiset kontekstin omaisuudet. Erityisesti keskityn ongelman konstruoinnin ja välittömästi edeltävän keskustelun väliseen suhteeseen. Tutkimuksessani osoitan ongelmajaksojen ilmentävän rajattua joukkoa toistuvia konstruointipiirteitä, joiden jaksokohtainen toteutuminen on johdonmukaisesti palautettavissa niin ongelman kuin ongelmajakson kontekstin ominaisuuksiin.

Lähteet

- Jefferson, Gail. 1988. On the sequential organization of troubles-talk in ordinary conversation. *Social Problems* 35(4), *Special Issue: Language, Interaction, and Social Problems*. 418–441.
- Langacker, Ronald W. 2008. *Cognitive Grammar: A basic introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Möttönen, Tapani. 2019. The normative basis of construal. In Aleksi Mäkilähde, Ville Leppänen and Esa Itkonen (eds.), *Normativity in Language and Linguistics*, 125–150. Amsterdam: John Benjamins.
- Thell, Nataliya. 2018. *Public talk on personal troubles: A study on interaction in radio counselling*. Tohtorin väitöskirja. Lundin yliopisto.

**Tulen muistamaan hänet aina.
Mitä tulla tekemään -futuuri kertoo käyttäjästään?**

Heidi Niva
Helsingin yliopisto

Tulen muistamaan hänet aina.
Mitä *tulla tekemään* -futuuri kertoo käyttäjästään?

Tulla tekemään -rakenne mainitaan usein kieliopissa ja tutkimuskirjallisuudessa rakenteena, jolla voi ilmaista tulevaa toimintaa ja tapahtumista (esim. ISK § 1546). Rakennetta voi luonnehtia käteväksi lisäksi suomen ajan ilmaisujen keinovalikoimaan, sillä sen avulla voidaan tarvittaessa tehdä selkeä ero nykyhetkeen ja tulevan hetkeen sijoittuvan tapahtuman välillä: *Ilmasto on muuttunut, muuttuu ja tulee muuttumaan niin kauan kuin maapallo kiertää radallaan*. Kontekstissaan rakenne on yleensä yksiselitteinen, vaikka rakenne voi ilmaista myös tilassa tapahtuvaa liikettä. Rakenteen kätevyyttä lisää myös se, että siihen ei liity verbisemanttisia rajoituksia. Kielenoppijankin näkökulmasta *tulla tekemään* vaikuttaa helpolta, sillä tiheäkäyttöisinä *tulla*-verbi ja MA-infinitiivin illatiivi tulevat tutuiksi jo opintojen varhaisessa vaiheessa.

Tulla tekemään -rakenteen käyttöön liittyy kuitenkin jotakin arvoituksellista. Rakennetta on pidetty sekä epäsuomalaisena että osin omaperäisenäkin (aiheesta esim. Ikola 1949: 231–241), eivätkä puhujat välttämättä hyödynnäkään rakennetta tulevan toiminnan ilmaisussa (vrt. Karttunen 2018: 75). Rakenne ei sovikaan kaikkien tulevien tapahtumisen ilmaisuun: esimerkiksi ilmaisut *Kohta tulee satamaan* (Tommola 1992) ja *Huomenna tulen rentoutumaan ja katsomaan Netflixiiä koko illan!* vaikuttavat kummallisilta.

Tutkimuksessani olen tarkastellut *tulla tekemään* -rakenteellisia ilmaisuja *Suomi24*-sivustolla. Aineiston analyysi paljastaa, että *tulla tekemään* -rakenteen käyttö kytkeytyy kiinnostavalla tavalla subjektipersoonaan ja subjektin (epä)agentiivisuuteen. Nämä piirteet puolestaan kietoutuvat rakenteen mahdollisuuksiin ilmaista ennen kaikkea ennakointia eikä intentiota. Ennakointia luonnehtii erityisesti yksi olennainen piirre: ehdottomuus. *Tulla tekemään* -rakenteen kontekstipiirteistä on nähtävissä, että puhuja suhtautuu tulevaan tapahtumaan ikään kuin se olisi väistämätön. Rakenteen sisältävissä ilmaisuissa onkin usein myös dramatiikkaa: *Tulen muistamaan hänet aina* on suurieläinen lupaus tai ennustus, joka koskee koko loppuelämää.

Lähteet

ISK = Hakulinen, Auli & Vilkuna, Maria & Korhonen, Riitta & Koivisto, Vesa & Heinonen, Tarja Riitta & Alho, Irja. 2004. *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Karttunen, Miia 2018: No pittää kahtoo. *Puhujan tulevan toiminnan ilmausten kielioppia ja pragmatiikkaa*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 119. Joensuu: University of Eastern Finland.

Tommola, Hannu 1992: The marking of future time reference in Finnish. Teoksessa Dahl, Östen & De Groot, Casper & Tommola, Hannu (toim.), *EUROTYP working papers*, 12–28. (Series VI 3). Stockholm: European Science Foundation.

Viittojaan suuntautuvan osoituksen ei-spesifit käytöt

Sanna Nordlund
University of Jyväskylä

Viittojaan suuntautuvan osoituksen ei-spesifit käytöt

Tässä esitelmässä tarkastellaan ei-spesifejä käyttöjä, joita viittojaan suuntautuvalla osoituksella (OS:1) on suomalaisen viittomakielen korpusaineistossa. Viittojaan suuntautuvassa osoituksessa ojentunut etusormi koskettaa tai osoittaa keskelle viittojan rintaa (kuva 1). Viittoman peruserkitys on 'minä'.

Kuva 1. Viittojaan suuntautuva osoitus (OS:1) (Suomen Signbank, <https://signbank.csc.fi>)

Viitotuissa kielissä käytettävillä osoituksilla on useita eri funktioita, kuten pronominaalinen, adverbiaalinen ja determinoiva. Pronominaaliset osoitukset viittaavat entiteetteihin, ja niitä käytetään verbin argumentteina. Adverbiaaliset osoitukset viittaavat paikkoihin. Tarkenteena (determiner) käytetty osoitus esiintyy nominaalin kanssa. Osoitukset ovat sekoitus kieliopillista ja elemäistä ainesta. Osoitukset voivat suuntautua mihin tahansa viittomatilassa, mikä vaikeuttaa persoonakategorioiden määrittelyä. OS:1 on kuitenkin muodoltaan hyvinkin tarkkarajainen, ja se vastaa ensimmäisen persoonan muotoa. Aineiston perusteella sitä voidaan käyttää paitsi viittaamaan viittojaan tai johonkuhun toiseen henkilöön, jopa ilman spesifiä referenttiä.

Ei-spesifi viittaus voi olla monenlainen, kuten geneerinen, impersonaalinen tai avoin. Näitä termejä käytetään ainakin osittain päällekkäin. Geneeriset lauseet ilmaisevat tapaa, säännönmukaisuutta tai luonnehdintaa. Geneeriset substantiivit viittaavat tyyppiin, ei tiettyyn yksilöön (Krifka et al. 1995). Impersonaaliset viittaukset viittaavat myös spesifin yksilön tai ryhmän sijaan ihmisiin yleensä tai väljästi määriteltyyn joukkoon (Siewierska 2004: 210). Avoimella yksikön ensimmäisen/toisen persoonan käytöllä ei viitata (ainoastaan) puhujaan/kuulijaan vaan laajemmin (Helasvuo 2008).

Esitelmässä tarkastellaan suomalaisen viittomakielen korpusaineistossa esiintyviä OS:1-osoituksia suhteessa edellä mainittuihin käsitteisiin ja pohditaan niiden eroja. Otoksessa on yhteensä yli 1000 OS:1-esiintymää, joiden funktiot ja viittaukset analysoidaan. Aineistosta on löydettävissä useita erilaisia ei-spesifejä käyttöjä. OS:1 voi toimia tarkenteena tai pronominaalisessa funktiossa. Tarkenteena toimiva OS:1 assosioi geneerisen nominaalin viittojan kehoon, jonka jälkeen pronominaalinen OS:1 viittaa anaforisesti tähän geneeriseen nominaaliin. Impersonaalisesti tai avoimesti käytettynä OS:1:n potentiaalinen tarkoite on sumea tai kuka tahansa. Määritelmässä käytetään viittomaa OS:1, joka assosioi määriteltävän tyyppin viittojan kehoon. Analyysin tuloksia esitellään tarkemmin esitelmässä.

Lähteet

- Helasvuo, M-L. 2008. Minä ja muut: Puhujaviitteisyys ja kontekstuaalinen tulkinta. *Virittäjä* 2/2008, 186–206.
- Krifka, M., Francis J. Pelletier, G. N. Carlson, A. ter Meulen, G. Chierchia & G. Link. 1995. Genericity: An introduction. G. Carlson, ja J. Pelletier (toim.), *The Generic Book*. Chicago: University of Chicago Press. 1–124.

Siewierska, A. 2004. *Person*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kielikäytänteitä namibialaisissa alakouluissa

Soili Norro
University of Turku

Kielikäytänteitä namibialaisissa alakouluissa

Tämän tutkimuksen kohteena ovat namibialaisten alakoulun opettajien kielipoliittiset uskomukset sekä kielikäytänteet luokkatilanteissa ja niiden ulkopuolella oppilaiden, opettajien, sekä kodin ja koulun välisessä viestinnässä. Namibia on kielellisesti monimuotoinen. Puhuttuja kieliä on noin 30, mutta englanti on ainoa virallinen kieli. Koulukieliä on 14, joista englanti on ainoa opetuskieli neljännessä luokasta lähtien.

Kielten arvostukseen vaikuttavat yhteiskunnassa vallitsevat kieli-ideologiat, jotka muovaavat opettajien uskomuksia ja käytänteitä (da Costa Cabral 2021). Opettajat ovat keskeisiä kielipolitiikan implementoijia, ja heidän uskomuksensa ja käytänteensä ratkaisevat, miten eri kieliä käytetään luokkatilanteissa (Menken 2008). Tekemällä opettajien omia kieli-ideologioita näkyviksi on mahdollista lisätä heidän kielitietoisuuttaan ja vaikuttaa heidän käytänteisiinsä (Kiramba 2018). Tutkimalla opettajien kielipoliittisia käsityksiä, käytänteitä, ja näiden välisiä yhteyksiä on mahdollista ymmärtää taustalla vaikuttavia kieli-ideologioita.

Aineiston muodostavat opettajille suunnattu kysely, opettajien haastattelut ja ryhmäkeskustelut. Aineisto on kerätty kahdelta alueelta, pääkaupunkiseudulta Khomasista ja Pohjois-Namibiasta Oshanasta. Tutkimus on monimenetelmällinen. Kyselytutkimuksen analyysi on tehty määrällisenä, lukuun ottamatta avovastauksia. Analyysin avulla on selvitetty taustatekijöiden yhteyksiä opettajien uskomuksiin ja käytänteisiin sekä näiden suhdetta. Haastatteluaineistolle on tehty laadullinen sisällön analyysi.

Alustavan analyysin perusteella kielipoliittisilla näkemyksillä on yhteyttä opettajan ikään ja opetuskokemukseen. Opetettavalla aineella on yhteyttä siihen, millä kielellä opettaja mieluiten opettaa. Käytänteissä on eroa alueiden välillä siten, että esimerkiksi kielen vaihtoa tapahtuu vähemmän Khomasin alueella, jossa kielellinen diversiteetti on monimuotoisempi. Luokkatilanteiden ulkopuolisille kielikäytänteille on ominaista useiden kielten limittäinen käyttö. Opettajien kielipoliittisilla uskomuksilla ei ollut havaittavaa yhteyttä käytänteisiin.

Tutkimus osoittaa, että vaikka luokkatilanteiden ulkopuoliselle kommunikaatiolle on tyypillistä ns. limittäiskieleily, opetustilanteita ohjaava normi on yksikielisyyden ihanne. Monikielisten käytänteiden legitimointi opetustilanteissa tekisi niistä oppilaan kannalta mielekkäämpiä ja opetuksesta tuloksellisempaa.

Lähteet:

da Costa Cabral, I. 2021. "From discourses about language-in-education policy to language practices in the classroom—a linguistic ethnographic study of a multi-scalar nature in Timor-Leste". *Language Policy* 20 (1), 27–52.

Kiramba, L. (2018). "Language ideologies and epistemic exclusion". *Language and Education* 32 (4), 291–312. <https://doi.org/10.1080/09500782.2018.1438469>

Menken, K. 2008. *English Learners Left Behind: Standardized Testing as Language Policy*. Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781853599996>

Lissu ällistyy. ”Anteeks, mitä?”
Affektiset korjausjaksot Uusi Päivä -käsikirjoituksissa

Helena Nurmikari
University of Helsinki

Kielitieteen päivät, abstrakti 15.3.2022

Helena Nurmikari

Väitöskirjatutkija

Helsingin yliopisto

helena.nurmikari@helsinki.fi

Lissu ällistyy. "Anteeks, mitä?"

Affektiset korjausjaksot Uusi Päivä -käsikirjoituksissa

Anteeksi pyytäminen on yksi kauneimmista sosiaalisista toiminnoista ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Toisaalta *anteeksi*-sanaa voidaan käyttää muuhunkin kuin pahoittelemiseen. Yksin käytettynä *anteeks(i)*-ilmaus tai sen ja *mitä*-kysymyksen kanssa muodostettu *anteeks(i) mitä?* toimivat puhutussa vuorovaikutuksessa avoimina korjausaloitteina eli keinona pyytää selvennystä keskustelukumppanin edeltävään puheenvuoroon, tyypillisesti kuulemis- tai ymmärtämisongelman vuoksi. (Haakana 2011; Carlson 2014.) *Anteeks(i) mitä* -ilmausta esiintyy kuitenkin vain vähän tutkimuskäytössä olevissa puhutun kielen aineistoissa. Kirjoitetuissa yhteyksissä ilmauksen käyttö näyttää sen sijaan olevan vakiintunutta.

Tässä esityksessä tarkastellaan *anteeks(i)* ja *anteeks(i) mitä* -ilmausten käyttöä Yleisradion *Uusi Päivä* -tv-sarjan käsikirjoitusten dialogeissa. Dialogeja tarkastellaan sosiologiaan pohjautuvalla keskusteluanalyysillä, joka on alun perin kehitetty puhutun vuorovaikutuksen tutkimukseen (Hakulinen 1997). Aiemmin tätä tutkimustapaa on sovellettu esimerkiksi kaunokirjallisuuden dialogien (Koivisto & Nykänen 2013) ja internet-keskusteluiden tutkimukseen (Nurmikari 2021). Aineistona on 162 käsikirjoitusdialogia, joissa on käytetty *anteeks(i)* ja *anteeks(i) mitä* -ilmauksia. Tv-sarjan käsikirjoitusten dialogit on tarkoitettu aidon puheen representaatioksi ja näyttelijöiden vuorosanoiksi. Analyysissä hyödynnetään dialogeista löytyviä, näyttelijöiden tueksi muotoiltuja parenteeseja (esim. *Lissu ällistyy*; Yleisradio 2019).

Dialogeissa *anteeks(i)* ja *anteeks(i) mitä* -ilmaukset kasaantuvat käsikirjoituksissa affektisiin kohtiin, joissa roolihahmo vastaa toisen hahmon puheeseen. Tutkimus näyttää, miten kyseiset ilmaukset ovat konventionaalistuneet draaman rakentamisen keinoksi: affektisuudella kutsutaan katsojaa samastumaan roolihenkilöiden tunnetiloihin kertomuksellisesti merkittävissä kohdissa ja luodaan läsnäolon kokemusta.

Tutkimus on osa suomen kielen väitöskirjaa, jossa käsitellään korjausaloitteiden (esim. *anteeks(i) mitä?* ja *eiku*) affektisuutta erilaisissa kirjoitetuissa yhteyksissä.

Lähteet

CARLSON, LAURA 2014: *Anteeksipyynnön kontekstit keskustelussa*. Pro gradu. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.

HAAKANA, MARKKU 2011: *Mitä ja muut avoimet korjausaloitteet*. – *Virittäjä* 115, s. 36–67.

HAKULINEN, AULI 1997: Johdanto. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 13–17. Tampere: Vastapaino.

NURMIKARI, HELENA 2021: *#eiku* – itsekorjauksesta moniäänisyyteen. – *Virittäjä* 125 s. 347–376.

KOIVISTO, AINO – NYKÄNEN, ELISE (toim.) 2013: *Dialogi kaunokirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

YLEISRADIO 2019: Täältä löydät Uuden Päivän kaikki käsikirjoitukset. Viitattu 5.11.2021. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/02/05/taalta-loydat-uuden-paivan-kaikki-kasikirjoitukset>

**Itseä ymmärtämässä:
Asiakkaaseen viittaaminen psykoterapiakeskustelujen
reflektioivissa toimintajaksoissa**

Jenny Paananen & Karita Suomalainen
University of Turku

Itseä ymmärtämässä.

Asiakkaaseen viittaaminen psykoterapiakeskustelujen reflektioivissa toimintajaksoissa

Esityksemme käsittelee itsen kielellistä ja vuorovaikutuksellista rakentumista psykoterapia-vuorovaikutuksessa. “Itsellä” viittaamme tässä yhteydessä siihen minäkuvaan ja -käsitykseen, jota asiakas yhteistyössä psykoterapeutin kanssa rakentaa terapiakeskusteluissa. Koska psykoterapian yhtenä yleisenä tavoitteena on tyypillisesti asiakkaan itsetuntemuksen ja -ymmärryksen kehittäminen, ovat minäkuva ja tätä myötä käsitys itsestä psykoterapeuttisen prosessin keskiössä. Esityksessämme kuvaamme, millaisia kielellisiä ja vuorovaikutuksellisia käytänteitä tähän prosessiin liittyy. Aineistomme on peräisin terapiakeskusteluista, joissa hyödynnetään VideoTalk-menetelmää. Menetelmässä potilas tuo psykoterapiatapaamiseen katsottavaksi kotona tallentamaansa videomateriaalia, jota käytetään terapiakeskustelun pohjana (ks. Koffert ym. 2019).

Tarkastelumme keskittyy erityisesti siihen, millaisin viittaavin ilmauksin asiakkaasta puhutaan terapiakeskustelun reflektioivissa toimintajaksoissa, joissa terapeutti ja asiakas keskustelevat potilaan kotona nauhoittamasta videoista. Osoitamme, että kyseisillä toimintajaksoilla on vakiintunut rakenne ja että tapa viitata asiakkaaseen on kytköksissä siihen, mikä vaihe jaksossa on meneillään. Pohtiessaan asiakkaan havaintoja videosta terapeutti ja asiakas voivat tehdä eroa tilanteessa läsnäolevan ja videolla puhuvan asiakkaan välille esimerkiksi käyttämällä kolmatta persoonaa (*mites toi nainen? – se näyttää vähän kyllästyneeltä*). Kolmannen persoonan käyttö sijoittaa puheen kohteen puhetilanteen välittömän kehyksen ulkopuolelle, mikä luo etäisyyttä omaan toimintaan ja helpottaa itsen tarkastelua (vrt. Kurri & Wahlström 2007: 331–332; ks. myös Deppermann ym. 2020). Reflektioivan toiminta-jakson edetessä niin sanottuun rakentavaan vaiheeseen asiakas kuitenkin tyypillisesti luopuu etäisyydestä ja siirtyy puhumaan itsestään ensimmäisessä persoonassa, jolloin asiakkaan videolla näkyvä “itse” sulautuu yhteen vastaanotolla olevan “itsen” näkökulmaan (*miksei se yritä? – mul tulee aina sellanen kun mä koitan niinku raha-asioita tai jotain*). Näin ollen esitämmekin, että viittaavien ilmausten valinta heijastaa paitsi videopohjaisen terapiatyöskentelyn ominaispiirteitä myös asiakkaan itseymmärryksen rakentumista psykoterapiaprosessissa.

Lähteet

- Deppermann, Arnulf, Carl Eduard Scheidt & Anja Stukenbrock. 2020. Positioning shifts from told self to performative self in psychotherapy. *Frontiers in Psychology*, 11 (572436).
- Koffert, Tarja, Sinikka Luutonen, Päivi Niemi, Juhani Tiuraniemi, Elisa Nordström, Matti Keinänen & Jarmo Hietala. 2019. Patient-made videos as a tool of self-observation enhancing self-reflection in psychotherapy. Description of the method and a clinical case. *Journal of Contemporary Psychotherapy* 49, 187–195.
- Kurri, Katja & Jarl Wahlström. 2007. Reformulations of agentless talk in psychotherapy. *Text & Talk* 27(3), 315–338.

**Suomen kielen hallinta sekä tyttöjen ja poikien
osaamiserot kouluikässä**

Anneli Pajunen
University of Tampere

Mari Honko
Solki

Suomen kielen hallinta sekä tyttöjen ja poikien osaamiserot kouluikässä

Suomalaiskoululaisten väliset erot luku- ja kirjoitustaidossa ovat suuret ja sukupuolittuneet. Vähän lukevien ja heikkojen lukijoiden osuus on kasvanut ja kotitaustan yhteys lukemisasenteisiin ja lukutaitoon voimistunut, ja poikien oppimistulokset on havaittu yleistä länsimaista trendiä noudatellen tyttöjä heikommiksi (Pöysä & Kupiainen 2018.) Samansuuntaisia havaintoja on tehty myös kirjoittamisesta (Kauppinen & Marjanen 2020). Vaikka poikien tekstitaitojen tiedetään kehittyvän keskimäärin tyttöjen taitoja hitaammin, ei tuloksia silti voi yleistää kaikkea kielenhallintaa koskevaksi.

Tässä esityksessä kuvaamme suomenkielisten tyttöjen ja poikien äidinkielen osaamiseen sekä ikäkausityypillistä kielenhallintaa eli niin tietoista kuin tiedostamatonta tietoa kielestä. Esitys perustuu tutkimukseen, jossa olemme selvittäneet muun muassa sitä, selittääkö heikko kielenhallinta heikkoja luku- ja kirjoitustaitoja sekä tyttöjen ja poikien osaamiseroja (Pajunen & Honko 2021). Aineistomme on kerätty vuosina 2006–2020 eri metodein, ja se sisältää kaikkiaan muutaman tuhannen osallistujan suorituksia, kuten kielenhallintaa mittaavien testien tuloksia, nimeämis- ja kielentämistehtäviä sekä kirjoitelmia. Keskitymme esityksessä peruskouluikäisiin ja nostamme esimerkiksi 9:n luokan poikien osaamisen. Lisäksi pohdimme kirjoittamisen roolia ja vaikutusta äidinkielen arvioinnissa.

Kauppinen, M. & Marjanen, J. 2020. Millaista on yhdeksäsluokkalaisten kielellinen osaaminen. Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2019. https://karvi.fi/app/uploads/2020/08//KARVI_1320.pdf.

Pajunen, A. & Honko, M. (toim.) 2021. Suomen kielen hallinta ja sen kehitys. Helsinki: SKS.

Pöysä, S. & Kupiainen, S. (toim.) 2018. Tytöt ja pojat koulussa: Miten selittää poikien heikko suoriutuminen peruskoulussa? Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 36/2018.

**Muuttuvat ja moninaiset kielenmuutoksen
vastaiset kielikäsitykset**

Henni Pajunen
Turun Yliopisto

Muuttuvat ja moninaiset kielenmuutoksen vastaiset kielikäsitteet

Esitelmäehdotukseni Kielitieteen päiville 2022 pohjautuu artikkeliväitöskirjani ensimmäiseen artikkeliin. Käsittelen artikkelissani suomen kirjoitetun yleiskielen kielenmuutoksen vastaisia kielikäsitteitä *OittA*- ja *OttA*-verbien oikeinkirjoitusnormin tapaustutkimuksen kautta. Artikkelini perustuu kyselyyn, jossa tiedustelin, mitä mieltä kieliammatillaiset ovat kielenhuollon näkökulmasta ongelmalliseksi luonnehditusta *OittA*- ja *OttA*-verbien oikeinkirjoitusnormista (ks. Kolehmainen 2014) ja olisivatko he valmiita muuttamaan normia. Vaikka kieliammatillaiset nimesivät normista monia haaitkohtia, he eivät ole valmiita muuttamaan normia. Artikkelini erittelee ja analysoi näiden kielen- ja norminmuutoksen vastaisten argumenttien taustalla vaikuttavia kielikäsitteitä, ja esitelmäni koskisi tätä analyysia.

Avaisin esitelmässä lyhyesti *kielikäsitys*-termin määritelmää ja tutkimukseni menetelmää. Kielikäsitteet ovat tiedostettuja ja tiedostamattomia näkemyksiä kielestä ja muun muassa sen olemuksesta, rakenteesta ja käytöstä. Vaikka kielikäsitteet ovat usein implisiittisiä, ne tulevat esille metakielisissä ilmauksissa eli siinä, mitä kielestä sanotaan (Koskela 2015: 415). Tekstin metakieliseen tasoon puolestaan pääsee käsiksi sisältöä korostavalla analyysillä, minkä vuoksi menetelmäksi valitsin teoriaohjaavan sisällönanalyysin. Sisällönanalyysin tulosten pohjalta nimesin kielikäsitteet Harri Mantilan (2005) kielenhuollon periaatehahmottelun ja Markku Variksen (2012: 258–259) kirjoitusteknisen ja analyttisen ratkaisun avulla, jossa käsitteet ilmaistaan sisällön abstraktioina tai perusmetaforina.

Analyysini löysi seitsemän keskeistä kielikäsitteä, jotka jakautuvat kieli- ja kielenkäyttäjakeskeisiin käsitteisiin. Esitelmäni keskittyisi näiden käsitteiden kuvaamiseen ja erittelyyn. Kielikäsitteet ovat kirjavia: osalla on historialliset juuret fennistiikassa ja osa vastaa modernin kielenhuollon periaatteita. Analysoimani kielikäsitteet eivät kuitenkaan ole ehdottomia tai ikuisia: ne vaihtelevat ajassa ja tilanteessa. Käsitteiden laajempi tarkastelu ja tiedostaminen laajentaa tietämystämme siitä, minkälaista abstraktia valtaa kielikäsitteillä on konkreettisiin kieltä koskeviin valintoihin ja tekoihin – kuten kielen muutokseen tai muuttamattomuuteen.

Pitäisin esitelmän suomeksi.

Lähteet

- Kolehmainen, Taru. 2014. *Kielenhuollon juurilla. Suomen kielen ohjailun historiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Koskela, Merja. 2015. Kielitietoisuus ja kielikäsite tilanteisen kääntämisen käytänteitä ohjaavina tekijöinä. *Virittäjä* 119 (3). 413–421.
- Mantila, Harri. 2005. Kielikäsitteestä kielenhuollon uusiin periaatteisiin. *Kielikello* 2/2005.
- Niedzielski, Nancy – Preston, Dennis. 2010. *Folk linguistics*. Berlin: De Gruyter.
- Varis, Markku. 2012. *Kielikäsite yläkouluun äidinkielen oppikirjoissa*. Oulu: Oulun yliopisto.

**Mis paissah sih rukah?
Kansanlingvistinen kuuntelutesti Tverissä**

Marjatta Palander & Helka Riionheimo
Itä-Suomen yliopisto

Marjatta Palander & Helka Riionheimo

Mis paissah sih rukah? Kansanlingvistinen kuuntelutesti Tverissä

Tässä esitelmässä kerromme tuloksia kansanlingvistiikan (esim. Preston 1999, Niedzielski & Preston 2000, Anders, Hundt & Lasch 2010, Mielikäinen & Palander 2014) piiriin kuuluvasta tutkimuksesta, jossa sovelletaan kuuntelutestimenetelmää uhanalaisen karjalan kielen puhujien parissa. Tarkastelemme sitä, millaisia havaintoja Tverin oblastin karjalankieliset tekevät omasta perintökielestään ja miten he puhuvat havainnoistaan. Selvitämme kuuntelutestin avulla, miten Tverin karjalaiset tunnistavat omaa ja toisten puhumaa karjalaa.

Tverin karjalaisasutus syntyi 1600-luvulla, kun suuri joukko karjalaisia muutti Raja-Karjalasta Tverin ympäristöön. Karjalan kieli säilyi vuosisatojen ajan elinvoimaisena, mutta 1900-luvun kuluessa puhujamäärä alkoi nopeasti laskea, ja tällä hetkellä kieli on vakavasti uhanalainen. Tverin karjalaiset ovat kaksikielisiä, ja venäjä on heidän elämässään valtakieli. Aineisto on koottu kenttätyömatkoilla vuosina 2018 ja 2019, jolloin haastattelimme karjalankielisiä ja karjalaistaustaisia ihmisiä useissa eri kylissä Tverin oblastissa.

Testasimme karjalaisten kielentuntemusta kahdella runsaan minuutin mittaisella puhenäytteellä. Ensimmäinen näyte edusti vanhaa Tverin karjalaa, ja se oli tallennettu Tolmačussa vuonna 1963. Toisen näytteen puhuja oli kotoisin Neuvostoliitolle luovutetusta Raja-Karjalasta, ja haastattelu oli tehty vuonna 1961 Suomessa. Kysyimme haastateltavilta, missä päin heidän mielestään puhutaan samalla tavalla kuin näytteessä. Pyysimme heitä kuvaamaan näytteen sisällön omin sanoin ja kysyimme, oliko näytteessä outoja sanoja. Haastattelut pyrittiin tekemään karjalaksi, mutta haastateltavilla oli lupa vastata myös venäjäksi. Joissain haastattelussa käytimme myös tulkkia. Jälkeenpäin venäjänkieliset vastaukset käännettiin karjalaksi.

Esitelmässä käsittelemme erityisesti sitä, mihin haastateltavat sijoittavat kuulemansa näytteet ja miten he kuvaavat kahden näytteen välisiä eroja ja yleisemmin Tverin karjalan murre-eroja. Tverin karjalassa on runsaasti eroja, sillä karjalaiset kylät sijaitsevat laajalla alueella erillään toisistaan. Haastateltavat ovat tietoisia siitä, että eri paikoissa puhutaan karjalaa eri tavoin.

Lähteet

Anders, Christina Ada – Markus Hundt – Alexander Lasch (toim.) 2010: Perceptual dialectology: neue Wege der Dialektologie. *Linguistik – Impulse & Tendenzen* 38. Berlin: De Gruyter.

Mielikäinen, Aila & Palander, Marjatta. 2014. Miten suomalaiset puhuvat murteista? *Kansanlingvistinen tutkimus metakielestä*. Suomi 203. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Niedzielski, Nancy A. – Dennis R. Preston 2000: Folk linguistics. *Trends in Linguistics. Studies and Monographs* 122. Berlin: Mouton de Gruyter.

Preston, Dennis R. (toim.) 1999: *Handbook of perceptual dialectology: Volume I*. Amsterdam: John Benjamins.

Kielikäsitykset suomenkielisessä keskustelussa

Maria Palin
University of Helsinki

Kielikäsitteet suomenkielisessä keskustelussa

Kielen ammattilaisilla ja kielentutkijoilla on oletettavasti melko jäsentynyt käsitys siitä, miten kielet jakautuvat murteisiin ja erilaisiin tilannekohtaisiin varieteetteihin, ja miten kielet muodostavat ryhmiä historiallisten kehityskulkujen ja erilaisten kontaktien myötä. Kielimuotojen keskinäiset suhteet eivät toki ole yksiselitteisiä, vaan niistä neuvotellaan jatkuvasti ja usein eksplisiittisesti. Arkikeskustelussa käsitteet kielen määrittämisestä ja rajoista todennäköisesti joustavat vielä enemmän, ja niistä neuvottelemisen tapahtuu implisiittisesti. Esitelmässäni tarkastelen, millaisia rajanvetoja ja hierarkioita kielimuotojen välillä hahmottuu suomenkielisessä kielikeskustelussa. Tuon myös esille muita havaintoja kielikeskustelun ominaispiirteistä, joita analysoimalla saadaan tietoa kieliyhteisössä vallitsevista kielikäsitteistä.

Esitelmä pohjautuu tekeillä olevaan suomen kielen väitöskirjatutkimukseeni, jossa tutkin Suomen kielellistä ilmapiiriä kielikeskustelun diskurssianalyttisen tarkastelun kautta. Tutkimukseni sijoittuu kieli-ideologiatutkimuksen kentälle. Tutkimuksen metodit perustuvat lingvistisen diskurssianalyysin ja sosiolingvistiikan tutkimuspreinteisiin. Tutkimuksen aineistona on Sata suomalaista kielellistä elämäkertaa -hankkeessa kerättyjä kielielämäkertahaastatteluita.

Robottilukutaidon kehittyminen osana kielioppimista

Liisa Peura & Marjut Johansson
University of Turku,
School of Languages and Translation

Robottilukutaidon kehittyminen osana kielenoppimista

Sosiaalisuuden, vuorovaikutuksen ja lukutaidon käsitteiden uudet, teknologiset ulottuvuudet muuttavat oppimista. Media- ja informaatiolukutaito sekä ohjelmointi ovat jo osa alakouluikäisten opetussuunnitelmaa useissa Euroopan maissa (Bocconi ym. 2016). Monissa maissa näihin 2000-luvun taitoihin sisältyy myös robottilukutaito (Fanny ym, 2020).

Tämä tutkimus pyrkii tuomaan uuden näkökulman robottilukutaitoon vieraiden kielten oppimisen (L2) näkökulmasta. Tutkimme, kuinka sosiaaliset robotit ja robottiaivusteinen kielten oppiminen koulukontekstissa vaikuttavat sosiaalisuuteen ja luovat uudenlaisen tulkinnan robotin ja ihmisen vuorovaikutussuhteesta. Sosiaalinen robotti tuo eleillään multimodaalisia resursseja vuorovaikutukseen (Mondada 2019). Sosiaalinen robotti on siis uudenlainen tarjouma (van Lier 2004) ja sellaisena se muuttaa sosiaalisen vuorovaikutuksen dynamiikkaa kielen luokassa (Mondada 2019). Aiemmin identifioitujen roolien pohjalta (Randall 2019) tutkimme, millaisen roolin oppilaat robotille kehittävät.

Analysoimme robotin roolien kautta, millaisia vuorovaikutustaitoja alakouluikäiset oppijat (N= 59) omaksuivat sosiaalisen robotin kanssa. Kysymme, miten robotti toimii sekä oppimisen keinona että oppimisen kohteena kielenopiskelun kontekstissa sekä mitä (meta)tietoja oppijat oppivat toiminnassaan robotin kanssa. Tutkimuksen kohdejoukkona ovat 9–11-vuotiaat oppilaat (3. ja 5. luokka), joille ranska on ensimmäinen vieras kieli.

Lukukauden mittainen pedagoginen kokeilu osoitti, että oppilaat luovat robotille moninaisia yhtäaikaista rooleja. Se loi uudenlaisen oppimisen kehän: robottiaivusteinen opiskelu vahvistaa oman sisällöntuottamisen myötä oppilaan aktiivisuutta ja kannustaa vuorovaikutukseen, mikä edesauttaa oppimista. Robotin tekniset haasteet näyttivät kasvattavan oppilaiden kielitietoisuutta ja minäpystyvyyden tunnetta robottilukutaidon myötä. Kokeilu muutti vuorovaikutussuhteita kaikilla tasoilla: oppilas-oppilas, oppilas-robotti, oppilas-opettaja.

Lähteet

Bocconi, S., Chiocciariello, A., Dettori, G., Ferrari, A., Engelhardt, K., Kampylis, P., & Punie, Y. (2016). Developing computational thinking in compulsory education. European Commission, JRC Science for Policy Report[10], 68.

Fanny, B., Julie, H., & Anne-Sophie, C. (2020, October). Developing a critical robot literacy for young people from conceptual metaphors analysis. In 2020 IEEE Frontiers in Education Conference (FIE), 1-7. IEEE.

Mondada, L., 2019. Contemporary issues in conversation analysis: Embodiment and materiality, multimodality and multisensoriality in social interaction. *Journal of Pragmatics* 145, 47–62.

Randall, N. (2019). A survey of robot-assisted language learning (RALL). *ACM Transactions on Human-Robot Interaction (THRI)*, 9(1), 1-36.

van Lier, L. 2004. *The Ecology and Semiotics of Language Learning: a Sociocultural Perspective*. Boston: Kluwer Academic Publishers.

**Language Shifting Phenomenon of Hakka Chinese Group
in Thailand: the survey of Chinese to Thai Shifting in 2021**

Sutthiphod Phiranawong
University of Helsinki

Siripen Ungsitipoonporn
Mahidol University

Language Shifting Phenomenon of Hakka Chinese in Thailand: the survey of Chinese to Thai Shifting in 2021

Language shift (LF) is the study of language behavior in society (Halliday, 1964). Languages contact in the community where different languages speakers live together. One language, later, becomes more dominant than the other, eventually the other would be retired. (Patrick Heinrich, 2015). This task presents a study of generation factors related to LF from a survey of Hakka (HK) all over Thailand. HK is a large Chinese group who have migrated to Thailand around 100-150 years ago. At present, it is generally recognized that Hakka-Thais do not use their ancestor's language. Their cultures, moreover, have been declining gradually (Ungsitipoonporn, S., 2017). To present the LF of each gen, 4 gens are studied and divided into 2nd-5th. Quantitative data are collected by questionnaires that adapted the LF concept by Fishman (1991) with LSBQ (Anderson, 2017). The results show that HK is discontinued in many domains and the number of speakers is constantly decreasing. HK speakers regularly are aged over 70 years. From 3,442 samplings, 753 Hakkas are able to speak their ancestor language, 483 are in the 2nd, 215 are in the 3rd, 44 are in the 4th, and 11 are in the 5th gen respectively. According to, Janet Holmes (2013) have mentioned that the 2nd gen is bilingual in which the original language is used more than the new language, the 3rd gen is bilingual in which the original language is used less than the new language, finally, the next-gen will be very high to use monolingual in a new language. However, this research has found HK villages in the south of Thailand. HK language, for this reason, has been being used as a dominant language since the ancestor period to the present day. In Summary, the results of this study reveal the decline of using HK from the past to the present. It is a shred of good evidence for further scholars to study further and find out the reason why the language behavior has changed.

Reference

- Anderson, J. A., Mak, L., Keyvani Chahi, A. K., & Bialystok, E. 2017. The language and social background questionnaire: Assessing degree of bilingualism in a diverse population. *Behavior Research Methods*, 1-14
- Fishman, Joshua A. 1991. Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages. Vol. 76. *Multilingual matters*.
- Halliday, M. A. K., McIntosh, Angus, and Strevens, Peter. 1964. *The Linguistic Sciences and Language Teaching*. London: Longmans.
- Heinrich, P. 2015. Language shift. In P. Heinrich, S. Miyara, and M. Shimoji (Eds.), *Handbook of the Ryukyuan Languages*. Boston: Mouton de Gruyter.
- Holmes, J. 2013. *An Introduction to Sociolinguistics* (4th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315833057>
- Ungsitipoonporn, Siripen. 2017. The Virtual Hakka Community: A New Domain of Revitalization. *Jati-Journal of Southeast Asian Studies*, [S.l.], v. 18, p. 145-159, ISSN 2600-8653.

**Karhu, könnikäinen, metsän piika pikkurainen.
Suomen karhunimitysten rakenne**

Minerva Piha
Oulun yliopisto

Karhu, könnikäinen, metsän piika pikkarainen

Suomen karhunnimitysten rakenne

Karhu on ollut suomalaisille tärkeä eläin: se on läsnä Suomen alueen arkeologisessa aineistossa kivikaudelta historialliseen aikaan, ja sillä on merkittävä rooli kansanperinteessä. Suomalaiseksi karhurituaaliksi kutsutaan kansanrunoista ja historiallisista dokumenteista 1600-luvulta lähtien tunnettua kaavaa, jossa karhu kaadetaan, syödään ja sen pääkallo palautetaan metsään. Rituaalin tarkoitus oli muun muassa vahvistaa karhun ja ihmisen suhdetta ja saada karhun voimat kaatajien käyttöön (ks. esim. Sarmela 2006; Pentikäinen 2007, 63–107; Piludu 2019).

Suomalaista karhurituaalia on tutkittu lähinnä folkloristiikassa ja uskontotieteessä, vaikka se on kiinnostava tutkimuskohde muillekin ihmistieteille. Esitelmässä näkökulmani karhurituaaliin on kielitieteellinen: tarkastelen suomen kielen karhu-merkityksisten sanojen eli karhunnimitysten sanarakennetta. Esittelen sitä, millaisia sananmuodostuskeinoja nimityksistä löytyy ja mitä sananmuodostuksen näkökulma kertoo karhurituaalista.

Aineistoni on kerätty *Suomen Kansan Vanhoista Runoista*, *Suomen murteiden sanakirjasta* ja *Vanhan kirjasuomen sanakirjasta*. Aineistossa on 309 karhunnimitystä, joista yli puolet on sanayhtymiä; perussanoja ja johdoksia on noin 20 prosenttia kumpaakin.

Yleisesti on todettavissa, että perussanamuotoiset karhunnimitykset ovat merkitykseltään neutraaleja; johtamalla ja yhdistämällä on muodostettu neutraalien nimitysten lisäksi hellitteleviä, mieliteleviä tai kunnioittavia karhunnimityksiä. Kiinnostavaa on myös se, että pejoratiivisia nimityksiä on aineistossa vähän – tämä kertoo siitä, että vaikka karhua on pelätty, pääimmäiset tunteet karhua kohtaan olivat ystävällisiä ja kunnioittavia. Esitelmässäni annan esimerkkejä paitsi tyyppillisistä karhunnimitysten merkityksistä myös analysoin pejoratiivisia nimityksiä: sitä, millaisissa tilanteissa niitä on käytetty ja millaisessa antagonistin roolissa karhu on nähty.

Karhurituaalin kielitieteellinen tutkimus on osa monitieteistä Karhu kielessä, mielessä ja maisemassa -hanketta, jossa karhurituaalia tutkitaan myös arkeologian ja psykoanalyysin menetelmillä. Esitelmä perustuu osittain tekeillä oleviin artikkeleihin (Piha tulossa).

Lähteet

Piha, Minerva. (Tulossa). Suomen kielen karhu-merkityksisten johdosten rakenteesta ja semantiikasta.

Piha, Minerva. (Tulossa). Suomen kielen karhu-merkityksisten yhdyssanojen ja sanaliittojen rakenteesta, semantiikasta ja käyttökonteksteista.

Piludu, Vesa Matteo. 2019. *The Forestland's Guests. Mythical Landscapes, Personhood, and Gender in the Finno-Karelian Bear Ceremonialism*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Sarmela, Matti, 2006. Karhu ihmisen ympäristössä. In Clive Tolley (eds.), *Karhun kannoilla. In the footsteps of the bear. Karhun kannoilla symposiumi, Pori 11.–13. marraskuuta 2005*, 42–83.

Turku–Pori: Turun yliopisto–Satakunnan museo.

Uralistiikkaa nuorille!
Tietokirja uralilaisista kielistä ja kielentutkimuksesta nuorille

Minerva Piha
Oulun yliopisto

Mariann Bernhardt
Turun yliopisto

Uralistiikkaa nuorille!

Tietokirja uralilaisista kielistä ja kielentutkimuksesta nuorille

Tässä esitelmässä esittelemme hankettamme, jonka tarkoituksena on julkaista nuoria 15–19-vuotiaita lukijoita ajatellen kirjoitettu uralilaisia kieliä, kansoja ja kulttuureita sekä kielentutkimuksen perusteita käsittelevä tietokirja. Kirja perustuu nykyisiin tieteellisiin käsityksiin uralilaista kielistä ja suomalais-ugrilaisesta kielentutkimuksesta sekä sukukansojen näkemyksiin omasta kielestään ja kulttuuristaan.

Koska suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärä kouluissa on valtavan laaja, suomen sukukieliä ja -kansoja tulee käsiteltyä kouluissa niin vähän, että peruskoulusta ja lukiosta valmistuneiden käsitykset uralilaisista kielistä ovat varsin hajanaiset. Nuorille kirjoitettua kirjaa uralilaisista kielistä saati kielentutkimuksesta ei suomalaisella kirjallisuuden kentällä ole aiemmin julkaistu, joten aiheesta on vaikea saada luotettavaa ja ajantasaista tietoa itsenäisestikään.

Esitelmässä pohdimme, millainen lukijakunta kirjallamme tulee olemaan ja miten heille kirjoitetaan innostava tietokirja. Kerromme, millaisista teemoista kirja rakentuu ja millaisia valintoja olemme tehneet kirjoittaessamme nuorille vaikeista asioista, kuten vähemmistönä olevien sukukansojemme kohtaamasta kolonismista, tai monimutkaisista asioista, kuten kielten etymologisesta ja typologisesta tutkimuksesta. Kuvaamme käyttämiemme tekstilajien kirjoja, jonka tarkoitus on tehdä kirjasta mielenkiintoinen ja ymmärrettävä nuorille. Näytämme myös esimerkkejä tehtävistä, joita olemme suunnitelleet havainnollistaaksemme kielenilmiöitä.

Kirjassa erityisen tärkeää on, että sukukansojemme äänet saadaan kuuluviin: haluamme, että kirjassamme tulee esiin sukukansojemme omat näkemykset heidän kulttuuristaan, kielestään ja selviytymismahdollisuuksistaan globaalissa maailmassa. Esittelemme tätä yhteistyötä, ja koronapandemian sekä Ukrainan sodan vaikutuksia siihen.

**Lääkärin vai potilaan taitoa?
Suomea toisena kielenä puhuvan lääkärin puheen ymmärrettävyys
vastaanottotilanteessa**

Taina Pitkänen & Maija Tervola
Tampere University

Lääkärin vai potilaan taitoa? Suomea toisena kielenä puhuvan lääkärin puheen ymmärrettävyys vastaanottotilanteessa

Paraikaa on käynnissä valtakunnallinen täydennyskoulutuksen kehittämishanke, jossa yhtenä keskeisenä tavoitteena on lääkärin ammatillisen kielitaidon tukeminen. Tämän hankkeen puitteissa olemme tehneet tutkimusta lääkärin työn kielellisistä vaatimuksista.

Tässä esitelmässä kerromme tutkimuksestamme, joka käsittelee suomea toisena kielenä käyttävien lääkäreiden puheen ymmärrettävyyttä vastaanottotilanteessa.

Tutkimusaineistona on ETA-maiden ulkopuolella tutkintonsa suorittaneiden lääkäreiden laillistukseen kuuluvia videoituja potilastenttejä.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitkä puheen ominaisuudet heikentävät ymmärrettävyyttä. Käsittelemme ymmärrettävyydestä pohjautuu vuorovaikutussemantiikkaan, jossa ymmärtämistä tarkastellaan sekä toimintana että merkitysten välittymisenä (Bilmes, 2011; Deppermann, 2011). Tutkimuksessa lähestymmekin ymmärrettävyyttä kahdesta näkökulmasta: Yhtäältä tutkimme kohtia, joissa potilas reagoi mahdollisiin ymmärtämisen ongelmiin. Toisaalta tarkastelemme lääkärin puhetta ymmärrettävyyden potentiaalista käsin, eli miten vaivatonta puhetta on ymmärtää ja mitkä ominaisuudet heikentävät ymmärtämisen mahdollisuuksia.

Tutkimuksesta ilmeni, että potilaan ilmaisemat ymmärrysongelmat liittyvät usein ääntämiseen ja morfosyntaksiin. Jonkin verran vähemmän on sanastoon ja kieliopillisiin merkityksiin liittyviä ongelmakohtia. Nämä ongelmat ovat usein paikallisia ja ratkeavat tilanteen kuluessa. Ymmärrettävyyden potentiaalinen analyysi toi esiin vakavampia ongelmia: sanastopuutteita ja epätasmoisia tai suorastaan vääriä kieliopillisia merkityksiä, jotka estävät viestin välittymisen täsmällisesti. Samalla kävi ilmi, että potilaiden kesken on suuria eroja siinä, miten hyvin he ymmärtävät suomea toisena kielenä puhuvan lääkärin puhetta.

Analyysimme kaksi vaihetta tuottavat kumpikin hieman erilaista tietoa kielitaidon arvioinnin tueksi ja haastavat täydentämään toiminnallista kielikäsitystä (Canale & Swain, 1980) semanttisilla ulottuvuuksilla.

Lähteet

Bilmes, J. (2011). Occasioned semantics: A systematic approach to meaning in talk. *Human Studies*, 34(2), 129–153.

Canale, M. & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing.

Deppermann, A. (2011). The study of formulations as a key to an interactional semantics. *Human Studies*, 34(2), 115–128.

Pitkänen, T. & Tervola, M. (arvioitavana) Lääkäriin vai potilaan taitoa? Suomea toisena kielenä puhuvan lääkärin puheen ymmärrettävyys vastaanottotilanteessa.

Sukupuoli, seksuaalisuus ja kielelliset stereotypiat Meksikossa ja Espanjassa

Pekka Posio
Helsingin yliopisto

**(Epä)varmuuden ilmausten leksikaalinen variaatio
kirjoitetussa oppijanenglannissa suhteessa tehtävätyyppiin
ja kielitaidon tasoon**

Maria Pyykönen
Turun yliopisto

(Epä)varmuuden ilmausten leksikaalinen variaatio kirjoitetussa oppijanenglannissa suhteessa tehtävätyyppiin ja kielitaidon tasoon

Erilaisten (epä)varmuuden ilmausten käyttöä on aiemmissa tutkimuksissa tarkasteltu useista eri näkökulmista, ja etenkin tekstilajin on havaittu olevan yhteydessä siihen, miten (epä)varmuutta ilmaistaan (esim. Biber 2006). Oppijankieleen keskityvissä tutkimuksissa huomio on usein kiinnittynyt eri äidinkieliyryhmien välisiin eroihin (esim. Yoon 2020), kun taas esimerkiksi kielitaidon tason suhdetta erilaisten (epä)varmuuden käyttötapoihin on tutkittu varsin vähän, etenkin tekstilajisidonnaisen vaihtelun näkökulmasta. Tämä siitäkin huolimatta, että (epä)varmuuden ilmausten käyttö kuitenkin mainitaan esimerkiksi yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen (CEFR; Council of Europe 2001) taitotasokriteeristöissä, jossa korkeimpia taitotasoja leimaa muun muassa ko. ilmausten monipuolinen ja vivahteikas käyttö sekä kyky mukauttaa kielenkäyttöä erilaisten tilanteiden vaatimalla tavalla.

Tarkastelen tässä esitelmässä moniulotteisen korrespondenssianalyysin (Multiple correspondence analysis, MCA) keinoin kielitaidon tason ja tehtävätyypin suhdetta siihen, millaisia (epä)varmuuden ilmauksia (esim. *think, may, perhaps*) englanninoppijat käyttävät teksteissään. Tarkastelussa on sekä yleisemmin eri ilmaustyyppien (esim. varmuuden/epävarmuuden ilmaukset, eri sanaluokat) että spesifimmin tiettyjen yksittäisten ilmausten käyttö. Tutkimuksen aineistona käytän YKI-korpuksesta poimittua osakorpusta, joka koostuu CEFR-taitotasosteikon tasoille B1-C2 sijoittuvien, suomea äidinkielenään puhuvien englanninoppijoiden kirjoittamista teksteistä. Kultakin kirjoittajalta on tallennettu kolme kirjoitettua suoritusta, jotka kukin edustaa eri tehtävätyyppiä (mielipidekirjoitus, valitus, kirje). Tutkimuksen tulokset osoittavat, että (epä)varmuuden ilmausten käyttöön liittyy sekä taitotaso- että tehtäväsidoonaisia eroja niin eri ilmaustyyppien kuin yksittäisten ilmaustenkin osalta.

Lähteet

- Biber, D. (2006). Stance in spoken and written university registers. *Journal of English for Academic Purposes*, 5(2), 97–116. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2006.05.001>
- Council of Europe. 2001. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yoon, H.-J. (2020). Interactions in EFL argumentative writing: Effects of topic, L1 background, and L2 proficiency on interactional metadiscourse. *Reading and Writing*, 0123456789. <https://doi.org/10.1007/s11145-020-10085-7>

Osoittavan eleen ja sanallisen identifioinnin muodostamat konstruktiot S2-oppijoilla

Katriina Rantala
University of Oulu

Osoittavan eleen ja sanallisen identifioinnin muodostamat konstruktiot S2-oppijoilla

Tässä tutkimuksessa tarkastelen osoittavien eleiden ja puheen yhdistelmiä, joilla S2-oppijat identifioivat kohteen oppimateriaalista. Lähestyn tutkimuskohdetta kognitiivisen kielentutkimuksen ja vuorovaikutuslingvistiikan näkökulmasta. Aineistossa oppijat tekevät kauppaharjoitusta, jossa käytettävä oppimateriaali toimii artefaktina ja mahdollistaa kehollisen viittaamisen ostamisen kohteeseen. Tarkastelen, millaisia aineiston identifiointikonstruktiot ovat ja millä tavalla osoittava ele välittää merkitystä. Pohdinta liittyy kysymykseen siitä, voiko osoittavat eleet nähdä osana kielijärjestelmää. Osoittava ele on merkitykseltään hyvin kontekstisidonnainen, mutta tyypillisesti sillä valitaan kielenulkoisen kohde ympäristöstä ja kehoitetaan vastaanottajaa suuntaamaan huomionsa siihen.

Aineistossa osoittavaa elettä käytetään sekä ongelmattomissa että ongelmallisissa tilanteissa. Ongelmattomien tilanteiden osoittava ele on yleensä prototyyppinen: puhe ja osoittava ele tuotetaan yhtäaikaaisesti, ja ele on nopea kosketus etusormella kohteeseen. Sanallinen identifiointi on NP, joka on aineistossa yleisimmin substantiivi ja toisinaan demonstratiivipronomini tai nämä molemmat. Aineistossa on myös kielenoppimiselle tyypillisiä tilanteita, joissa ilmenee jonkinlainen kielellinen ongelma. Näissä tilanteissa osoittavan eleen merkitys korostuu ja sen tapa voi poiketa prototyyppisestä. Esimerkiksi sanahaussa osoittava ele pidetään paikallaan pitkään, usein siihen asti, että sanahaku on ratkaistu.

Eleen kielellisyyden vahvana kriteerinä voidaan pitää sitä, että sanallista ilmaisua olisi mahdotonta tulkita ilman elettä. Tällaisia yhdistelmiä ovat aineistossani demonstratiivipronominin sisältämät identifioinnit sekä sellaiset identifioinnit, joissa NP on poikkeava tai jopa puuttuu. Tällöin osoittava ele täyttää selvän kieliopillisen aukon rakenteessa. Myös tarkenteena käytettävä demonstratiivi kertoo, että puhe viittaa kielenulkoiseen tarkoitteeseen, jolloin se ohjaa seuraamaan kehollista toimintaa.

Ongelmallisen tilanteen osoittavat eleet tuotetaan usein eri tavalla kuin ongelmattomien tilanteiden osoittavat eleet, jolloin ne eivät ainoastaan suuntaa vastaanottajan huomiota puheenaiheena olevaan kohteeseen, vaan niillä on myös toiminnon jatkumiseen ja ilmaisun korostamiseen liittyviä merkityksiä. Yleisin osoittavan eleen tapa aineistossa on kuitenkin ongelmattoman tilanteen osoittava ele, joka tuotetaan yhdessä substantiivin kanssa. Osoittava ele sujuvoittaa vuorovaikutusta suuntaamalla vastaanottajan huomion ostamisen kohteeseen, ja erityisesti kielenoppimistilanteessa sanastollisten resurssien ollessa rajalliset se voi aidosti välittää myös sanasemanttista merkitystä. Osoittavalla eleellä on siis prototyyppisen huomion suuntaamisen lisäksi kontekstisidonnaisia merkityksiä, jotka vaihtelevat sanasemanttisesta tasosta informaatorakenteen ja puheen hallinnan tasoon.

Multilingual pedagogies – towards more equitable education?

Venla Rantanen
JYU/SOLKI

Multilingual pedagogies — towards more equitable education?

In this presentation, I critically explore the histories, similarities, and differences of six different multilingual pedagogy frameworks. Here, I focus specifically on the ways they suggest for promoting social justice, creating more equitable practices, and empowering the (minority) students. During the last decades, multilingualism has received a great deal of attention from both applied linguists and (educational) policy makers. This has led to development and promotion of multilingual pedagogical practices in school and in teacher education as well as to the implementation of the practices in national and local curricula in various contexts. The aim of the multilingual pedagogies seems to be twofold: first, to manage multilingual learners' practices in school and second, to create social justice and more equitable practices for diverse learners. However, how these aims are to be achieved and what exactly counts as "managing" or more equitable practices, varies from pedagogical framework to another.

Even though the emphasis of the pedagogies varies, they also share some features. Acknowledging the existing knowledges (especially knowledge of languages) as well as creating possibilities for positive representation of languages and diversity are the main instruments in advocating for a socially just school. Some of the pedagogies acknowledge the intersectionality of inequity by including aspects of cultural or racial diversity, but in general they focus solely on language(s). The advocates of the multilingual pedagogies frequently mention the questions of power and empowerment, but mostly they do not provide comprehensive discussion on how to address them in school. Due to both theoretical and implementational issues, there is a danger that the multilingual pedagogies will be implemented as pedagogies of "celebratory multilingualism". Thus, I argue that the multilingual pedagogies cannot effectively promote social justice unless they are reshaped to include intersectionality of inequity and the question of equity is set in the centre.

Venla Rantanen

Kuvan rooli Instagram julkaisujen informaatorakenteessa

Jutta Rosenberg
Åbo Akademi

Kuvan rooli Instagram julkaisujen informaatorakenteessa

Tämän tutkimuksen tavoite on selvittää multimodaalisuuden vaikutusta Instagram-julkaisujen informaatorakenteeseen. Instagram-julkaisu koostuvat kuvasta ja lähes aina kuvatekstistä, eli ne ovat muodoltaan multimodaalisia. Tutkimuskysymykseni on mikä on kuvan rooli päivityksen teema-reema jäsentelyyn.

Tutkimuksessani tarkastelun kohteena on siis multimodaalinen teksti, joka koostuu visuaalisista ja verbaalisista moodeista, eli kuvasta ja kuvatekstistä. Eri moodit viestittävät eri merkityksiä ja tekstin kokonaismerkitys rakentuu eri moodien vuorovaikutuksessa. Caple (2018) on tutkinut Instagram-julkaisuja korpusavusteisen multimodaalisen diskurssianalyysin avulla ja todennut, että Instagram julkaisujen kokonaismerkitys rakentuu kuvan ja kuvatekstin avulla, joten pelkän kuvan tai pelkän tekstin analysoiminen ei välttämättä riitä kokonaismerkityksen tulkitsemiseksi.

Moodit voivat olla rinnasteisessa tai alisteisessa suhteessa toisiinsa, joten ne voivat joko vahvistavaa tai täydentää toisiaan. (Kress 2010: 58–59.) Tutkimukseni lähtökohtana on Instagram kuvakeskeisenä julkaisukanavana. Kuvakeskeisyydellä (Image-Centricity) tarkoitetaan kuvan hallitsevaa roolia multimodaalisessa tekstissä (Stöckl, Caple ja Pflaeging 2020: 5). Verbaaliset moodit ovat alisteisessa suhteessa kuvaan, mikä tarkoittaa kuvan semanttista keskeisyyttä. Tällöin kuva on johtavana moodina tekstiä tulkittaessa. (Stöckl, Caple ja Pflaeging 2020: 6.)

Lähteet

Caple, Helen 2018: Analysing the multimodal text. Teoksessa C. Taylor & A. Marchi (toim.) *Corpus Approaches to Discourse: A Critical Review*. London/New York: Routledge. 85–109.

Kress, Günther 2010: *Multimodality. A social semiotic approach to contemporary communication*. London: Routledge.

Stöckl, Hartmut; Caple, Helen & Pflaeging, Jana 2020: Shifts toward Image-Centricity in Contemporary Multimodal Practices: An Introduction. Teoksessa Stöckl, Hartmut; Caple, Helen & Pflaeging, Jana (toim.) *Shifts toward Image-Centricity in Contemporary Multimodal Practices*. New York: Routledge. 1–16.

**Pohtiminen vaatii paljon rinnastamista -
konjunktoiden käyttö äidinkielen ja kirjallisuuden
ylioppilaskokeen kirjoitustaidon vastauksissa**

Kristiina Ruotsalainen
Helsingin yliopisto

Pohtiminen vaatii paljon rinnastamista – konjunktioiden käyttö äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilaskokeen kirjoitustaidon vastauksissa

Äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilaskokeen kirjoitustaidon kokeessa tehtävänä on kirjoittaa pohtiva tai kantaa ottava teksti, jossa hyödynnetään vähintään kahta aineistoa. On selvää, että pohtiminen ja omien näkemysten perustelu ja yhdistäminen aineistojen ajatuksiin vaatii asioiden välisten suhteiden osoittamista. Yhtenä keinona niiden osoittamisessa ovat konjunktiot, joiden tehtävä tekstissä on kytkeä lauseita ja lauseen eri osia toisiinsa.

Aineistonani on abiturienttien kirjoitustaidon kokeen vastauksia kevään 2020 tutkintokerralta. Kokeessa on yksi yhteinen teema, jonka alta kokelaat valitsevat yhden 5–7 aiheesta. Keväällä 2020 teemana oli kertomukset. Aineistoni sisältää kahdesta eri aiheesta kirjoitettuja tekstejä: viihdyttävät ja/tai vaaralliset tarinat sekä kertomukset identiteettien ja/tai yhteisöjen rakentajina. Esitelmässäni tarkastelen, miten konjunktioita on käytetty eri määrän pisteitä (0–60) saaneissa vastauksissa.

Tehtävänsä mukaan konjunktiot jaetaan perinteisesti rinnastus- ja alistuskonjunktioihin. Aineistoa lähilukiessani kävi nopeasti selväksi, että sen teksteissä käytetään rinnastuskonjunktioita merkittävästi alistuskonjunktioita enemmän. Tilanne on sama riippumatta siitä, kuinka paljon pisteitä vastaus on saanut.

Esitelmässäni pyrin vastaamaan aineistoni pohjalta siihen, kuinka monipuolisesti erilaisia konjunktioita vastauksissa käytetään. Tarkastelen myös sitä, millaisia eroja ja toisaalta yhtäläisyyksiä eritasoisia pisteitä saaneiden vastausten konjunktioiden käytössä on. Esittelen vertailevia havaintojani muun muassa eri konjunktioiden määristä ja käyttötavoista sekä esimerkiksi virkkeenalkuisten rinnastuskonjunktioiden käytöstä aineistossani. Samalla tietenkin peilaan huomioitani aiempaan konjunktio tutkimukseen etenkin fennistiikassa.

Esitelmäni pohjautuu tekeillä olevaan väitöskirjatutkimukseeni, jossa tarkastelen abiturienttien kirjoitustaidon vastauksissa käyttämien konjunktioiden lisäksi myös niissä esiintyviä lausetta laajempia osia yhteen kytkeviä konnektiiveja.

Romanikieliset elementit ja niiden funktiot suomenkielisessä verkkokeskustelussa

Mirkka Salo
Helsinki University

FT Mirkka Salo

Helsingin yliopisto

Romanikieliset elementit ja niiden funktiot suomenkielisessä verkkokeskustelussa

Esitelmässäni käsittelen lokakuussa 2022 ilmestyneen väitöskirjani teemoja romanikielisistä elementeistä romanien suomenkielisellä verkkokeskustelupalstalla. Käsittelen sitä, minkälaisia romanikielisiä sekä romanikieltä ja suomea yhdistäviä elementtejä verkkokeskustelussa käytetään ja romanikielisten elementtien funktioita suomenkielisessä keskustelussa.

Romanikieli on intialaisperäinen, monien kielikontaktien vaikutuksesta kehittynyt kieli. Suomen romanielessä on aiempien kielikontaktivaikutusten lisäksi runsaasti sanastollista vaikutusta skandinaavisista kielistä ja myös paljon vaikutusta suomen kielestä. Suomen kieliopin vaikutus näkyy esimerkiksi menneiden aikamuotojen muodostamisessa ja artikkelien käytön katoamisessa lukuun ottamatta joitakin yksilömurteita. Suomen kieli on vaikuttanut myös suomen romanikielen fonologiaan.

Suomenkielisessä verkkokeskustelussa käytetään

- romanikielen mukaan taivutettuja sanoja
- suomen kieliopin mukaan taivutettuja, romanikieleen pohjautuvia sanoja
- romania ja suomea yhdisteleviä yhdyssanoja ja johdoksia
- pitempiä romanikielisiä jaksoja suomenkielisen lauseen osana
- koodinvaihtoa suomen ja romanikielen välillä

Romanikielinen leksikko on suomenkielisessä verkkokeskustelussa suppea, alle 200 lekseemiä. Näitä lekseemejä käytetään lähinnä muutamasta puheenaiheesta keskusteltaessa. Yleisimpiä romanikielisiä lekseemejä käytetään kuitenkin monenlaisten puheenaiheiden lomassa. Ainoat romanikieliset lekseemit, joita käytetään suomenkielisessä verkkokeskustelussa hyvin usein, ovat etnistä jakoa *romani* ja *muu kuin romani* ilmaisevia. Romanikielinen sanasto suomenkielisissä viesteissä on suurimmaksi osaksi vanhaan intialaisperäiseen sanastoon pohjautuvaa. Siinä on kuitenkin myös useaan muuhun indoeurooppalaiseen kieliryhmään pohjautuvia lekseemejä, niistä eniten germaanisperäistä sanastoa. Suomesta on tullut hiukan leksikaalistakin suomalais-ugrialaista vaikutusta. Suurin osa suomenkielisen verkkokeskustelun romanikielisestä sanastosta on sanaluokaltaan substantiiveja. Vähiten on numeraaleja.

Romanikielisten ja romanikieleen pohjautuvien sanojen käytölle on havaittavissa erityisiä funktioita. Useimmin niitä käytetään etnisen identiteetin ilmaisemiseen. Romanikielisiä elementtejä käytetään myös salakielifunktiossa ja Suomen romanikulttuuriin liittyvien, kielenkäyttöäkin koskevien puhtaussääntöjen ja häveliäisyysääntöjen vuoksi. Niitä käytetään jonkin verran myös kielellisissä leikkelyissä.

Lähteet

Salo, Mirkka 2022: *Romanikieliset elementit romanien suomenkielisellä verkkokeskustelupalstalla*. Helsinki, Unigrafia.

Valtonen, Pertti 1972: *Suomen mustalaiskielen etymologinen sanakirja*. Tietolipas 69. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

www.suomi24.fi/romano

**Kielen vaihtaminen ensikielisten suomenpuhujien ja
suomenoppijoiden vuorovaikutuksessa**

Antti Saloranta

Turun yliopisto

Minnaleena Toivola, Jeongdo Kim

Helsingin yliopisto

Leena Maria Heikkola

Åbo Akademi

Kielen vaihtaminen ensikielisten suomenpuhujien ja suomenoppijoiden vuorovaikutuksessa

Mitä kieltä tai mitä kieliä käytetään silloin, kun ensikielinen suomenpuhuja keskustelee suomea toisena kielenä puhuvan kanssa? Jos keskustelu aloitetaan suomeksi, mutta kieli vaihtuu toiseksi kieleksi, niin miksi näin tapahtuu? Kuinka usein kieli vaihtuu englanniksi ja mistä syystä? Kuinka tasavertaista yhteisen kielen valinta ja vaihtaminen on vuorovaikutustilanteissa? Suomeen integroitumisen ja tasavertaisuuden kokemuksen kannalta mahdollisuus käyttää suomea keskusteluissa on erittäin tärkeää.

Selvitämme Tasa-arvoisempaa keskustelukulttuuria suomeksi (TASKU) -projektissamme sekä ensikielisten että suomenoppijoiden näkemyksiä tilanteista, joissa kieli vaihtuu suomesta muuksi kieleksi. Suomenoppijat kertovat usein, että suomenkieliset vaihtavat keskustelun kielen englanniksi, vaikka oppija olisi aloittanut sen suomeksi. Tähän voi liittyä myös kielenoppijan kokemus siitä, että suomen kieltä ei pääse käyttämään, vaikka haluaisi.

Suomessa ei ole tutkittu toistaiseksi syitä sille, miksi kieli vaihtuu ensikielisen ja suomea oppivan välisessä keskustelussa toiseksi. Myös kansainvälistä tutkimusta on vähän, vain yksi tanskalainen tutkimus (Jespersen & Hejná, 2021) on ilmestynyt. Ylipäätään vuorovaikutustilanteita ensikielisen ja kielenoppijan välillä on tutkittu Suomessa hyvin vähän.

Tässä esityksessä kerromme alustavia tuloksia verkkokyselystä, jonka toteutimme ensikielisille suomenpuhujille helmikuussa 2022. Vastaaajia oli 358. Kyselyyn osallistuneet ensikieliset suomenpuhujat olivat suurelta osin sitä mieltä, että he olivat vaihtaneet suomen kommunikaatiotilanteessa toiseen kieleen, koska toinen osapuoli oli sitä toivonut tai hänellä ei ollut riittävää suomen taitoa. Kyselyn vastauksissa oli paljon hajontaa ja käymme esityksessä läpi tuloksia tarkemmin.

Lähteet

Jespersen A. B & Hejná M. (2021). Hvordan får vi danskerne til at tale dansk med os? En analyse af sproskift i interaktioner mellem danskere og udlændinge. In Y. Goldshtein, I. S. Hansen, & T. T. Hougaard (Eds.), 18. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog (pp. 315-335). Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet. MUDS - Møderne om Udforskningen af Dansk Sprog

**Kieliopilliset evidensiaalit vuorovaikutuksen resurssina:
esimerkkinä wutun ja kichwa**

Erika Sandman
Helsingin yliopisto

Kieliopilliset evidentialit vuorovaikutuksen resurssina: esimerkkinä wutun ja kichwa

Esitelmäni käsittelee kieliopillisten evidentialien käyttöä sosiaalisen vuorovaikutuksen resurssina kahdessa vähän tutkitussa vähemmistökielessä: wutunissa (siniittinen, Luoteis-Kiina) ja kichwassa (ketsualainen, Ecuador) (ks. Sandman & Grzech tulossa 2022). Evidentialisuus määritellään tutkimuskirjallisuudessa usein kieliopilliseksi kategoriaksi, jonka päämerkitys on puhujan tietolähde (Aikhenvald 2004: 2). Esimerkiksi tiibetiläis-burmalaisessa magarin kielessä evidentialisuuden tunnus *ta* lauseessa *hose tarah ta*, ‘He has arrived, they say’ ilmaisee, että puhuja perustaa tietonsa kuulopuheeseen (Grunow-Hårsta 2008: 156). Evidentialisuuden määrittelemisen ”puhujan tietolähteeksi” sisältää ainakin implisiittisesti oletuksen, että evidentialien tehtävä on ilmaista puhujan ja ulkoisen maailman välistä suhdetta. Sosiaalinen vuorovaikutus muiden puhujien kanssa nähdään tällöin vähemmän merkityksellisenä evidentialien käytölle. Alustavat tutkimukset useista erisukuisista kielistä ovat kuitenkin osoittaneet, että evidentialisuudessa ei ole kyse pelkästään tiedonlähteen osoittamisesta, vaan evidentialien merkitys rakentuu osana sosiaalista vuorovaikutusta (esim. Clift 2006; Gipper 2011; Schultze-Berndt 2017). Esimerkiksi englannin puhuja saattaa käyttää epäsuoraa tietoa ilmaisevaa verbiä ‘to seem’ lauseessa ‘It seems like a nice place’ välttääkseen esiintymästä liian tietävänä sellaisen puhujan seurassa, joka tuntee kyseisen paikan paremmin. Havainnollistain esitelmässäni, miten evidentialien merkitykset ja funktiot rakentuvat osana sosiaalista vuorovaikutusta, miten keskustelun sekvenssijäsennys (esim. evidentialien esiintyminen osana kysymys-vastauspareja) vaikuttaa evidentialien käyttöön ja miten evidentialien tiedonlähteen ilmaisemiseen liittyvät merkitykset liittyvät niiden käyttöön vuorovaikutuksen resurssina. Esitelmän aineistona toimivat videoidut arkikeskustelut, joita lähestyn keskusteluanalyttisin menetelmin.

Lähteet

- Aikhenvald, Alexandra Y. 2004. *Evidentiality*. Oxford: Oxford University Press.
- Clift, Rebecca. 2006. Indexing stance: Reported speech as an interactional evidential. *Journal of Sociolinguistics* 10 (5). 569–595.
- Gipper, Sonja 2011. *Evidentiality and Intersubjectivity in Yurakare: an Interactional Account*. Väitöskirja. Max Planck Institute for Psycholinguistics, Nijmegen.
- Grunow-Hårsta, Karen 2008. Evidentiality and mirativity in Magar. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area: Special Issue on Evidentiality* 30 (2). 151–194.
- Sandman, Erika & Karolina Grzech (tulossa 2022). From egophoric to evidential and back again: Functional similarities of epistemic marking from the Tibetan Plateau and the Amazonian Foothills. *Interactional Linguistics*.
- Schultze-Berndt, Eva 2017. Shared vs. primary epistemic authority in Jaminjung/Ngaliwurru. *Open Linguistics* 3. 178–218.

Sairaala-apteekin yleisohjeiden direktiivisyys

Henri Satokangas
Helsingin Yliopisto

Sairaala-apteekin yleisohjeiden direktiivisyys

Henri Satokangas

Helsingin yliopisto

Terveydenhuolto on laaja ja moniammatillinen kenttä, joka koostuu erilaisista toisiinsa verkottuneista instituutioista kuten sairaaloista, terveyskeskuksista, yliopistoista, apteekeista ja monenlaisista hallintoelimistä, joiden yhteistoiminta perustuu muun muassa lukuisiin erikoistuneisiin tekstilajeihin. Yhden tällaisen lajin edustajia syntyy, kun sairaala-apteekki tuottaa hoitoyksiköille lääkehuoltoon ja lääkehoidon turvallisuuteen liittyviä yleisohjeita. Yleisohjeiden ensisijaisina lukijoina pidetään osastoilla lääkevastaavina toimivia sairaanhoitajia, mutta ne on ajateltu myös laajemmalle lukijakunnalle.

Esitelmässä ohjetekstien direktiivisyyttä tarkastellaan seuraavan tutkimuskysymyksen kautta: mitä direktiivisyyden kielellisiä keinoja ohjeissa käytetään ja millaisia lukijapositioneja ne rakentavat tekstiin? Tutkimusongelmaa lähestytään tarkastelemalla tekstiin rakentuvaa agenttiivisuutta ja asennoitumista (ks. Honkanen 2012: 34–37): siis ensinnäkin sitä, kehen ohjailu kohdistuu ja kuinka eksplisiittistä se on, ja toiseksi sitä, kuinka pakottavaksi toiminta esitetään. Millaista modaalisuutta tekstiin rakentuu, mistä piirteistä tulkinta modaalisuuden kohdistumisesta syntyy ja millaista kulttuurista taustatietoa se edellyttää?

Direktiivisyyden ilmaisuun on vakiintunut joitakin tyypillisiä kieliopillisia piirteitä, kuten imperatiivimuodot ja nesessiivirakenteet, mutta siihen käytetään myös monenlaisia muita sanastollis-kieliopillisia resursseja (esim. Kankaanpää 2006: 51–53). Direktiivisyyden tulkinta syntyy kontekstin kerroksia, kuten institutionaalista, kulttuurista ja tekstilajin kontekstia vasten. Kielenpiirteitä käsitelläänkin lisäksi genretutkimuksen kehyksestä käsin tarkastelemalla muun muassa ohjetekstien erilaisten alalajien, ohjeiden toteuttamisen edellyttämän ammattilaisten välisen kommunikaation kuvauksen sekä vuokaavioiden hyödyntämistä ohjetekstin rakentamisessa (ks. Martin & Rose 2008: 181–198). Tekstianalyttinen tutkimus on osa hanketta, jossa kerätään myös haastatteluaineistoa ohjetekstien tuottamisesta ja vastaanottamisesta ja pyritään näin analysoimaan ohjetekstejä, niiden tuotantoprosesseja ja vastaanottoa moniammatillisen organisaation käytänteinä.

Lähteet

Honkanen, Suvi 2012: *Kielioppi ja tekstilaji. Direktiivin muotoilusta viraston ryhmäkirjeissä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kankaanpää, Salli 2006: *Hallinnon lehdistöiedotteiden kieli*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Martin, J. R. & David Rose 2008: *Genre relations. Mapping culture*. London: Equinox.

“Latte foam art, tiny pumpkins, fuzzy, comfy socks”:
The construction of identity through faciality
in Bo Burnham’s White Woman’s Instagram

Timo Savela
University of Turku

“Latte foam art, tiny pumpkins, fuzzy, comfy socks”: The construction of identity through faciality in Bo Burnham’s *White Woman’s Instagram*

Part of *Inside*, an art and comedy special by Bo Burnham, *White Woman’s Instagram* lampoons the construction of identity in western societies. Burnham’s song and music video sums up how people express who they are or, rather, who they think they are through social media. It encapsulates how people come to construct their identities through what Gilles Deleuze and Félix Guattari refer to as *faciality*.

I investigate the lyrics and the video that lasts for four minutes and six seconds. The lyrics are structurally simplistic, consisting of verses that list earthly possessions, anything that supposedly make an individual through their ownership, and a chorus that repeats the title. The video is a pastiche of images that one is bound to encounter on Instagram. Marked by the platform’s default aspect ratio 1:1, Burnham visualizes how people come to construct their identities through images, by sliding into prefabricated faces, as Deleuze and Guattari would explain it. While most of the song and music video is a criticism of capitalism, about living through possessions, and inauthenticity, about being who you are not and not being who you are, it does include a moment of singularity and authenticity, marked by a change in the lyrics and a shift in the video aspect ratio to 16:9.

Burnham’s song and the music video exemplify how people construct their identities through faciality and how social media facilitates it as a feedback loop. They also indicate how faciality is not only about human faces, about the fronts of our heads, but also about anything that is facialized, our body parts, our clothes, and our possessions, as faciality knows no limits. They illustrate how people come to live through made up standards that people are, nonetheless, expected to adhere to, as reinforced by all the images that people produce for others to see on social media.

What makes this arrangement problematic is that it is inherently discriminatory. While the standard face is a white male, an average sensual man, a Jesus Christ lookalike, Burnham himself, the standard on Instagram is a white woman, as depicted by Burnham, as most American Instagram users are, in fact, female. Everyone is measured up against this standard and judged accordingly as either matching it or deviating from it to a certain degree, which is then used as a justification for discrimination.

References

- Burnham, Bo. 2021. *Inside*. Netflix.
- Deleuze, Gilles and Félix Guattari. 1987. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Translated by Brian Massumi. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Guattari, Félix. 2013. *Schizoanalytic Cartographies*. Translated by Andrew Goffey. London, UK: Bloomsbury.
- Hjelmslev, Louis. 1953. *Prolegomena to a Theory of Language*. Translated by Francis J. Whitfield. Baltimore, MD: Waverly Press.

**Kuinka nakki napsahtaa:
Ehdotukset ja niiden perustelut kotiseutuyhdistyksen
hallintatehtävien jaossa**

Maija Saviniemi
Oulun yliopisto

Anu Rouhikoski
Helsingin yliopisto

Maria Frick
Oulun yliopisto

Kuinka nakki napsahtaa? Ehdotukset ja niiden perustelut kotiseutuyhdistyksen hallitustehtävien jaossa

Esitelmämme käsittelee tehtävien jakamista erään kotiseutuyhdistyksen järjestäytymiskokouksessa. Aineistona on viisi videoitua ja osittain litteroitua kokousta, joiden kesto on yhteensä 7,5 tuntia. Hallitustehtävien jako käsittää ensimmäisestä kokouksesta noin 12 minuuttia. Aineisto edustaa pohjois-suomalaista murreväritteistä puhekieltä. Analysoimme aineistoa vuorovaikutuslingvistiikan keinoin.

Kokousvuorovaikutuksen ehdotuksia on toistaiseksi tutkittu kielitieteen näkökulmasta vasta vähän. Yhdistysten kokoukset ovat päässeet tutkimuskohteeksi viime vuosina tehdyissä pro gradu -tutkielmissa (Fabritius 2020, Niemetmaa 2021). Oman hankkeemme aineistosta on tehty kandidaatintutkielmia, joissa on tutkittu puheenjohtajan käyttämiä kehollisia keinoja (Vittaniemi 2020), hallitustehtävien jakoa (Jylhänlehto 2021) sekä puheenjohtajan kysymyslauseita (Rajatalo 2021). Lisäksi on tekeillä pro gradu -tutkielma erimielisyyksien käsittelystä yhdistyskokouksissa (Jylhänlehto, tekeillä).

Tutkimissamme ehdotusvuoroissa voi nähdä sekä direktiivien (1) (ISK 2004 § 1645) että aitojen kysymysten piirteitä (2).

(1)

M: **no sinä: alat,**
L: e- e:en minä ((jatkuu))

(2)

L: **no e:ntäs Ma:rkku jatkatko,**
M: en.
L: **haluatko (.) olla,**
M: e:n.=minähä oon (--)

Ehdotusjaksoihin liittyy usein: a) neuvottelevia tai ehdottavia vuoroja, b) ehdotuksen perusteluja (3) sekä c) ehdotuksen hyväksymisiä tai hylkäämisiä.

(3)

L: varainhoitaja sitte (.) **siihen pitäs olla oikeesti mielenkiintoa että siinä mielessä voit olla**

Syvennymme esitelmässä erityisesti itse ehdotusten kielelliseen rakenteeseen ja ehdotusten perusteluihin.

Lähteet

- Fabritius, Jenni. 2020. ”Onks vapaaehtosia?” *Keskustelunanalyyttinen tutkielma päätösten syntymisestä ja vastuutehtävien jakamisesta partioleirin suunnittelukokouksissa*. Pro gradu -tutkielma. HY.
- ISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: SKS.
- Jylhänlehto, Reeta. 2021. *Jäsentehtävästä kieltäytyminen kokouskeskustelussa*. Kandidaatintutkielma. OY.
- Jylhänlehto, Reeta (tekeillä). ”Emmää ehkä, koska”. Erimielisyyden osoittaminen kokouskeskustelussa. Pro gradu -tutkielma. OY.

- Niemetmaa, Salla. 2021. *Myötämielisyyden osoittaminen ehdotuksia kohtaan yhdistysten hallitusten kokouksissa*. Pro gradu -tutkielma. OY.
- Rajatalo, Ida. 2021. *Puheenjohtajan esittämät kysymykset ja niiden funktiot kokouskeskustelussa*. Kandidaatintutkielma. OY.
- Vittaniemi, Elina. 2020. *Kokouskeskustelun palauttaminen käsiteltävään aiheeseen: puheenjohtajan kehollinen toiminta*. Kandidaatintutkielma. OY.

Emergent texts instructing work practices at construction sites

Nathalie Schümchen & Niina Lilja
Tampere University

Emergent texts instructing work practices at construction sites

The increasing importance of texts, textual artifacts, and textual practices *for* professional communication has been recognized in research analyzing work-related language use (see e.g., Nissi & Pälli, 2020). The role of written texts *organizing* work-related interactions in manual and physical work (such as construction work) is, however, a theme that has not yet been analyzed widely.

This paper focuses on emergent texts at construction sites. We use the characterization "emergent text" to refer to texts that are temporary and manually written on different parts of buildings-in-the-making. Typically, these texts aim at regulating the behavior of others and, in this way, function as instructions and directives. In the analysis, we pay attention to the linguistic design of the texts (i.e., the formulation of the directive, the use of pronouns (if any), exclamation marks, swear words, etc.) and to the context of the texts, i.e., their physical location in the building and as part of the materials used in the construction work. Based on our analysis, we try to better understand the functions of such texts in instructing the construction work.

The data for our paper has been collected by photographing the emergent texts as part of an extensive video-ethnographic research analyzing multilingual language practices at construction sites of different sizes. The paper is part of the research project "Globalizing construction work and local language practices" (GLO-LO) funded by the Academy of Finland. The project investigates local language practices in multilingual construction sites and aims at providing new understanding about how languages are used in multilingual construction sites as part of the physical work.

Lähteet

Nissi, R., & Pälli, P. (2020). Textual artefacts at the centre of sensemaking: The use of discursive-material resources in constructing joint understanding in organisational workshops. *Discourse Studies*, 22(2), 123-145.

**Kotoutumiskoulutuksen jälkeen -
sijoittuminen ja suomen kielen käyttö**

Tanja Seppälä
University of Jyväskylä

Kotoutumiskoulutuksen jälkeen – sijoittuminen ja suomen kielen käyttö

Iso osa työttömistä aikuisista maahanmuuttajista osallistuu kotoutumiskoulutukseen, jonka tavoitteena on tukea suomen tai ruotsin kielen taidon ja yhteiskunnallisten sekä työelämässä tarvittavien valmiuksien kehittämistä (Opetushallitus 2022). Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuudesta on oltu huolissaan (OECD 2018, VTV 2018), sillä kielenoppimistulokset jäävät lain asettamasta tavoitteesta ja vain osa siirtyy työelämään. Tässä väitöskirjani osatutkimuksessa pureudun siihen, mitä yksittäisille maahanmuuttajille tapahtuu kotoutumiskoulutuksen jälkeen.

Tutkimukseni perustuu vuosina 2020–2021 tehtyihin puolistrukturoituihin haastatteluihin, joiden avulla olen selvittänyt, missä maahanmuuttaja on puoli vuotta ja vuosi kotoutumiskoulutuksen jälkeen. Lisäksi pääasiassa pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvat osallistujat (n=27) kuvaavat, missä tilanteissa ja keiden kanssa he käyttävät suomea vai käyttävätkö sitä. Viitekehystenä on sosiokulttuurinen, dialoginen ja ekologinen näkemys kielestä, joissa kielelliset taidot nähdään dynaamisina resursseina ja kielen ajatellaan kehittyvän affordanssien kautta. Menetelmänä on haastatteluiden sisällönanalyysi, jonka avulla etsin yhtäläisyyksiä ja eroja eritaustaisten osallistujien tilanteissa.

Alustavien tulosten mukaan iso osa osallistujista käyttää suomea monenlaisissa tilanteissa kotoutumiskoulutuksen jälkeen. Ne, jotka ovat jossain koulutuksessa, opiskelevat pääsääntöisesti suomen kielellä. Heistä osa kertaa osaa kotoutumiskoulutuksesta. Osa on kuitenkin myös vaihtamassa alaa. Tämä mahdollisuus on hyvä olla olemassa, mutta toisaalta jos alanvaihto tapahtuu pakon edessä, se on ongelmallinen sekä maahanmuuttajan että yhteiskunnan kannalta (Ala-Kauhaluoma ym. 2018). Osa käyttää suomea työelämässä, mutta useimmat heistä ovat määräaikaissa tai osa-aikaisessa työsuhteessa eivätkä välttämättä omalla alallaan. Työelämään siirtyminen ei myöskään välttämättä tarjoa kielenoppimistilanteita. (Ks. mm. Strömmer 2017). Osa osallistujista on työttömänä, jolloin kielenkäyttömahdollisuudet riippuvat paljon lähipiiristä.

Lähteet

- Ala-Kauhaluoma, M., Pitkänen, S., Ohtonen, J., Ramadan, F., Hautamäki, L., Vuorento, M. & Rinne, H. 2018. *Monimenetelmäinen tutkimus kotouttamistoimenpiteiden toimivuudesta*. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2018. Helsinki: Tarkastusvaliokunta.
- OECD 2018. *Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland*. Pariisi: OECD Publishing.
- Opetushallitus 2022. *Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2022*. Määräykset ja ohjeet 2022:1a. Helsinki: Opetushallitus.
- Strömmer, M. 2017. *Mahdollisuuksien rajoissa. Neksusanalyysi suomen kielen oppimisesta siivoustyössä*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- VTV = Valtiontalouden tarkastusvirasto 2018. *Tuloksellisuustarkastuskertomus. Kotoutumiskoulutus*. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 15/2018. Helsinki.

Mistä tulla tekemään -futuuri tuli?

Mari Siirainen
University of Helsinki

Mistä *tulla tekemään* -futuuri tuli?

Kielioppaissa ja kansan oikeakielisyysmuistissa on vahvasti elänyt kielto käyttää tulevaisuuteen viitattaessa rakennetta *tulla tekemään*. On kovasti korostettu, että suomessa tulevaisuuteenkin viitataan tempuksista presensillä eikä vierasvaikutteista futuurirakennetta tarvita. Suomen kielen lautakunta tai sen esiasteet eivät kuitenkaan ole koskaan rakenteen käyttöä kokonaan torjuneet, mutta halunneet kuitenkin rajata sen käytön tilanteisiin, joissa ilman sitä tulevaisuusviittaus ei kävisi ilmi. Mistä ja milloin rakenne sitten on ilmaantunut?

Puhutussa kielessä rakennetta ei juurikaan käytetä futuurisessa merkityksessä. Tarkastellessa Kielipankin murreaineistoa kaikki *tulla* + MA-infinitiivirakenteet tuntuvat ilmaisevan konkreettista siirtymää paikkaan suorittamaan jotakin.

(1) tulen sittek karjaa ruakkimaa (Kokemäki, Lauseopin arkisto)

(2) joku tullee hakkeen sittes sen autoj ja meiläm pois siältä (Kuru, Lauseopin arkisto)

On myös muistiinmerkintöjä siitä, että rakenteen merkitys on paitsi tulevaisuuteen viittaava, myös välttämättömyyttä ilmaiseva.

(3) no pastori tuleekin muuttaan (Ujala, Kylmäkoski ja Akaa) (Kannisto 1898: 74.)

Rakenne kuuluukin lähinnä kirjoitettuun kieleen. Rakenteen käyttöä nykyisessä kirjoitetussa kielessä tarkastelee Heidi Niva (tulossa).

Omassa esitelmässäni selvitän kyseessä olevan rakenteen ilmaantumista kirjoitettuun kieleen vanhan kirjasuomen ja varhaisnykysuomen aineistoja tarkastelemalla. Tätä onkin Osmo Ikola toivonut jo vuonna 1949: ”*Tulla*-futuurin historian täydelliseksi selvittämiseksi olisi yksityiskohtaisesti tutkittava, koska ja millä tavalla se on ilmestynyt kirjasuomeen”. (Ikola 1949: 237.)

Lähteet

Ikola, Osmo 1949: Tempusten ja modusten käyttö ensimmäisessä suomalaisessa Raamatussa verrattuna vanhempaan ja nykyiseen kieleen. Johdansto: Indikatiivin presensin ja futuuristen liittomuotojen temporaalinen käyttö. Turun yliopiston julkaisuja B Humaniora. 32. Turku: Turun yliopisto.

Kannisto, Artturi 1898: Kirjakielemme futuurista. Virittäjä 2: 73–77.

Niva, Heidi (tulossa): *Tulen muistamaan hänet aina. Tulla V-mAAn ehdottoman tulevaisuuden ilmaisukeinona.*

**Lainojen ja koodinvaihdon merkitseminen
Colonia Finlandesan haastatteluaineistossa**

Eeva Sippola
University of Helsinki

Lainojen ja koodinvaihdon merkitseminen Colonia Finlandesan haastatteluaineistossa

Tässä esitelmässä tarkastelen espanjan vaikutusta suomeen perintökielenä Argentiinassa. Analysoin 1970-luvulla Argentiinassa, Misionesin maakunnassa kerättyä haastatteluaineistoa, joka kerättiin historian tutkimusta varten (Lähteenmäki & Kero 1989). Tänä päivänä Misionesin perinteiset suomalaisyhteisöt ovat lähes kadonneet, eikä niissä enää puhuta suomea.

1972 kerättyä aineistoa on noin 20 tuntia, ja haastatteluihin osallistuu 37 puhujaa. Aineistossa korostuvat lainasanat ja satunnainen koodinvaihto espanjaan, joiden erotteluun käytän Poplackin (2018) kriteerejä yhden tai useamman sanan yksiköistä ja yleisyydestä aineistossa. Tavoitteena on valottaa sitä, miten espanjan lainoja ja koodinvaihtoa merkitään haastatteluissa. Käsittelen erityisesti käännös- ja sanahakustrategioita, joita eri ikäiset puhujat käyttävät eri tavoin. Menetelmät pohjaavat kontaktitutkimukseen ja keskustelunanalyysiin.

Puhujat välttävät sekoittamista kieliä ja kommentoivat espanjaa, kun sitä käytetään. Ensimmäisen sukupolven puhujat kääntävät satunnaiset lainat espanjasta suomeen, ja he myös tarjoavat lisäselityksiä ja korjaavat lainoja. Toisen ja kolmannen polven haastatteluissa esiintyy enemmän espanjaa, ja puhujat pyytävät Suomesta tulevalta haastattelijalta apua suomen sanahauissa. Yleisesti ottaen erilaiset käännös- ja sanahakustrategiat osoittavat, että puhujat ovat tietoisia kielten erottamisesta toisistaan ja välttävät niiden sekoittamista haastattelutilanteessa, vaikka heillä oli vain vähän mahdollisuuksia käyttää suomea oman perheensä ulkopuolella. Vertailen tuloksia myös aiempaan tutkimukseen suomenkielisten siirtolaisten koodinvaihdosta Pohjois-Amerikassa (Halmari 2005; Hirvonen & Lauttamus 2000) sekä pohdin prosodian merkitystä lainojen ja koodinvaihdon merkitsemiselle (Wiklund & Kurhila 2021).

Lähteet

- Halmari, Helena. 2005. "I'm forgetting both": L1 maintenance and codeswitching in Finnish-English language contact. *Internal Journal of Bilingualism* 9(3–4), 397–433.
- Hirvonen, Pekka & Timo Lauttamus. 2000. Code-switching and language attrition: Evidence from American Finnish interview speech. *SKY Journal of Linguistics* 13, 47–74.
- Lauttamus, Timo. 1992. Lainaaminen ja koodinvaihto: havaintoja amerikansuomalaisten kielistä. *Virittäjä* 1, 3–16.
- Lähteenmäki, Olavi & Reino Kero. 1989. *Colonia Finlandesa: uuden Suomen perustaminen Argentiinaan 1900-luvun alussa*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Poplack, Shana. 2018. *Borrowing: Loanwords in the Speech Community and in the Grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- Wiklund, Mari & Salla Kurhila. 2021. Koodinvaihdot ja prosodia. Tapaustutkimus Kanadassa asuvan ulkosuomalaisen puheesta. *Virittäjä*, 125(2).

**Sallimisen ja kieltämisen konstruktioiden ominaisuuksien
vaikutus konstruktioiden käyttöön suomenkielen
suomalais-venäläisten valtiosopimusten versioissa**

Julia Souma
Tampere University

Sallimisen ja kieltämisen konstruktioiden ominaisuuksien vaikutus konstruktioiden käyttöön suomenkielen suomalais-venäläisten valtiosopimusten versioissa

Kansainvälinen sopimus on lakiteksti, joka laaditaan yleensä useilla kielillä. Toisaalta sopimustekstin on täytettävä virkakielen normia. Toisaalta sopimustekstin erikielisten versioiden on oltava sisällöltään identtisiä kiistan välttämiseksi. Kansainväliset sopimukset ovat myös usein ohjeidenmuotoisia ja ohjaavat kansalaisten toimintaa (esim. kalastus, rautatieliikenne, jne.), ja sopimusten kielen pitää olla kansalaisille ymmärrettävää. Nämä sopimustekstien ominaisuudet määräävät, millä tavalla salliminen ja kieltäminen ilmaistaan sopimusteksteissä. Kieltäminen ja salliminen ovat lain keskeisiä kategorioita, jotka ovat ikivanhoja tapoja säännöstellä ihmisten käytöstä ja ovat edelleenkin pääkeinoja oikeudellisessa sääntelyssä (Trosborg 1991: 67; 74).

Salliminen ja kieltäminen voidaan ilmaista eri rakenteilla (*Saat mennä. Ei katsoa mahdolliseksi*), joilla on seuraavia ominaisuuksia: a) pragmaattisia — eri konstruktiot kuuluvat eri tekstilajeihin (*Jos Luoja suo. Älä mene!*) ja ilmaisevat sallimista ja kieltämistä eri voimakkuudella (*Ei saa tupakoida! Ei kannattaisi tupakoida.*); b) semanttisia — konstruktiot voi olla yksimerkityksisiä ja monimerkityksisiä konstruktioita (salliminen, fyysinen mahdollisuus, fyysinen este jne.); c) rakenneominaisuuksia — konstruktioissa voi olla eri osien lukumäärä (*Minä sallin sinulle mennä elokuviin. Sinä voit mennä elokuviin.*) ja osien eri ilmaisemistapoja (*Säännöt eivät salli. Tämä on sallittu. Sinä voit. Sinulla on oikeus.*).

Tutkimus on korpuspohjainen. Tutkimusaineistona on Parallel Electronic corpus of State Treaties, joka sisältää sopimuksia Suomen ja Venäjän välillä vuodesta 1917 nykyaikaan. Analyysi osoitti, että sallimISRakenteet ovat pragmaattisesti neutraaleja (*Sinä voit. Hänellä on oikeus.*) ja kieltämISRakenteet päinvastoin ilmaisevat kieltämistä voimakkaasti (*Ei saa.*), koska kieltämisen rikkominen vie seuraamukseen ja rangaistukseen. Semantiikka ei vaikuta rakenteiden käyttöön sopimusteksteissä, esim. voida-verbien sisältävät rakenteet ilmaisevat paitsi sallimista myös fyysistä mahdollisuutta ja jossain tapauksessa näitä merkityksiä on vaikeaa erota.

Lähteet

- Kangasniemi, Heikki. 1992. Modal expressions in Finnish. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1992.
- Leino, Jaakko. 2003. Antaa sen muuttua: Suomen kielen permissiivirakenne ja sen kehitys. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia; Vol. 900). SKS, 2003.
- Kielitoimiston sanakirja. 2021. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 11.11.2021.
- Trosborg Anna. 1991. An analysis of legal speech acts in English Contract Law. *Hermes, Journal of Linguistics*. 1991. Vol. 6. 65—90.

'Not a Wordle' as an emerging meme on Twitter

Charlotte Stormbom
Åbo Akademi University

‘Not a Wordle’ as an emerging meme on Twitter

A popular form of shared cultural expression on the Internet is the use of memes. Following Shifman (2014: 41), memes can be defined as “[a] group of digital items sharing common characteristics of content, form, and/or stance”. Memes are created, circulated and transformed by multiple users on social media, and are typically structured as multi-modal combinations of visual elements and text (Shifman 2014; Vásquez 2019).

The purpose of the present study is to examine the potential emergence of a new meme on Twitter, characterised by the linguistic construction ‘not a Wordle’. Wordle is an online game that became a viral sensation in 2022, growing from 90 players to over 300,000 in just over two months (Victor 2022). The rules of the game are simple: the player has six attempts to guess a five-letter word, and after each guess, the player is told whether any of the letters are correct. The game has sparked various new online trends since its release – on Twitter, for instance, a popular practice is for users to share their daily Wordle results using emojis. These ‘result tweets’ include the number of the Wordle game as well as a grid with coloured blocks, similar to the game’s actual layout. As a reaction to this trend, tweets started to emerge in January 2022 that include the linguistic construction ‘not a Wordle’ in combination with emojis in a grid layout, representing anything from music album covers to statistics on diversity in the workplace.

This paper explores the development of ‘not a Wordle’ as a new meme, with the help of a corpus of 500 Twitter posts, which was collected in February 2022. The following research questions are addressed: (i) What characteristics does the content of ‘not a Wordle’ tweets display and how does this content relate to topical issues on Twitter in general?, (ii) What commonalities, if any, can be seen in the form of ‘not a Wordle’ tweets?, and (iii) How do Twitter users strike a balance between adaptability and creativity in their use of ‘not a Wordle’? To answer these questions, corpus-based discourse analysis is adopted as an approach, combined with pragmatic notions as expedient.

The findings reveal that ‘not a Wordle’ tweets may serve a variety of pragmatic functions. The tweets are often playful and characterised by (self-deprecating) humour – as is typical of memes – but they are also used for offering critical commentary on current socio-political issues, thus serving as a vehicle for transmitting ideas. Although reminiscent of the original ‘result tweets’, the ‘not a Wordle’ tweets also show a much higher degree of creativity on the part of the user.

References

- Shifman, Limor. 2014. *Memes in digital culture*. MIT Press.
- Vásquez, Camilla. 2019. *Language, creativity and humour online*. Routledge.
- Victor, Daniel. 2022. Wordle is a love story. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2022/01/03/technology/wordle-word-game-creator.html>.

Moniäänisyys aktiivisten lukijoiden kirjallisen maun kuvauksissa

Roosa Suomalainen
University of Helsinki

Moniäänisyys aktiivisten lukijoiden kirjallisen maun kuvauksissa

En kuulemma olisi järkevä aikuinen, jos tollaista lukee, kuvaa eräs vastaaja kirjallista makuaan Muuttuva lukijuus -hankkeessa syksyllä 2021 keräämässämme *Kirjat elämässäni* -kyselyaineistossa. Esitelmässäni käsittelen moniäänisen kielenkäytön tehtäviä kyselyn 804 avovastauksessa, joissa aktiivisesti vapaa-ajallaan lukevat kuvailevat lukijuuttaan ja kirjallisia mieltymyksiään.

Esitelmäni perustuu väitöskirjani tekeillä olevaan osatutkimukseen, jossa yhdistän kielitieteellistä diskurssintutkimusta kulttuuri- ja kirjallisuussosiologisiin näkökulmiin. Aikaisemmassa lukemistutkimuksessa on tarkasteltu sitä, mitä kirjoja lukijat nimeävät mielikirjoikseen tai valitsevat luettavakseen (esim. Eskola & Linko 1986; Launis ym. 2018). Esitelmässäni käänän puolestaan katseen lukijoiden kirjavalinnoille antamiin merkityksiin, joita peilaan laajemman kulttuurisen maun tutkimuksiin (esim. Bourdieu 1984; Purhonen ym. 2014).

Moniäänisyys on ilmiö, jota voidaan luonnehtia useampien äänten tai kontekstien samanaikaiseksi läsnäoloksi kielenkäytössä (Kalliokoski 2005, 34; Pietikäinen & Mäntynen 2019, 186). Analyysini perusteella moniäänisyys ilmenee aineistossani erityisesti kieltoina, konsessiivisuutena ja modaalisuutena. Vastaajien omien äänten lisäksi vastauksista heijastuu kulttuurisesti jaettuun käsityksiä kirjallisen maun normeista, joiden kanssa vastaajat käyvät eräänlaista moniäänistä neuvottelua: normatiivista ääntä esimerkiksi myötäillään tai epäillään. Moniäänisyyttä voidaan tarkastella myös vastausten kontekstualisointina, keinona kytkeä kirjallisen maun kuvaus lukijayhteisöön ja lukijuuden diskurssiin (ks. Satokangas 2020).

Lähteet

- Bourdieu, Pierre. 1984. *Distinction : a social critique of the judgement of taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Eskola, Katarina & Linko, Maaria. 1986. *Lukijan onni. Poliitikkojen, kulttuurieliitin ja kirjastonkäyttäjien kirjallisista mieltymyksistä*. Helsinki: Tammi.
- Kalliokoski, Jyrki. 2005. Referointi ja moniäänisyys kielenkäytön ilmiönä. Teoksessa Markku Haakana & Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys*, 9–42. Helsinki: SKS.
- Launis, Kati & Cherny, Eugene & Neovius, Mats & Nurmi, Olli & Vainio, Mikko. 2018. Mitä naiset lukevat? Vantaan kaupunginkirjaston digitaalisen lainausdatan tulkintaa. *AVAIN – Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti* (4). 4–21. <https://doi.org/10.30665/av.76461>.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne. 2019. *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Purhonen, Semi & Gronow, Jukka & Heikkilä, Riie & Kahma, Nina & Rahkonen, Keijo & Toikka, Arho (toim.) 2014. *Suomalainen maku : kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Satokangas, Henri. 2020. Termien kontekstin rakentaminen oppi- ja tietokirjallisuudessa. *Puhe ja kieli* 40:4. 291–310.

**Mitä kielioppi tarkoittaa?
Kielioppi-sanon merkitykset
ja käyttö kielitieteellisissä artikkeleissa**

Krista Teeri-Niknamoghdam
University of Helsinki

Mitä *kielioppi* tarkoittaa? *Kielioppi*-sanana merkitykset ja käyttö kielitieteellisissä artikkeleissa

Kielioppi on kielitieteen keskeisimpiä termejä, mutta sen määritelmä ei ole kielentutkijoiden keskuudessa homogeeninen. Yleisesti *kieliopilla* voidaan tarkoittaa kielen järjestelmää tai tämän järjestelmän deskriptiivistä tai preskriptiivistä kuvausta (Vilkuna 2006: 12; Nikanne & Paulsen 2020: 750). Perinteisen kielioppinäkemys mukaan kielioppi muodostuu rakenneyksiköistä, jotka voidaan edelleen jakaa äänne-, muoto- ja lausetason yksiköihin – perinteinen näkemys siis erottaa sanojen merkitykset ja kielen tilanteisen käytön kieliopista (ISK: 21). Toisaalta useat nykyaikana suosiossa olevat funktionaalisen kielitieteen suuntaukset, kuten kognitiivinen semantiikka tai vuorovaikutuslingvistiikka, korostavat merkityksen ja käytön olevan erottamattomasti sidottuja kielen rakenteisiin: merkitys, käyttö ja rakenne yhdessä muodostavat kieleen vakiintuneiden yksiköiden järjestelmän eli kieliopin (mm. Korhonen & Alho 2006: 81; Etelämäki ym. 2009: 164–165, 171).

Esitelmässäni tarkastelen kieliopin käsitteelle annettuja merkityksiä ja käsitteen käyttöä suomenkielisen kielitieteellisen tutkimuskirjallisuuden avulla. Aineistonani ovat *Virittäjä*-lehdessä vuosina 2010–2021 julkaistut vertaisarvioidut tutkimusartikkelit, joista olen poiminut kaikki 238 *kielioppi*-lekseemin esiintymää. Esitelmässäni kuvaan, millaisissa merkityksissä termiä *kielioppi* käytetään, miten *kielioppi* määritellään ja millaisista rakennneosista kieliopin esitetään aineistoni tutkimusartikkeleissa koostuvan.

Lähteet

- Etelämäki, Marja – Herlin, Ilona – Jaakola, Minna – Visapää, Laura 2009. *Kielioppi* käsitteistyksenä ja toimintana. Kognitiivista kielioppia ja keskusteluanalyysia yhdistämässä. *Virittäjä* 113 (2), 162–187.
- ISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004. *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Korhonen, Riitta – Alho, Irja 2006. *Kielioppia kieliopin vuoksi*. Minna Harmanen & Mari Siironen (toim.), *Kielioppi koulussa*, 71–92. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- Nikanne, Urpo – Paulsen, Geda 2020. *Kieliopin tutkimus ja kielioppiteoriat*. Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne & Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–V*, 749–775. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Vilkuna, Maria 2006. *Kieliopin monet merkitykset ja Iso suomen kielioppi*. Minna Harmanen & Mari Siironen (toim.), *Kielioppi koulussa*, 11–24. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.

**Puutteellisen kielen semantiikka -
Miten laajentaa semantiikan teorioita kohti autenttisen
kielenkäytön sotkuista kieltä?**

Maija Tervola
Tampere University

Puutteellisen kielen semantiikka – Miten laajentaa semantiikan teorioita kohti autenttisen kielenkäytön sotkuista kieltä?

Kielellinen merkitys liittyy kiinteästi ymmärtämiseen. Semantiikan teorat kuvaavat ja mallintavat kielen merkityksiä monin tavoin, mutta kielen ymmärtäminen jää niissä sivuun tai se otetaan itsestäänselvyytensä. Tässä esitelmässä otan kantaa sen puolesta, että semantiikan teorioiden pitäisi mallintaa myös ymmärtämistä, ymmärtämisen onnistumista ja epäonnistumista kielen merkityksen rinnalla ja kerron, miten se voisi onnistua.

Vuorovaikutuksen ja kielenoppimisen tutkimuksessa on käytetty ymmärrettävyyden käsitettä kuvaamaan sitä, millainen puhe tai kirjoitus on ymmärrettävää ja missä määrin erilaiset tekijät edesauttavat tai haittaavat merkityksen välittymistä kielen kautta (Varonis & Gass 1982; Paananen 2016). Nämä tutkimukset eivät kuitenkaan saa tukea semantiikan teorioista, vaikka niissä on kyse merkityksen välittymisestä kielen kautta.

Semantiikan teorat havainnollistavat kielen merkityksiä ja merkityssuhteita esimerkein, jotka ovat usein täydellisiä sanoja ja lauseita. Autenttisesti kielenkäytössä käytetään kuitenkin paljon epätäydellisiä, puutteellisia ja kielen normien vastaisia ilmauksia. Empiiristä tutkimusta aiheesta on tehty hiljattain Suomessa (Pitkänen ym. 2021) sekä muualla (Djiwandono 2017, Kennedy & Trofimovich 2019). Tutkimusten tulokset kertovat, että epäselvä ääntäminen tai epäselvästi muotoillut kielelliset ilmaukset toisinaan tulevat ymmärretyksi oikein mutta toisinaan myös väärin. Tätä kielen ja ymmärtämisen välistä dynamiikkaa pitäisi mallintaa semantiikan avulla.

Semantiikan teorioiden tulisi ensinnäkin tarjota havainnollistaviksi esimerkeiksi autenttista ilmauksia ja erityisesti sellaista kieltä, jossa on puutteita ja virheitä. Kielellisten ilmausten kyky välittää merkityksiä pitäisi nähdä jatkumona, jossa puutteiden määrällä ja laadulla on vaikutusta. Mallin pitäisi huomioida myös kuulijan tai lukijan tottumukset ja odotukset. Mitä puutteellisempi ilmaus, sitä suurempi työ ja vastuu merkityksen ymmärtämisessä jää kuulijalle ja lukijalle.

Lähteet:

Djiwandono, Patrisius Istiarto 2017: Comprehensibility of English written sentences made by non-language university students. *The New English Teacher* 11, 181–196.

Kennedy, Sara & Trofimovich, Pavel 2019: Intelligibility, comprehensibility, and accentedness of L2 speech: The role of listener experience and semantic context. *Canadian Modern Language Review*, 64(3), 459–489.

Paananen, Jenny 2016: Kuinka lääkärit korjaavat kysymyksiään? Kysymysten uudelleenmuotoilu monikulttuurisilla lääkärin vastaanotoilla. *Virittäjä* 4, 552–579

Pitkänen, Taina; Tervola, Maija; Toivonen, Merja & Kosunen, Elise 2021: Kielellisen merkityksen välittymisen ongelmia maahanmuuttajalääkärien potilastenteissä. *Virittäjä* 3, 377–403.

Varonis, Evangeline Marlos & Gass, Susan 1982: The comprehensibility of non-native speech. *Studies in Second Language Acquisition* 4(2), 114–136.

**Monikielisyys koulussa:
osallisuuden diskurssien tarkastelua**

Anne Tiermas
Helsingin yliopisto

Jenni Alisaari
Turun yliopisto

Monikielisyys koulussa: osallisuuden diskurssien tarkastelua

Oppilaiden monikieliset resurssit tulisi huomioida nykykoulussa. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (OPH 2014) todetaan, että eri kieliä tulisi käyttää rinnakkain koulun arjessa ja että oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tulisi tukea monipuolisesti. Opettajien asenteita sekä kielellisesti ja kulttuurisesti vastuullisen pedagogiikan toteutumista onkin tutkittu Suomessa paljon viime aikoina (Alisaari ym. 2019, Suuriniemi ym. 2021, Heikkola ym. 2022). Monikielisten oppilaiden näkökulma ja osallisuuden kokemukset ovat kuitenkin jääneet vähemmälle huomiolle.

Esitelmässä tarkastelemme, miten yläkouluikäiset monikieliset nuoret haastavat yksikielisiä käytänteitä koulun toimintayhteisössä. Pureudumme haastatteluaineiston niihin leikkauspisteisiin, joissa oppilaat kertovat, kuinka he käyttävät eri kieliä arjessa ja miten he hyödyntävät erilaisia kielellisiä resursseja työskennellessään tekstien parissa. Kielten limittäiskielinen käyttö on alustavien tulosten mukaan kytköksissä osallisuuden kokemuksiin.

Tutkimus rakentuu neksusanalyttiselle viitekehykselle, jossa keskeistä on sosiaalinen toiminta ja siinä kiertävät diskurssit (Scollon & Scollon 2004). Tutkimusaineisto koostuu kyselystä (n=38), teemahaastatteluista (n=5) sekä etnografisesta havainnoinnista. Aiempi tutkimus on osoittanut, että eri kielten jäsentynyt samanaikainen käyttö oppimisen tukena on harvinaista (Tarnanen et al. 2017). Monikielistyvässä Suomessa tarvitaankin tutkimusta siitä, miten koulu voidaan hahmottaa limittäiskielisenä tilana, jossa kaikki kielet saavat näkyä ja kuulua ja jokaisen oppilaan kielelliset oikeudet toteutuvat.

Kirjallisuus:

Alisaari, J., L. M. Heikkola, N. Commins & E.O. Acquah 2019. Monolingual ideologies confronting multilingual realities. Finnish teachers' beliefs about linguistic diversity. *Teaching and teacher education* 80 (2019): 48–58. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.01.003>.

Heikkola, L. M., J. Alisaari, H. Vigren & N. Commins 2022. Requirements Meet Reality: Finnish Teachers' Practices in Linguistically Diverse Classrooms. *Journal of Language, Identity & Education*. <https://doi.org/10.1080/15348458.2021.1991801>.

OPH 2014. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus.

Suuriniemi, S., M. Ahlholm & V. Salonen 2021. Opettajien käsitykset monikielisydestä: heijastumia koulun kielipolitiikasta. *AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* 13, 44–69.

Tarnanen, M., M. Kauppinen & A. Ylimäki 2017: Oman äidinkielen tekstitaidot monikielisyttä rakentamassa – näkökulmia kielelle annettuihin merkityksiin ja kielten käyttöön. Teoksessa Latomaa S., E. Luukka & N. Lilja (toim.) *Kielitietoisuus eriarvoistuvassa yhteiskunnassa – Language awareness in an increasingly unequal society*. AFinLAN vuosikirja 2017. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 75.

Avainsanat: monikielisyys, kielitietoisuus, osallisuus, neksusanalyysi

**Kehollinen referointi viittomakielentulkkaukseen
liittyvissä palautteissa**

Maija Tjukanov
Helsingin yliopisto

Kehollinen referointi viittomakielentulkkaukseen liittyvissä palautteissa

Vuorovaikutuskumppanien kehoja ja kehollisten taitojen suoritustapaa voidaan toisintaa, esittää, ”lainata” ja demonstroida monissa vuorovaikutustilanteissa, kuten tanssin, käsitöiden ja urheilulajien opettamisessa ja valmentamisessa. Lisäksi kehollisen esittämisen on havaittu olevan yleistä myös tarinankerronnan yhteydessä. Esitelmässäni osoitan, että niin sanottua kehollista lainaamista tai kehollista referointia tehdään runsaasti myös ei-narratiivisissa konteksteissa, opetettaessa keholla tuotettavaa kieltä, suomalaista viittomakieltä (SVK) ja sen tulkkauksista.

Esitelmääni liittyvä aineisto on kuvattu väitöskirjatutkimustani varten ammattikorkeakouluissa, joissa koulutetaan viittomakielentulkkauksia. Kaikki aineistossa esiintyvät opettajat ja opiskelijat ovat kuulevia henkilöitä, jotka ovat joko oppineet suomalaisen viittomakielen ensikielensä tai opiskelleet sitä vieraana kielenä. Aineistossa on erityisen runsaasti tulkkauksia liittyviä palautekeskusteluja, joiden osana kehollista referointia tehdään. Analysoinnissa on käytetty multimodaalista keskusteluanalyysia.

(Suomalaista) viittomakieltä ja puhetta yhdistelevästä referoinnista ei ole tehty aiempaa vuorovaikutustutkimusta, eikä viittomakieltä käyttävien kuulevien henkilöiden aidosta vuorovaikutuksesta ole ylipäättäen olemassa juurikaan tutkimustietoa. Esitelmässäni tuon esille, millaiseen sekventiaaliseen ympäristöön ja toimintoihin kehollinen referointi viittomakielen tulkkauksipalautteiden kontekstissa kytkeytyy ja miten ilmiö suhteutuu yksikieliseen viittomakieli-viittomakieli -referointiin, eri puhuttuja kieliä yhdistävään referointiin sekä puhetta sisältävään keholliseen lainaamiseen (esimerkiksi tanssin opetuksessa). Pohdinnan alle nousee myös viittomakielen tulkkaukseen liittyvä palautekeskustelujen luonne: Mitä kehollista toimintaa kritiikin tai kehuun kohteeksi nostetaan ja millaista affektisuutta kehollisiin referointeihin mahdollisesti kytkeytyy?

Lähteet

- Clark, H. & Gerrig, R. 1990. Quotations as Demonstrations. *Language* 66, 764–805.
- Clift, R. & E. Holt. 2007. ‘Introduction’ in E. Holt and R. Clift (eds.): *Reporting talk. Reported speech in interaction*. Cambridge University Press, 1–15.
- Keavallik, Leelo 2010. Bodily Quoting in Dance Correction. *Research on Language and Social Interaction* 43(4), 401–426.
- Lindwall, O. & Ekström, A. 2012: Instruction-in-interaction. The teaching and learning of a manual skill. *Human Studies* 35, 27–49.

**Naisnäkökulmaa tutkimusmatkalla -
Lappi ranskattaren silmin**

Merja Torvinen
Umeå universitet

Naisnäkökulmaa tutkimusmatkalla – Lappi ranskattaren silmin

Léonie d'Aunet, kirjailija, toimittaja, näytelmäkirjailija ja arktinen tutkimusmatkailija, syntyi Pariisissa vuonna 1820. Aikalaistensa tapaan d'Aunet sai uskonnollisen kasvatuksen, jossa perehdyttiin musiikkiin, taiteisiin, kirjallisuuteen ja englannin kieleen. Täytettyään 18 vuotta hän muutti tulevan aviomiehensä, taidemaalari François-Auguste Biardin, luo. (Ks. lisää esim. Orlandini Carcreff 2017.)

Vuonna 1839 d'Aunet miehineen osallistui Pohjois-Norjaan ja Huippuvuorille suuntautuneelle tutkimusretkelle, jota johti Paul Gaimard. Retkikunnan käytyä Huippuvuorilla ryhmä palasi Hammerfestiin. Osa ryhmän jäsenistä jatkoi matkaa La Recherche-laivalla takaisin etelään, mutta muutamat retkikuntalaiset, kuten d'Aunet ja hänen miehensä, päättivät vaeltaa Lapin halki Tornioon ja sieltä Tukholmaan. Léonie d'Aunet'n matkastaan kirjoittama kirjemuotoinen kuvaus julkaistiin vuonna 1854 nimellä *Voyage d'une femme au Spitzberg*.

Analyysissani käsittelen kirjeitä VII ja VIII, joissa d'Aunet kuvailee pariskunnan matkaa syksyisen Lapin halki, Norjan Kåfjordista Tornioon ja Haaparannalle asti. Kääntäjä Marja Itkonen-Kaila on suomentanut nämä kirjeet osittain lyhennettyinä Tornionlaakson vuosikirjaan (1977) nimellä *Matka Hammerfestistä Tornioon v. 1839*. Analysoin näiden kirjeiden Lappi-diskurssia kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta hallidaylaisen rekisterianalyysin ja sisällönanalyysin keinoin (ks. lisää esim. Halliday & Matthiessen 2004; Heikkinen 1999; Torvinen 2020). Tarkastelen erityisesti tekstiin kirjoittuvia osallistujia ja toimijoita appellatiivien ja niihin liittyvien adjektiivien analyysin avulla ja hahmottelen niiden kautta syntyviä diskursseja niin suomalaisuudesta, saamelaisuudesta kuin ranskalaisuudestakin.

Lähteet

- d'Aunet, Léonie. 1977. *Matka Hammerfestistä Tornioon v. 1839*. Suomentanut Marja Itkonen-Kaila. Teoksessa Veli Arrela & Yrjö Alamäki (toim.), *Tornionlaakson vuosikirja*, 201–243. Tornio: Tornionlaakson kotiseututoimikunta.
- d'Aunet, Léonie. 1995. *Voyage d'une femme au Spitzberg*. Arles: Actes Sud.
- Halliday, M. A. K. & Matthiessen, Christian M. I. M. 2004. *An introduction to functional grammar*. Third edition. London: Arnold.
- Heikkinen, Vesa. 1999. *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 728. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Orlandini Carcreff, Alessandra. 2017. *Au pays des vendeurs de vent. Voyager en Laponie et en Finlande XVe–XIXe siècle*. Aix-en-Provence: Presses Universitaires de Provence.
- Torvinen, Merja. 2020. *Käännösstrategiat ja diskurssit*. Analyysi 1600–1800-lukujen ranskalaisista Lapin-kuvauksista ja niiden moderneista suomennoksista. Acta Universitatis Ouluensis. Series B Humaniora 179. Oulu: Oulun yliopisto.

Kopulasta selitykseksi

Eliisa Uotila
Helsingin yliopisto

Kopulasta selitykseksi

Tarkastelen esitelmässäni kopulalausein tapahtuvaa selittämistä selkokielessä uutiskontekstissa. Esitelmässä keskityn alustaviin havaintoihini kopulalauseiden käytöstä selkouutisissa verrattuna yleiskielisiin uutisiin sekä itse selitysjaksoihin, joita kopulalauseet tuottavat selkouutistekstiin:

Ylen toimitusjohtaja Merja Ylä-Anttila valitsee tänä vuonna Finlandia-palkinnon voittajan. **Finlandia-palkinto on Suomen tärkein kirjallisuuspalkinto.** Ylä-Anttila valitsee voittajan 6 ehdokkaasta. --

Aineistossa kopulalause selitykset ovat miltei kaikki preesensmuodossa, mikä usein irrottaa ne meneillään olevasta uutistapahtumien raportoinnista, jossa käytössä ovat myös muut aikamuodot. Kopulalauseiden geneerisellä preesensillä luodaan esimerkiksi identifioivia tai attributiivisia selityksiä. Se esiintyy myös esittelyrakenteena, jossa varsinainen selitys on sivulauseessa. Aineiston pohjalta näyttää siltä, että viimeksi mainittu esittelevä käyttö heijastelee selkokielen kielen rakennetason ohjeistusta, kun selittämisen ylipäättään voidaan katsoa liittyvän tekstitason tavoitteisiin. Selittämisen katson olevan toimintaa, joka hahmottuu kirjoittajan yritykseksi katsoa käsiteltävää aihetta vastaanottajan näkökulmasta ja jonka tarkoitus on avata esimerkiksi eksplikoimalla tai elaboroimalla selitettävää tarkoitetta, jotta yleisön on mielekästä jatkaa tekstin parissa. Se on osa tekstiin kirjoitettua vuorovaikutusta, joka kutsuu yleisöä osaksi uutisen diskurssiyhteisöä, mutta samalla luo hierarkiaa sen sisällä (Satokangas 2021; Virtanen, Rahtu & Shore 2018).

Esitelmä on osa väitöskirjatutkimustani, jossa kognitiivisen lingvistiikan keinoin hahmotan laajemmin selittämistä ja ymmärrettävyyden lisäämisen ulottuvuuksia selkokielisessä tekstissä (Jaakola, Töyry, Helle, Rantajäästö 2014; Langacker 2008). Aineistoni koostuu Yleisradion selkokielisistä uutissähkeistä sekä samoilta päiviltä kutakin selkouutista vastaavasta Ylen yleiskielisestä radion uutissähkeestä (vuosilta 2019–2020, 2022).

Lähteet

- Jaakola, Töyry, Helle, Rantajäästö 2014: Construing the reader: A multidisciplinary approach to journalistic texts. *Discourse & Society* Vol. 25(5) 640–655
- Kulkki-Nieminen 2010: Selkoistettu uutinen: lingvistinen analyysi selkotehtin erityispiirteistä. Tampere: Tampere University Press.
- Langacker 2008: *Cognitive Grammar: A Basic Introduction*. Oxford: Oxford University Press
- Satkokangas, Henri 2021: Termien selittäminen tietokirjossa. Helsinki.
- Virtanen, Mikko T., Rahtu, Toini & Shore, Susanna 2018: Kirjoitetun vuorovaikutuksen moninaisuus ja erityisyys. – Toini Rahtu, Susanna Shore & Mikko T. Virtanen (toim.), *Kirjoitettu vuorovaikutus*. s. 9–38. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

**Klassikot ajan hermolla:
kielitiede ensimmäisissä suomenkielisissä kreikan
ja latinan kieliopissa**

Jaana Vaahtera & Minna Seppänen
Turun Yliopisto

Klassikot ajan hermolla: kielitiede ensimmäisissä suomenkielisissä kreikan ja latinan kieliopeissa

Kysymys, millainen (koulu)kieliopin pitäisi olla ja miten sitä pitäisi opettaa on aina ajankohtainen (esim. Coffey 2020). Aiheesta keskusteltiin myös aikana, jolta ensimmäiset suomenkieliset kreikan ja latinan kieliopit ovat peräisin (1858–1928). Näiden kielioppien esipuheet muodostavat aineistomme ytimen: tarkastelemme, millaisia kannanottoja kielioppien laatijat (esim. J. G. Geitlin, W. Pakarinen ja A. V. Streng) näissä esittävät koskien paitsi kielipedagogiikkaa, myös kielitieteen suuntauksia.

Geitlinin kirjoittaessa latinan syntaksiaan (1860) olivat Karl Ferdinand Beckerin ajatukset kielen ja logiikan kiinteästä yhteydestä suosittuja (Hovdhaugen & al. 2000, 146). Geitlin kuitenkin argumentoi Beckerin ajatuksia vastaan ja valitsi esitystavan, jossa syntaksi perustuu kieliopillisiin muotoihin. Vastaavasti Streng (1905) arveli olevansa ensimmäinen, jonka kieliopissa muoto-oppi ei hallitse syntaksin esittämistä. Mitä tulee historiallis-vertailevaan kielitieteeseen, sillä on katsottu olleen vain vähän merkitystä kielten opetuksessa; vain osa opettajista sisällytti opetukseensa esimerkiksi etymologiaa (Stern 1984, 120–121). Tähän harvalukaiseen joukkoon ilmoittautui kuitenkin Pakarinen (1915). Hän oli harvinaisuus sikäläkin, että pyrki ainakin osittain noudattamaan E. N. Setälän johtaman toisen kielioppikomitean suosituksia. Muutenhan erityisesti klassillisten kielten edustajat kunnostautuivat komitean raportin torjumisessa (ks. Karlsson 1998, 11).

Aineistomme kieliopit sijoittuvat aikaan, jolloin latinan kieli saatettiin käsittää lähinnä sosiaalisen aseman mahdollistajana ja hyödyllisenä mielen harjoituksena ja kreikka tämän vanavedessä määrältään vähäisempänä, joskin anniltaan esteettisesti arvokkaampana; samalla klassisten kielten kielioppien laatijat saattoivat nojautua satojen vuosien pedagogiseen perinteeseen. Tutkimuksemme kuitenkin osoittaa, että latinan tai kreikan kielioppien kirjoittajat eivät suinkaan tyytyneet vanhaan vaan seurasivat valppaina niin kielitieteellisiä kuin pedagogisiakin suuntauksia.

Lähteet

Coffey, Simon 2020. Introduction. *The History of Grammar in Foreign Language Teaching*. Toim. Simon Coffey. Amsterdam: Amsterdam University Press. 7–22.

Hovdhaugen & al. 2000. *The History of Linguistics in the Nordic Countries*. Even Hovdhaugen, Fred Karlsson, Carol Henriksen, Bengt Sigurd. Societas Scientiarum Fennica. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy 2000.

Karlsson, Fred 1998. Vuosien 1906–1915 kielioppikomitean mietinnön vastaanotto. *Virittäjä* 1. 2–23.

Musumeci, Diane 2009. History of Language Teaching. *The Handbook of Language Teaching*. Toim. Michael H. Long & Catherine J. Doughty. Chichester: Wiley-Blackwell. 42–62.

Stern, H. H. 1984. *Fundamental Concepts of Language Teaching*. Oxford University Press (second impression 1984).

Katseenseurannalla tietoa puheen sujuvuudesta

Outi Veivo & Sanna Olkkonen
University of Turku

Katseenseurannalla tietoa puheen sujuvuudesta

Puheen sujuvuuden tutkimuksen viitekehys on viime vuosina laajentunut. Puheen suunnitteluun, tuottamiseen ja monitorointiin liittyviä piirteitä, joita aiemmin pidettiin epäsujuvuuksina, tutkitaan nyt osana sujuvaa vieraskielistä puhetta (esim. Peltonen, 2020). Koska erilaisia taukoja, epäröintejä ja korjauksia esiintyy myös ensikielen puheessa, huomiota on alettu kiinnittää siihen, missä määrin vieraskielisessä puheessa esiintyvät epäsujuvuudet liittyvät mahdollisiin kielitaidon rajoituksiin ja missä määrin ne liittyvät puhujan henkilökohtaiseen puhetapaan (De Jong, ym., 2015).

Suomen Akatemian rahoittamassa sujuvuuden tutkimushankkeessa (FDF2) perehdytään näihin ilmiöihin sekä ensi- että vieraassa kielessä. Sen yhtenä painopisteenä on kognitiivinen sujuvuus, eli se miten vaivatonta puhujan on saada kielelliset resurssit käyttöönsä puhetta tuottaessaan (Olkkonen & Mutta, 2019). Tästä saadaan tietoa esimerkiksi tutkimalla sananhakua kuvien nimeämistehtävillä. Yksittäisten kuvien nimeämisestä ei kuitenkaan saada tietoa pidemmän tuotoksen sujuvuudesta, eikä siitä, millaisiin puheen tuottamisen ilmiöihin mahdolliset epäsujuvuudet liittyvät. Vaikka tehtävään yhdistettäisiin think-aloud -menetelmiä, on tällaisella reaktioaikamittauksiin perustuvalla tehtävällä vaikea päästä kiinni epäsujuvuuksien taustasyihin.

Tässä esitelmässä tarkastelemme mahdollisuuksia, joita katseenseuranta tarjoaa puheen sujuvuuden tutkimiseen. Silmänliikemenetelmien etuna on, että niillä saadaan tietoa puheen tuottamiseen liittyvistä kognitiivisista prosesseista jo tuottamisen aikana. Näin voidaan päätellä, katkeako sujuvuus esimerkiksi sanan hakemisen, oman tuotoksen arvioinnin vai strategisen viivyttelyn vuoksi. Katseenseurantaa on aiemmin hyödynnetty ensikielen sujuvuuden tutkimuksessa (Pistono & Hartsuiker, 2021), mutta FDF2-hankkeessa laajennamme menetelmän käyttöä ensikielen lisäksi vieraan kielen sujuvuuden tutkimukseen. Koska aineiston analyysi on vielä kesken, keskitymme esityksessämme menetelmän ja sen tarjoamien mahdollisuuksien esittelemiseen.

Lähteet

- De Jong, Nivja, H.; Groenhout, Rachel; Schoonen, Rob & Hulstijn, Jan. 2015. Second language fluency: Speaking style or proficiency? Correcting measures of second language fluency for first language behavior. *Applied Psycholinguistics* 36(2). 223–243.
- Olkkonen, Sanna & Mutta, Maarit. 2019. Cognitive fluency in L2: What inaccuracies can reveal about processing and proficiency. In Pekka Lintunen, Maarit Mutta & Pauliina Peltonen (eds.), *Fluency in Second Language Learning and Use*, 34–48. Bristol: Multilingual Matters.
- Peltonen, Pauliina. 2020. Individual and interactional speech fluency in L2 English from a problem-solving perspective: a mixed-methods approach. Turku: Turun yliopisto.
- Pistono, Aurélie & Hartsuiker, Robert J. 2021. Eye-movements can help disentangle mechanisms underlying disfluency. *Cognition and Neuroscience* 36(8). 1038–1055.

Verbi tahtoa 1700-luvun sekä 1800-luvun alun almanakoissa

Ilkka Vuolaslempi
Turun Yliopisto

Verbi *tahtoa* 1700-luvun sekä 1800-luvun alun almanakoissa

Esitelmän pohjana oleva osatutkimus on osa verbin *tahtoa* käyttöön ja semantiikkaan keskittyvää väitöstutkimustani. Tarkastelen osatutkimuksessani sitä, miten verbiä *tahtoa* käytetään 1700-luvulla ja 1800-luvun alussa julkaistuissa suomenkielisissä almanakoissa. Aineistoni koostuu yhteensä 76 vuosien 1705 ja 1809 välillä julkaistusta almanakasta ja se on kokonaisuudessaan saatavilla Kotimaisten kielten keskuksen verkkosivuilla Kaino-palvelussa.

Suomen verbi *tahtoa* on ollut tutkimuksellisen mielenkiinnon kohteena myös aiemmin. Osmo Ikola (1949) on väitöskirjassaan tutkinut tempusten ja modusten käyttöä vuoden 1642 Raamatussa ja pannut merkille verbin *tahtoa* käytön osana futuurirakennetta (mts. 212). Ikola esittää vanhan kirjasuomen *tahtoa*-futuurin syntyneen saksan ja ruotsin vaikutuksesta, mutta argumentoi sen myös olleen vanhassa kirjasuomessa ”elävä futuurin ilmaisin” viitaten sen runsaaseen esiintyvyyteen vuoden 1642 raamatunkäännöstä vanhemmissa Eerik Sorolaisen kirjoituksessa (mts. 229). *Tahtoa*-verbi esiintyy osana futuurirakennetta (Palkki et al. 2009: 5) myös vuonna 2008 löydetyssä ja 1500-luvun lopun tai 1600-luvun alun paikkeille ajoitetussa (mts. 14) *Rudimenta linguae finnicae breviter delineata* -nimisessä suomen kieliopissa. Tutkimuksessani selvitän, onko verbillä *tahtoa* futuurikäyttöä vielä 1700-luvun ja 1800-luvun alun almanakoissa.

Verbin *tahtoa* pääasiallisinta käyttöä vaikuttaisi alustavan tarkastelun pohjalta olevan sen käyttö merkityksessä ’haluta’. Verbiä käytetään myös kuvaamassa jotain epätoivottavaa mutta herkästi tapahtuvaa, kuten esimerkissä vuoden 1752 almanakasta *Nijn pian kuin Cuminat owat poicki leicatut ja corjatut, nijn tahtowat pahat ruohot saada jälleens endisen woimans*. Tämä käyttö on samankaltaista kuin nykysuomessa (Kielitoimiston sanakirja 2021: *tahtoa*).

Sektioesitelmässäni esittelen kattavan analyysini siitä, millaista verbin *tahtoa* käyttö on 1700-luvun sekä 1800-luvun alun almanakkateksteissä. Tarjoan esitelmässäni kokonaisesityksen siitä, millaisissa funktioissa ja millaisten konstruktioiden osana *tahtoa*-verbi esiintyy.

Lähteet

- Almanakkatekstejä [tekstikorpus]. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus [viitattu 15.3.2022].
[Sisältyy kokoelmaan Almanakkatekstejä]. Saatavissa: https://kaino.kotus.fi/korpus/vks/meta/almanakat/almanakat_coll_rdf.xml
- Ikola, Osmo. 1949. *Tempusten ja modusten käyttö ensimmäisessä suomalaisessa Raamatussa verrattuna vanhempaan ja nykyiseen kieleen. 1, Johdanto, indikatiivin preesensin ja futuuristen liittomuotojen temporaalinen käyttö*. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Kielitoimiston sanakirja: hakusana *tahtoa*. 2021. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.
URN:NBN:fi:kotus-201433. Verkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 11.11.2021 [viitattu 15.3.2022].
- Palkki, Riitta – Lauerma, Petri – Kuutti, Pirkko. 2009. Historiallinen löytö: Rudimenta – uusi suomen varhaiskielioppi. *Virittäjä* 113, 2–17.

**Typologising variation within the use of
Finnish clitics =hAn and =se: Focusing on engagement uses**

Chingduang Yurayong
Mahidol University

Seppo Kittilä
University of Helsinki

Typologising variation within the use of Finnish clitics =*hAn* and =*se*: Focusing on engagement uses

The term “engagement” was introduced to describe a linguistic phenomenon of knowledge and attention management in the discourse, initially by Landaburu (2007) for Andoke, an Amazonian language, leading to a cross-linguistic studies and typological conceptualisation by Evans et al. (2018). In any case, observations on engagement uses in individual languages were already made, e.g., for Swedish particles *ju* and *väl* (Aijmer 1977), Spanish independent *si* conditional clause (Schwenter 1996), and Japanese sentence-final particle *-yo* (Hayano 2011). In this study, we explore variation within the use of Finnish clitics =*hAn* and =*se*, derived from deictic elements (pronoun and demonstrative), which have undergone functional extension from deixis to the expression of engagement.

Several studies have identified potential interrelation between marking of interlocutors’ knowledge and attention, and other semantic categories present in the utterance, such as deixis (Diessel 2006) and person (Bergqvist 2020). We test the validity of such interrelation among 50 speakers of Finnish through questionnaire survey. The informants are asked to choose which of the two markers, =*hAn* and =*se*, fit better in given contexts of use. A preliminary result shows that the interrelation does not only concern deixis and person, as has been previously noted, but also with mood. That is, the presence of 1st person element in the utterance, which represents of the speaker’s sphere in the discourse, will likely trigger the use of =*hAn*, expressing the speaker’s and hearer’s joint attention though both realis and irrealis moods of predicate. Meanwhile, the use of =*se* always relates to the speaker’s direct observation which is transferred to the hearer’s attention, often entailing the choice of indicative mood.

References

- Aijmer, K. 1977. Partiklarna *ju* och *väl*. *Nysvenska studier* 57. 205-216.
- Bergqvist, H. 2020. Swedish modal particles as markers of engagement: Evidence from distribution and frequency. *Folia Linguistica* 54(2). 469-496.
- Diessel, H. 2006. Demonstratives, joint attention, and the emergence of grammar. *Cognitive Linguistics* 17(4). 463-489.
- Evans, N., Bergqvist, H., & San Roque, L. 2018. The grammar of engagement I: Framework and initial exemplification & II: Typology and diachrony. *Language and Cognition* 10(1). 110-170.
- Hayano, K. 2011. Claiming epistemic primacy: *yo*-marked assessments in Japanese. In T. Stivers, L. Mondada, & J. Steensig (Eds.), *The morality of knowledge in conversation*. Cambridge: CUP. 58-81.
- Landaburu, J. 2007. La modalisation du savoir en langue andoke (Amazonie colombienne). In Z. Guentchéva & J. Landaburu (Eds.), *L'énonciation médiatisée II: Le traitement épistémologique de l'information; Illustrations amérindiennes et caucasiennes*. Leuven: Peeters. 23-47.
- Schwenter, S. 1996. The pragmatics of independent *si*-clauses in Spanish. *Hispanic Linguistics* 8(2). 316-351.

Työpajat / Workshops

**Fokuksessa verbi, partikkelit ja polaariset ainekset:
prosessi eri valoissa**

Outi Duvallon

Inalco

Rea Peltola

Université de Caen Normandie

Maria Vilkuna

Helsingin yliopisto

Eveliina Mäntylä

Oulun yliopisto

Aino Koivisto

Helsingin yliopisto

Marja-Leena Sorjonen

Helsingin yliopisto

Jutta Salminen

Universität Greifswald

Fokuksessa verbi, partikkelit ja polaariset ainekset: prosessi eri valoissa

Verbejä tarkastellaan tyypillisesti lauseen ytimen ominaisuudessa. Niillä on kyky ottaa täydennykseksi ja määritteeksi nominaalisia konstituentteja ja muodostaa näiden kanssa semanttis-syntaktisia kokonaisuuksia. Toisaalta verbejä voidaan luonnehtia temporaalis-modaalisten piirteiden avulla. Ne ilmaisevat prosesseja, jotka voivat tapahtua tai olla tapahtumatta.

Tässä työpajassa tarkastellaan verbin fokusoitua käyttöä vuorovaikutuksen ja kerronnan rakentamisessa. Huomion kohteena on se, mitä kielellisessä kanssakäymisessä tai narratiivissa tapahtuu, kun sama verbi toistuu ja/tai kun verbi saa seurakseen partikkeleja (*on vai, niin onkin, sai kuin saikin, katsokin*) tai erikoisia polaarisuusaineiksia (*kenetkään*). Tällöin on kyse jollain tavoin reaktiivisesta lausumasta, jonka leksikaalinen sisältö ei ole diskurssissa täysin uusi. Verbin toistoa tai aiempaan diskurssiin nojaamista toisin keinoin motivoivat erilaiset tilanteiset odotukset, joiden modaalista, dialogista ja intersubjektiviivista tulkintaa partikkelit ja polaariset ainekset osoittavat. Toisaalta toisto voi olla keino tuottaa kerronnallisia rakenteita, esim. kohosteisuutta.

Työpajan esityksissä rinnastetaan erityyppisiä aineistoja (arkikeskustelut, Suomi24, asiatekstit, kaunokirjallisuus, kansansadut) ja pohditaan rakenteiden tulkintojen yhteyttä vuorovaikutus- ja tekstityyppeihin. Samalla tuodaan yhteen erilaisia lähestymistapoja verbirakenteiden kuvaamiseen.

Ohjelma:

Eveliina Mäntylä, Oulun yliopisto

Konstruktionäkökulmaa imperatiivimuotoisten verbien ja liitepartikkelien tarkasteluun

Marja-Leena Sorjonen, Helsingin yliopisto

Jaetusta käsityksestä erillisiin: vastauksen muotoiluna *nii V=ki(n)*

Maria Vilkuna, Helsingin yliopisto

Reaktiivinen VERBI+KIN kirjoitetussa keskustelussa

Outi Duvallon, Inalco & Rea Peltola, Université de Caen Normandie

Sai kuin saikin: korrelatiivinen verbintoisto ja sen lähirakenteet

Jutta Salminen, Universität Greifswald

Kenetkään – kieltohakuinen akkusatiiviobjekti toisen äänen kaiuttajana

Aino Koivisto, Helsingin yliopisto

Verbin toisto + *vai*: tarkistuskysymyksistä uutisten vastaanottoon

Loppukeskustelu

Eveliina Mäntylä, Oulun yliopisto

Konstruktionäkökulmaa imperatiivimuotoisten verbien ja liitepartikkelien tarkasteluun

Imperatiivimuotoinen verbi esiintyy tavallisesti direktiiveissä, joilla pyritään vaikuttamaan keskustelukumppanin toimintaan. Vaikka imperatiivimuotoisen verbin ja sen täydennysten kuvaama tila tai toiminta vaikuttavat aina siihen, millaiseksi ilmaus lopulta esiintymiskontekstissaan tulkitaan (esim. käskyksi vai ironiseksi kielloksi), myös verbiin liittyvillä liitepartikkeleilla on toisinaan selkeä yhteys siihen, millaista toimintaa ilmauksen avulla tosiasiaassa tavoitellaan. (Mäntylä 2020; VISK § 1645, 1724.)

Tässä esitelmässä luon katsauksen kieliopillisesti myönteisiin imperatiivimuotoisiin verbeihin ja niiden yhteydessä esiintyviin liitepartikkeleihin. Olen poiminut korpusaineistosta, pääasiassa Suomi24-korpuksesta, lähempään tarkasteluun verbin ja liitepartikkelin yhdistelmiä, jotka eivät vaikuta yleisyytensä vuoksi tyystin sattumanvaraisilta ja joiden merkitys ja syntaktinen ympäristö lisäksi poikkeavat saman verbin ja jonkin muun liitepartikkelin muodostamista yhdistelmistä. Huomion kohteena ovat muun muassa kieliopillisesti myönteiset mutta kuvaamansa toiminnan epätoivottavuutta ilmaisevat (esim. *Koskekin minuun ’älä koske’*) sekä muulla tavoin kielteistä affektia ilmaisevat (esim. *Katsokin ~ Varokin, ettet...*) yhdistelmät. Esitelmässäni tarkastelen tällaisia imperatiivimuotoisen verbin ja liitepartikkelin muodostamia yhdistelmiä konstruktiokieliopin (esim. Goldberg 2006) mukaisina konstruktioina eli aitoon kielenkäyttöön perustuvina, vakiintuneina muodon ja merkityksen yhteenliittyminä.

Lähteet

- Goldberg, Adele E. 2006. *Constructions at work. The nature of generalization in language*. Oxford: Oxford University Press.
- Mäntylä, Eveliina. 2020. *Uskallakin kommentoida tähän. V_{IMP}kin-alkuinen uhkauskonstruktio. Virittäjä* 124(4). 501–528.
- VISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja – Alho, Irja 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Jaetusta käsityksestä erillisiin: vastauksen muotoiluna *nii V=ki(n)*

Edellisen puhujan vuoron finiittiverbin toisto kuuluu suomen kielen resursseihin, joilla puhuja voi vastata kiteytyneisiin vierusparin etujäseniin, kuten edellisen puhujan verbikysymykseen tai kannanottoon. Verbintoistoja on muissakin kielissä, kuten virossa, venäjässä ja Brasilian portugalissa. Pohdin esitelmässäni vastauksena kannanilmaisuun sellaisia finiittiverbin toistoja, joissa finiittiverbi sisältää liitepartikkelin *-ki(n)*.

V=kin ei vaikuta havaintojeni mukaan juuri esiintyvän vastauksena sellaisenaan (*onki*) eikä yhdessä lausumanloppuisen *joo*-partikkelinkaan kanssa. Sen sijaan se muodostaa vastausrakenteen tyypillisesti anaforisen alkuasemaisen *nii(n)-partikkelin* kanssa (*nii(n) V=ki*).

Mitä liitepartikkeli *-kin* tuo finiittiverbiin ja vastaukseen lause- ja sekventiaalisessa kontekstissaan? Liitepartikkelittoman vastausrakenteen *nii(n) V* keskeinen tehtävä on ilmaista yhtäläistä pääsyä ja samanmielistä asennoitumista puheena olevaan asiointilaan (Tainio 1996; Sorjonen & Hakulinen 2009). Esitän, että liitepartikkelillisella *niin V=ki* -vastauksella vastaaja muokkaa episteemisen asennoitumisensa jo puhehetkeä aiemmin muodostetuksi. Samalla hän muokkaa samanmielisyyden perustaa, implisiittistä väitettä siitä, että ensin kantansa esittäminen on väite etuoikeutetusta pääsystä puheenalaiseen asiaan ja ensisijaisesta oikeudesta arvioida sitä (ks. Heritage & Raymond 2005).

Esityksessä verrataan *niin V=ki* -vastauksen tehtäviä lyhyesti muihin vastauskeinoihin (esim. *ai niin*, Koivisto 2013). Lopuksi pohditaan toistovastausten rakenteellista vaihtelua ja temporaalista etenemistä suhteessa toimintoihin, joihin niillä vastataan, ja niiden ilmaisemaan episteemis-affektiseen asennoitumiseen.

Kirjallisuus

- Hakulinen, A. & Sorjonen, M.-L. 2009. Designing utterances for action: Verb repeat responses to assessments in Finnish. – M. Haakana, M. Laakso ja J. Lindström (toim.), *Talk in interaction: Comparative dimensions*, s. 124–151. SKS.
- Heritage, J. & Raymond, G. 2005. The terms of agreement: Indexing epistemic authority and subordination in talk-in-Interaction. *Social Psychology Quarterly* 68(1): 15–38.
- Koivisto, A. 2013. On the preference for remembering: Acknowledging an answer with Finnish *ai nii(n)* (“oh that’s right”). *Research on Language and Social Interaction* 46(3): 277–297.
- Laury, R. 2018. The Finnish verb repeat response: Its emergence and its nature as a formulaic expression. *Journal of Pragmatics* 123: 139–150.
- Sorjonen, M.-L. 2001. *Responding in conversation. A study of response particles*. Benjamins.
- Sorjonen, M.-L. & Hakulinen, A. 2009. Alternative responses to assessments. – J. Sidnell (toim.), *Conversation Analysis: Comparative perspectives*, 280–300. CUP.
- Sorjonen, M.-L. 1996. Kannanotoista arkikeskustelussa. – A. Hakulinen (toim.), *Suomalaisen keskustelun keinoja II. Kieli 10*, s. 81–108.
- Vilkuna, M. 1984. Voiko *kin*-partikkelia ymmärtää? *Virittäjä* 88(4): 393–407.

Reaktiivinen VERBI+KIN kirjoitetussa keskustelussa

Finiittiverbiin liittyvällä =*kin*-liitepartikkelilla on yleisen käsityksen mukaan kaksi toisilleen ainakin näennäisesti vastakkaista tehtävää: VERBI+KIN voi ilmaista lauseen sisällön odotuksenmukaiseksi tai odotuksenvastaiseksi (Vilkuna 1984, ISK § 842–843, 1213–1215). Pääosin odotuksenmukaisten ryhmään kuuluu yleinen rakennetyyppi, jonka aloittaa sana *niin*. Esimerkiksi ilmaus *Niin (minä) arvelinkin/ajattelinkin* tarjoaa periaatteessa kaksi mahdollista tulkintatapaa suhteessa odotuksenmukaisuuteen. Ilmauksen voi ensinnäkin käsittää viestivän siitä, että puhujan saaman tiedon sisältö on itsessään hänen aiemman käsityksensä mukainen. Toinen, tässä tapauksessa epätodennäköisempi tulkinta on, että puhekumppanin oletus tai vaikkapa toive puhujan ajattelusta tai ajattelun kohteesta osuu oikeaan. Edellisessä tapauksessa *niin* hahmottuu saatuun tietoon viittaavaksi anaforiseksi pro-ainekseksi, joka toimii *ajatella/arvella*-verbin täydennyksenä, mutta jälkimmäisellä tulkinnalla *niin* toimii pikemminkin dialogipartikkelina, jollaisena *niin* esiintyy vastausvuoroissa muutenkin, joko yksin tai toisen elementin kanssa, esim. *niin* + VERBI ja *ei niin* (Sorjonen 2001, Hakulinen ja Sorjonen 2011).

Esitykseni keskittyy toistuviin, mm. NIIN...VERBI+KIN -tyyppisiin esiintymiin kirjoitetuissa teksteissä, jossa korostuu dialogisuus. Suomi24- ja Ylen uutisarkisto -korpuksista tekemiäni hakujen avulla pyrin tuomaan esille tyypillisyyksiä ja eritasoisia alakonstruktioita. Esimerkiksi verbi *ajatella* on edellä kuvattujen kahden käytön suhteen valikoiva mutta sittenkin vähemmän kiteytynyt kuin *arvella*. Taustalla on näkemys kieliopista konstruktoiden verkostona (Diessel 2019), ja odotuksena on, että myös VERBI+KIN-tapausten häilyvät odotuksenmukaisuus- ja vastaisuustulkinnat konkreettistuvat. Liitepartikkelillisen ja -partikkelittoman esiintymän minimiparejakin voi aineistosta löytää, mutta niiden johdonmukainen tarkastelu on työläämpää.

Lähteet

- Diessel, Holger. 2019. *The grammar network. How linguistic structure is shaped by language use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hakulinen, Auli & Sorjonen, Marja-Leena. 2011. Ways of agreeing with negative stance taking. Tanya Stivers, Lorenza Mondada, Jakob Steensig (toim.) *The Morality of Knowledge in Conversation*. Cambridge: Cambridge University Press, 235–256.
- ISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho. 2004. *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk>. URN:ISBN:978-952-5446-35-7
- Sorjonen, Marja-Leena. 2001. *Responding in Conversation. A Study of Response Particles in Finnish*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Vilkuna, Maria. 1984. Voiko *kin*-partikkelia ymmärtää? *Virittäjä* 88(4), 393–407.

Sai kuin saikin: korrelatiivinen verbintoisto ja sen lähirakenteet

Tarkastelemme esityksessämme korrelatiivista toistorakennetta V_1 *kuin* $V_1=kin$, jossa kaksi identtistä verbimuotoa rinnastetaan toisiinsa *kuin*-konjunktion ja *-kin*-liitteen avulla. Ekspressiiviseksi luonnehdittua rakennetta (Räsänen 2010) käytetään kuvaamaan tapahtumia, jotka toteutuvat potentiaalisesti vastustavasta asiaintilasta huolimatta. Tämä vastavoima voi olla esimerkiksi fyysinen (1), episteeminen tai intersubjektiivinen.

- 1) Kerran katselin ikkunasta, kun harakka reuhtoi omen[a]puun oksassa riippuvaa isoa talipalloa kaapatakseen sen itselleen kokonaan. Ja *sai kuin saikin* sen oksasta irti.

Tavoitteenamme on kuvata, minkälainen voimadynaaminen suhde ilmauksen merkitysrakenteesta voidaan tunnistaa (Talmy 1988) ja miten verbintoisto tuo ilmi modaalisen merkityksen. Lähestymme kysymyksiä analysoimalla tulkintakehystä, jonka ei-verbaaliset ainekset *kuin* ja *-kin* luovat verbimuodoille.

Tässä tarkoituksessa vertaamme V_1 *kuin* $V_1=kin$ -rakennetta sille läheisiin $V_1 + V_2=kin$ -rakenteisiin, joissa suhteutetaan toisiinsa kaksi verbimuotoa *-kin*-liitteen ja jonkin rinnastusaineksen avulla. Kyse voi olla esimerkiksi kahdesta, lähtökohtaisesti vastakkaisesta tapahtumasta (T_1 ja T_2), joiden välille luodaan yhdenvertaistava korrelaatio-suhde: 'yhtä lailla T_1 kuin T_2 -kin' (2a) (ks. Duvallon 2021). Toisessa tapauksessa rinnastetaan verbimuodot, jotka esittävät kuvauksen jostakin prosessista kahdesta modaalisesti ja ajallisesti erillisestä perspektiivistä (2b). Kolmannessa lähirakenteessa sama tapahtuma esitetään ensin neutraalisti ja sitten evaluoivasta näkökulmasta korostaen jonkin ominaisuuden intensiteettiä (2c).

- 2a) Kutsumatta ko *tultii*, ni käskemättä *lähetääkkii*.
- 2b) Peli *meni* niin kuin *pitikin*.
- 2c) Taivas jo tähdessä *tuikki*, ja *kumman kirikkaasti* ne nyt *tuikkivatkin* tänä iltana.

Esitämme, että vertailurakenteiden tavoin V_1 *kuin* $V_1=kin$ -rakenne konstruoi kaksi erilaista näkökulmaa kuvattuun tilanteeseen verbien näennäisestä identtisyydestä huolimatta. Toisto itsessään tuottaa epäsymmetrian: jälkijäsen tuo ikonisesti merkitykseen jotakin lisää (Fischer 2011). Epäsymmetrian tulkintaa ohjaa *-kin*-liite, joka osoittaa vaihtoehtoisten tapahtumainkulkujen ('toisinkin olisi voinut käydä') läsnäoloa merkitysrakenteessa. Toisin sanoen toiston luoma semanttinen kerrostuneisuus tulkitaan voimasuhteeksi, ja tähän perustuu V_1 *kuin* $V_1=kin$ -rakenteen modaalinen, tapahtumaa sen vaihtoehtoihin peilaava merkitys.

Lähteet

- Duvallon, Outi. 2021. *-kin*-liitteen semantiikasta ja diskursiivisista tehtävistä. *ESUKA – JEFUL* 12:1. 41–78.
- Fischer, Olga. 2011. Cognitive iconic grounding of reduplication in language. In P. Michelucci, O. Fischer & C. Ljungberg (eds.), *Semblance and Signification*, 55–82. Amsterdam, John Benjamins.
- Räsänen, Matti. 2010. Päivä päivältä enemmän ja enemmän. *Suomen toistokonstruktioita*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Talmy, Leonard. 1988. Force dynamics in language and cognition. *Cognitive Science* 12. 49–100.

Kenetkään – kieltohakuinen akkusatiiviobjekti toisen äänen kaiuttajana?

Kieltohakuisuudella viitataan siihen, että jotkin kielen elementit esiintyvät ”ensisijaisesti tai pelkästään kiellon vaikutusalassa” (VISK § 1634; Israel 2011: 26–28). Kieltohakuisia ovat mm. indefiniittipronomit *mikään* ja *kukaan* – ja myös jälkimmäisen akkusatiivimuoto *kenetkään*, joka on akkusatiivimuotonsa takia kuitenkin epäkieliopillinen kieltolauseessa: *En tunne *kenetkään* (pro: *ketään*). Toisin sanoen sen käyttöyhteydet löytyvät varsinaisen kieltolauseen ulkopuolisista kieltohakuisista konteksteista, kuten esim. kysymyksistä tai vertailuilmauksista (ks. VISK § 1638–1643).

Kieltopartitiivi ja kieltohakuiset elementit kuuluvat molemmat (pääverbin konnegatiivimuodon ohella) kiellon saattoilmiöihin: vrt. esim. *Näen hänet tänäänkin* vs. *En näe häntä tänäänkään*. Toisin sanoen pronomini muodossa *kenetkään* risteää kieltohakuisuus ja lähtökohtaisesti polaaraisuudeltaan myönteisten lauseiden akkusatiivi, minkä vuoksi kutsun sitä *polaariseksi risteuselementiksi*. Tarkastelen esitelmässäni, millaisissa kieliopillisissa ja diskursiivisissa konteksteissa tälle ensi katsomalta sisäisesti ristiriitaiselle ja ymmärrettävästi melko harvinaiselle elementille on käyttöä. Aineistonani hyödynnän Suomi24-korpuksen (2001–2020; 4,58 mrd. sanetta) 117 *kenetkään*-esiintymää.

Aineiston valtaosan muodostavat kieltomerkitykselle alisteiset rakenteet ja erilaiset kysymykset (85/117), joissa akkusatiivi- ja partitiiviobjektin vaihtelu on mahdollista. Aineiston perusteella ne akkusatiivin ominaisuudet, jotka asettuvat partitiiviobjektin vastinpareiksi kiello-myöntö-opposition lisäksi – resultatiivisuus ja objektin kvantitatiivinen määräisyys – voivat motivoida *kenetkään*-muodon valintaa. Lisäksi tutkimaani pronomini muotoa käytetään diskursiivisessa kuviossa, jossa retorilla kysymyksellä tai muulla kyseenalaistuksella ilmaistaan selkeän kielteistä suhtautumista toiseen, jollain tavoin kontekstissa esillä olevaan näkemykseen.

- (1) Mistä sinä – – olet saanut typerään päähäsi, että ateismin, – –, pitäisikään ”pelastaa” **kenetkään** joistakin riippuvuuksista? (Suomi24)

Tällöin *kenetkään*-muodon kieltohakuisuus seuraa kyseenalaistusta (’ei pitäisikään pelastaa’) ja akkusatiivi ilmentää esiin nostettua ja haastettua toista ääntä. Tavoitteenani on kuvata, missä määrin tällainen vastakkaista ääntä kaiuttava retorinen kuvio selittää *kenetkään*-pronomini muodon käyttöä. Samalla polaarisen risteuselementin esiintymiskontekstien analyysi valottaa kiellon eri saattoilmiöiden keskinäisiä eroja distribuution ja kieliopin tason suhteen.

Lähteet

- Israel, Michael 2011: *The Grammar of Polarity: Pragmatics, Sensitivity, and the Logic of Scales*. Cambridge Studies in Linguistics 127. Cambridge: CUP.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen & Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: SKS. Verkkoersio, viitattu 9.2.2022. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7

Verbin toisto + *vai*: tarkistuskysymyksistä uutisten vastaanottoon

Esitelmässäni käsittelen suomen verbin toisto + *vai* -rakenteen (*on vai, ai tulee vai*) käyttöä responsseina puhutussa keskustelussa. Osoitan, että rakennetta käytetään paitsi ”aitona” tarkistuskysymyksenä myös konteksteissa, joissa sen funktio on käsitellä edellä sanottua uutena, mahdollisesti yllättävänä ja siksi vahvistettavana tai topikalisoitavana tietona (ks. myös Raevaara 1993; VISK § 1701). Tässä tapauksessa alussa voi olla partikkeli *ai*. Responssiivisessä käytössä rakenne vertautuu ilmauksiin, joita englannin kieltä kokevassa tutkimuksessa on kutsuttu rituaalisen epäuskon osoittimiksi (Heritage 1984) ja joiden on todettu hakevan vahvistusta edellä sanotun todenperäisyyteen (esim. *they are? are they?* Thompson et al. 2015: 94). Verbin toisto + *vai* -tapaukset näyttävät kuitenkin toisinaan irtoavan kysymysfunktioista, mikä näkyy siinä, että rakenne ei välttämättä saa vahvistavaa vastausta (ks. myös Kurhila & Lilja 2017: 217–218).

Esitelmässä kartoitan rakenteen uutena tietona käsittelyn ulottuvuuksia suhteessa tiettyihin suomen dialogipartikkeleihin kuten *aijaa* ja *ahaa* (ks. Sorjonen 1999; Koivisto 2017), joiden merkitykseen uuden tiedon vastaanottaminen on leksikaalistunut. Pohdin alustavaa työnjakoa yleisimpien uutispartikkeleiden *aijaa* ja *aha(a)* ja verbin toisto + *vai* -responssin välillä konteksteissa, joissa uutisena vastaanottamisen funktio on keskeinen. Toinen tarjoutuva vertailukohta on responssiivisesti käytetty verbin toisto + *kO* -rakenne (*onko, eikö* jne.).

Lähteet

- Koivisto, Aino. 2017. Uutta tietoa vai oivallus? Eräiden dialogipartikkelien tehtävistä. *Virittäjä* 121. 473–499.
- Kurhila, Salla & Lilja, Niina. 2017. Toisto ja korjauksen rajat. *Virittäjä* 121. 213–243.
- Heritage, John. 1984. A change-of-state token and aspects of its sequential placement. – J. Maxwell Atkinson & John Heritage (toim.), *Structures of social action. Studies in conversation analysis*. 299–345. Cambridge: Cambridge University Press.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7.
- Raevaara, Liisa 1993. *Kysyminen toimintana. Kysymys–vastaus–vieruspareista arkikeskustelussa*.
Lisensiaatintyö. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Thompson, Sandra, Fox, Barbara & Couper-Kuhlen, Elizabeth 2015: *Grammar in Everyday Talk. Building Responsive Actions*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sorjonen, Marja-Leena. 1999. Dialogipartikkelien tehtävistä. *Virittäjä* 103.170–194.

**Beyond corpus data – complementary and alternative methods in
cognitive linguistics**

Veera Hatakka, Olli Silvennoinen, Gáidig Dubois & Anton Granvik
University of Helsinki

Beyond corpus data – complementary and alternative methods in cognitive linguistics
Workshop to be organised at the XLVIII Finnish Conference of Linguistics
Turku University, May 13, 2022

As most empirical research within the field of usage-based / functional linguistics, cognitive linguistics research relies heavily on corpus data, defined broadly as observations of language use. It remains an unresolved issue to what degree corpus data actually reflects human cognition (e.g. Blumenthal-Dramé 2012; Divjak, Dąbrowska & Arppe 2016; Stefanowitsch & Flach 2016). In an attempt to ensure the psychological reality and reliability of the corpus-based findings, many studies have resorted to additional methods, such as self-paced reading tasks, eye-tracking, similarity judgements, classification tasks, association tasks, production tasks etc. The aim has often been to look for converging evidence (Arppe et al. 2010; Schönefeld 2011). In this workshop, we will address (the use of) different methods, beyond corpus data, and discuss the insights that they bring into the workings of language as a cognitive phenomenon.

Questions we want to discuss and seek to answer include (but are not limited to):

- To what degree does data collected using alternative methods complement the view of language that has been constructed on corpus data?
- Does the use of complementary methods lead to (truly) converging evidence? What does it mean for the results of corpus analyses and experiments to converge?
- What can language use tell us about the cognitive representation of language?
- What additional insights do methods focusing on different facets of language (production, comprehension, conceptualisation, acquisition) bring to our understanding of the cognitive basis of language?
- What is the role of corpus methods in supporting the use of other methods (e.g. experiments)? Is it possible to do (cognitive) linguistics without a basis in observations of naturally occurring language use?

The workshop will be organized around four section papers, which address the topic from different angles. Apart from the four selected papers, the workshop convenors will present an initial stage-setting talk as introduction. The workshop will conclude with a discussion session introduced by a commentary by the invited plenary speaker Dr. Bodo Winter. The abstracts of the workshop talks follow:

1. Anton Granvik, Veera Hatakka & Olli Silvennoinen (FiCLA), “Introduction: Beyond corpus data – complementary and alternative methods in cognitive linguistics”

In the introductory paper we start by reviewing previous cognitive linguistic research using different empirical methods. This research can be roughly divided into three groups: i) work based solely on corpus data, emphasising that language use can be seen as a window to cognition; ii) work based (mainly) on experimental data (e.g. questionnaires, tests, sentence production, eye-tracking); and iii) work combining corpus data with other methods, underlining the importance of complementary methods. Our focus in this presentation will be on the third group, and we will attempt to problematize the main setup of this line of work, where corpus data is usually put to the test by means of an experimental “addition”. Finally, we will argue for a more dialogical relationship between the two main methodological approaches, on the one hand; but, on the other hand, we also underline the fundamental status of data from language use (often in the form of language corpora) for any kind of hypothesis-making in empirical cognitive linguistic research.

References

- Arppe, Antti, Gaëtanelle Gilquin, Dylan Glynn, Martin Hilpert & Arne Zeschel. 2010. Cognitive corpus linguistics: five points of debate on current theory and methodology. *Corpora* 5(1), 1–27.
- Blumenthal-Dramé, Alice. 2012. *Entrenchment in usage-based theories: What corpus data do and do not reveal about the mind*. Berlin/Boston: Mouton de Gruyter.
- Divjak, Dagmar, Ewa Dąbrowska & Antti Arppe. 2016. Machine meets man: Evaluating the psychological reality of corpus-based probabilistic models. *Cognitive Linguistics* 27(1), 1–33.
- Schönefeld, Doris (ed.). 2011. *Converging evidence. Methodological and theoretical issues for linguistic research*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Stefanowitsch, Anatol & Susanne Flach. 2016. The corpus-based perspective on entrenchment. In Hans-Jörg Schmid (ed.), *Entrenchment and the psychology of language learning: How we reorganise and adapt linguistic knowledge*, 101–128. Berlin/Boston: Mouton de Gruyter.

2. Rodolfo Basile, “Expected Sample size: an alternative method of sampling in corpus linguistics”

I present an alternative method of sampling linguistic data from corpora. This method is based on an Expected Sample size (ES), and is applied to collocation analysis (Stefanowitsch & Gries 2003; Gries & Stefanowitsch 2004), which measures the strength of attraction between different collexemes and the construction they appear in. The theoretical framework of reference is that of Construction Grammar (Goldberg 1995).

In my paper, I investigate the occurrence of verbs (collexemes) in the Finnish Existential Partitive construction in automatically annotated web corpora (Suomi 24: 2017). This construction is problematic and difficult to detect, in that it features a partitive subject-like element that the machine confuses with other partitive-marked parts of speech, like time adverbials (e.g. *monta vuotta* ‘many.PTV years.PTV’). Subjecthood in Finnish existential constructions (Hakanen 1972; Huumo 2003) has been the object of debate for long (Huumo & Helasvuo 2015).

I study 10 intransitive verbs and show that a reduced sample of 1000 sentences per verb leads to statistical bias. Instead, using my new sampling method I get an ordered set of p-values that describe more accurately the strength of attraction between the verbs and the construction. Expected Sample size provides an estimate of how large the sample is ideally supposed to be to get the Occurrence Frequency (OF) obtained from the reduced sampling. For example, the verb *löytyä* ‘to be found’ has an OF of 490 and an ES of 787, which means that every 787 sentences we are likely to find 490 examples of the Existential Partitive construction. ES is calculated as follows (1).

- (1) a. $ES : OF = AF : RF$
- b. $ES = AF * OF / RF$

The proportion (1a) considers the already mentioned Expected Sample size (ES) and Occurrence Frequency (OF), i.e. the number of occurrences of the construction at hand in the reduced sample, but also the verb’s Absolute Frequency (AF), i.e. the total number of occurrences of the verb in the whole corpus, and its Relational Frequency (RF), which I define as what is obtained by constraining the corpus search so that it triggers the appearance of the construction (e.g. by yielding all the occurrences of the verb in 3SG, an important parameter in defining the existential construction in Finnish).

The method worked for the Finnish Existential Partitive construction, but I have not tested it on other languages or constructions yet. The method allowed me to get substantial qualitative results as well, and to define two types of Finnish existential verbs, which I called *ontological* existentials and *locational* existentials.

References

- Goldberg, Adele E. 1995. *Constructions: A construction grammar approach to argument structure*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gries, Stefan Th. & Anatol Stefanowitsch. 2004. Extending collocation analysis: A corpus-based perspective on ‘alternations’. *International Journal of Corpus Linguistics* 9 (1), 97–129. <https://doi.org/10.1075/ijcl.9.1.06gri>.
- Hakanen, Aimo. 1972. Normaalilause ja eksistentiaalilause. *Sananjalka* 14 (1), 36–76. <https://doi.org/10.30673/sja.86366>.
- Helasvuo, Marja-Liisa & Tuomas Huumo (eds.). 2015. *Subjects in constructions—canonical and non-canonical* (16). Amsterdam: John Benjamins.
- Huumo, Tuomas. 2003. Incremental existence: The world according to the Finnish existential sentence. *Linguistics* 41 (3), 461–493.

Huumo, Tuomas, & Marja-Liisa Helasvuo. 2015. On the subject of subject in Finnish. In Helasvuo & Huumo (eds.), 13–41.

Stefanowitsch, Anatol & Stefan Th Gries. 2003. Collostructions: Investigating the interaction of words and constructions. *International Journal of Corpus Linguistics* 8 (2), 209–243.

3. Tiia Winther-Jensen, “Findings on perceived chunk boundaries in spoken corpora. How do naïve listeners segment spontaneous speech flow?”

The starting point for speech segmentation has mostly been the needs of a linguist working on speech analysis. Little attention has been given to how untrained or “ordinary” language-users segment linguistic input. (Barnwell 2013.) This paper is part of a project which focuses on how language-users process linguistic input in real time by chunking it into smaller segments. We premise that in order to make sense of the speech flow that we hear, as listeners we employ similar tactics as with other types of cognitive input: by chunking it into smaller units (Christiansen & Chater 2016). I am working with the Finnish data collected in a listening experiment from linguistically untrained native Finnish speakers, i.e. regular language-users. The participants of the experiment listened to audio tapes of spontaneous speech while following the transcript on an iPad. They were asked to tap in the transcript in places where they thought a chunk boundary was relevant. No further explanation to what a “boundary” is was given. Investigating this data allows me to look into the prosodic, syntactic and semantic features that might affect the perception of boundaries in the specific places and by that, the way we perceive spoken language more generally.

In this paper I present my findings on speech perception as a collaboration between speaker and listener. I will show how speakers orientate to what is coming up next and listeners to what was just said – together forming a time window for online speech perception. In this time window, closures and endings seem far less relevant than starts and beginnings. I also suggest that it might be useful to look at chunk boundaries not as strict dividing lines between orthographic words, but as features of the words themselves – possibly spanning over clusters of words.

This kind of experimental data complements corpus data in that it directly seeks to find answers to the question of how linguistic input is handled by human cognition.

References

- Barnwell, B. 2013. Perception of prosodic boundaries by untrained listeners. In Szczepek, R. B., & Raymond, G. (Eds.). *Units of talk – units of action*. John Benjamins Publishing Company.
- Christiansen, M.H. & N. Chater 2016. The Now-or-Never Bottleneck: A Fundamental Constraint on Language. *Behavioral and Brain Sciences*.

4. Caterina Cacioli, “Corpora and video descriptions: combining methodologies to investigate action verbs cross-linguistically”

The way we refer to concrete, physical actions with the linguistic means is often underspecified with respect to the vastity of possible action schemas. For example, the verb *break* can refer to actions having to do with our body (e.g. break an arm) or objects (e.g. break a box or a computer). These are very different from one another and also individually carried out in a variety of different ways (e.g. a box can be broken with a tool or letting it drop on the ground). Moreover, cross-linguistically there is great variation on how events are categorized and which are the semantic boundaries for verbs belonging to the same semantic domain. Corpus data, while giving important information on a verb’s usage, may remain ambiguous to what specific action schema the occurrence is referring to. In this respect, the visual mean – namely, videos – needs to be taken into consideration.

This study focuses on the semantic domain of breaking actions, using corpora and video-description in an attempt to combine these tools to get a more comprehensive view on the conceptualization of actions cross-linguistically, adding to the studies conducted within this research area (among the others: Viberg 2021; Mereu & Piunno 2019; McKoon & Love 2011; Majid et al. 2008). High frequent breaking verbs are compared in English, Italian and Swedish, extracting 500 corpora occurrences per verb (3 verbs per language) from the TenTen corpus family and 30 videoclips from the Imagact database (www.imagact.it, Moneglia 2012; Moneglia, Panunzi & Gregori 2018) – an online repository of short video-scenes representing more than 1000 concrete actions and the way they can be referred to in 16 languages. The videos selected represent action concepts close to each other but contrasting for specific aspects (type of force applied, material, effector, whole-part relation) and are captioned by native speakers with more than one descriptions (using more general or specific verbs). This methodology helps investigating action conceptualization by providing different pieces of information: on one side, it allows to gather extensive examples of use of each verb over a great variety of contexts, registers and genres; on the other, it allows to control for a set of action scenes, overcoming the limits of written data ambiguity, and focus on visual aspects of the action. The results show that the combination of corpus data and data linked to visual media is fundamental in resolving ambiguity and offering a solid ground on which to compare and contrast linguistic data.

References

- Majid, A., Boster, J. S., & Bowerman, M. (2008). The cross-linguistic categorization of everyday events: A study of cutting and breaking. *Cognition*, 109(2), 235–250.
- McKoon, G., & Love, J. (2011). Verbs in the lexicon: Why is hitting easier than breaking? *Language and Cognition*, 3(2), 313–330.
- Mereu, L., & Piunno, V. (2019). The argument structure of verbs of hitting and breaking in Italian. *Lingue e Linguaggio*, 18(1), 143–176.
- Moneglia, M., Monachini, M., Calabrese, O., Panunzi, A., Frontini, F., Gagliardi, G., & Russo, I. (2012). The IMAGACT Cross-linguistic Ontology of Action. A new infrastructure for natural language disambiguation. *Proceedings of the Eight International Conference on Language Resources and Evaluation*, 948–955.
- Moneglia, M., Panunzi, A., & Gregori, L. (2018). Action Identification and Local Equivalence of Action Verbs: the Annotation Framework of the IMAGACT Ontology. In James Pustejovsky & Ielka van der Sluis (Eds.), *Proceedings of the LREC 2018 Workshop “AREA – Annotation, Recognition and Evaluation of Actions* (pp. 23–30). ELDA.

5. Jarno Raukko, When a respondent differentiates the meanings of a polysemous item by producing sentence examples, we have a shortcut to cognition

The description of polysemy preferably reflects cognitive representation. Taylor (2003: 162) stresses that “a linguist’s description of a language is meant to model the native speaker’s acquired knowledge of the language”. Dąbrowska (2016) and others argue that cognitive-semantic analyses of polysemy should take cognitively oriented *methodology* seriously if they want to keep the label *cognitive-semantic*.

Gilquin & Gries (2009) note that corpus linguists use experiments more in terms of comparison and double checking, while psycholinguists approach corpora most often with a set of hypotheses. They recommend that corpus linguists should use experimental methods more readily, as the methods have complementary advantages. They also point out (2009: 17) that in some cases the data converge, while in others they diverge. For example, Gilquin (2008: 29–36) found that the corpus frequency and experimental salience of the meanings of *take* did not match: several semi-frequent meanings in the corpus were only marginal in the experiment. While in Gries, Hampe, & Schönefeld’s (2005) study the experimental and Behavioral Profiles analyses converge, in Proos (2018: 245) they diverge.

The very differentiation of the meanings of a polysemous item from one another is the main issue here. I argue that it is essentially a cognitive phenomenon, and cannot be studied through cotextual distributions in corpora. In Raukko (2021), I thoroughly introduce my “production test”, which has the questionnaire respondent creatively produce sentences where the same word appears in different meanings – different according to the respondent’s semantic judgment. Compared to sorting tasks and similarity rating tasks, the respondent can convey this differentiation in a more bottom-up manner. The respondents’ responses can more openly affect the principles of the researcher’s hypotheses on categorization, because the method is less supervised and more open-ended, open-minded, and flexible. Meaning differentiation can be said to emerge from the responses. The analyst has an unpretentious shortcut to cognition.

Raukko (2021) shows that respondents categorize the polysemy of *get* quite differently from Bruckmaier (2017) in her corpus-based analysis. It also turns out that the differentiation-based production of *take* yields somewhat different salience indicators from Gilquin’s (2008, cf. above) elicitation of one example only.

What is more, the analysis of the production test results makes it possible not only to stress the commonalities between the respondents, but also variation. This is in line with the “sociosemiotic commitment” (Geeraerts 2016) in the cognitive-linguistic agenda. The production test respondents – as a set of individuals, not as a homogenized collective – seem to give valuable information about the indefiniteness and uncertainty of semantic boundaries.

References

- Bruckmaier, Elisabeth 2017. *Getting at GET in World Englishes: A Corpus-Based Semasiological-Syntactic Analysis*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Dąbrowska, Ewa 2016. Cognitive Linguistics’s Seven Deadly Sins. *Cognitive Linguistics* 27: 4: 479–491.
- Geeraerts, Dirk 2016. The sociosemiotic commitment. *Cognitive Linguistics* 27: 4: 527–542.
- Gilquin, Gaëtanelle 2008. Taking a new look at lexical networks. *Lexis* 1: 23–39.
- Gilquin, Gaëtanelle & Stefan Th. Gries 2009. Corpora and experimental methods: A state-of-the-art review. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 5: 1: 1–26.
- Gries, Stefan Th.; Beate Hampe, and Doris Schönefeld 2005. Converging evidence: Bringing together experimental and corpus data on the association of verbs and constructions. *Cognitive Linguistics* 16: 4: 635–676.
- Proos, Mariann 2018. Polysemy of the Estonian perception verb *nägema* ‘to see’. In Laura J. Speed & al. (eds), *Perception metaphors*. Amsterdam: Benjamins. 231–252.

Raukko, Jarno 2021. *Polysemy, Meaning Differentiation, and the Production Test*. PhD manuscript.
Taylor, John R. 2003. *Linguistic Categorization*. Third edition. Oxford: OUP.

Language Technology in Academic and Professional Settings

**Jenna Kanerva, Jenna Saarni, Li-Shin Chang, Selcen Erten,
Hanna-Mari Kupari, Anna Ristilä, Liina Repo, Valtteri Skantsi,
Otto Tarkka**
TurkuNLP

Filip Ginter
University of Turku

Aki-Juhani Kyröläinen
University of Turku

Sampo Pyysalo
Turku Centre for Computer Science (TUCS) and University of Turku

Veronika Laippala
University of Turku

Language Technology in Academic and Professional Settings

Organizers: Jenna Kanerva, Jenna Saarni, Li-Hsin Chang, Filip Ginter, Selcen Erten, Hanna-Mari Kupari, Aki-Juhani Kyröläinen, Sampo Pyysalo, Anna Ristilä, Liina Repo, Valtteri Skantsi, Otto Tarkka, Veronika Laippala

Keywords: deep learning, language technology, digital linguistics

The latest advances in deep learning have greatly boosted the performance of various language technology tools, with the performance of automated tools approaching human-level analysis in some applications. This creates great potential for utilizing such tools in linguistic research, making it possible to approach data collections too large for close reading.

The workshop gives an overview of different language technology tools developed both in academia and in the industry. These tools cover a large scale of different language technology applications including processing and generating speech data (speech-to-text and text-to-speech) as well as several applications of text analysis including e.g. syntactic analysis, topic modelling, register identification, named entity recognition, and semantic search. The latest developments in the area of deep learning enabling the current technology will be presented, and an expected performance level of the current language technology tools is discussed. Additionally, several showcases are presented, where studies apply the novel technologies in research. These involve for example register analysis on unrestricted web documents of Turkish, studies on a large dataset of early modern English, as well as a qualitative analysis of Covid-19 topics in Twitter.

The workshop includes oral presentations, demos and posters from the University of Turku and language technology oriented companies. The talks and demos of the companies present the companies and their applications.

Talks:

Veronika Laippala (TurkuNLP, UTU): Opening

Filip Ginter and Sampo Pyysalo (TurkuNLP, UTU): Finnish NLP in the Deep Learning Age

Tiina Lindh-Knuutila: Lingsoft

Antti Virtanen and Kai Hakala: a.i.mater

Aleksis Juhakoski: Sanako

Demos:

TurkuNLP (UTU): NLP using Deep Neural Language Models

- Demonstration of various applications based on FinBERT and Finnish GPT models, including at least parsing, NER, sentiment, and text generation.

Li-Hsin Chang and Jenna Kanerva (TurkuNLP, UTU): Semantic Information Retrieval for Finnish

- Demonstration of a paraphrase recognition system for Finnish, where paraphrases of an input sentence are retrieved from a dataset of 400 million sentences.

Lingsoft: TBA

a.i.mater: Finnish Speech Synthesis

- Demonstration of a modern Finnish speaking Speech Synthesizer developed using deep learning methods.

Posters:

Valtteri Skantsi, Aki-Juhani Kyröläinen and Veronika Laippala (UTU): Aspects of register and topic variation in the Finnish Internet

Jenna Saarni and Otto Tarkka (UTU): Topic Modelling Twitter Discourse: Quantitative & Qualitative Analysis of Covid-19 Topics

Selcen Erten (UTU): Typicalities and Specialities of Turkish Web Registers

Liina Repo (UTU): Large Early Modern English text corpora and language technology

Hanna-Mari Kupari (UTU): Parsing and named-entity recognition for medieval Latin corpora

Anna Ristilä (UTU): Topic Modelling Finnish Parliamentary Speeches

Abstracts:

Filip Ginter and Sampo Pyysalo (TurkuNLP, UTU): Finnish NLP in the Deep Learning Age

Deep transfer learning methods have had a great impact on various machine learning tasks over the last decade, with models based on the Transformer architecture, such as BERT and GPT, being particularly influential in natural language processing. Such models are first pretrained on massive amounts of raw text, where they can obtain a general understanding of the language, which can be later successfully transferred to a specific NLP task with a lesser amount of labeled training data.

In this presentation, we discuss recent advances in deep learning methods for Finnish NLP tasks by giving a short introduction to the current deep learning methods as well as presenting several applications built on top of such models. A particular focus is given for different resources and methods created in the TurkuNLP lab of the University of Turku. The tasks and tools discussed during the talk include for example syntactic analysis, named entity recognition, sentiment analysis, and text generation.

Tiina Lindh-Knuutila: Lingsoft

Lingsoft provides translation, subtitling and language management services to the public sector, European Commission, European Parliament and private organizations with interests in the Nordic countries.

Lingsoft offers a variety of NLP solutions through Lingsoft's own cloud platform:

- Automatic speech recognition, subtitling and speaker diarization, used by many organizations in Finland and Sweden.
- Neural machine translation, core languages include Finnish, Swedish and English, with easy customisation and integration of third party NMT models. LTS serves Lingsoft's post-editors with about 1 million words of machine translated content every month.
- Proofing and text analysis for primarily the Nordic languages. The text analysis tools include NER and terminology detection and text anonymization tools tailored for healthcare organizations. The national Finnish Digital and Population Data Service Agency uses our proofing tools for English, Swedish and Finnish.

Lingsoft actively pursues new R&D projects. Our recent projects include

- MeMAD (2018-2021): H2020 funded project investigated new methods for audiovisual content creation and management, with a consortium of representatives from European broadcasting organizations, universities and SMEs. Several project results were highlighted on the European Commission's Innovation Radar.
- Microservices at Your Service (2021-2023): Connecting Europe Facility project, led by Lingsoft, connects speech and language technology research with industry by making NLP tools in 11 languages available as easily integratable microservices.
- LSDISCO (2020-2021): Making Lingsoft's proofing tools, text analysis (e.g. NER and morphological analysis), MT and speech recognition tools available as SaaS through the European Language Grid.

Antti Virtanen and Kai Hakala: a.i.mater

Speech technology is becoming more relevant to our daily lives as the technology advances and demand for services using it grows. Speech synthesis, used increasingly in audio content such as audio books and learning materials, is approaching human level quality speech that can be generated at speeds faster than a human can speak. Automatic Speech Recognition is widely used in today's digital assistants as well as being integrated into various industry uses.

a.i.mater is a startup company based in the Turku area that specializes in speech and language technology for Nordic languages. The company's products include tailored speech recognition, speech synthesis, and text mining tools and services, as well as speech controlled user interfaces. In this talk we explain who we are, what we do, and how it relates to language technology and open deep learning research, with emphasis on how to build neural Finnish speech synthesis tools.

Aleksis Juhakoski: Sanako

Based in Turku, Sanako offers language teaching technology to optimize teachers' teaching time and increase students' options for speaking. Their products include virtual classroom software, multi-language learning materials and courses, to name a few.

Klaara-työpaja:
Selkokieli, selkokirjallisuus ja selkokielisen viestinnän kohderyhmät

Pia Karasjärvi
Vaasan yliopisto

Silja Vuorikuru
Helsingin yliopisto

Klaara-työpaja: Selkokieli, selkokirjallisuus ja selkokielen viestinnän kohderyhmät

Klaara-työpajan tavoitteena on esitellä selkokielen tutkimusta ja sen soveltamista selkokirjallisuudessa. Esitelmissä käsitellään esimerkiksi selkokielen viestinnän käytännön ratkaisuja, selkokirjallisuuden lukukokemuksia, selkokielen käyttöä sosiaali- ja terveystalalla sekä selkoviittomiin liittyviä kysymyksiä. Emme rajaa aiheen käsittelyä ainoastaan suomenkieliseen selkokieleen, vaan tarkastelemme myös selkoruotsiin liittyviä kysymyksiä.

Painotamme työpajassa kohderyhmäajattelua. Selkokielen tarvearvion (Juusola, 2019) mukaan selkokielistä viestintää tarvitsee arviolta noin 11–14 prosenttia väestöstä. Vielä olennaisesti suurempi on selkokielestä hyötyvien ihmisten joukko. Työpajassa selkokieltä ja -kirjallisuutta tarkastellaan muun muassa erilaisten selkokieltä tarvitsevien asiakasryhmien, suomen kielen oppijoiden ja selkokirjojen lukijoiden näkökulmista.

Työpajaan on ilmoittautunut noin kymmenen osallistujaa. Suurin osa esitelmistä kytkeytyy esitelmöitsijän tekeillä olevaan tutkimukseen.

- Carina Frondén, Helsingin yliopisto: Lätlästä myndighetstexter under lupp: en ögonrörelsestudie
- Miina Kakko, Jyväskylän yliopisto: Aikuisten S2-oppijoiden kokemuksia selkokielen kaunokirjallisuuden lukemisesta. Pro gradu -tutkielma
- Pia Karasjärvi, Vaasan yliopisto: Selkokielen käsitteestä
- Soilimaria Korhonen, Savonia amk: Sosiaali- ja terveystalalla asiakkaat selkokielen kohderyhmänä
- Anni Reilä, Turun yliopisto: Selkokielen seksivalistuksen retoriikka. Pro gradu -tutkielma
- Satu Siltaloppi, Tampereen yliopisto: Suomenruotsalaisten selkoviittomakieli
- Idastiina Valtasalmi, Tampereen yliopisto: Ihminen-sanan merkitykset ja käyttö perustason selkokielessä

Lisäksi työpajassa kuulemme selkokielen ja -kirjallisuuden soveltamisesta käytännön tasolla.

- Claus Terlinden, Porvoon hiippakunta: Uskonnollisen selkokielen haasteita
- Mirjam Kempas, Evantia: Selkokieli Evantian palveluissa
- Hanna Männikkölahti, selkokirjailija ja suomen kielen opettaja: Lukukipinän syyttäjät - Kuinka saada suomenoppijat tarttumaan selkokirjoihin

Selkokieltä ja -kirjallisuutta koskeva tietämys ja aiheeseen kohdistunut mielenkiinto ovat viime vuosina kasvaneet sekä Suomessa että kansainvälisesti. Tästä konkreettinen osoitus on Klaara-verkosto, joka edistää ja koordinoi suomalaista selkokielen tutkimusta. Sekä selkokieltä että selkokirjallisuutta käsitteleviä opinnäytetöitä ja artikkeleita on laadittu, mutta laajempi aihepiiriä koskeva tutkimus on vielä vähäistä.

Haemme työpajalle ensisijaisesti maksimiaikaa eli viittä tuntia, mutta olemme kiinnostuneita myös lyhyemmällä tuntimäärällä toteuttavasta työpajasta.

Lähde:

Juusola, Markku 2019: Selkokielen tarvearvio 2019. <https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2019/02/Tarvearvio-2019.pdf>

**Kielen variaatiosta jakautumiseen:
kvantitatiivisia tuulahduksia**

Unni Leino
Tampereen yliopisto

Outi Vesakoski
Turun yliopisto

Kielen variaatiosta jakautumiseen: kvantitatiivisia tuulahduksia

Unni Leino, Outi Vesakoski

Kielen variaatiota ja muutosta voi tarkastella hyvin erilaisista näkökulmista. Vaikka esimerkiksi kielihistorian kiinnostuksen kohteet ovat paljolti erilaiset kuin sosiolingvistisen variaatiotutkimuksen, myös yhteistä ainesta on mahdollista löytää. Monien muiden tieteenalojen tapaan kielitieteessäkin on kuluvan vuosisadan keskeisenä teemana ollut, että tietotekniikan kehitys on tarjonnut mahdollisuuksia sellaiseen kvantitatiiviseen tutkimukseen, johon ei aiemmin ole ollut edellytyksiä. Tällaista tutkimusta on tehty niin kielihistorian (Maurits ym. 2019), sosiolingvistiikan (Kuparinen ym. 2019, Kurki 2005) kuin perinteisenkin dialektologian (Syrjänen ym. 2016, Wieling & Nerbonne 2011) suunnilla. Tarkasteltavan muutoksen aikajänne on tutkimuksissa vaihdellut vuosikymmeniin.

Samalla kun laskennallisia menetelmiä on alettu laajamittaisesti soveltaa, myös tieteenalojen välisiä yhteyksiä on alettu tarkastella tavoilla, jotka eivät ole aiemmin olleet mahdollisia. Historiallisen kielitieteen ja biologisen evoluution välisiä samankaltaisuuksia ei 1900-luvulla juuri haluttu nähdä, mutta menetelmällisen yhteistyön kautta on päädytty tarkastelemaan myös käsitteellisempiä yhteyksiä (Atkinson & Gray 2005, Leino ym. 2020). Samoin uusien aineistojen ja menetelmien kautta on päästy tarkastelemaan kielellisen muutoksen ja sen leviämisen yhteyksiä geneettiseen vaihteluun (Pakendorf 2014) tai ympäristö- ja kulttuuritekijöihin (Honkola ym. 2018).

Laskennalliset menetelmät ja eri tieteenalojen kanssa tehtävä yhteistyö ovat tuoneet selvästi uutta myös kielenmuutoksen tutkimukseen. Kielitieteen sisällä eri tutkimusotteet ja niihin liittyvät erilaiset aikajänteet tuovat mukanaan erilaisia menetelmällisiä tarpeita, mutta myös yhtäläisyyksiä on helppo löytää. Työpajan tarkoituksena on tarkastella tätä tutkimuksen vaihtelua ja pyrkiä löytämään uusia yhteistyömahdollisuuksia.

Lähteet

- ATKINSON, QUENTIN D. – GRAY, RUSSELL D. 2005: Curious parallels and curious connections – Phylogenetic thinking in biology and historical linguistics. – *Systematic Biology* 54 (4): 513–526. <https://doi.org/10.1080/10635150590950317>.
- HONKOLA, TERHI – RUOKOLAINEN, KALLE – SYRJÄNEN, KAJ – LEINO, UNNI-PÄIVÄ – TAMMI, ILPO – WAHLBERG, NIKLAS – VESAKOSKI, OUTI 2018: Evolution within a language: Environmental differences contribute to divergence of dialect groups. – *BMC Evolutionary Biology* 18 (1): Article 132. <https://doi.org/10.1186/s12862-018-1238-6>.
- KUPARINEN, OLLI – MUSTANOJA, LIISA – PELTONEN, JAAKKO – SANTAHARJU, JENNI – LEINO, UNNI 2019: Muutosmallit Helsingin Puhemielessä. – *Sananjalka* 61: 30–56. <https://doi.org/10.30673/sja.80056>.
- KURKI, TOMMI 2005: *Yksilön ja ryhmän kielen reaaliaikainen muuttuminen*. SKST 1036. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, UNNI – SYRJÄNEN, KAJ – VESAKOSKI, OUTI 2020: Linguistic Change and Biological Evolution. – Ryan M. Nefdt, Carita Klippi & Bart Karstens (toim.), *The Philosophy and Science of Language: Interdisciplinary Perspectives*. Palgrave Macmillan.
- MAURITS, LUKE – DE HEER, MERVI – HONKOLA, TERHI – DUNN, MICHAEL – VESAKOSKI, OUTI 2019: Best practices in justifying calibrations for dating language families. – *Journal of Language Evolution* 5 (1): 17–38. <https://doi.org/10.1093/jole/lzz009>.
- PAKENDORF, BRIGITTE 2014: Coevolution of languages and genes. – *Current Opinion in Genetics & Development* 29: 39–44. <https://doi.org/10.1016/j.gde.2014.07.006>.
- SYRJÄNEN, KAJ – HONKOLA, TERHI – LEHTINEN, JYRI – LEINO, ANTTI – VESAKOSKI, OUTI 2016: Applying population genetic approaches within languages: Finnish dialects as linguistic populations. – *Language Dynamics and Change* 6: 235–283. <https://doi.org/10.1163/22105832-00602002>.

WIELING, MARTIJN – NERBONNE, JOHN 2011. Measuring linguistic variation commensurably. –
Dialectologia (Special issue II): 141–162.

Voiko kielenmuutoksen nähdä evoluutiona?

Unni Leino

Kielenmuutoksen ja biologisen evoluution välinen samankaltaisuus nähtiin jo varhain (mm. Schleicher 1863: 5–6; Darwin 1871, I:59–60), vaikkakin samalla oli selvää, ettei yhtäläisyys ole täydellistä. Kun historiallisen kielitieteen painoarvo 1900-luvun alkupuolella väheni, heikkenivät myös edellytykset ja halukkuus tarkastella kielen kehitystä evolutiivisena prosessina. Vuosisadan lopulla kuitenkin kielen variaation ja muutoksen mekanismien tutkimus alkoi uudelleen herättää ajatuksia siitä, että kielellisten ja biologisten populaatioiden eriytymisen mekanismeissa olisi sellaisia vastaavuuksia, joiden tarkastelu olisi mielekäästä (mm. Atkinson & Gray 2005).

Kielenmuutoksen ja biologisen evoluution välisiä yhtäläisyyksiä voi lähestyä toisaalta ontologisesti ja toisaalta metodologisesti. Toisin kuin Croft (2008) esittää, metodologisten yhtäläisyyksien havaitseminen ja hyödyntäminen ei edellytä sellaista yleistä evoluution teoriaa, joka kattaisi sekä kielellisen että biologisen evolutiivisen muutoksen, eikä toisaalta tällainen yleinen teoria vielä riitä menetelmien ristiinkäyttöön. Biologian alalla kehitettyjä laskennallisia menetelmiä voi soveltaa kieliaineistojen analysointiin vain, jos tutkija tuntee menetelmän lähtöoletukset ja toimintatavan niin, että pystyy vakuuttumaan sen sovellettavuudesta – ja toisaalta menetelmän tällainen tuntemus riittää jo itsessään, ilman vaatimusta syvemmästä tieteenalojen välisestä samankaltaisuudesta.

Biologian ja kielitieteen välillä on riittävästi yhteistä, että monia yhdelle alalle kehitettyjä menetelmiä voi muokata toiselle soveltuvaksi. Tällaiset tieteenalojen väliset yhteydet on näppärintä nähdä samankaltaisuuksien verkostona eikä pyrkiä rakentamaan kaikenkattavaa yleistä evoluution teoriaa. Sellainenkin olisi ehkä löydettävissä, mutta vasta sellaiselta abstraktiotasolta, että tutkijan arjessa on yksinkertaisempaa ratkoa menetelmällisiä pulmia suoraan menetelmien omista lähtökohdista.

Lähteet

- ATKINSON, QUENTIN D. – GRAY, RUSSELL D. 2005: Curious parallels and curious connections – Phylogenetic thinking in biology and historical linguistics. – *Systematic Biology* 54 (4): 513–526.
- CROFT, WILLIAM 2008: Evolutionary Linguistics. – *Annual Review of Anthropology* 37:219–234.
- DARWIN, CHARLES 1871: *The descent of man and selection in relation to sex*. Vol. I. London: John Murray.
- SCHLEICHER, AUGUST 1863: *Die Darwinsche Theorie Und Die Sprachwissenschaft*. Weimar: Hermann Böhlau.

Kadonneen d:n jäljillä

Sini Knuutila

Esitelmäni käsittelee sitä, miksi d katoaa yleiskielen hd-yhtymästä (esim. yheksän) Helsingin puhekielen pitkittäiskorpuksessa (Helpuhe 2014). Esitelmä pohjautuu tutkimusryhmän (Knuutila, Kuparinen, Leino, Mustanoja, Santaharju ja Peltonen) tekemään analyysiin ja siitä kirjoitettuun artikkeliin, jota ei ole vielä julkaistu. Nyt tehty tutkimus on jatkoa ryhmän aiemmalle selvitystyölle siitä, miten katomuodot leviävät (Kuparinen ym. 2022). Tässä työpajan osana olevassa esitelmässä tarkastellaan siis syitä d:n katoon.

Mahdollisia syitä d:n katoon yleiskielen hd-yhtymässä ovat sanan frekvenssi, merkitysseikat (kuten sanan luonne erisnimenä) ja muotoseikat, joita ovat esimerkiksi hd-yhtymän sijoittuminen vokaali- tai konsonanttivartaloon. Tutkimuksessa on hyödynnetty menetelminä logistista regressiota ja päätöspuuta, joten se sopii hyvin osaksi kvantitatiivisia tuulahduksia esittelevää työpajaa.

Esitelmässä tullaan yhdenmukaisesti artikkelin kanssa siihen päätelmään, että frekvenssi on voimakkain yksittäinen kadon todennäköisyyteen vaikuttava seikka Helsingin puhekielessä. Negatiivisesti kadon todennäköisyyteen hd-yhtymässä vaikuttavat puolestaan esiintyminen konsonanttivartalossa, pitkän vokaalin, diftongin tai painottoman tavun jäljessä. Myös erisnimi on keskeinen este kadon esiintymiselle ja leviämiselle. Frekvenssin vaikutus on kuitenkin sikäli kaikista merkittävin, että veikkei sana olisi muoto- tai merkityssyistä katoa puoltava, sen korkea fekvenssi voi siitä huolimatta kasvattaa kadon todennäköisyyttä. Puolestaan matala frekvenssi voi pitää kadon laajuuden alhaisena, vaikka sanan muoto ja merkitys loisivat hyvät olosuhteet mahdollisen kadon esiintymiselle.

Lähteet

Helpuhe 2014 = Helsingin puhekielen pitkittäiskorpus (1970, 1990, 2010) [online puhekorpus].

Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, Kotimaisten kielten keskus & Heikki Paunonen (2014).

Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2014073041>.

KUPARINEN, OLLI – SANTAHARJU, JENNI – LEINO, UNNI – MUSTANOJA, LIISA – PELTONEN, JAAKKO 2022: Katomuotojen eteneminen yleiskielen hd-yhtymässä Helsingin puhekielessä. Käsikirjoitus. Hyväksytty julkaistavaksi Virittäjässä vuonna 2022.

Vertikaalinen ja horisontaalinen kielievoluutio

Outi Vesakoski

Kielen aika-paikkaisessa muutoksessa on sekä periytymällä että lainautumalla siirtyvää aineista, sillä kielievoluutio muodostuu vertikaalisen periytymisen ja horisontaalin siirtymän yhdistelmästä. Periytyvä aines muodostaa perustan esimerkiksi kielikunnille. Toisaalta kielten/kielihaarojen erilliskehityksiin kuuluvat erilliset kielikontaktit, jotka muokkaavat kutakin haaraa omaan suuntaansa. Kielen evoluution tutkimisessa pitäisi siis pystyä erottamaan sukupuumainen evoluutio lainautumisesta. Tämänhetkisen fylolingvistiikan - eli fylogeniikasta sovellettujen puumallien käytössä - yksi kuuma peruna on juuri lainautumisen liittäminen vertikaalista evoluutiota selittäviin malleihin. Esittelen BEDLAN-työryhmän erilaisen lähestymisen, jossa kontakteja tutkitaan paitsi kontaktilingvistiikan suorilla aineistoilla myös populaatiobiologian analyysimenetelmin. Fylolinguistiikan aineistona on pääasiassa perussanaston kognaattiaineistot, kun taas populaatiogenetiikan malleihin sopivat myös typologiset ja morfologiset aineistot. Esittelen UraLEX-aineistolla tehdyn uuden sukupuumallin (BEAST), ja vertaan sitä UraTyp-aineistolla tehtyyn admixture-malliin (fastSTRUCTURE). Keskustelen myös siitä, että mitä pitäisi olettaa erilaisten aineistojen historian tulkinnasta - analyysimme mukaan jopa UraTyp-aineiston sisällä fonologia, morfologia ja morfosyntakti antavat erilaisen näkemyksen kielten välisistä suhteista.

Kielikontaktien vaikutus kielikunnan sanaston kehitykseen: uralilaisen perussanaston näkökulma

Mervi de Heer, Rogier Blokland, Michael Dunn, Outi Vesakoski

Kielikontaktit tuovat kieliin uutta aineista, joka saattaa muuttaa niin kielen prosodiaa, sanastoa kuin rakennettakin. Kontaktilingvistiikan yksi päämäärä on erottaa lainattu aines peritystä, ja identifioida lainojen antaja ja mahdollisesti jopa kielikontaktin aika. Uralilaisten kielten kontaktilingvistinen tutkimushistoria on pitkä ja kielikunnan kokemat kielikontaktit on varsin hyvin tunnettuja ja jopa relatiivisesti ajoitettuja. Esimerkiksi lainasanakerrokset kertovat niin varhaisista indo-eurooppalaisista kohtaamista kuin ajanlaskun alkupuolen germaanikontakteista Itämeren rannoilla. Monitieteisen tutkimuksen kannalta kontaktilingvistiikka tuottaa erittäin kiinnostavia, mutta täysin alikäytettyjä hypoteeseja muinaisista puhujapopulaatioiden kohtaamisista. Mikäli kielikunnan kielistä olisi yhtenäiset tiedot sanaston lainokerrosten vahvuuksista, voisi kielikontaktien olemassa oloa ja vahvuuksia käyttää yhdessä muiden tieteenalojen aineistojen kanssa ihmisen historian selvittämisessä. Halusimme kokeilla, riittäisikö yleisesti käytettyjen perussanalistojen merkitysten lainatiedot osoittamaan kielikunnan tunnetut lainakerrostumat. Perussanalistojen pitäisi olla lainoista vapaata, mutta näin ei tietenkään täydellisesti ole. Oletimme, että vahvat kielikontaktit ovat löytäneet tiensä myös sanaston muuttumattomimpaan osaan.

Keräsimme uralilaisten kielten perussanastoaineistoon, UraLexiin, tiedot siitä, mitkä 313 merkityksestä ovat kussakin kielessä lainoja. Arvotimme kunkin lainan varmuuden kolmiportaisella asteikolla (varma-mahdollinen-epävarma), ja tutkimme, mitä lainakerrostumia perussanaston piiristä löytyy ja kuinka vahvoina. Seuraavaksi tutkimme, vastaavatko perussanaston lainakerrostumat aikaisempaa tietoa kunkin kielen lainakerroksista. Teimme tarkan vertailun virolle, komisyrjäänille, niittymarille, pohjoissaamelle ja unkarille. Esittelen tuloksemme, joiden mukaan vanhimmat lainakerrokset näkyvät perussana-aineistossakin riittävästi, mutta uusimmista lainakerroksista osa on riittämättömästi edustettu ja osa jopa liian vahvasti (kaksikieliset yhteisöt). Tutkimus osoittaa, että perussana-aineisto ei todellakaan ole lainoista vapaata. Tämä nostaa mahdollisuuden sille, että huonosti tutkitun kielen perussanaston etymologisella tutkimuksella voisi saada luotettavan mielikuvan tärkeimmistä menneisyyden kielikontakteista.

Kielen variaatio ja muutos populaatiogenetiikan viitekehelyssä

Jenni Santaharju

Kielen muutosta ajassa tai erilaistumista kahdeksi tai useammaksi kielimuodoiksi voidaan verrata biologisten populaatioiden erilaistumiseen. Lainaamme termejä biologiasta ja kutsumme vähittäistä kielen muutosta, kuten Suomen kielen vaihettumista keskiajan suomesta nykysuomeksi “kielen anageneesiksi”. Kun kielen variaatio on edennyt toisistaan erilaistuneiksi kielimuodoiksi, kuten alueellisiksi murteiksi, puhumme “kielen kladogeneesistä”. Mikäli kielimuotojen erilaistuminen yhä etenee, vähitellen murteet voivat erilaistua kieliksi ja kielet edelleen kielikunniksi. Viimeaikoina “kielen anageneesiä ja kladogeneesiä” on ruvettu tutkimaan populaatiogenetiikan viitekehelyssä, jota kautta on mahdollista päästä yhä paremmin laskennallisesti analysoimaan kielenmuutoksen eri vaiheita. Siinä missä populaatiogenetiikassa mitataan yksilöiden geneettistä variaatiota ja muodostetaan sen perusteella populaatioita, voidaan kielitieteessä mitata kielen variaatiota ja muodostaa sen perusteella ns. ”puhujapopulaatioita”. Kielen variaatiota vertailemalla voidaan mitata toisaalta näiden puhujapopulaatioiden erilaistumista ja toisaalta niiden välisiä kontakteja. Puhujapopulaatioiden kautta voidaan myös testata erilaisia hypoteeseja siitä, mitkä seikat selittävät kielen variaatiota ja muutosta. Olemme hyödyntäneet populaatiogenetiikan viitekehystä ja tutkineet kielen variaatiota ja muutosta neljällä erilaisella tasolla. Olemme tutkineet “kielen anageneesiä” Helsingin kaupungin puhkielessä (Santaharju, Kuparinen, Peltonen, Mustanoja, Knuutila, Leino käsikirjoitus) ja ”kielen kladogeneesiä” puolestaan Suomen murteissa (Syrjänen ym. 2016; Honkola ym. 2018; Santaharju, Honkola, Seppä, Syrjänen, Leino, Vesakoski käsikirjoitus), itämeren-suomalaisissa kielissä (Honkola ym. 2019) sekä uralilaisissa kielissä (Norvik ym. 2022). Esityksessä pohdin tulosten valossa, populaatiogenetiikan viitekehelyksen etuja, analysoinnissa huomioitavia seikkoja sekä tulevaisuuden näkymiä.

Viitteet

- HONKOLA, T., RUOKOLAINEN, K., SYRJÄNEN, K., LEINO U, TAMMI, I, WAHLBERG, N. & VESAKOSKI, O. 2018: Evolution within a language: Environmental differences contribute to divergence of dialect groups. *BMC Evolutionary Biology* 18:132.
- HONKOLA, T., SANTAHARJU, J. , SYRJÄNEN, K. & PAJUSALU, K. 2019: Clustering lexical variation of Finnic languages based on Atlas Linguarum Fennicarum. *Linguistica Uralica* 55:3.
- SYRJÄNEN, K., HONKOLA, T., LEHTINEN, J., LEINO, A. & VESAKOSKI, O. 2016: Applying population genetic approaches within languages: Finnish dialects as linguistic populations. *Language Dynamics and Change* 6: 235-283.
- NORVIK, M., JING, Y., DUNN, M. FORKEL, R., HONKOLA, T., KLUMPP, G., KOWALIK, R., METSLANG, H., PAJUSALU, K., PIHA, SAAR, E., SAARINEN, S. & VESAKOSKI, O. Uralic typology in the light of new comprehensive data set. *Journal of Uralic Linguistics* (painossa).

Suomen kielellis-geneettis-kulttuurinen kahtiajako ja jakolinjojen syyt

Timo Rantanen

Suomi jakautuu niin kielellisesti, geneettisesti kuin kulttuurisesti itäiseen ja läntiseen osaan. Vaikka Suomen kahtiajako on pitkään huomioitu eri aloilla, tähän asti on ollut epäselvää, osuuko kielellinen, geneettinen ja kulttuurinen kahtiajako todella maantieteellisesti samalle alueelle ja mitkä ovat kahtiajaon taustalla olevat syyt. Anekdoottinen väestöhistoriallinen hypoteesi ehdottaa, että Pähkinäsaaren rauhan raja vuodelta 1323 rajoitti itäisen ja läntisen väestöryhmän väliset kontaktit ja siten jakoi Suomen väestön kahtia. Suomen kahtiajaon ja sen taustalla olevien syiden tutkiminen on viimein mahdollista, sillä sekä kielistä, geeneistä että kulttuureista on saatavilla pitäjätasoisia tietoa, joka mahdollistaa alueelliset kvantitatiiviset analyysit. Monitieteinen työryhmämme tutki Suomen kahtiajakoa ja jakolinjojen syitä. Tutkimuksemme taustalla oli kaksi oletusta: 1) ero idän ja lännen välille on syntynyt kun alkuaan kaksi erillistä väestöryhmää on saapunut alueelle ja 2) yksi yhtenäinen väestöryhmä on myöhemmässä vaiheessa erkaantunut kahdeksi erilliseksi ryhmäksi. Hypoteesiemme mukaan väestöryhmien välinen erilaisuus Suomessa on voinut aiheutua kulttuurisesta tai hallinnollisesta historiasta tai se voi olla ihmisen liikkumismahdollisuuksien alueellisen vaihtelun synnyttämää. Myös erilaiset kontaktit itä- ja länsisuomalaisten osalta voivat olla erojen taustalla. Esitän ensimmäisen laskennallisen tuloksen siitä, että ovatko kielelliset, geneettiset ja kulttuuriset kahtiajaot maantieteellisesti päällekkäisiä toistensa kanssa. Esittelen myös alustavat tuloksemme itä-länsi-jaon syistä.

Kirjoittamisen sujuvuuden tutkimus

**Maarit Mutta, Anni Hintikka, Päivi Laine, Mari Mäkilä, Sinikka Lahtinen,
Anne-Maj Åberg, Christophe Leblay**
University of Turku

Outi Toropainen
Luleå University of Technology

Hakim Usoof
Peradeniya University

Gilles Caparossi
HEC Montreal

Työpaja: Kirjoittamisen sujuvuuden tutkimus

Tässä työpajassa olemme kiinnostuneita monikielisten kirjoittajien kirjoitusprosesseista ja kirjoittamisen sujuvuudesta. Sujuvuutta voidaan tutkia kognitiivisen, tuotoksen ja havaitun sujuvuuden näkökulmasta (Segalowitzin 2010). Sujuvuuteen liittyvät läheisesti automatisoituneet kielelliset prosessit, jolloin voidaan esimerkiksi tutkia sitä, miten sanastokeskittymät edesauttavat kielellistä sujuvuutta. Sanastokeskittymät tuotetaan omina merkityssisältöinä, ja siten niiden aktivoituminen produktiivisesti tai reseptiivisesti on nopeaa ja vaivatonta (Mäntylä ym. 2020; Cislaru & Olive 2018). Vieraalla kielellä (L2) kirjoittaminen on kognitiivisesti kuormittavampaa kuin ensikielellä (L1) kirjoittaminen (esim. Mutta 2020), joten automatisoituneet sanastokeskittymät ja/tai muut kielelliset ilmiöt, kuten strategioiden käyttö, auttavat vieraan kielen kirjoitusprosessien ja kielen käytön sujuvuuden kehittämisessä.

Vieraan kielen sujuvuuden tutkimus sijoitetaan usein kompleksisuuden, tarkkuuden ja sujuvuuden (*Complexity, accuracy and fluency, CAF*) -viitekehykseen (Norris & Ortega 2009; Révész ym. 2017). CAF-kehyksessä sen eri osa-alueet nivoutuvat toisiinsa monin tavoin eikä esimerkiksi rakenteita ja sanastoa eroteta toisistaan (Housen, Kuiken & Vedder 2012). Tällöin voidaan pohtia, miten CAF-kehiksen eri osa-alueet nivoutuvat toisiinsa kielenoppijoiden tuottamissa tauottomissa purskeissa (Chenoweth & Hayes 2001).

Kirjoittamisen sujuvuutta voidaan tutkia kirjoituksen prosessin ja/tai kirjoituksen tuotoksen tasolla muun muassa kielenoppijoiden teksteistä. Työpajassa esitellään tutkimuksia, joissa hyödynnetään erilaisia näppäintallennusohjelmia aineistonkeruussa sekä analyysissä (ScriptLog ja GenoGraphiX-Log 1. GGXLog). Graafiteoriaan pohjautuva GGXLog-ohjelma sisältää myös visualisointityökalun, joka tuo uuden perspektiivin kirjoitusprosessien kuvaukseen ja avaa kirjoitusprosessia uudella tavalla sekä itse kirjoittajille että opettajille ja tutkijoille (Caparossi & Leblay 2015). Tekstien kirjoittajat ovat monikielisiä, ja tarkastelun kohteena olevat aineistot ovat kielellisesti vaihtelevia.

Työpajan esitelmät lähestyvät sujuvuutta eri näkökulmista painottaen kirjoittamiseen liittyviä piirteitä, jotka edesauttavat sujuvuutta tai jotka saattavat hidastaa sujuvuutta tai vaikuttavat sujuvuuteen jollakin muulla tavoin. Työpajan kesto on 2,5 tuntia, ja se koostuu työpajan aloituksesta sekä KISUVI-hankkeen kuvauksesta toisen session alussa. Työpajan molemmat sessiot päättyvät lyhyeen yhteenveto- ja keskusteluosuuteen. Työpajan esitelmät ovat seuraavat (jokainen 20 min, aikataulut ovat ohjeelliset):

Työpajan ensimmäinen osa:

11.30–11.40 Maarit Mutta: Työpajan aloitus

11.40–12.00 Mari Mäkilä: Kompleksisuus monikielisten kirjoittajien purskeissa

12.00–12.20 Outi Toropainen & Sinikka Lahtinen: Kognitiivinen sujuvuus morfologisesti erilaisten kielten kirjoitusprosessissa

12.20–12.40 Anne-Maj Åberg, Outi Toropainen & Mari Mäkilä: Ruotsinkielisten lukiolaisten kirjoitusprosessi kolmella morfologisesti erilaisella kielellä

12.40–13.00 Keskusteluosuus

Työpajan toinen osa:

14.30–14.40 Maarit Mutta & Anni Hintikka: KISUVI-hanke: Monikielisten kirjoittajien kirjoitusprosessit: sanastokeskittymien ja sujuvuuden visualisointi graafiteorian avulla

- 14.40–15.00 Christophe Leblay, Hakim Usoof & Gilles Caporossi: Kirjoittamisprosessin dynaaminen visualisointi
- 15.00–15.20 Päivi Laine & Maarit Mutta: Visualisointi purskeiden ja sanastokeskittymien tunnistamisen työkaluna
- 15.20–15.30 Yhteenveto- ja keskusteluosuus

Lähteet

- Caporossi, Gilles & Leblay, Christophe. 2015. A graph theory approach to online writing data visualization. In Geargeta Cislaru (eds.), *Writing(s) at the Crossroads: The Process-Product Interface*, 171–181. Amsterdam: John Benjamin.
- Chenoweth, Ann & Hayes, John. 2001. Fluency in writing: generating text in L1 and L2. *Written Communication* 18, 80–98.
- Cislaru, Georgeta & Olive, Thierry. 2018. *Le processus de textualisation: Analyse des unités linguistiques de performance écrite*. Louvain-la-Neuve: De Boeck Supérieur.
- Housen, Alex, Kuiken, Folkert & Vedder, Ineke. 2012. Complexity, accuracy and fluency: Definitions, measurement and research. In A. Housen, F. Kuiken & I. Vedder (eds.), *Dimensions of L2 Performance and Proficiency. Complexity, Accuracy and Fluency in SLA*, 1–20. Amsterdam: John Benjamins.
- Mutta, Maarit. 2020. L2 fluency and writer profiles. In Pekka Lintunen, Maarit Mutta & Pauliina Peltonen (eds.), *Fluency in L2 learning and use*, 631–80. Bristol: Multilingual Matters.
- Mäntylä, Katja., Lahtinen, Sinikka & Toropainen, Outi. 2020. Processing L2 vocabulary in writing. In Paul Booth & Jon Clenton (eds.), *First language influences on multilingual lexicons*, 107–126. New York: Routledge.
- Norris, John & Ortega, Lourdes. 2009. Towards an organic approach to investigating CAF in instructed SLA: The case of complexity. *Applied Linguistics* 30(4). 555–578.
- Révész, Andrea, Kourтали, Nektaria-Efstathia & Mazgutova, Diana. 2017. Effects of Task Complexity on L2 Writing Behaviors and Linguistic Complexity. *Language Learning* 67(1). 208–24.
- Segalowitz, Norman. 2010. *The Cognitive Bases of Second Language Fluency*. New York: Routledge.
- Toropainen, Outi, Lahtinen, Sinikka & Åberg, Anne-Maj 2020. Metaspråklig kunskap i andraspråksskribenters reflektioner. *Nordand* 2(15), 111–126.

Mari Mäkilä
Kompleksisuus monikielisten kirjoittajien purskeissa

Tässä esityksessä tarkastellaan monikielisten kirjoittajien tuottamia purskeita kompleksisuuden näkökulmasta. Pilottitutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka komplekseja purskeita suomenkieliset yliopisto-opiskelijat tuottavat kirjoittaessaan L1-suomeksi ja L2-ruotsiksi sekä -englanniksi, ja mitä tämä voi kertoa esimerkiksi kirjoittajan sujuvuudesta ja yksilöllisestä tavasta kirjoittaa.

Purske määritellään kahden kognitiivisen tauon ($\geq 2s$) välissä tuotetuksi tekstiksi (*P-bursts*, ks. Chenoweth & Hayes 2001: 83, 88). Aiemman tutkimuksen perusteella voidaan olettaa, että purskeet ovat pidempiä L1-teksteissä kuin vieraalla kielellä kirjoitettaessa, sillä purskeen pituuden on havaittu korreloivan kielitaitotason kanssa (Chenoweth & Hayes 2001; Mutta 2006). Purskeen pituuden on lisäksi todettu olevan yhteydessä oppijan kykyyn prosessoida ja tuottaa komplekseja rakenteita (Chenoweth & Hayes 2001: 94).

Aineisto on kerätty ScriptLog-näppäilyntallennusohjelmalla, joka mahdollistaa kirjoitusprosessin (esim. tauot) tutkimisen lopullisen tuotoksen lisäksi (esim. Strömqvist ym. 2006). Tässä pilottitutkimuksessa keskitytään viiden yliopisto-opiskelijan tuottamiin teksteihin. Tekstit perustuvat kuvasarjoihin sekä tukikysymyksiin ja ne on kirjoitettu suomeksi (L1), ruotsiksi (L2) ja englanniksi (L2). Purskeiden kompleksisuutta tarkastellaan sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. ScriptLog-ohjelman avulla on ensin kerätty tuotosten purskeet, minkä jälkeen purskeiden pituus on laskettu (sanoja per purske). Purskeen pituuden lisäksi tarkastellaan, millaisia rakenteita oppija tuottaa purskeen sisällä.

Alustavat tulokset osoittavat, että sekä oppijoiden että kohdekielten välillä on suuria eroja. Erityisesti kvalitatiiviset erot ovat mielenkiintoisia, kun verrataan yksilöitä ja L2-kieliä keskenään. Esitelmässä näiden tulosten pohjalta pohditaan, mitä purskeiden kompleksisuus voi kertoa kirjoitussujuvuuden ja yksilöllisen tuotostavan lisäksi esimerkiksi oppijan kielitaitotasosta ja kielten välisistä eroista. Lisäksi pohditaan, mitkä tekijät saattavat vaikuttaa purskeiden kompleksisuuteen ja miten tuloksia voisi jatkossa hyödyntää osana kirjoitussujuvuuden opetusta ja tutkimusta.

Lähteet

- Chenoweth, Ann & Hayes, John. 2001. Fluency in Writing: Generating Text in L1 and L2. *Written Communication* 18(1). 80–98.
- Mutta, Maarit. 2006. Yksilölliset taukoprofiilit vieraan kielen kirjoitusprosesseissa. In Päivi Pietilä, Pekka Lintunen & Heini-Marja Järvinen (eds.), *Kielenoppija tänään – Language Learners of Today, AFinLAn vuosikirja 2006*, 379–396. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja no. 64.
- Strömqvist, Sven, Holmqvist, Kenneth, Johansson, Victoria, Karlsson, Henrik & Wengelin, Åsa. 2006. What Keystroke Logging Can Reveal about Writing. In Kirk Sullivan & Eva Lindgren (eds.), *Computer Key-Stroke Logging and Writing. Studies in Writing 18*, 45–71. Leiden, The Netherlands: Brill.

Outi Toropainen & Sinikka Lahtinen
Kognitiivinen sujuvuus morfologisesti erilaisten kielten kirjoitusprosessissa

Tarkastelemme esityksessämme kahden morfologisesti erilaisen kielen, suomen ja ruotsin oppijoiden ScripLog-näppäilyn-tallennusohjelman avulla kirjoittamien tekstien purskeita. Purskeilla tarkoitamme kirjoitusprosessin nauhoituksissa esiintyviä, kahden sekunnin mittaisen tauon välissä tuotettuja muokkaamattomia jaksoja (Chenoweth & Hayes 2001; myös TEPA-termipankki, s.v. *burst*). Oletamme, että nämä jaksot kertovat kognitiivisesta sujuvuudesta, (Segalowitz 2010), kielen automaattisesta tuottamisesta ja tallentamisesta. Durrantin (2013) mukaan sanojen ja ilmausten holistinen tallentaminen näyttäytyy harvinaisempana agglutinoivissa kielissä, kuten suomi, kuin kielissä, joissa on vähemmän morfologista vaihtelua, kuten englannissa tai ruotsissa. Tämä tarkoittaa, että useasta morfeemista koostuvat sanat prosessoidaan ja tuotetaan mahdollisesti eri lailla kuin useampisanaiset sanastoryppäät, jotka ovat semanttisia ja/tai funktionaalisia, automatisoituneita kokonaisuuksia (Myles & Cordier 2017; Erman & Warren 2000; Wray 2002).

Kysymmekin, miten morfologia mahdollisesti vaikuttaa purskeissa tuotettuun kielelliseen ainekseen ja kognitiiviseen sujuvuuteen. Aineisto koostuu yhteensä 12 oppijankielisestä tekstistä, joista kuusi on kirjoitettu suomeksi ja kuusi ruotsiksi näppäintallennusohjelmaa käyttäen. Suomeksi kirjoittaneiden ensikieli on ruotsi ja ruotsiksi kirjoittaneiden suomi. Kirjoittajat ovat yliopisto-opiskelijoita kielikeskuksen kursseilta. Alustavat tulokset viittaavat siihen, että molempia kieliä tuotetaan pätkissä, yksittäisinä sanoina, niiden osina ja jopa yksittäisinä kirjaimina. Tarkastelemme erityisesti purskeiden tuottamisessa näkyviä eroja ja morfologian mahdollista vaikutusta niihin sekä pohdimme, mitä tuloksemme kertovat kirjoittamisesta ja sen kognitiivisesta sujuvuudesta.

Lähteet

- Chenoweth, Ann N. & Hayes, John R. 2001. Fluency in Writing: Generating Texts in L1 and L2. *Written Communication* 18(1). 80–98.
- Durrant, Philip. 2013. Formulaicity in an agglutinating language: the case of Turkish. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 9(1). 1–38.
- Erman, Britt & Warren, Beatrice 2000. The idiom principle and the open choice principle. *Text* 20(1). 29–62.
- Myles, Florence & Cordier, Caroline. 2017. Formulaic sequence (FS) cannot be an umbrella term in SLA. Focusing on psycholinguistic FSs and their identification. *Studies in Second Language Acquisition* 39. 3–28.
- Segalowitz, Norman. 2010. *The cognitive bases of second language fluency*. New York: Routledge.
- TEPA-termipankki. Erikoisalojen sanastojen ja sanalistojen kokoelma. Sanastokeskus TSK ry. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/burst> (6.4.2022)
- Wray, Alison. 2002. *Formulaic Language and the Lexicon*. Cambridge: Cambridge University Press.

Anne-Maj Åberg & Outi Toropainen & Mari Mäkilä
Ruotsinkielisten lukiolaisten kirjoitusprosessi kolmella morfologisesti erilaisella kielellä

Tarkastelemme esityksessämme ruotsinkielisten lukiolaisten kirjoitusprosessia ja sen sujuvuutta L1-ruotsiksi sekä L2-suomeksi ja L2-englanniksi näppäintallennusohjelmalla kirjoitettaessa. Sujuvuudella tarkoitamme kognitiivista prosessia, joka näkyy tallennetussa kirjoitusprosessissa taukoina, korjauksina ja tuotettuna kieliaineksena (Chenoweth & Hayes 2001). Tutkimme, miten morfologisesti erilaisten kielten kirjoitusprosessit vertautuvat niiden osaamiseen ja mitä nämä prosessit kertovat yksilön kirjoittamisen sujuvuudesta.

Tässä esityksessä purske määritellään kahden tauon ($\geq 1,5$ s) välissä tuotetuksi muokkaamattomaksi kieliainekseksi (vrt. Mäntylä ym. 2020: 113–114). Tutkimme kirjoitusprosessin sujuvuutta vertailemalla purskeiden aikana tuotettua sanamäärää (*burst size*, ks. Chenoweth & Hayes 2001) oppijan tuottamissa teksteissä. Lisäksi tarkastelemme, miten pitkiä taukoja kirjoittaja pitää kirjoittaessaan ja miten tauot sijoittuvat tuotoksessa. Oletuksemme on, että kirjoittajan purskeet ovat pidempiä ja tauot lyhyempiä ja harvinaisempia L1-tekstissä kuin L2-teksteissä. Oletamme myös, että tauot sijaitsevat useammin sanan sisällä L2-teksteissä kuin L1-tekstissä. Ensikielessä tauot sijoittuvat pääosin suurempien kokonaisuuksien, kuten lauseiden, väliin. (Spelman Miller 2006: 141.)

Tutkimusaineisto koostuu seitsemän ruotsinkielisen lukiolaisen ruotsiksi, suomeksi ja englanniksi kirjoittamasta argumentoivasta tekstistä. Aineisto on kerätty ScriptLog-näppäintallennusohjelmalla, joka nauhoittaa kirjoitusprosessin (ks. Strömqvist ym. 2006). Tekstit on taitotasoitettu eurooppalaisen viitekehysten mukaan (CEFR 2001). Alustavat tulokset osoittavat suuria eroja sekä yksilöiden että kohdekielten välillä purskeiden pituuden ja taukoanalyysin osalta.

Lähteet

- CEFR 2001 = *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Council for Cultural Co-operation. Education Committee. Modern Languages Division, Strasbourg: Cambridge University Press.
- Chenoweth, Ann & Hayes, John. 2001. Fluency in Writing: Generating Text in L1 and L2. *Written Communication* 18(1). 80–98.
- Mäntylä, Katja, Lahtinen, Sinikka & Toropainen, Outi. 2020. Processing L2 Vocabulary in Writing. In Paul Booth & Jon Clenton (eds.), *First Language Influences on Multilingual Lexicons*, 107–126. New York: Routledge.
- Spelman Miller, Kristian 2006. Pausing, Productivity and the Processing of Topic in OnLine Writing. In Kirk Sullivan & Eva Lindgren (eds.), *Computer Key-Stroke Logging and Writing. Studies in Writing* 18, 131–156. Leiden, The Netherlands: Brill.
- Strömqvist, Sven, Holmqvist, Kenneth, Johansson, Victoria, Karlsson, Henrik & Wengelin, Åsa. 2006. What Keystroke Logging Can Reveal about Writing. In Kirk Sullivan & Eva Lindgren (eds.), *Computer Key-Stroke Logging and Writing. Studies in Writing* 18, 45–71. Leiden, The Netherlands: Brill.

Maarit Mutta & Anni Hintikka
**KISUVI-hanke: Monikielisten kirjoittajien kirjoitusprosessit:
sanastokeskittymien ja sujuvuuden visualisointi graafiteorian avulla**

KISUVI-hanke on Koneen Säätiön rahoittama nelivuotinen tutkimushanke (2022–2025). Hankkeen keskiössä on kirjoittamisen sujuvuuden tutkimus ensi- (L1) ja vieraalla kielellä (L2). L2-kirjoittaminen on kognitiivisesti L1-kirjoittamista kuormittavampaa (esim. Mutta 2020), joten automatisoituneet sanastokeskittymät ja/tai muut kielelliset ilmiöt, kuten strategioiden käyttö, auttavat vieraan kielen kirjoitusprosessien sujuvuuden kehittämisessä. Sanastokeskittymät ovat automatisoituneita prosesseja, jotka tuotetaan omina merkityssisältöinä, ja siten niiden aktivoituminen on nopeaa ja vaivatonta (Mäntylä ym. 2020; Cislaru & Olive 2018). Sanastokeskittymän tunnistaminen koetaan ongelmalliseksi, koska päätös sen identifioimisesta on subjektiivinen (esim. Siyanova-Chanturia & Pellicer-Sánchez 2019). Objektiivisessa määrittelyssä voidaan käyttää apuna näppäintallennusohjelmia, jolloin tarkastellaan kirjoitusprosessin eri vaiheita, esimerkiksi tekstin poistoa, lisäämistä ja taukojen pituuksia.

Hanke käyttää apunaan graafiteoriaan pohjautuvaa [GGXLog](#)-näppäilyntallennusohjelmaa, jonka visualisointityökalu mahdollistaa modernin näkökulman kirjoitusprosessien kuvaukseen (Caparossi & Leblay 2015). Kirjoitusprosesseja visualisoidaan erilaisten värien, kaarien ja pallojen avulla, jotka kertovat, miten teksti rakentuu ja millaisia ovat yhtenäiset sujuvat purskeet (*bursts*; Chenoweth & Hayes 2001; Cislaru & Olive 2018).

Hankkeen tavoitteena on uudistaa käsityksiä kirjoitusprosessien moninaisuudesta niin yksilö- kuin yhteisöllisellä tasolla, tarkentaa sanastokeskittyminen teoreettisia määrittelyperusteita typologisesti erilaisissa kielissä, tuottaa uutta tietoa kirjoitusstrategioista ja -prosessista opettajille, oppijoille ja kielipoliittisille päättäjille sekä raivata tietä uudentalaiselle ajattelulle kirjoittamiseen vaikuttavista tekijöistä.

Lähteet

- Caparossi, Gilles & Leblay, Christophe. 2015. A graph theory approach to online writing data visualization. In Geargeta Cislaru (eds.), *Writing(s) at the Crossroads: The Process-Product Interface*, 171–181. Amsterdam: John Benjamin.
- Chenoweth, Ann & Hayes, John. 2001. Fluency in writing: generating text in L1 and L2. *Written Communication* 18, 80–98.
- Cislaru, Georgeta & Olive, Thierry. 2018. *Le processus de textualisation: Analyse des unités linguistiques de performance écrite*. Louvain-la-Neuve: De Boeck Supérieur.
- Mutta, Maarit. 2020. L2 fluency and writer profiles. In Pekka Lintunen, Maarit Mutta & Pauliina Peltonen (eds.), *Fluency in L2 learning and use*, 631–80. Bristol: Multilingual Matters.
- Mäntylä, Katja., Lahtinen, Sinikka & Toropainen, Outi. 2020. Processing L2 vocabulary in writing. In Paul Booth & Jon Clenton (eds.), *First language influences on multilingual lexicons*, 107–126. New York: Routledge.
- Siyanova-Chanturia, Anna & Pellicer-Sánchez, Ana. 2019. Formulaic Language: Setting and Scene. In Anna Siyanova-Chanturia & Ana Pellicer-Sánchez (eds.), *Understanding Formulaic Language*, 1–15. New York: Routledge.

Christophe Leblay, Hakim Usoof & Gilles Caporossi
Kirjoittamisprosessin dynaaminen visualisointi

Valmis paperilla tai näyttöruudulla oleva teksti on varmasti kaikille tuttu käsite, mutta se, miten teksti on rakentunut, on myös selvittämisen arvoista. Tätä tarkoitusta varten tarvitaan kuitenkin uudenlaisia tutkimusmenetelmiä, jotta voidaan tehdä näkyväksi se, millainen kirjoittamisprosessi toimintoineen on kyseisen tekstin taustalla. Vastakkainasettelu valmiin, viimeistellyn, vakiintuneen ja editoidun tuotteen sekä keskeneräisen, vakiintumattoman ja editoimattoman tuotannon välillä on perinteisesti vahva.

Esittelemme 1) monimenetelmällisen lähestymistavan käyttöä tekstin syntyhistorian selvittämiseksi. Jotta pääsisimme tavoitteeseen eli tekstin syntyhistorian selvittämiseen, yhdistämme tekstin syntyhistorian tutkimisessa kaksi tutkimuksellista lähestymistapaa, joista ensimmäinen edustaa humanistisia ja toinen matemaattisia tieteitä. Ensimmäinen on tekstigenetiikka - tekstinluomisprosessin kirjoitusjälkien kartoittaminen ja järjestäminen (Karhu 2010; Leblay & Leblay 2019) ja toinen graafiteoria - joukko värillisiä pisteitä, joita yhdistävät värilliset viivat (Becotte-Boutin ym. 2019). Tämän lisäksi esittelemme 2) uudenlaisen kirjoittamisprosessin visuaalisen tutkimisen mahdollistavan ohjelman, GenoGraphiX-Log (ggxlog.net), jonka uskomme kiinnostavan kirjoittamista tutkivien tutkijoiden lisäksi myös opettajia, jotka haluavat löytää uusia työkaluja kirjoittamisen opettamiseen (Usoof ym. 2020). Toisaalta ohjelma mahdollistaa sen, että oppijat itse voivat tulla tietoisiksi ajatteluprosessistaan kirjoittamisen aikana.

Uskomme, että visualisointien tuottaman tiedon hyödyntäminen voi auttaa ymmärtämään ja hahmottamaan kirjoittamista eri näkökulmista ja kehittämään uusia lähestymistapoja ja pedagogisia menetelmiä kirjoittamisen opettamiseen ja tutkimiseen.

Lähteet

- Becotte-Boutin, Hélène-Sarah, Caporossi, Gilles, Leblay, Christophe & Hertz, Alain. 2019. Writing and rewriting: Keystroke logging's colored numerical visualization. In Eva Lindgren & Kirk H. P. Sullivan (eds.), *Observing writing: insights from keystroke logging and handwriting*, 96–124. Leiden: Brill Academic Publishers.
- Karhu, Hanna. 2010. Geneettinen kritiikki – uusia näkökulmia teoksen synnyn tutkimukseen. Avain. Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti. *Tekstuaalitieteiden erikoisnumero* 3/2010, 68–74.
- Koponen, Juuso & Hildén, Jonatan. 2019. *The Data visualization Handbook*. Helsinki: Otava.
- Leblay, Christophe & Leblay, Tarja. 2019. Tekstigenetiikka: periaatteista korpuksiin. *Synteesi* 2019:1–2, 6–26. Erikoisnumero *Geneettinen kritiikki*. Taiteiden välisen tutkimuksen aikakauslehti: Helsinki: Suomen Semiotiikan Seura.
- Usoof, Hakim, Leblay, Christophe & Caporossi, Gilles. 2020. *GenoGraphiX-Log version 2.0 user guide*. Technical report Les Cahiers du GERAD G-2020-68, GERAD, HEC Montreal, Canada.

Päivi Laine & Maarit Mutta
Visualisointi purskeiden ja sanastokeskittymien tunnistamisen työkaluna

KISUVI-hankkeen (Koneen Säätiö 2022–2025) tutkimuskohteena on kirjoittamisen sujuvuus ensi- (L1) ja vieraalla kielellä (L2). Esittelemme KISUVI-hankkeeseen kuuluvaa pilottitutkimusta, jonka ytimessä on sanastokeskittymien tunnistaminen. Sanastokeskittymät ovat varastoituneet pitkäkestoiseen muistiin kokonaisuuksina, ja niiden käyttö on automatisoitunutta (Cislaru & Olive 2018). Automatisoitunut käyttö vähentää kognitiivista kuormittavuutta, jolloin kielellisiä resursseja vapautuu vaativimpiin tehtäviin, kuten sisällön organisointiin. Sanastokeskittymiä on kaikissa kielissä, mutta niiden esiintymät ovat kielikohtaisia.

Käytämme sanastokeskittymien määrittelyssä apuna graafiteoriaan pohjautuvaa GGXLog-näppäilyntallennusohjelmaa, joka mahdollistaa kirjoitusprosessin taukoanalyysin, eri vaiheiden tarkastelun (esim. poistot, lisäykset) sekä eri toimintojen monipuolisen visualisoinnin (Caparossi & Leblay 2015). Tauottamat purskeet (*bursts*) tukevat keskittymien tunnistamista ja analysointia (Chenoweth & Hayes 2001). Yksittäinen purske voi sisältää useammankin sanastokeskittymän, jotka voivat olla yleisesti määriteltyjä tai yksilökohtaisia (Myles & Cordier 2017).

Esityksen pilottiaineisto koostuu 21 ensimmäisen vuoden ranskan opiskelijan kirjoitelmista suomeksi (L1) ja ranskaksi (L2). Tarkastelimme kirjoitusprosesseja ja kirjoittamisesta tehtyjä visualisointeja GGX-Log-näppäintallennusohjelman avulla siten, että olemme pyrkineet vertaamaan eri kirjoittajien visualisointeja ja niiden rakentamaa kuvaa sekä kirjoittajan tuottamista purskeista että purskeissa esiintyvistä sanastokeskittymistä. Pohdimme seuraavia kysymyksiä: Miten monikieliset oppijat tuottavat sujuvaa tekstiä sanastokeskittymien avulla? Millaisia purskeita voidaan tunnistaa kirjoitusprosessien aikana? Esitys valottaa kirjoittajakohtaisia valintoja ja kielitaidon merkitystä tekstin tuottamisen aikana.

Lähteet

- Caparossi, Gilles & Leblay, Christophe. 2015. A graph theory approach to online writing data visualization. In Georgeta Cislaru (eds.), *Writing(s) at the Crossroads: The Process-Product Interface*, 171–181. Amsterdam: John Benjamin.
- Chenoweth, Ann & Hayes, John. 2001. Fluency in writing: generating text in L1 and L2. *Written Communication* 18, 80–98.
- Cislaru, Georgeta & Olive, Thierry. 2018. *Le processus de textualisation: Analyse des unités linguistiques de performance écrite*. Louvain-la-Neuve: De Boeck Supérieur.
- Myles, Florence & Cordier, Caroline. 2017. Formulaic sequences (FS) cannot be an umbrella term in SLA. Focusing on psycholinguistic FSs and their identification. *Studies in Second Language Acquisition* 39, 3–28.

**Kielentutkijat:
kusta tulet, minne menet?**

Tommi Nieminen
Tampereen yliopisto

Markus Hamunen
Helsingin yliopisto

Kielentutkija: kusta tulet, minne menet? (työpaja)

Kielitieteen tieteenhistoria on pitkä ja monipolvinen, ja kieltä tutkii tai vähintäänkin tutkimuksessaan hyödyntää monimetodisen ja -suuntauksisen kielitieteen ohessa moni muukin tieteenala, jonka tieteenhistoria on voinut ajan saatossa kohdata ja ristettyä kielitieteen kanssa. Edelleen koska kielentutkimus eri muodoissaan on määritelmällisesti ihmistiedettä, tutkijoille on tavallista tarkastella tieteenhistoriaa ja rekonstekstualisoida varhempaa tutkimusta ja tutkimussuuntauksia osaksi nykyistä, toisenlaisesta alkuperäiskontekstista versonutta tutkimusta. Tämä harjoittaa välttämättömyyttä tieteenalan itseymmärrystä.

Työpajaamme osallistuu kielentutkimuksen pitkän historian laajoista tai yksittäisistä, satunnaisilta vaikuttaneista vaiheista, ilmiöistä, henkilöistä ja muusta kiinnostuneita tutkijoita rekonstekstualisoimaan ja herättelemään uudelleen henkiin tutkimuksen aiempia, jo kertaalleen läpi käytyjä vaiheita.

Mitä kaikkea tieteenhistoriasta on unohdettu tai vaie(nne)ttu? Missä kohdin tieteen sosiologiset tai kokonaan tieteenukoiset syyt ovat ohjanneet tiedettä? Missä jokin lupaavasti versonut alku jäi kokonaan hyödyntämättä tai vaipui unohduksiin liian pitkäksi aikaa? Mitä yleisesti opittavaa ja erityisesti relevantiksi katsottavaa aiempi tutkimus voi nykytutkijalle tarjota? Miksi taakse päin katsominenkin on tarpeen?

Toistaiseksi tiedossa olevat esitelmöijät aiheineen:

Dufva, Hannele

Sota, rauha ja erikoisoperaatiot: kielitieteen tutkimuskohteet ja reaali maailma

Miten kielitieteilijä katsoo tutkimuskohdettaan? Lähteekö hänen analyysinsä siitä, miten hän näkee ja kuulee kieltä käytettävän – vai pyrkiikö hän tarkastelemaan kielen näkymättömiä sääntöjä ja lainalaisuuksia? Tarkasteleeko hän kieltä rakenteina, joiden suhde yhteiskunnalliseen todellisuuteen on neutraali – vai kielen käyttöä toiminnassa: merkityksenantoina ja tekoina, joilla on erilaisia vaikutuksia ihmisten ja yhteisöjen elämään? Tarkastelen muutamia esimerkkejä siitä, miten maailmantilanne on mahdollisesti vaikuttanut siihen, mitä kielitiede on tutkinut – ja mitä se tällöin on mahdollisesti jättänyt tutkimatta.

Hamunen, Markus

Suomen yleiskielen monikon allomorfia ja ”esikognitivistinen” taivutusmorfologian kuvaus

Fennistiikassa harjoitettiin 1950–70-luvuilla erittäin moderniksi katsottavaa suomen taivutusmorfologian ja morfologisen systeemin kuvausta. Osoitan esitelmässäni tämän tutkimuksen ”kognitivistisen” hengen.

Konstenius, Reetta

Onko kielitiede pseudotiedettä?

Saksalaiset luonnonfilosofit esittivät 1900-luvun alussa, että kielitiede tullaan hylkäämään tieteellisin perustein jonninjoutavana aktiviteettina ja että tulevat sukupolvet suhtautuvat siihen huvittuneen ihmetellen. Lauri Hakulinen (1931) puolusti kielentutkimuksen tieteellisiä perusteita. Mikä tekee jostakin tieteenalasta, tutkimuksesta tai teoriasta näennäis- eli pseudotiedettä? Mikä on pätevä argumentti tieteellisyyden puolesta? Onko eri historiallisina aikoina tarpeen erilaiset perustelut?

Nieminen, Tommi

Diskurssianalyysin unohtunut haara

Victor Klemperer kirjoitti toisen maailmansodan aikana vaikeissa olosuhteissa natsien propagandaa koskevista havainnoistaan teoksen *Lingua Tertii Imperii* (julk. 1947), joka olisi voinut enteillä diskurssianalyysia muttei lopulta koskaan päässyt tekemään niin. Miltä sota-aikana jatkuvista havainnoista lähteittä syntynyt teksti näyttää nykytutkimuksen silmin? Millaisen alun se olisi aikanaan voinut orastavalle tutkimussuuntaukselle tarjota?

Michael O'Dell

Mitä stratifikaatiokieliopille kuuluu?

Pohdin stratifikaatiokieliopin erityispiirteitä ja sen kehitystä 1990-luvun jälkeen. Käytän oppaana mm. 2016 julkaistun *Language Under Discussion* -lehden erikoisnumeroa, jossa esiintyi stratifikaatiokieliopin luoja Sydney Lambin teema-artikkeli sekä muiden tutkijoiden kommentteja ja Lambin vastakommentteja.

Kielitieteilijöiden aktivoiminen täydentämään Tieteen termipankkia

Tiina Onikki-Rantajääskö & Harri Kettunen
University of Helsinki

Kielitieteilijöiden aktivoiminen täydentämään Tieteen termipankkia

Työpajassa keskustellaan siitä, kuinka kielitieteilijät aktivoidaan täydentämään Kielitieteen aihealuetta Tieteen termipankissa. Työpajassa on kaksi alustusta ja sen jälkeen yhteistä keskustelua kielitieteen asiantuntijaryhmän organisoitumisesta ja aktivoinnin keinoista. Työpajan kesto on yksi tunti.

Tieteen termipankin johtaja Tiina Onikki-Rantajääskö kertoo alustuksessaan siitä, kuinka kielitieteen aihealue on karttunut ja miten sitä on tähän asti organisoitu. Kielitiede on ollut alusta asti mukana vuonna 2012 avautuneessa Tieteen termipankissa yhtenä pilottialoista, ja se on ensimmäisenä noudattanut rajoitettua talkoistamista mahdollisimman laajassa muodossa eli kaikki kielitieteen tutkijat väitöskirjatutkijoista alkaen ovat tervetulleita mukaan termityöhön. Jatko-opintoihin suositellaan myös opintopisteiden antamista omaan väitöstutkimukseen liittyvän keskeisen termejä ja niiden osoittamia käsitteitä koskevan tiedon päivittämisestä tietokantaan. Kielitieteen asiantuntijaryhmässä on parikymmentä avainhenkilöä, joiden on tarkoitus aktivoida muita tutkijoita kunkin erikoisan täydentämiseen. Aktiivisuus on kuitenkin nykyisellään riittämätöntä erityisesti opiskelijoiden tiedontarpeisiin nähden.

Keskustelua on herättänyt esim. typologisen ja kielikohtaisen tiedon osuus termipankissa. Alustuksessa esitellään niitä mahdollisuuksia, joilla erilaisia näkemyksiä saa esiin käsitesivuilla. Käsitesivulla on esim. mahdollisuus antaa useampi määritelmä tai käsitesivuja voi perustaa useammankin, jos sama sana terminä edustaa eri käsitteitä. Samalla tuodaan esiin mm. sivujen keskustelupuolen interaktiivisia mahdollisuuksia esim. opetuksessa.

Työpajan toisen alustuksen pitää Tieteen termipankin projektisuunnittelija Harri Kettunen. Alustuksessa otetaan käsittelyyn valikoituja kielitieteen termejä – ja keskustellaan siitä, miten niiden sisältöjä voidaan laajentaa, miten aihealueiden sisältöjä voidaan linkittää toisiinsa, miten eri käsitteitä voidaan linkittää lähikäsitteisiin, miten voidaan luoda uusia aihealueita ja miten termipankkia voidaan hyödyntää opetuksessa.

Kielitiede on termipankin laajimpia aihealueita yli 5 000 käsitesivuineen. Sivujen määrä ei kuitenkaan kerro niiden sisällökkydestä, vaan puolet termipankin sivuista vaatii vielä perustavanlaatuista täydentämistä esim. määritelmien osalta. Aiemman arvion mukaan noin 20 % kielitieteen sivuista on tuotettu talkoistamalla, loput perustuvat erilaisten aineistojen hyödyntämiseen.

Kielitiede oli kolmanneksi suosituin aihealue termipankissa vuonna 2021. Sen sivuja katseltiin lähes 230 000 kertaa. Monet katsotuimmista sivuista koskivat käsitteitä, jotka ovat yhteisiä kielitieteelle ja kirjallisuudentutkimukselle. Kielitieteen katsotuin käsitesivu oli *konstruktio*. Syksyllä 2019 toteutettu käyttäjäkysely vahvistaa kuvaa, että Tieteen termipankki vastaa laajasti sekä suuren yleisön että koulutuksen tiedontarpeisiin tutkimuksen ohella. Työpajassa keskustellaan siitä, kuinka kielitieteilijät ovat valmiita kantamaan vastuuta tieteenalansa näkyvyydestä.

Lähteet

Enqvist, Johanna & Tiina Onikki-Rantajääskö. 2019. Questions of scientific communications and research ethics at the Helsinki Term Bank for the Arts and Sciences.

<https://www.vastuullinentiede.fi/en/publishing/questions-scientific-communications-and-research-ethics-helsinki-term-bank-arts-and-sciences>

Enqvist, Johanna & Tiina Onikki-Rantajääskö & Kaarina Pitkänen-Heikkilä. 2021. Terminology work as open, communal and collaborative crowdsourcing practice of academic communities. *Terminology* 27:1, Pp. 56-79.

Enqvist, J. & K. Pitkänen-Heikkilä & T. Onikki-Rantajääskö. 2020. Tieteen termipankki tiedeyhteisön työkaluna. *Tieteessä tapahtuu* 4: 25-32. <https://journal.fi/tt/article/view/98121>

Tieteen termipankki. tieteentermipankki.fi

Tieteen termipankin blogi. <https://blogs.helsinki.fi/tieteentermipankki>

Kalle Päätaalo -työpaja

Maija Saviniemi,
Oulun yliopisto

Kalle Päätalo -työpaja

Maija Saviniemi
Oulun yliopisto

Kalle Päätalo -työpajan teemana on kielitieteellinen Päätalo-tutkimus. Tavoitteena on esitellä tekeillä olevaa tutkimusta ja etenkin *Iijoki*-sarjan tarjoamia tutkimusmahdollisuuksia. Kolme tuntia kestävässä työpajassa on johdannon ja loppuyhteenvedon lisäksi neljä esitelmää, joiden ympärille rakentuu keskustelu tulevista (korpus)tutkimusmahdollisuuksista.

Kirjailija, professori Kalle Päätalon (1919–2000) tuotannon tieteellinen tarkastelu alkoi voimistua 2010-luvulla, jolloin valmistuivat ensimmäiset väitöstutkimukset aiheesta. Ritva Ylönen tutkii Suomen kirjallisuuden alan väitöskirjassaan (2013) *Iijoki*-sarjan vastaanottoa ja vaikutusta.

Kielitieteessä ensimmäisenä Päätalon tuotannosta väitteli Sari Keskimaa (2018), joka tarkastelee *Iijoki*-sarjaa kielielämäkertana. Keskimaan aineistona on koko *Iijoki*-sarja, noin 17 000 sivun laajuinen teossarja, jota on luonnehdittu jopa maailman suurimmaksi romaaniksi.

Päätalon on kärjistetty ensin eläneen 40 vuotta ja kirjoittaneen elämästään toiset 40 vuotta, ja hänen tuotantonsa onkin poikkeuksellisen laaja. Kirjailijan usein moitittu pikkutarkka ja toisteinen kuvaus mahdollistaa tekstien monipuolisen tutkimuskäytön. Vuonna 2019 Kielipankki julkaisi Oulun yliopiston Päätalo-kokoelman, jossa julkaistiin aluksi *Iijoki*-sarja ("*Iijoki*, Oulun yliopiston Päätalo-kokoelma", ns. *Iijoki*-korpus) ja jota on tarkoitus laajentaa kirjailijan muihin teoksiin.

Kyseessä on ensimmäinen näin laaja kokoelma yhden kirjailijan tuotantoa Kielipankissa.

Työpajaamme edelsi Oulun yliopiston *Kalle Päätalo tutkijoiden silmin* -symposium (2019), johon ensimmäistä kertaa koottiin Kalle Päätalon tuotantoon liittyvää tutkimusta. Kokoomateoksessa *Kalle Päätalo tutkijoiden silmin* (2022) pohditaan muun muassa *Iijoki*-korpuksen tutkimusmahdollisuuksia digitaalisen tekstilouhinnan näkökulmasta.

Työpajassa Valtteri Skantsi esittelee noin 5,3 miljoonan saneen *Iijoki*-korpusta. Menetelmien kehittyminen sekä korpusten kokoamisessa että käytössä mahdollistaa kielentutkimukseen näkökulmia, jotka eivät vielä ole edes ennustettavissa, mutta jo nyt tutkijat hyötyvät suuresti esimerkiksi automaattisista jäsentimistä. Korpuksista ei kuitenkaan voida hakea kaikkea mahdollista koneellisesti. *Iijoki*-korpuksen teksteihin on liitetty automaattisin menetelmin vähintään alustava kieliopillinen jäsenitys.

Katja Västi tarkastelee Kalle Päätalon *Iijoki*-sarjassa esiintyviä konsonanttivartaloisia essiivimuotoja. *Iijoki*-sarjassa esiintyy useisiin eri taivutustyyppisiin kuuluvien sanojen konsonanttivartaloisia essiivimuotoja, kuten *roikanvanhinna*, *alastonna*, *talvisydännä*, *onnellisna*, *kevännä*, *ahnenna*, *lasna*). Ne eivät läheskään aina ole leksikaalistumia, kuten käytännössä kaikki nykysuomen konsonanttivartaloiset essiivimuodot, esimerkiksi *huomenna*, *läsnä*. Västi tutkii Päätalon konsonanttivartaloisten essiivimuotoryhmien edustumista suhteessa käsitykseen siitä, missä järjestyksessä erilaiset essiivimuodot ovat kehittyneet vokaalivartaloisiksi.

Liisa Mustanoja ja Maija Saviniemi tarkastelevat kirjeenvaihdon kuvauksia Kalle Päätalon teoksessa *Miinoitettu rauha* (1978). Sota-ajan kirjeenvaihdosta on tehty historian tutkimuksen lisäksi joitakin lingvistisiä tutkimuksia (esim. Mustanoja 2018). Esitelmässä tuodaan esiin kielellisiä keinoja, joilla kirjailija tuo kirjeitä ja kirjeenvaihdon kuvauksia romaaniin. Lisäksi siinä nostetaan esiin mahdollisuus nähdä kaunokirjallinen aineisto egodokumenttina (egodokumenteista ks. esim. Keravuori 2015: 13–18) ja tuodaan puheeksi diskurssianalyttisen tarkastelun mahdollisuudet yksittäisen kirje-esimerkin kautta.

Minna Säaskilahti analysoi lukemisen diskursseja eli lukemisen merkityksellistämistä Kalle Päätalon teoksessa *Nuoruuden savotat* (1975). Romaani kuvaa elämänvaihetta, joka on ratkaiseva päähenkilön kirjallisten harrastusten ja haaveiden kehittämisessä.

Työpajaamme on avoin kaikille, mutta erityisesti korpustutkimuksesta kiinnostuneille. Työpajaan osallistuminen ei edellytä aiempaa Päätalo-tuntemusta.

Lähteet

- KERAVUORI, KIRSI 2015: "Rakkaat poikaiset!" Simon ja Wilhelmina Janssonin perhekirjeet egodokumentteina (1858–1887). *Annales Universitatis Turkuensis C* 411. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6211-2>.
- KESKIMAA, SARI 2018: *Iijoki-sarja kielielämäkertana*. *Acta Universitatis Ouluensis, B, Humaniora* 165. Oulu: Oulun yliopisto. <http://urn.fi/urn:isbn:9789526220536>.
- LAIPPALA, VERONIKA – PALANDER-COLLIN, MINNA 2020: Korpusaineistot. – Milla Luodonpää-Manni – Markus Hamunen – Reetta Konstenius – Matti Miestamo – Urpo Nikanne – Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV* s. 460–486. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia* 1457. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura*: Helsinki. <https://doi.org/10.21435/skst.1457>.
- MUSTANOJA, LIISA 2018: Sydämellisiä kirjeitä talvisodasta. Hämmäläisten sotilaiden kiitoskirjeet aikansa kielen ja kirjeenvaihtokulttuurin heijastajina. Sisko Brunni, Niina Kunnas, Santeri Palviainen ja Jari Sivonen (toim.), *Kuinka mahottomasti nää tekkiit. Juhlakirja Harri Mantilan 60-vuotispäivän kunniaksi*. *Studia humaniora ouluensia* 16. Oulu, s. 251–285. <http://urn.fi/urn:isbn:9789526221120>.
- SAVINIEMI, MAIJA (TOIM.) 2022: *Kalle Pääatalo tutkijoiden silmin*. *Tietolipas* 271. Helsinki: *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura*. <https://doi.org/10.21435/tl.271>.
- YLÖNEN, RITVA 2013: *Tervaksinen toteemi. Kalle Pääatalon Iijoki-sarjan vastaanotto ja vaikutus*. *Acta Electronica Universitatis Tampereensis* 1335. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9214-3>.

Sessio

1. Valtteri Skantsi: *Iijoki*-korpuksen käyttö ja alustavat tutkimusmahdollisuudet
2. Katja Västi: Konsonanttivartaloisia essiivimuotoja Kalle Pääatalon *Iijoki*-sarjassa
3. Liisa Mustanoja ja Maija Saviniemi: Kirjepioneeri välirauhan melskeissä. Sota-ajan kirjeenvaihdon kuvaukset Kalle Pääatalon *Iijoki*-sarjan teoksessa *Miinoitettu rauha*
4. Minna Sämskilähti: Lukemisen diskurssit Kalle Pääatalon *Iijoki*-sarjan teoksessa *Nuoruuden savotat*

**Persoonarajat – persoonakategorian kieliopillista tarkastelua
puhutun kielen aineistossa**

Karita Suomalainen
Aarhus Universitet

Milla Uusitupa
Itä-Suomen yliopisto

Persoonan rajat – persoonakategorian kieliopillista tarkastelua puhutun kielen aineistoissa

Järjestäjät: Karita Suomalainen (Aarhus Universitet) & Milla Uusitupa (Itä-Suomen yliopisto)

Työpajamme teemana on persoonakategorian rajat ja persoonailmausten variaatio puhutussa kielessä. Suomessa persoonaa voidaan ilmaista kolmenlaisilla kielenaineiksilla: finiittiverbien persoonapäätteillä, persoonapronomineilla ja possessiivisuffikseilla. Prototyypisessä, perussubjektin sisältävässä lauseessa subjekti ja predikaatti kongruoivat keskenään ja ilmaisevat samaa kieliopillista persoonaa (*mä kirjotan tän*). Useat lausetyypit kuitenkin poikkeavat tästä perustyyppistä joko niin, ettei niiden subjekti kongruoi predikaatin kanssa (*sun pitää tehdä se*), tai siten, etteivät ne sisällä lainkaan subjektia tai edes persoonanmerkitsimeksi luokiteltavaa kielenainesta (*tee se!*). Erityisesti puhutussa kielessä yleisiä ovat myös erilaiset inkongruenssitapaukset, joissa subjekti ja predikaatti edustavat eri persoonaa (*me mennään*) tai lukua (*ne tuli*). Vuorovaikutuksessa persoonailmauksilla kuvataan osanottajien toimintaa ja ilmaistaan heidän osallistujaroolejaan.

Työpajan esitelmissä tarkastellaan ensinnäkin sellaisia (yksinomaan tai pääosin) lauserakenteita, jotka eivät sisällä predikaatin kanssa kongruoivaa perussubjektia (erit. nesessiivirakenne ja monikon 1. ja 3. persoonan inkongruenssilauseet). Toinen näkökulma on finiittiverbien kiteytyminen sekä erilaiset finiittiverbin ja partikkelin rajatapaukset: millaisissa syntaktisissa ja vuorovaikutuksellisissa konteksteissa tällaiset muodot tulkitaan kiteytyneiksi, jolloin ne hahmottuvat pikemminkin partikkeleiksi kuin verbikategoriaan kuuluviksi?

Työpajan esitelmät:

Marja-Liisa Helasvuo (Turun yliopisto) & Ritva Laury (Helsingin yliopisto)

Kuka tietää ja miten?

Tarkastelemme *tietää*-verbin kanssa esiintyvien persoonailmausten variaatiota vanhemmassa Lauseopin arkiston murrekorpuksessa ja nykykieltä edustavassa Arkisyn-keskustelukorpuksessa. Eri kielten kognitioverbeille tyypilliseen tapaan *tietää*-verbin ympärille on muodostunut kiteymiä, rakenteita, jotka ovat muodoltaan osittain kivettyneitä. Fokusoimme *tietää*-verbin yksikön 1. persoonassa oleviin kiteymiin, joita kutsumme *en tiedä* -rakenteiksi.

En tiedä -rakenteista puuttuu usein komplementti. Vanhemmassa aineistossa noin kolmasosa on komplementittomia, Arkisyn-aineistossa lähes 60 %. Suurin osa näistä on responsiivisia, usein vastauksia edellisen vuoron kysymykseen, jolloin se, mitä puhuja ei tiedä, on juuri mainittu. Noin neljäsosaa taas käytetään episteemisenä partikkelina, jonka avulla puhuja ilmaisee epävarmuutta sanomastaan, erimielisyyttä edellä esitetyn kanssa tai merkitsee jonkinlaista siirtymää, esimerkiksi asennoitumisen muutosta. Osoitamme, että uudemmassa aineistossa *tietää*-verbin syntaktinen käyttöala on kaventunut mutta partikkelimainen käyttö on lisääntynyt.

Karita Suomalainen (Aarhus Universitet)

Yksikön 2. persoonan imperatiivimuotojen käytön variaatio arkikeskusteluissa

Suomen kielessä on monia sellaisia yksikön 2. persoonan imperatiivimuotoja (esim. *aattele, arvaa, kato, kuule, oota*), joita voidaan keskustelukontekstissa käyttää direktiiveinä mutta myös kiteytyneesti siten, että niillä ei suoranaisesti kehoiteta toimimaan tai olemaan toimimatta tietyllä

tavalla vaan pikemminkin ohjataan vastaanottajan huomiota tai säädellään vuorovaikutuksen osallistujarooleja. Esityksessäni lähestyn yksikön 2. persoonan imperatiivimuotojen käytön variaatiota vuorovaikutuksen näkökulmasta: kuvaan, minkälaisen vuorovaikutuksellisten käytänteiden osana imperatiivimuodot esiintyvät, millaisia multimodaalisia piirteitä niiden käyttöön liittyy ja mikä on niiden rooli vuorovaikutuksen ja sen osanottajien välisten suhteiden jäsentymisessä. Kiinnitän huomiota myös siihen, millaisia merkityksiä yksikön 2. persoona välittää imperatiivimuotojen erilaisissa käytöissä.

Milla Uusitupa (Itä-Suomen yliopisto)

Monikkomuotojen vaihtelu yhdellä rajakarjalaispuhujalla

Tarkastelen esitelmässäni M1- ja M3-lauseiden variaatiota yhdellä rajakarjalaispuhujalla ja variaation taustalla vaikuttavia syntaktisia ja semanttisia tekijöitä. Kyseinen puhuja on elänyt koko ikänsä suomen ja karjalan puhuma-alueiden raja-alueella, ja hänen idiolektinsa sisältääkin piirteitä sekä savolaismurteista että karjalan kielestä. Monikon 1. persoonassa hänellä vaihtelevat *-mmA*-muoto ja savolaismurteille tyypillinen TA-muoto (*myö sanomma ~ sanotaan*), monikon 3. persoonassa puolestaan karjalan mukainen TA-muoto (*hyö sanotah*), molemmissa sisarkielissä tunnettu yksikön 3. persoonan muoto (*hyö sanou ~ sannoo*) ja suomen kieleen kuuluva *-vAt ~ -Vt*-muoto (*hyö sanovat ~ sannoot*). Keskeistä on yhtäältä yksipersonaisen passiivin esiintyminen kummassakin persoonassa, toisaalta yksiköllisten predikaattien suuri määrä monikon 3. persoonassa, mihin vaikuttavat mm. lausetyyppi, predikaattiverbi ja subjektitarkoitteen elollisuus.

Mikael Varjo (Turun yliopisto)

Referentiaalisesti avoimet ja spesifit *pitää*-nesessiivirakenteet Arkisyn-aineistossa

Suomen kielessä nesessiiviverbit ovat yksipersonaisia, mikä tarkoittaa sitä, etteivät ne kongruoi subjektin persoonan mukaan. Nesessiiviverbit esiintyvät nesessiivirakenteissa, joiden subjekti on tyypillisesti genetiivissä. On kuitenkin tavallista, ettei nesessiivirakenteissa ole kieliopillista subjektia. Tällöin kyse on niin kutsutusta nollapersonarakenteesta, joka on suomen kielelle ominainen avoin persoonakonstruktio.

Tarkastelen nesessiivirakenteiden käyttöä vuorovaikutuksessa siten, että vertaan referentiaalisesti avoimia *pitää*-nesessiivirakenteita (ts. nollapersonarakenteita) genetiivisubjektin sisältäviin *pitää*-nesessiivirakenteisiin (sekä puheaktipronomineihin että kolmaspersoonaisiin subjekteihin). Vertailun pohjana käytän yleistettyä lineaarista sekamallia, jonka avulla tarkastelen ryhmien välisiä eroja niiden semanttis-kieliopillisissa ja diskursiivisissa ominaispiirteissä.

TYÖPAJOJEN OHJELMAT

TYÖPAJOJEN OHJELMAT

Työpajat perjantaina 13.5.

Beyond Corpus data - complementary and alternative methods in cognitive linguistics (Cal2, pj Veera Hatakka ja Olli O. Silvennoinen)

8.30 Veera Hatakka, Olli O. Silvennoinen ja Anton Granvik (FiCLA): *Introduction. Beyond corpus data - complementary and alternative methods in cognitive linguistics*

9.00 Rodolfo Basile: *Expected Sample size: an alternative method of sampling in corpus linguistics*

9.30 Tiia Winther-Jensen: *Findings on perceived chunk boundaries in spoken corpora. How do naïve listeners segment spontaneous speech flow?*

10.00-11.30 Break

11.30 Caterina Cacioli: *Corpora and video descriptions: combining methodologies to investigate action verbs cross-linguistically*

12.00 Jarno Raukko: *When a respondent differentiates the meanings of a polysemous item by producing sentence examples, we have a shortcut to cognition*

12.30 Discussion (with Bodo Winter)

Klaara-työpaja: Selkokieli, selkokirjallisuus ja selkokielisen viestinnän kohderyhmät (Pub209, pj Pia Karasjärvi, Silja Vuorikuru)

8.30. Carina Frondén: *Lättilästä myndighetstexter under lupp: en ögonrörelsestudie*

9.00. Satu Siltaloppi: *Suomenruotsalaisten selkoviittomakieli*

9.30. Pia Karasjärvi: *Selkokielen käsiteanalyysi*

Osa II

11.30. Soilimaria Korhonen: *Sosiaali- ja terveysalan asiakkaat selkokielen kohderyhmänä*

12.00. Idastiina Valtasalmi: *Ihminen-sanan merkitykset ja käyttö perustason selkokielessä*

12.30. Miina Kakko (Jyväskylän yliopisto): *Gradu: Aikuisten S2-oppijoiden kokemuksia selkokielisen kaunokirjallisuuden lukemisesta*

Osa III

14.30. Hanna Männikkölahti, selkomukauttaja ja suomen kielen opettaja: *Lukukipinän sytyttäjät - Kuinka saada suomenoppijat tarttumaan selkokirjoihin*”.

14.50. Mirjam Kempas: *Evantian palvelut*

15.10. Silja Vuorikuru (Helsingin yliopisto ja Luetaan yhdessä -verkosto): *Alkuvaiheen kielenopetusta kuunnellen ja toistaen: Toisto-metodi ja Toistetaan yhdessä -hanke*

15.30. *Loppukeskustelu*

Persoonan rajat - persoona-kategorian kieliopillista tarkastelua puhutun kielen aineistoissa (Pub309, pj Karita Suomalainen)

1. sessio

8.30 Karita Suomalainen & Milla Uusitupa: Johdatus työpajaan

9.00 Marja-Liisa Helasvuo & Ritva Laury: *Kuka tietää ja miten?*

9.30 Karita Suomalainen: *Yksikön 2. persoonan imperatiivimuotojen käytön variaatio arkikeskusteluissa*

2. sessio

11.30 Milla Uusitupa: *Monikkomuotojen vaihtelu yhdellä rajakarjalaispuhujalla*

12.00 Mikael Varjo: *Referentiaalisesti avoimet ja spesifit pitää-nesessiivirakenteet Arkisyn-aineistossa*

12.30 Yhteinen loppukeskustelu

Kielentutkija: kusta tulet, minne menet? (Edu357A, pj Tommi Nieminen)

11.30 Hannele Dufva: *Sota, rauha ja erikoisoperaatiot: kielitieteen tutkimuskohteet ja reaali maailma*

12.00 Reetta Konstenius: *Onko kielitiede pseudotiedettä?*

12.30 Tommi Nieminen: *Diskurssianalyysin unohtunut haara* (tauko)

14.30 Markus Hamunen: *Suomen yleiskielen monikon allomorfia ja "esikognitivistinen" taivutusmorfologian kuvaus*

15.00 Michael O'Dell: *Mitä stratifikaatiokieliopille kuuluu?*

Kirjoittamisen sujuvuuden tutkimus (Cal2018, pj Maarit Mutta)

Työpajan ensimmäinen osa:

11.30-11.40 Maarit Mutta: *Työpajan aloitus*
11.40-12.00 Mari Mäkilä: *Kompleksisuus monikielisten kirjoittajien purskeissa*
12.00-12.20 Outi Toropainen & Sinikka Lahtinen: *Kognitiivinen sujuvuus morfologisesti erilaisten kielten kirjoitusprosessissa*
12.20-12.40 Anne-Maj Åberg, Outi Toropainen & Mari Mäkilä: *Ruotsinkielisten lukiolaisten kirjoitusprosessi kolmella morfologisesti erilaisella kielellä*
12.40-13.00 Keskusteluosuus

Työpajan toinen osa:

14.30-14.40 Maarit Mutta & Anni Hintikka: *KISUVI-hanke: Monikielisten kirjoittajien kirjoitusprosessit: sanastokeskittymien ja sujuvuuden visualisointi graafiteorian avulla*
14.40-15.00 Christophe Leblay, Hakim Usoof & Gilles Caporossi: *Kirjoittamisprosessin dynaaminen visualisointi*
15.00-15.20 Päivi Laine & Maarit Mutta: *Visualisointi purskeiden ja sanastokeskittymien tunnistamisen työkaluna*
15.20-15.30 Yhteenveto- ja keskusteluosuus

Language Technology in Academic and Professional settings

(Pub5, chair Veronika Laippala)

11:30-11:40 Veronika Laippala: *Opening*
11:40-12:05 Filip Ginter and Sampo Pyysalo: *Finnish NLP in the Deep Learning Age*
12:05-12:20 Aleksis Juhakoski: *Sanako*
12:20-12:40 Tiina Lindh-Knuutila: *Lingsoft*
12:40-13:00 Antti Virtanen and Kai Hakala: *a.i.mater*
13:00-14:30 Lunch break
14:30-15:30 Demos & posters

Demos:

TurkuNLP: *NLP using Deep Neural Language Models*
Li-Hsin Chang and Jenna Kanerva: *Semantic Information Retrieval for Finnish*
Lingsoft: *TBA*
a.i.mater: *Finnish Speech Synthesis*

Posters:

Valtteri Skantsi, Aki-Juhani Kyröläinen and Veronika Laippala: *Aspects of register and topic variation in the Finnish Internet*
Jenna Saarni and Otto Tarkka: *Topic Modelling Twitter Discourse: Quantitative and Qualitative Analysis of Covid-19 Topics*
Selcen Erten: *Typicalities and Specialities of Turkish Web Registers*

Liina Repo: *Large Early Modern English text corpora and language technology*

Hanna-Mari Kupari: *Parsing and named-entity recognition for Medieval Latin corpora*

Anna Ristilä: *Topic Modelling Finnish Parliamentary Speeches*

Kielitieteilijöiden aktivoiminen täydentämään Tieteen termipankkia (Cal2, pj Tiina Onikki-Rantajääskö)

14.30 Tiina Onikki-Rantajääskö: *Kielitieteen aihealue suomalaisen kielentutkimuksen näyteikkunana Tieteen termipankissa. Mitä on tehty ja miten tästä eteenpäin?*

14.45 Harri Kettunen: *Kielitieteen termityötä käytännössä: Katsaus Tieteen termipankin toimintoihin ja sisältöihin*

15.00 Keskustelua ja ideointia kielitieteen aihealueen asiantuntijatyön vauhdittamiseksi Tieteen termipankissa

Työpajat lauantaina 14.5.

Kielen variaatiosta jakautumiseen: kvantitatiivisia tuulahduksia
(Pub309, pj Unni Leino, Outi Vesakoski)

9.30 Unni Leino: *Voiko kielenmuutoksen nähdä evoluutiona?*

10.00 Sini Knuutila: *Kadonneen d:n jäljillä*

10.30 Jenni Santaharju: *Kielen variaatio ja muutos populaatiogenetiikan viitekehyksessä*

11 - 12.30 Lounas

12.30 Timo Rantanen: *Suomen kielellis-geneettinen kahtiajako ja jakolinjojen syyt*

13.00 Mervi de Heer: *Kielikontaktien vaikutus kielikunnan sanaston kehitykseen: uralilaisen perussanaston näkökulma*

13.30 Outi Vesakoski: *Vertikaalinen ja horisontaalinen kielievoluutio*

Fokuksessa verbi, partikkelit ja polaariset ainekset: prosessi eri valoissa (Edu2, pj Outi Duvallon)

9.00 Eveliina Mäntylä: *Konstruktionäkökulmaa imperatiivimuotoisten verbien ja liitepartikkelien tarkasteluun*

9.30 Marja-Leena Sorjonen: *Jaetusta käsityksestä erillisiin: vastauksen muotoiluna nii V=ki(n)*

10.00 Maria Vilkuna: *Reaktiivinen VERBI+KIN kirjoitetussa keskustelussa*
10.30 Outi Duvallon & Rea Peltola: *Sai kuin saikin: korrelatiivinen verbintoisto ja sen lähirakenteet*
11.00 - 12.30 Lounas
12.30 Jutta Salminen: *Kenetkään - kieltohakuinen akkusatiiviobjekti toisen äänen kaiuttajana*
13.00 Aino Koivisto: *Verbin toisto + vai: tarkistuskysymyksistä uutisten vastaanottoon*
13.30 Loppukeskustelu

Kalle Päätalo-työpaja (Edu3, pj Pirkko Nuolijärvi)

9.00-9.15 Johdanto
9.15- 9.50 Valtteri Skantsi: *Iijoki-korpuksen käyttö ja alustavat tutkimusmahdollisuudet*
9.50-10.25 Katja Västi: *Konsonanttivartaloisia essiivimuotoja Kalle Päätalon Iijoki-sarjassa*
10.25-11.00 Liisa Mustanoja ja Maija Saviniemi: *Kirjepioneeri välirauhan melskeissä. Sota-ajan kirjeenvaihdon kuvaukset Kalle Päätalon Iijoki-sarjan teoksessa Miinoitettu rauha*

11.00-12.30 Lounastauko
12.30 - 13.05 Minna Sääskilahti: *Lukemisen diskurssit Kalle Päätalon Iijoki-sarjan teoksessa Nuoruuden savotat*
13.05 - 13.20 Loppuyhteenveto

Posteri / Posters

**Fonologisen samankaltaisuuden aste vaikuttaa ortografisesti
identtisten L2-L3-kognaattien tunnistukseen**

Anni Hintikka
University of Turku

Fonologisen samankaltaisuuden aste vaikuttaa ortografisesti identtisten L2-L3-kognaattien tunnistukseen

Kognaatit ovat samaa tarkoittavia sanoja, joilla on samankaltainen kirjoitus- ja äänneasu kahdessa tai useammassa kielessä (esim. science englannissa ja ranskassa). Aiempi tutkimus on osoittanut, että kognaatit tunnistetaan muita sanoja nopeammin ja virheettömämmin. Tätä kutsutaan kognaattiefektiksi. Kognaattien ortografisen ja fonologisen samankaltaisuuden aste vaihtelee. Tähän mennessä vain harvassa tutkimuksessa on tutkittu systemaattisesti fonologisen samankaltaisuuden asteen vaikutusta. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan visuaalista sanantunnistusta oppijan myöhemmin opitussa vieraassa kielessä (L3). Tutkimuksessa pyritään selvittämään, onko aiemmin opitun vieraan kielen (L2-englanti) ja L3-ranskan välillä havaittavissa kognaattiefektia. Lisäksi tarkastellaan, muuttuuko mahdollinen efekti fonologisen samankaltaisuuden asteen mukaan.

Kaksikymmentä oppijaa, joiden L1 on suomi, suorittivat leksikaalisen päätöksenteon tehtävän L3-ranskassa internetin välityksellä. Kaikki tutkimuksessa käytetyt kognaatit olivat ortografisesti identtisiä, mutta niiden fonologisen samankaltaisuuden aste vaihteli. Osa kognaateista äännettiin englannissa ja ranskassa lähes identtisesti (esim. cause) ja osassa ääntämisessä oli selviä eroja (esim. cousin). Kognaattiefektia ja fonologisen samankaltaisuuden vaikutusta analysoitiin tilastollisesti lineaarisilla sekamalleilla.

Oppijat tekivät enemmän virheitä, kun oli kyse kognaateista (inhibitorinen kognaattiefekti), mutta reaktioajoissa ei ollut eroa kognaattien ja ei-kognaattien välillä. Virheanalyysissä havaittu inhibitorinen kognaattiefekti koski yksinomaan fonologisesti erilaisia kognaatteja, koska osallistujat tekivät yhtä paljon virheitä fonologisesti hyvin samankaltaisten kognaattien ja ei-kognaattien kohdalla. Reaktioajoissa näkyi päinvastainen tulos, sillä fonologisesti hyvin samanlaiset kognaatit hidastivat tunnistusta, kun taas ei-kognaattien ja äänneasultaan selvästi eroavien kognaattien reaktioajoissa ei ollut eroja.

Tutkimus osoittaa, että tehtävän suorittamisen kannalta tarpeettoman L2-englannin fonologia oli aktivoituneena L3:n visuaalisessa sanantunnistustehtävässä. Lisäksi tutkimus osoittaa, että fonologinen samankaltaisuus vaikuttaa kognaattien tunnistukseen. Tämä tarkoittaa sitä, että kognaattien fonologisen samankaltaisuuden aste tulisi huomioida tulevissa kognaatteja hyödyntävissä tutkimuksissa ja sanantunnistuksen malleissa.

**Kielitieteen perusta –
uusi kielitieteen oppikirja ilmestynyt**

Fred Karlsson
Helsingin yliopisto

Posteri XLVIII Kielitieteen päivillä Turussa 13.5.2022

Fred Karlsson

Kielitieteen perusta – uusi kielitieteen oppikirja ilmestynyt

Esittelin *Kielitieteen perustan* ajatellun sisällön Tampereen XLVII Kielitieteen päivillä 6.5.2021. Teos on nyt valmistunut kolmena versiona: painettuna kirjana (Ab Edix Oy:n kustantamana, 217 sivua), sisällöltään ja sivutukseltaan identtisenä pdf-tiedostona sekä sisällöltään identtisenä mutta sivutukseltaan elävänä (*reflowable*) epub-kirjana. E-versiot jakelee Ellibs Oy:n E-kirjakauppa. Keskeiset lähtökohdat ovat:

(A) Kirja esittelee kielitieteen perustaa, teorianeutraalisti valittua kielellisten ilmiöiden joukkoa ääniaalloista vuorovaikutukseen,

- jonka kielitieteellisestä relevanssista vallitsee konsensus;
- joka kuvataan tavallisella kielellä alhaisen abstraktiotason teoreettisella käsitteistöllä ja vähällä formalismilla;
- ja josta perustana täytyy tehdä selkoa jokaisessa kattavassa lingvistisessä teoriassa.

(B) Kieli ja puhe liittyvät erottamattomasti toisiinsa. **Puhekielen** periaatteet ja prosessit ovat tarkastelun keskiössä.

(C) Kuvauksen kohteena on kielijärjestelmä toteutuneena puheessa ja ymmärtämisessä. Kuvaus liikkuu käyttöpohjaisesti sekä **järjestelmä-**että **prosessimoodissa**.

(D) Muoto ja merkitys ovat rinnakkaisia. Tämä edellyttää **leksikon** eli sanavarojen esille tuomista. Juuri lekseemeissä muodon ja merkityksen liitto on ilmeisimmillään. Valtaosa semantiikasta sisältyy leksikkoon, josta morfosyntaksi ”kasvaa”.

(E) Kirjoitetun kielen ja puhekielen kahtiajakoa ei enää ole. Uudet viestimet ja some ovat synnyttäneet uudenlaisia kielenkäytön muotoja tsättikielestä alkaen.

(F) Klassisten kansallisvaltioiden (kuten Suomen) kielitilanne on muuttunut. 2020-luvun Suomessa asuu vakituisesti yli 500 kielen puhujia. Monikielisyys on arkipäivää jo yksilötasollakin, samoin ensikielen ja toisten kielten taidon laaja varianssi. Kieleily ja koodinvaihto, yksittäisen puhujan samanaikainen erikielisten resurssien käyttö yleistyy.

(G) Termit on valittu Tieteen termipankin ja VISKin mukaisesti. Luodonpää-Mannin, Hamusen, Konsteniuksen, Miestamon, Nikanteen ja Sinnemäen toimittamasta neliosaisesta teoksesta *Kielentutkimuksen menetelmiä* (SKS, 2020) on ollut paljon hyötyä.

(H) Oletettu lukijakunta on kieli-, puhe-, käänös-, viestintä- ja informaatiotieteiden opiskelijat.

Olen ajatellut e-käyttöä ensisijaisena ja siksi e-versioissa on satoja interaktiivisia verkko-osoitteita. Alla muutama näppäiltävä rivi sivulta 169:

”Indoeurooppalaisia kieliä on 450 ja haaroja toistakymmentä (muutamien esimerkein): germaanisets englantti, hollanti, saksa, ruotsi; kelttiläiset [iiri](#), [kymri](#), bretoni, [manx](#); latinasta kehittyneet romaaniset espanja, italia, ranska, [romania](#), [katalaani](#); balttilaiset [latvia](#) ja [liettua](#); slaavilaiset [ukraina](#), [venäjä](#), [puola](#), [tšekki](#), [bulgaria](#); iranilaiset persia ~ [farsi](#), [kurdi](#); indo-arjalaiset (näistä kohta enemmän) ja omina haaroinaan [albania](#), [armenia](#) ja [kreikka](#).”

Nämä osoitteet vievät suoraan kielten puhenäytteisiin.

**The multi-voiced nature of platform work -
Writings and discussion on the current phenomenon of
working life in Europe**

Marja Rautajoki
University of Turku

The multi-voiced nature of platform work - Writings and discussion on the current phenomenon of working life in Europe

In my doctoral thesis, I study the discussion on platform work, its status and the meanings it receives from the perspective of different actors in the EU area. Platform work has become one of the key phenomena of working life, and its importance is growing in the labour market, social debate, decision-making and legislation. The term platform work is used for a wide range of work, employment and work tasks related to platforms, such as work performed in a platform company in an employment relationship (e.g. Google), the work intermediated by the platform (e.g. Uber) and the content providing work via the platform (e.g. Instagram) (e.g. Kenney et.al. 2020; Poutanen et.al. 2018). These different forms of work and platforms have created a new way of coordinating labour supply through emerging technologies. The latest research shows that digital labour platforms are changing the supply of work by increasing the opportunities to seek short-term and flexible work, but at the same time offer the opportunity to evade regulation, such as taxation and social security, thereby undermining the quality of employment. (e.g. Urzì Brancati et.al. 2020.)

The platform work is a current topic in research, decision-making and public debate. The aim of my dissertation is to have a multivoiced picture of the phenomenon by analyzing the linguistic choices of newspaper articles on platform work, interviews of platform workers, decisions on platform work made by labour market actors and publications of digital platform companies. By analyzing the linguistic choices of these texts and and speech, it is possible to identify the discourses and meanings that are created for platform work in different contexts. (e.g. Fairclough 1995; Gee & Handford 2012; Pietikäinen & Mäntynen 2019). To achieve the multivoiced picture of platform work in the EU, each data will be analysed using the same methodology, consisting of a combination of text, content and discourse analysis.

References

- Fairclough, Norman (1992): *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Gee, James Paul & Handford, Michael (2012): *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. London: Routledge.
- Kenney, Martin, Rouvinen, Petri & Zysman, John (2020): *Employment, Work, and Value Creation in the Era of Digital Platforms*. In: Poutanen, S., Kovalainen, A., & Rouvinen, P. (eds.) 2020. *Digital Work and the Platform Economy: Understanding Tasks, Skills and Capabilities in the New Era*. London: Routledge, 13-30.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2019): *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Poutanen, Seppo, Kovalainen, Anne & Rouvinen, Petri (eds.) (2020): *Digital Work and the Platform Economy: Understanding Tasks, Skills and Capabilities in the New Era*. London: Routledge.
- Urzì Brancati, Maria Cesira, Pesole, Annarosa & Fernández-Macías, Enrique (2020): *New evidence on platform workers in Europe. Results from the second COLLEEM survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

**Alkuperäiskielten elvytys ja arvostus sekä englannin
foneettinen harjoittelu Namibiassa**

**Antti Saloranta, Katja Haapanen, Kimmo U. Peltola, Henna Tamminen
and Maija S. Peltola**
University of Turku

Alkuperäiskielten elvytys ja arvostus sekä englannin foneettinen harjoittelu Namibiassa

Namibiassa puhutaan useita kieliä. Osa niistä on alkuperäisiä bantu- ja khoisankieliä, ja osa on siirtomaa-aikaisia germaanisista kieliä. Virallinen kieli on englanti, jonka lisäksi joitain yleisempiä paikalliskieliä käytetään koulun ensimmäisillä luokilla. Ylemmillä luokilla opetuskielenä on vain englanti. Monilla alkuperäiskielillä on vain vähän puhujia ja ne ovat kuihtumis- tai katoamisvaarassa. Englannin virallinen asema voi rajoittaa koulutusmahdollisuuksia, sillä riittävän englannin kielitaidon saavuttaminen voi olla vaikeaa monien paikallisten kielten puhujille. Posterissa esittelemme hankkeemme, joka keskittyy näihin haasteisiin tieteen ja taiteen rajat ylittävillä keinoin.

Tanssi uhanalaisten kielten ja foneettisen maailman tulkkina (T&T&F) on Learning, Age & Bilingualism -laboratorion (LAB-lab) kolmevuotinen hanke, jonka ensimmäinen tavoite on säilyttää ja elvyttää Namibian uhanalaisimpia kieliä. Toinen tavoite on luoda ratkaisuja suullisen englannin harjoitteluun bantu- ja khoisankielten puhujille. Ensimmäisen tavoitteen saavuttamiseksi tallennamme suullisia kertomuksia historiallisista tapahtumista uhanalaisten kielten puhujilta sekä lisäämme kielitietoisuutta tandem-oppimisen ja tanssitaiteen avulla. Toista tavoitetta lähestymme foneettisesti luomalla kielikohtaisia puhutun englannin opetus- ja harjoitusmateriaaleja. Materiaalien pohjana käytämme LAB-labin aiempia tutkimustuloksia esim. eri taustatekijöiden vaikutuksesta vieraan kielen äänteiden oppimiseen (Immonen et al., 2022; Peltola et al., 2017; Saloranta et al., 2020; Tamminen et al., 2015).

Lähteet

- Immonen, K., Alku, P., & Peltola, M. S. (2022). Phonetic listen-and-repeat training alters 6–7-year-old children’s non-native vowel contrast production after one training session. *Journal of Second Language Pronunciation*.
- Peltola, K.U., Alku, P., Peltola, M.S. (2017). Non-native speech sound production changes even with passive listening training. *Linguistica Lettica*, 25, 158–172.
- Saloranta, A., Alku, P., & Peltola, M. S. (2020). Listen-and-repeat training improves perception of second language vowel duration: Evidence from mismatch negativity (MMN) and N1 responses and behavioral discrimination. *International Journal of Psychophysiology*, 147, 72–82.
- Tamminen, H., Peltola M.S., Kujala, T. & Näätänen, R. (2015). Phonetic training and non-native speech perception - new memory traces evolve in just three days as indexed by the mismatch negativity (MMN) and behavioural measures. *International Journal of Psychophysiology*, 97, 23-29

Suomen kielen tekstikurssien opettajien epävirallinen tapaaminen

Maija Saviniemi
Oulun yliopisto

Suomen kielen tekstikurssien opettajien epävirallinen tapaaminen

Järjestetään suomen kielen tekstikursseja opettavien epävirallinen tapaaminen Kielitieteen päivillä niin, että kokoonnutaan yhteen vaihtamaan kuulumisia.

Tapaamisen tavoitteena on tutustua toisiimme ja verkostoitua, jotta voisimme vaihtaa ajatuksia teksteihin liittyvien kurssien suunnittelemisesta ja toteuttamisesta. Voidaan jutella kurssien sisällöistä, tavoitteista ja toteutustavoista. Mietitään, miten voitaisiin pitää yllä keskusteluyhteyttä ja antaa mahdollisuus vertaistuelle. Tapaamisessa voidaan keskustella myös siitä, onko sähköposti sopiva yhteydenpitokanava jatkossa vai löydetäänkö opettajien väliseen viestintään tarvittaessa muita ratkaisuja.

(Järjestäjille tiedoksi: Tommi Kurjen kanssa on mietitty, voisiko tämä tapaaminen olla posterisession aikana. Tämä ei siis ole esitelmä, työpaja eikä posterit, vaikka minun onkin pakko valita jokin noista kolmesta, jotta pystyn lähettämään ehdotukseni.)

**Gaudeamus igitur:
Latin in American English**

Janne Skaffari
Turun Yliopisto

Gaudeamus igitur: Latin in Americal English

Janne Skaffari

Department of English

University of Turku

One of the symptoms of language contact or mechanisms of change induced by contact is codeswitching (Gardner-Chloros 2010; Thomason 2001). In the last twenty years or so, researchers have begun to accept that codeswitching – the use of two or more languages or codes within a single communicative event – is a feature of written communication as well as spoken interaction. This approach has been embraced particularly by English historical linguists, whose work has often highlighted the role of Latin in English texts across centuries (e.g. Nurmi & Skaffari 2021). Latin has by no means vanished from English writing since the medieval and early modern periods, but what type of switching can we see between these two languages today? Searching for frozen phrases on the internet has already been attempted (Berger 2019), but it is useful to see what results can be achieved with a corpus approach.

This poster explores codeswitches from English into Latin in the *Corpus of Contemporary American English (COCA)*, which contains one billion words of English from the last thirty years. Latin material was collected with queries containing items from the top of a frequency list of Latin words, excluding homographs which Latin shares with English, Spanish or French. The goal was not to identify all switches in the corpus or in any of its sub-corpora, but to locate enough data for a description and analysis of the use of Latin in recent American English texts. A fairly small number of queries returned over 1200 codeswitches.

The results of the study to be presented in the poster include patterns of codeswitching, high-frequency types, median length of Latin codeswitches, distribution across the registers of *COCA* and a variety of flagging phenomena, illustrated with a range of examples. Attention will also be paid to methodological concerns.

References

- Berger, Michael R. 2019. On the ‘Stickiness’ of Words. A Comparative Language Study Screening the Internet for English, German, French and Latin Phrases. *Journal of Quantitative Linguistics* 26(1). 81–94.
- Gardner-Chloros, Penelope. 2010. Contact and code-switching. In Raymond Hickey (ed.), *The Handbook of Language Contact*, 188–207. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Nurmi, Arja & Janne Skaffari. 2021. Managing Latin: Support and intratextual translation as mediation strategies in the history of English. *Text & Talk* 41(4). 493–513.
- Thomason, Sarah G. 2001. *Language Contact: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

**Pelastustie, Kameravalvonta ja Outopaikka:
Yliopistonmäen kielimaisemaa Turussa**

Kukka-Maaria Wessman & Leena Kolehmainen
Turun yliopisto

Pelastustie, Kameravalvonta ja Outopaikka: Yliopistonmäen kielimaisemaa Turussa

Kielimaisematutkimus tarkastelee kielten näkymistä julkisissa tiloissa. Julkisten kylttien tekstien kielet kertovat alueen monikielisuudesta, kielellisistä käytänteistä ja kieliasteista. (Landry & Bourhis 1997, Spolsky 2009.) Maisema ei ole kuitenkaan suora kopio yhteisön ja sen jäsenten kielistä, vaan kieliä myös jää piiloon ja niitä vaiennetaan (Barni & Bagna 2010). Yliopistojen kielimaisemaa on aiemmin tarkasteltu esimerkiksi Tallinnassa (Saagpakk ym. 2021).

Tässä posterissa tavoitteemme on selvittää kielimaisematutkimuksen menetelmin, mitä kieliä Turun yliopiston Yliopistonmäen alueen julkisessa tilassa esiintyy. Turun yliopisto kuvaa itseään maailman vanhimmaksi suomenkieliseksi yliopistoksi. Samalla kyseessä on kuitenkin kansainvälinen tutkimuslaitos, jossa työskentelee, opiskelee ja vierailee erikielisiä ihmisiä, joten on kiinnostavaa kysyä, millaisia jälkiä toimijoiden kielet jättävät maisemaan ja kenen kielet maisemassa näkyvät.

Tutkimuksen aineisto koostuu 286 valokuvasta, jotka on kuvattu Turun yliopistonmäellä 16.–17.8.2020. Tässä tutkimuksessa kyltiksi määritellään yhtenäiset yhtä tai useampaa kieltä sisältävät elementit. Aineistoon sisältyy niin virallisia kuin epävirallisiakin kylttejä. Monikielisessä kyltissä samassa elementissä esiintyy kaksi tai useampia kieliä. Aineiston kyltit ovat erilaisia opasteita, liikennemerkkejä ja tiedotteita sekä vartiointiliikkeiden tarroja, tuotemerkkejä ja muistolaattoja.

Yliopistonmäen kielimaisemassa monikielisiä kylttejä on hieman yli puolet eli 123, kun taas yksikielisiä kylttejä on 102. Suomi on selvästi näkyvin kieli, sillä yksikielisiä suomenkielisiä kylttejä on 96, ja kylttejä, joissa esiintyy suomen lisäksi yksi tai useampi muu kieli, on 120. Suomen kieltä esiintyy siis yli 95 prosentissa kaikista kylteistä.

Toiseksi näkyvin kieli maisemassa on englanti. Englanti näkyy kaikkiaan 119 kyltissä eli yli puolissa kylteistä. Ruotsia esiintyy maisemassa jonkin verran, yhteensä 49 kyltissä.

Maisema heijastaa Turun yliopiston kieliohjelmaa, jossa suomi, englanti ja ruotsi mainitaan. Kaikki muut kielet, myös Turun yliopistossa opetettavat ja tutkittavat, ovat näkymättömiä kielimaisemassa.

Lähteet

- Barni, Monica & Bagna, Carla. 2010. Linguistic landscape and language vitality. Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael & Monica, Barni (toim.): *Linguistic landscape in the city*. 3–18. Multilingual Matters, Bristol.
- Landry, Rodrigue & Bourhis, Richard Y. 1997. Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality. An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology* 16(1). 23–49.
- Saagpakk, Maris & Kirna, Catlyn & Roomet, Mihkel 2021: Der öffentliche Raum an den Universitäten als Lernumfeld. Evelyn Ziegler & Heiko F. Marten (toim.): *Linguistic Landscapes im deutschsprachigen Kontext*. 353–376. Peter Lang, Frankfurt.
- Spolsky, Bernard. 2009. Prolegomena to a Sociolinguistic Theory of Public Signage. Elana Shohamy & Durk Gorter (toim.): *Linguistic landscape. Expanding the scenery*. 25–39. Routledge, New York.

Paneelikeskustelu / Paneldiskussion / Panel Discussion

**Tutkijoiden liikkuvuus –
uhka vai mahdollisuus?**

Tutkijoiden liikkuvuus - uhka vai mahdollisuus?

Suomen kielitieteellisen yhdistyksen järjestämän paneelikeskustelun aiheena on tutkijoiden liikkuvuus koronapandemian jälkeisessä maailmassa. Keskustelussa ovat läsnä sekä kielitieteelliset, kieli- ja tutkimuspoliittiset että käytännölliset näkökulmat. Paneelissa keskustellaan liikkuvuuden syistä, hyödyistä, hankaluuksista ja vaihtoehdoista, pohditaan liikkuvuuden vaikutusta tutkijan kielitieteellisen ajattelun ja uran kehittymiseen ja kysytään, onko pandemian aikana rakennetuista virtuaalisista liikkuvuuden muodoista paluuta entiseen. Paneelin osallistujien puheenvuorojen jälkeen yleisöllä on mahdollisuus osallistua keskusteluun. Paneelin pääkielenä on suomi, mutta tarpeen tullen käytetään myös englantia.